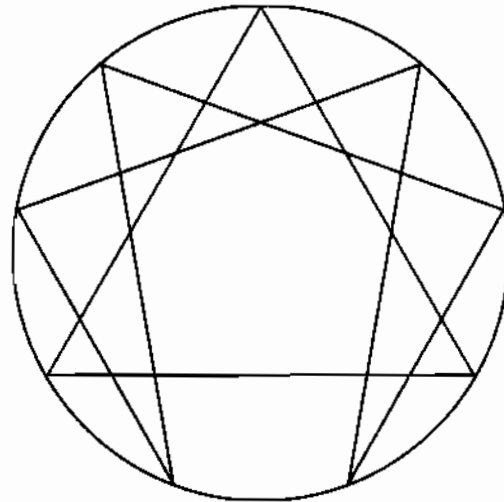

Rani govori G. I. Gurdijeva

**POGLEDI IZ STVARNOG
SVETA**

Naslov originala:

Gurdjieff

Views from the Real World

Early Talks in Moscow, Essentuki, Tiflis, Berlin, London, Paris,

New York and Chicago

As Recollected by His Pupils

Sva prava prevoda i objavljivanja zadržava izdavač

Izdavač: Predrag Rudić
Mira Popare 92, Beograd

Prevod: Predrag Rudić
Korice: Ana Momirov
Priprema: Mladen Stanojević
Plasman: 064/ 280 53 11

*Zahvaljujem se na pomoći članovima Gurdijev društva
Gurdijevdruštvo@hotmail.com*

Prvo izdanje: Beograd, 2006.
Tiraž: 300

GURĐIJEV

Pogledi iz stvarnog sveta

*Rani govori
održani u Moskvi, Esentukju, Tiflisu, Berlinu,
Londonu, Parizu, Njujorku i Čikagu,
po sećanju njegovih učenika*

CIP - Каталогizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

14 Гурђијев Г. И.
159.96:929 Гурђијев Г. И.
133.2

Гурђијев, Георгије Иванович

Pogledi iz stvarnog sveta : rani govori Gurdijeva / [prevod Predrag Rudić]. -
1. izd. - Beograd : P. Rudić, 2006 (Beograd : Zuhra). - 264 str. : ilustr. ;
21 cm

Prevod dela: Views from the Real World / Gurdjieff. "Rani govori u
Moskvi, Esentukija, Tiflisu, Berlinu, Londonu, Parizu, Njujorku i Čikagu
koje su prikupili njegovi učenici" —> str. 3. - Tiraž 300. - Uvod: str. 5-8.
Beleška izdavača: str. 9-12.

ISBN 86-908067-0-9

a) Гурђијев, Георгије Иванович (1872-1949)
b) Филозофија
COBISS.SR-ID 128001804

Gurdijev postaje dobro poznat kao nosilac novog toka misli o
čovjekovoj situaciji, koja se ustanovila kroz vekove u prelomnim
vremenima ljudske istorije.

Četvrt veka posle smrti, njegovo se ime izdiglo iznad mnoštva
glasina i danas je prepoznat kao velika duhovna snaga, kao onaj
koji je jasno video smer koji zauzima moderna civilizacija i koji se
prihvatio rada iza kulisa radi pripreme ljudi na Zapadu da otkriju
za sebe i eventualno rašire među čovečanstvom neospornu činje-
nicu da je Biće jedina neuništiva stvarnost.

Obrisi njegovog života su poznati čitaocima njegove druge i
treće serije, *Susreti sa izuzetnim ljudima* (objavljeno 1963) i *Život je
stvaran samo kad „Ja jesam“* (privatno objavljeno 1975).

Rođen na granici Rusije i Turske 1877. „u čudnim, skoro
biblijskim okolnostima“, njegovo obrazovanje u vreme dečastva
nije mu dalo odgovor na brojna pitanja, pa je kao mladić krenuo
u potragu za ljudima koji su postigli potpuno poznavanje ljudskog
života. Njegova rana putovanja po neidentifikovanim mestima
Centralne Azije i Srednjeg Istoka potrajala su dvadeset godina.

Po povratku počeo je da okuplja učenike u Moskvi uoči prvog
svetskog rata i nastavio je rad sa malim delom sledbenika dok se
selio, tokom godina ruske revolucije, do Esentukija na Kavkazu,
zašim preko Tiflisa, Konstantinopolja, Berlina i Londona do
Château du Prieuré-a blizu Pariza, gde je ponovo, u širem obimu,
otvorio Institut za harmoničan razvoj čoveka 1922. godine. Posle
njegove prve posete Americi 1924. saobraćajna nezgoda prekinula

je dalje planove vezane za Institut. Od 1924. do 1935. usmerio je svu svoju energiju na pisanje.

Ostatak života proveo je u intenzivnom radu, uglavnom sa francuskim učenicima u Parizu gde je, nakon potpune pripreme za posthumno izdavanje u Njujorku i Londonu njegove prve scrije, *Belzebubove priče svom unuku*, umro 1949.

U čemu se sastoji njegovo učenje? I da li je svakom razumljivo?

Pokazao je da evolucija čoveka - tema istaknuta u naučnom mišljenju u njegovoj mladosti - ne može da se dostigne kroz uticaje na mase već da je rezultat individualnog unutrašnjeg rasta; da je takav unutrašnji početak bio cilj svih religija, svih Puteva, ali zahteva direktno i precizno znanje menjanja shodno kvalitetu unutrašnje svesti svakog čoveka: znanje koje je bilo sačuvano na mestima koja je posetio, ali koje može biti dostignuto samo uz iskusno vođenje kroz dugotrajno samoproučavanje i „rad na sebi“.

Kroz redosled njegovih ideja i vežbe koje je brzo menjao, umovi svih koji bi došli k njemu postajali su otvoreni za najpotpunije nezadovoljstvo sobom i istovremeno za ogromnu skalu svojih unutrašnjih mogućnosti, na takav način koji niko od njih ne bi nikad više zaboravio.

Prikaz učenja koji je Gurđijev dao u *Belzebubovim pričama* je unutrašnje pretraživanje panorame celokupne istorije ljudske kulture, od stvaranja života na planeti, preko uspona i padova civilizacija do modernih vremena.

Srećom, postoje zapisi njegovih izvornih reči i neposrednih uputstava datih u razgovorima, govorima i predavanjima u Pricuré-u, i tokom putovanja iz jednog grada u drugi sa učenicima, često u teškim uslovima. To su govori sadržani u ovoj knjizi.

Sastoj se od beleški sa predavanja sakupljenih po sećanju onih koji su ih slušali i potom verno zapisali. Čuvane kao blago i pažljivo štćene od zloupotrebe, čak se i činjenica postojanja ovih beleški saznavala postepeno.

Nekompletne kakve jesu, čak fragmentarne u nekim slučajevima, njihova zbirka je autentično tumačenje Gurđijevljevog pristupa radu na sebi, onako kako je izlagan učenicima u potrebnom trenutku. Štaviše, čak i u ovim beleškama po sećanju, upadljivo je da je bez obzira na raznolikost slušalaca - u nekim slučajevima, ljudi dugo bliskih njegovoj ideji, u drugim ljudi pozvanih da se sretnu sa njim prvi put - uvek prisutan isti ljudski ton glasa, isti čovek izaziva jedan prislan odgovor u svakom od slušalaca.

U predgovoru prvom izdanju knjige, Jeanne de Salzman, koja je provela trideset godina sa Gurđijevim od 1919. u Tiflisu do njegove smrti, i učestvovala u svim stadijumima njegovog rada, čak bivajući odgovorna za grupe poslednjih deset godina njegovog života izjavljuje da:

„Danas, kad se Gurđijevljevo učenje izučava i praktikuje od značajnog broja istraživačkih grupa u Americi, Evropi i čak i Aziji, izgleda poželjno da se baci svetlo na fundamentalnu karakteristiku njegovog učenja, tj, da dok je tražena istina uvek bila ista, forme kroz koje je pomagao učenicima da je dosegnu služile su samo za određeno vreme. Čim bi se novo razumevanje postiglo promenila bi se forma.

Čitanja, govori, diskusije i proučavanja, koji su bili glavna osobina rada za određeno vreme i stimulisali razum do tačke otvorenosti ka potpuno novom načinu gledanja, bili bi iz jednog ili drugog razloga odjednom odbačeni.

To bi zateklo učenika. Šta je njegov intelekt postao sposoban da razume sad se moralo iskusiti kroz osećanje.

Neočekivane okolnosti su ostvarivane radi prekidanja navika. Jedina mogućnost suočavanja sa novom situacijom postojala je kroz duboko samoispitivanje, uz potpunu iskrenost koja jedina može promeniti kvalitet ljudskog osećanja.

Zatim se od samog tela tražilo da sakupi svu energiju svoje pažnje da bi se usaglasilo sa poretkom kome treba da služi.

Posle tog iskustva čovek je mogao da prati njegov kurs na drugom nivou.

Kao što je sam Gurdijev obično govorio: 'Svi delovi koji čine ljudsko biće moraju biti obavješteni - obavješteni na jedini način koji je odgovarajući za svakog od njih - inače će razvoj biti naopak i neće moći da napreduje.'

Ideje su bile poziv, poziv za drugi svet, poziv od onog ko zna i ko je u stanju da nam pokaže put. Ali transformacija ljudskog bića zahteva nešto više. Ona može biti postignuta samo ako postoji stvarni susret između svesne sile koja se spušta i potpunog predavanja koje mu odgovara. To dovodi do fuzije.

Novi život tada može da se pojavi kroz novi skup okolnosti koje samo neko ko ima objektivnu svest može stvoriti i razviti.

Ali da bi to razumeo pojedinac mora proći sve etape tog razvoja. Bez tog iskustva i razumevanja rad će izgubiti efektivnost i okolnosti će biti pogrešno interpretirane; neće biti date u pravom trenutku i situacije i naponi će ostati na nivou običnog života, beskorisno se ponavljajući."

Odbljesci istine je prikaz razgovora sa Gurdijevim zapisan od strane moskovskog učenika 1914. koji je spomenuo P. D. Uspenski u *U potrazi za čudesnim*. To je prvi - verovatno i jedini - primer niza eseja o Gurdijevljevim idejama koje je zamislio u tom periodu. Njegov autor je nepoznat.

Govori su upoređivani i ponovo grupisani uz pomoć gde Tomasa de Hartmana, koja je od 1917. prisustvovala svim susretima i tako mogla garantovati njihovu autentičnost.

Zapaziće se da su delovi nekih govora (uključujući one koji počinju sa „Za precizno proučavanje”, „Na sva moja pitanja” i „Dve reke”) u stvari izrazi materijala koje je Gurdijev kasnije iskoristio u samo malo drugačijem obliku kad je pisao poslednje poglavlje *Belzebubovih priča svom unuku*.

Neki od *Aforizama* bili su publikovani ranije za račun života u Prieuré-u. Bili su ispisani specijalnim pismom, znanim samo učenicima, na zidovima Studijske kuće gde su održavani govori.

Odbljesci istine je prikaz, koji je napisao jedan od njegovih ruskih učenika, po poseti Gurdijevu u blizini Moskve pre Revolucije. To je prvi verovatno i jedini iz niza eseja o Gurdijevljevim idejama za koje je on dao odobrenje da članovi njegovog kruga u Moskvi 1914. treba da pišu. Autor je nepoznat i, prekinut ruskom revolucijom, Gurdijev se preselio na Kavkaz i projekat je bio napušten. Ali ovaj esej je čitan povremeno u Moskvi kao uvod za ljude koji dolaze kod Gurdijeva prvi put, kako je zapisao P. D. Uspenski u *U potrazi za čudesnim*.

Govori su sećanja na razgovore koji su se održavali skoro svake večeri između Gurdijeva i nekolicine posvećenih sledbenika, tokom selidbe Instituta za harmoničan razvoj čoveka, u najtežim okolnostima, od Esentukija na Kavkazu do Tiflisa, Konstantinopolja, Berlina, Londona i konačno Château du Prieuré-a, u Fontenblou, blizu Pariza; i takođe iz zatvorenih predavanja koje je držao tokom nekoliko poseta Americi.

Nažalost, taj dragoceni materijal nije direktan prepis Gurdijevljevih reči. Da bi pomogao učenicima da postignu stanje slobodne pažnje neophodne za razmenu sa njim na susretima, Gurdijev nije dozvoljavao da se vode beleške dok teku njegovi govori. I pored toga, nekoliko dalekovidih slušalaca - sa zavidujućom snagom pamćenja i u najvećem broju slučajeva bez Gurdijevljevog znanja - beležili su posle bilo sami ili sa još nekim sve šta su čuli. Beleške koje su sačuvali različiti ljudi postepeno su prikupljane, upoređivane, prerađivane gde je bilo potrebno i

proveravane čitanjem naglas nekima od onih koji su slušali originalne govore.

Nekompletne kakve jesu, čak fragmentarne u nekim slučajevima, one su autentično tumačenje Gurđijevljevog pristupa radu na sebi, onako kako je izlagano učenicima u potrebnom trenutku.

Zapaziće se da su delovi nekih govora (uključujući one koji počinju sa „Za precizno proučavanje”, „Na sva moja pitanja” i „Dve reke”) u stvari izrazi materijala koje je Gurđijev kasnije iskoristio u samo malo drugačijem obliku kad je pisao poslednje poglavlje „Od autora” *Bešebovib priča svom unuku*.

Neki od *Aforizama* bili su publikovani ranije za račun života u Pricuré-u. Bili su ispisani specijalnim pismom, znanim samo učenicima, na zidovima Studijske kuće gde su održavani govori.

1914.

Odbljesci istine

napisani u jednom od Gurđijevljevih krugova u Moskvi

Čudni događaji, neshvatljivi sa obične tačke gledišta, vodili su moj život. Mislim na one događaje koji utiču na čovekov unutrašnji život, korenito menjajući njegov pravac i cilj, stvarajući nova razdoblja u njemu. Nazivam ih neshvatljivim pošto je njihova povezanost bila jasna samo meni. To je bilo kao da je neka nevidljiva osoba, radi određenog cilja, stvorila okolnosti na mom životnom putu koje sam, u trenutku kada mi je to bilo najpotrebnije, pronašao naizgled slučajno. Voden takvim događajima, od ranih sam se godina navikao da posmatram sa velikom pronicljivošću okolnosti koje me okružuju i da pokušam da shvatim princip koji ih povezuje i pronađem u njihovim međusobnim odnosima šire, potpunije objašnjenje. Moram reći da je ono što me u svakom spoljašnjem rezultatu najviše zanimalo bio skriven uzrok koji ga je izazivao.

Jednog dana tokom mog života, na taj isti prividno čudan način, susreo sam se licem u lice sa okultizmom i zainteresovao za njega kao za neki dubok i harmoničan filozofski sistem. U trenutku kad bih dosegao nešto više od čistog interesovanja, ponovo bih izgubio, isto onako iznenada kao što sam pronašao, mogućnost nastavljanja njegovog sistematskog proučavanja. Drugim rečima, bio bih bačen isključivo na vlastite izvore. Taj gubitak ličio mi je na besmislen prekid, ali sam kasnije prepoznao u njemu nužan stepenik u toku mog života, pun dubokog značenja. Međutim, to je prepoznavanje došlo mnogo kasnije. Nisam odstupio nego sam nastavio na vlastitu odgovornost i rizik. Suočavao sam

se sa nesavladivim preprekama, koje su me terale da odustanem. Široki horizonti su se otvarali mojoj viziji i pošto sam suviše žurio često sam grešio i uplitaio se. Gubeći, kako je izgledalo, ono što sam već otkrio, ostajao sam da kružim oko istog mesta, kao zadržan maglom. U traganju sam načinio puno napora i očigledno beskorisnog rada, nagrađen neadekvatnim rezultatima. Danas, vidim da nijedan napor nije nestao uzalud i da je svaka greška poslužila kao putokaz prema istini.

Zaronio sam u izučavanje okultne literature i bez preterivanja mogu reći da nisam samo čitao nego usvajao strpljivo i istrajno veći deo raspoloživog materijala, pokušavajući da uhvatim smisao i razumem skriveno između redova. Sve to poslužilo mi je da se uverim da ne mogu naći ono šta tražim u knjigama: mada sam uočavao obrise veličanstvene strukture, nisam mogao da je vidim jasno i razgovetno.

Tragao sam za onima koji bi mogli imati zajednička interesovanja sa mnom. Neki su izgledali kao da su pronašli nešto, ali u bližem ispitivanju video bih da su oni, kao i ja, pipali u mraku. Nastavio sam da se nadam da ću na kraju naći šta mi je potrebno; tragao sam za živim čovekom, sposobnim da mi da više nego što mogu naći u knjizi. Tragao sam tvrdoglavo i istrajno i posle svakog neuspeha nada se ponovo budila i vodila me novoj potrazi. Sa ovim na umu posetio sam Egipat, Indiju i druge zemlje. Mnogi od tih susreta nisu ostavili nikakav trag, ali su neki bili od velike važnosti.

Nekoliko je godina prošlo; među moje poznanike ubrajam i neke sa kojima sam, zbog naših zajedničkih interesovanja, bio trajnije povezan. Jedan od meni bližih je bio izvesni A. Proveli smo ne mali broj neprospavanih noći, naporno razmišljajući o delovima knjige koje nismo razumeli i tragajući za odgovarajućim objašnjenjima. Na taj smo se način prisno upoznali.

Ali tokom poslednjih šest meseci počeo sam da zapažam, prvo u retkim intervalima, a zatim češće, nešto čudno u vezi sa njim. Nije da mi je okrenuo leđa, ali je izgledalo da je postao manje zainteresovan za traganje, koje je meni i dalje bilo od životne

važnosti. Istovremeno sam video da nije zaboravio na to. Često je izražavao ideje i davao komentare koji su postajali potpuno shvatljivi tek posle dugog razmišljanja. Ne jednom sam mu stavio primedbu, ali je on uvek vešto izbegavao razgovore na tu temu.

Moram priznati da me narastajuća ravnodušnost A, koji je bio stalni drug mog rada, dovela do potištenih razmišljanja. Jednom sam otvoreno govorio sa njim o tome - jedva se sećam na koji način.

„Ko ti je rekao”, usprotivio se A, „da te napuštam? Sačekaj malo i videćeš jasno da grešiš.”

Ali iz nekog razloga ni ove primedbe, ni neke druge koje su mi ponekad zvučale čudno, nisu me zainteresovale. Možda zato što sam bio okupiran mirenjem sa idejom moje potpune usamljenosti.

Tako se to nastavilo. Tek sad vidim, uprkos očevidnoj sposobnosti za posmatranje i analizu, da sam previđao glavni faktor, koji je bio neprekidno pred mojim očima, na način koji je neoprostiv. Ali neka činjenice govore za sebe.

Jednog dana sredinom novembra proveo sam večer sa prijateljem. Razgovor je bio o temi koja me malo interesovala. Tokom pauze u razgovoru, moj domaćin je rekao, „Usput, znajući za tvoju naklonost prema okultizmu mislim da bi te jedan članak u današnjem *Golos Moskvi* (*Glasu Moskve*) interesovao.” I pokazao mi je članak naslovljen „Okolo teatra”.

Govorio je, dajući kratak sadržaj, o scenariju srednjevekovne misterije, *Borba mađioničara*: balet koji je napisao G. I. Gurđijev, orijentalista koji je bio dobro poznat u Moskvi. Pominjanje okultizma, sam naslov i sadržaj scenarija, probudili su kod mene veliko interesovanje, ali niko od prisutnih ljudi nije mogao da mi da nikakvu informaciju o tome. Moj domaćin, vatreni ljubitelj baleta, priznao je da u njegovom krugu ne zna nikoga ko odgovara opisu u članku. Isekao sam ga, uz njegovu dozvolu i odneo ga sa sobom.

Neću vas zamaratati izlaganjem razloga moje zainteresovanosti za taj članak. Ali je posledica bila da sam donco čvrstu odluku u

subotu ujutru da nađem g. Gurđijeva, pisca scenarija, po svaku cenu.

Te iste večeri kada me posetio A, pokazao sam mu članak. Rekao sam mu da je moja namera da pronadem g. Gurđijeva i pitao ga za mišljenje.

A. je pročitao članak, pogledao me i rekao: „Pa, želim ti uspeh. Što se tiče mene, nisam zainteresovan. Zar nismo imali dovoljno takvih priča?” I spustio je članak sa strane sa izgledom ravnodušnosti. Takav stav prema tom pitanju bio je tako hladan da sam odustao i utonuo u vlastite misli; A. je takođe bio zamišljen. Naš se razgovor zaustavio. Dugu tišinu prekinuo je A, spustivši ruku na moje rame.

„Gledaj”, rekao je, „nemoj biti uvređen. Imam svoje razloge, koje ću ti kasnije objasniti, što sam ti tako odgovorio. Ali ću ti, prvo, postaviti nekoliko pitanja koja su *tako* ozbiljna” naglasio je reč „tako” - „ti ne možeš ni znati koliko su ozbiljna.” Nekako začuđen izjavom uzvratio sam, „Pitaj.”

„Zbilja, reci mi zašto želiš naći g. Gurđijeva? Kako ćeš ga tražiti? Koji ćeš cilj slediti? I ako tvoja potraga bude uspešna, na koji ćeš mu način prići?”

Isprva bezvoljno, ali podstaknut ozbiljnošću A-ovog ponašanja, kao i pitanjima koja je postavio, objašnjavao sam pravac mog razmišljanja.

Kad sam završio, A. je prešao preko onog šta sam rekao i dodao, „Mogu ti reći da nećeš ništa naći.”

„Kako je to moguće?” uzvratio sam. „Meni izgleda da baletski scenario *Borbe mađioničara*, odvojeno od toga što je posvećen Gelceru, teško da je tako nevažan da bi se njegov autor mogao izgubiti bez traga.”

„Nije to pitanje autora. Možeš ga naći. Ali on neće hteti da razgovara sa tobom kako bi *mogao*”, rekao je A.

Planuo sam na to: „Zašto zamišljaš da on?” „Ja ništa ne *zamišljam*”, prekinuo me A. „Ja *znam*. Ali da te ne držim u neizvesnosti, reći ću ti da ja znam dobro taj scenario, vrlo dobro. Šta više znam njegovog autora, g. Gurđijeva, lično i poznajem ga

veoma dugo. Način koji si izabrao da ga nađeš može dovesti do toga da ga upoznaš, ali ne kako bi ti želio. Veruj mi, ako mi dozvoliš mali prijateljski savet, sačekaj još malo. Pokušaću da ti upriličim susret sa g. Gurđijevim na način koji ti želiš Pa, sad moram poći.”

U najvećem zaprepaščenju zaustavio sam ga. „Čekaj. Ne možeš još da ideš. Kako je došlo do toga da ga znaš? Ko je on? Zašto mi nikad pre nisi govorio o njemu?”

„Ne tako mnogo pitanja”, rekao je A. „Kategorički odbijam da na njih sada odgovorim. U pravo vreme odgovoriću. Smiri svoj duh u međuvremenu; obećavam da ću učiniti sve što mogu da te upoznam.”

Uprkos mojim najupornijim zahtevima A. je odbio da odgovori, dodajući da je u mom interesu da ga ne zadržavam više.

Oko dva sata u nedelju, A. mi je telefonirao i kratko rekao: „Ako želiš, budi na železničkoj stanici u sedam sati.” „A kuda ćemo ići?” pitao sam. „Kod g. Gurđijeva”, odgovorio je i spustio slušalicu.

„On se sigurno ne ustručava preda mnom”, bljesnulo je kroz moj um, „čak me nije pitao ni da li mogu, a dogodilo se da imam važan posao večeras. Pored toga, uopšte ne znam koliko ćemo daleko morati ići. Kad ćemo se vratiti? Kako ću objasniti kod kuće?” Ali onda sam pomislio da ne liči na A. da previđa okolnosti mog života; tako je „važan” posao brzo izgubio svoju važnost i počeo sam da iščekujem određeni čas. Postavši nestrpljiv stigao sam na stanicu skoro sat vremena ranije i čekao sam A-a.

Konačno se pojavio. „Dođi brzo”, rekao je požurujući me. „Imam karte. Zadržao sam se i kasnimo.”

Pratio nas je nosač sa nekim velikim koferima. „Šta je to?” pitao sam A. „Zar odlazimo na godinu dana?” „Ne”, odgovorio je smejući se. „Vratiću se s tobom; koferi se ne tiču nas.”

Zauzeli smo sedišta i budući da smo bili sami u kupeu niko nije ometao naš razgovor.

„Da li idemo daleko?” upitao sam.

A. je pomenuo jedno od izletišnih mesta blizu Moskve i dodao, „Da te poštedim daljeg ispitivanja reći ću ti sve što je moguće; ali veći deo će biti samo za tebe. Sigurno, s pravom si zainteresovan za g. Gurđijeva kao osobu, ali ja ću ti reći samo nekoliko spoljašnjih činjenica o njemu, da ti dam orijentaciju. Što se tiče mog ličnog mišljenja o njemu čutaću, tako da možeš potpunije doći do sopstvenih utisaka. Kasnije ćemo se vratiti na ovu temu.”

Smestivši se udobno u svoje sedište počeo je da priča.

Rekao mi je da je g. Gurđijev proveo mnogo godina tragajući po Istoku sa određenom svrhom i da je bio na mestima nedostupnim evropljanima; da je pre dve ili tri godine došao u Rusiju i živio u Petersburgu, posvećujući svoje napore i svoje znanje uglavnom sopstvenom radu. Ne tako davno preselio se u Moskvu i iznajmio je seosku kuću blizu grada, da bi bio u stanju da radi povučeno bez uznemiravanja. U skladu sa ritmom samo njemu znanim periodično je posećivao Moskvu, vraćajući se sopstvenom radu nakon određene pauze. Nije smatrao za neophodno, zaključio sam, da kaže svojim moskovskim poznanicima o seoskoj kući i nikog tamo nije primao.

„Kako se dogodilo da ga upoznam”, rekao je A, „o tome ćemo drugi put. To je, takođe, daleko od banalnog.”

A. je nastavio da govori kako je na samom početku poznanstva sa g. Gurđijevim govorio o meni i želio da me upozna sa njim; ne samo da je odbio nego je izričito zabranio A-u da mi govori bilo šta o njemu. Na osnovu mog upornog zahteva da upoznam g. Gurđijeva i mog cilja da tako i učinim, A. je odlučio da ga pita još jednom. Video ga je pošto je otišao od mene prethodne noći i g. Gurđijev se, pošto je postavio mnogo detaljnih pitanja o meni, složio da me vidi i sam predložio da A. treba da me odvede do njega te večeri, na selo.

„Uprkos tome što te poznajem mnogo godina”, rekao je A. „on te sigurno bolje zna nego ja, na osnovu onog šta sam mu govorio. Sad shvataš da to nije bilo samo moje zamišljanje kad sam ti rekao da ne bi postigao ništa na običan način. Ne zaboravi,

velik je izuzetak načinjen za tebe i niko od onih koji ga poznaju nije bio tamo gde ideš. Čak ni oni koji su mu najbliži ne pretpostavljaju postojanje takvog utočišta. Taj izuzetak duguješ mojoj preporuci, pa te molim da me ne dovedeš u nezgodnu situaciju.”

Još nekoliko drugih pitanja nije dovelo do odgovora A, ali kad sam ga pitao za *Borbu magioničara* ispričao mi je njen sadržaj u nekoliko detalja. Kad sam ga upitao u vezi nečeg što mi je izgledalo nepodudarno, A. mi je rekao da će g. Gurđijev sam govoriti o tome, ako bude mislio da je neophodno.

Ovaj razgovor izazvao je u meni mnoštvo misli i pretpostavki. Posle čutnje, okrenuo sam se ka A-u pitanjem. A. mi je uputio nekakav zapanjen pogled i, posle kratke pauze, rekao: „Saberiti svoje misli, ili ćeš napraviti budalu od sebe. Blizu smo. Ne dozvoli da zažalim što sam te doveo. Seti se šta si juče rekao o svom cilju.”

Posle ovog nije rekao ništa više.

Na stanici smo čutke napustili voz i ponudio sam se da ponese jedan od kofera. Težio je najmanje trideset pet kilograma, a kofer koji je nosio A. sigurno nije bio lakši. Saonice sa četiri sedišta su na nas čekale. Bez reči smo zauzeli naša mesta i vozili se celim putem u dubokoj tišini. Posle petnaestak minuta saonice su stale pred kapiju. Velika dvospratna seoska kuća bila je jedva vidljiva u udaljenom kraju bašte. Predvođeni našim vozačem koji je nosio prtljag, prošli smo kroz nezaključanu kapiju i krenuli prema kući duž puta očišćenog od snega. Vrata su bila odškrinuta. A. je pozvonio.

Posle nekog vremena glas je upitao, „Ko je tamo?” A. je izgovorio svoje ime. „Kako si?” isti glas je izgovorio kroz poluotvorena vrata. Vozač je uneo kofere u kuću i ponovo otišao. „Uđimo sada”, rekao je A, koji je izgledao kao da nešto čeka.

Prošli smo kroz mračan hodnik u blede osvetljeno predsoblje. A. je zatvorio vrata za nama; nikog nije bilo u sobi. „Spusti svoje stvari”, rekao je kratko, pokazujući na klin. Skinuli smo kapute.

„Daj mi ruku; ne boj se, nećeš pasti.” Zatvorivši vrata čvrsto iza sebe A. me uveo pravo u potpuno mračnu sobu. Pod je bio

prekriven mckim ćilimom po kojem smo nećujno koraćali. Ispružio sam ruku i u mraku napipao tešku zavesu, koja je prelazila celom dužinom preko nećeg što je lićilo na veliku sobu, stvarajući vrstu prolaza do drugih vrata. „Drži svoj cilj pred sobom”, A. je prošaptao i povukavši ćilim koji je visio iznad vrata gurnuo me pravo u osvetljenu sobu.

Nasuprot vrata na niskom otomanu naslonjen na zid sedeo je sredovećni ćovek, sa stopalima prekrštenim po istoćnjaćkom obićaju; pušio je ćudno oblikovane nargile koje su stajale na niskom stoćiću ispred njega. Pored nargila stajala je mala šoljica kafe. To su bile prve stvari koje su mi zapale za oko.

Ćim smo ušli, g. Gurđijev - pošto je to bio on - podigao je ruku i, mirno nas pogledavši, doćekao klimanjem glave. Zatim mi je rekao da sednem, pokazujući na otoman pored njega. Njegov ten odavao je orijentalno poreklo. Posebno su njegove oći privukle moju pažnju, ne toliko po njima samima nego po načinu kako me je pogledao kad me pozdravio, ne kao da me vidi prvi put nego kao da me zna dugo i dobro. Seo sam i brzo pogledao po sobi. Izgledala je tako neobićno jednom Evropljaninu da ćelim da je detaljnije opišem. Nije bilo nepokrivenog prostora, bilo ćilimima bilo nekom vrstom zavesa. Jedan ogroman ćilim prekrivao je pod te prostrane sobe. Ćak su po njenim zidovima bili okaćeni ćilimi koji su takoće prekrivali vrata i prozore; plafon je bio prekriven starinskim svilenim šalovima blistavih boja, zadivljujuće lepih kombinacija. Svi su bili na neobićan način navučeni prema centru plafona. Svetlo je bilo skriveno mutnim staklenim zastorom ćudnog oblika koji lići na ogroman lotosov cvet, proizvoćeći beli difuzni sjaj.

Druga lampa, koja daje sličnu svetlost, stajala je na visokom stalku levo od otomana na kom smo sedeli. Naslonjen na levi zid nalazio se pijanino prekriven starinskim draperijama, koje su tako prikrivale njegov oblik da bez njegovih svećnjaka ne bih pogodio šta je to. Na zidu preko puta pijanina bio je postavljen velik ćilim, sa obešenom kolekcijom žićanih instrumenata neobićnih oblika, meću kojima su takoće bile i flaute. Druge dve kolekcije su

ukrašavale zidove. Jedna, starog oružja sa nekim praćkama, jataćanima, kamama i drugim stvarima, bila je iza i iznad naših glava. Na suprotnom zidu, obešene o finu belu žiću, nekoliko starih izrezbarenih lula bilo je aranžirano u harmonićnu grupu.

Ispod ove poslednje kolekcije, na podu koji dodiruje zid, lećao je dugaćak red velikih jastuka prekrivenih jednim ćilimom. U levom uglu, na kraju reda, bila je holandska peć prekrivena izvezenom tkaninom. Ugao nadesno bio je dekorisan posebno finom kombinacijom boja; na njemu je visila ikona Svetog Đorđa Pobedonosca, napravljena od dragog kamenja. Ispod je stajao mali ormar u kom je bilo nekoliko statua od slonove kosti različite velićine; prepoznao sam Hrista, Budu, Mojsija i Muhameda; ostale nisam mogao videti dovoljno dobro.

Drugi niski otoman stajao je pored desnog zida. Sa obe strane bila su dva mala stola od abonosa i na jednom je bio ibrik za kafu sa lampom za grejanje. Nekoliko jastuka i jastućića za klećanje bilo je rasuto po sobi u pažljivom neredu. Sav nameštaj je bio ukrašen kićankama, zlatnim vezom i draguljima. Kao celina soba je proizvodila neobićno prijatan utisak pojaćan diskretnim mirisom prijatno pomešanim sa aromom duvana.

Pregledavši sobu okrenuo sam oći ka g. Gurđijevu. Pogledao me je i imao sam jasan utisak da me je uzeo na dlan ruke i vagao. Nevoljno sam se nasmešio i on je udaljio pogled mirno i bez žurbe. Pogledavši A. rekao mu je nešto. Nije me više gledao na taj način i utisak se nije ponovio.

A. je sedeo na velikom jastuku pored otomana, u istom položaju kao g. Gurđijev, za koji je izgledalo da mu je postao prirodan. Odmah se podigao, uzeo dva velika bloka papira i dve olovke sa malog stola, jednu dao g. Gurđijevu a drugu zadržao. Pokazujući na ibrik rekao mi je, „Kad želiš kafu, posluži se. Ja ću sad uzeti.” Prateći njegov primer, nasuo sam šoljicu i, vrativši se na svoje mesto, spustio sam je pored nargila na mali sto.

Zatim sam se okrenuo ka g. Gurđijevu i, pokušavajući da se izrazim onoliko kratko i nedvosmisleno koliko je moguće, objasnio sam zašto sam doćao. Posle kratke ćutnje, g. Gurđijev je

rekao: „Pa, ne gubimo dragoceno vreme”, i pitao me šta stvarno želim.

Da izbegnem ponavljanja, zabelcziću određene karakteristike razgovora koji je usledio. Pre svega moram da spomenem donekle čudnu okolnost, koju nisam zapazio u prvom trenutku, možda zato što nisam imao vremena da o njoj razmišljam. G. Gurđijev nije govorio ruski ni tečno ni tačno. Ponekad je dugo tragaao za rečima i izrazima koji su mu potrebni i stalno se okretao prema A-u za pomoć. Rekao bi mu dve ili tri reči; izgledalo je da A. hvata njegovu misao u vazduhu, razvija je i kompletira i daje u formi koja je meni razumljiva. Izgledalo je da je dobro upoznat sa temom o kojoj smo diskutovali. Kad je g. Gurđijev govorio A. ga je pažljivo posmatrao. Jednom rečju g. Gurđijev bi mu pokazao neko novo značenje i brzo promenio pravac A-ovih misli.

Svakako, A-ovo poznavanje mene veoma mu je pomoglo da mi omogući da razumem g. Gurđijeva. Mnogo puta jednim nagoveštajem A. bi izazvao celu kategoriju misli. Služio je kao prenosnik između g. Gurđijeva i mene. U početku g. Gurđijev je morao stalno da se obraća A-u, ali kako se tema proširivala i razvijala zahvatajući nove oblasti, g. Gurđijev se sve ređe okretao A-u. Njegov je govor tekao mnogo slobodnije i prirodnije; izgledalo je da potrebne reči dolaze same i mogao bih se zakleti da je do kraja razgovora govorio najčistijim ruskim bez naglaska, reči su sledile jedna drugu tečno i mirno; bile su bogate bojom, poređenjima, živopisnim primerima, širokim i harmoničnim perspektivama.

Uz to, obojica su ilustrovali razgovor različitim dijagramima i serijama brojeva, koji su, uzeti zajedno oblikovali graciozan sistem simbola, vrstu knjige u kojoj je jedan broj mogao da izrazi celu grupu ideja. Navodili su brojne primere iz fizike i mehanike, a naročito iz hemije i matematike.

G. Gurđijev bi se ponekad obratio A-u kratkom primedbom koja se odnosila na nešto blisko A-u i s vremena na vreme spominjao imena. A. bi klimanjem glave ukazivao da je razumeo i

razgovor bi se nastavljao bez prekidanja. Takođe sam shvatio da, dok podučava mene, A. i sam uči.

Druga karakteristika je bila da sam morao da pitam veoma retko. Skoro u istom trenutku kada bi se pitanje pojavilo i pre nego što bi moglo biti formulisano, tok razgovora bi davao odgovor. Kao da je g. Gurđijev znao unapred i anticipirao koja bi se pitanja mogla pojaviti. Jednom ili dvaput načinio sam pogrešan potez pitajući u vezi neke stvari koju bih mogao i sam da tazjasnim. Ali o tome ću govoriti na pravom mestu.

Najbolje bih mogao uporediti pravi tok razgovora sa spiralom. G. Gurđijev uzima glavnu ideju i, nakon njenog proširivanja i produbljivanja, kompletira krug njenog promišljanja povratkom na početnu tačku, koju vidim, tako reći, ispred sebe, proširenu i sa više detalja. Novi krug i ponovo je jasnija i preciznija ideja o širini izvorne misli.

Ne znam kako bih se osećao da sam bio nateran da razgovaram sa g. Gurđijevim *tête-à-tête*. Prisustvo A, njegov miran i ispitivački stav prema razgovoru, sigurno su vršili utisak na mene bez mog znanja.

Uzeto u celini, ono što je rečeno donelo mi je neiskazivo zadovoljstvo koje nikad dotad nisam iskusio. Obrisi te veličanstvene građevine, koja mi je bila tamna i nerazumljiva, bili su sada jasno ocrtani i ne samo obrisi već i detalji fasade.

Voleo bih da opišem, makar i samo približno, suštinu tog razgovora. Ko zna da to neće pomoći nekom u poziciji sličnoj mojoj sopstvenoj? To je svrha moje skice.

„Vi ste upoznati sa okultnom literaturom” počeo je g. Gurđijev, „pa ću uputiti na formulu koja vam je poznata iz *Smaragdne table*: „Kako gore tako dole.” Jednostavno nam je da od toga počnemo da izgradujemo temelj našeg razgovora. Istovremeno moram reći da nema potrebe da se koristi okultizam kao osnova od koje se približavamo razumevanju istine. Istina govori za sebe u kom god obliku da se ispoljava. To ćete potpuno razumeti samo tokom vremena, ali želim da vam danas dam bar zrno razumevanja. Tako, ponavljam, počinjem okultnom formu-

lom pošto govorim sa *vama*. Znam da ste pokušavali da dešifrujete tu formulu. Znam da je „razumete”. Ali razumevanje koje sada imate je samo bled i udaljen odraz božanskog sjaja.

Neću vam govoriti o samoj formuli, neću je analizirati ili dešifrovati. Naš razgovor neće biti o bukvalnom značenju; uzećemo je samo kao početnu tačku za našu diskusiju. Da bih vam dao ideju o našoj temi mogu reći da želim da govorim o sveopštem jedinstvu svega postojećeg - o jedinstvu u mnoštvu. Želim da vam pokažem dve ili tri strane dragocenog kristala i da usmerim vašu pažnju na blede slike koje se slabo odražavaju u njima.

Znam da razumete jedinstvo zakona koji upravljaju svemirom, ali to razumevanje je spekulativno ili pre, teoretsko. Nije dovoljno razumeti umom, neophodno je osetiti celim bićem apsolutnu istinu i nepromenljivost te činjenice; samo onda bićete u stanju, svesno i sa uverenjem da kažete 'Ja znam'."

Takav je bio smisao reči kojima je g. Gurđijev započeo razgovor. Onda je nastavio živo da opisuje sferu u kojoj se kreće život celokupnog čovečanstva, sa mišlju koja je ilustrovala hermetičku formulu koju je naveo. Putem analogija prešao je od malih običnih događaja u životu pojedinaca do velikih krugova u životu celokupnog čovečanstva. Posredstvom takvih paralela podvukao je cikličnu aktivnost zakona analogije unutar umanjene sfere zemaljskog života. Zatim, na isti način, prešao je od čovečanstva na ono što bih nazvao životom Zemlje, predstavljajući je kao jedan ogroman organizam sličan čovekovom i to terminima fizike, mehanike, biologije itd. Posmatrao sam kako se razjašnjenje njegovih misli fokusira u jednoj tački. Neizbežan zaključak svega što je rekao bio je veliki zakon trojstva: zakon tri principa akcije, otpora i ravnoteže: aktivan, pasivan i neutralan princip. Sada, oslanjajući se na solidan temelj Zemlje i naoružan tim zakonom, primenio ga je, smelim uzletom misli na sav sunčev sistem. Sad se njegova misao nije više kretala ka tom zakonu trojstva, već izvan njega, podvlačeći ga više i više, ispoljavajući ga na stepenici najbližoj čoveku, na Zemlji i Suncu. Onda, kratkom

frazom je prešao izvan granica sunčevog sistema. Astronomske činjenice prve su izbile u prvi plan, zatim su se smanjile i iščezle pred beskrajem svemira. Ostala je samo jedna velika misao koja proističe iz istog velikog zakona. Njegove su reči zvučale sporo i svečano i u istom trenutku izgledale su kao da iščezavaju i gube značenje. Iza njih mogao se osetiti puls misli od velike važnosti.

„Došli smo do ivice bezdana koji se nikad ne može premostiti običnim ljudskim razumom. Da li osećate kako reči postaju suviše i bekorisne? Da li osećate kako je ovde bespomoćan razum sam po sebi? Došli smo do principa koji je iza svih principa.” Rekavši to začutao je, a njegov pogled je postao zamišljen.

Opčinjen lepotom i grandioznošću njegovog mišljenja postepeno sam prestao da slušam reči. Mogu reći da sam ih osećao, da sam shvatao njegovu misao ne razumom već intuicijom. Čovek daleko dole bio je sveden na ništavnost i iščezao je bez traga. Bio sam ispunjen osećajem blizine Velike Tajne i duboko svestan svoje lične ništavnosti.

Kao da pogađa moje misli, g. Gurđijev je upitao: „Počeli smo sa čovekom i gde je on? Ali velik je, svcobuhvatan zakon jedinstva. Sve u svemiru je jedno, razlika je samo u stepenu; u beskrajno malom naći ćemo iste zakone kao u beskrajno velikom. Kako je gore, tako je dole.

Sunce se podiže iznad planinskih vrhova; doline su još u tami. Tako razum, prevazilazeći ljudsko stanje, razmatra božansku svetlost, dok je za one koji se zadržavaju ispod sve u tami. Opet ponavljam, sve na svetu je jedno; a pošto je razum takođe jedan, ljudski razum predstavlja snažan instrument za istraživanje.

Sada, vrativši se na početak, spustimo se na zemlju od koje smo pošli, naći ćemo njeno mesto u poretku strukture svemira. Gledajte!”

Napravio je malu skicu i uz usputne komentare o zakonima mehanike opisao šemu konstrukcije svemira. Sa brojevima i dijagramima u harmoničnim, sistematičnim redovima, počelo je da se pojavljuje mnoštvo unutar jedinstva. Dijagrami su počinjali

da dobijaju značenje, ideje koje su bile mrtve počinjale su da oživljavaju. Jedan isti zakon pokretao je sve; sa ushićenim razumevanjem pratio sam harmoničan razvoj svemira. Njegova šema uzdizala se od Velikog Početka i završavala Zemljom.

Dok je iznosio to izlaganje, g. Gurdijev je naglasio neophodnost da nešto što je nazvao „šokom” dođe na dato mesto spolja i spoji dva suprotna principa u jedno uravnoteženo jedinstvo. To odgovara tački sustizanja sila u balansiranom sistemu sila u mehanici.

„Došli smo do tačke s kojom je naš zemaljski život povezan”, rekao je g. Gurdijev, „i za sada nećemo ići dalje. Da bismo još bliže istražili ono šta je sada rečeno i još jednom istakli jedinstvo zakona, uzećemo jednostavnu skalu i primeniti je, proporcionalno je uvećavajući na dimenzije mikrokosmosa.” I zatražio je da izaberem nešto poznato pravilne strukture, kao spektar bele svetlosti, muzičku skalu i sl. Posle promišljanja odabrao sam muzičku skalu.

„Napravili ste dobar izbor”, rekao je g. Gurdijev. „U suštini muzičku skalu, u obliku u kom danas postoji, konstruisali su u drevnim vremenima oni koji su posedovali veliko znanje i shvaćete koliko ona može doprineti razumevanju glavnih zakona.”

Rekao je nekoliko reči o zakonima strukture skale i posebno je istakao praznine, kako ih je zvao, koje postoje u svakoj oktavi između nota *mi* i *fa* i takođe između *si* jedne oktave i *do* sledeće. Između tih nota nedostaju polutonovi, kako u uzlaznim tako u silaznim skalama. Dok u uzlaznom razvoju oktave note *do*, *re*, *fa*, *sol* i *la* mogu preći u naredne više tonove, note *mi* i *si* su lišene te mogućnosti. Objasnio je kako ove dve praznine, u skladu sa određenim zakonima koji zavise od zakona trojstva, bivaju popunjene novim oktavama drugih redova, a ove oktave unutar praznina igraju ulogu sličnu onim polu-tonovima u evolutivnim ili involutivnim procesima oktave. Osnovna oktava bila je slična stablu koje pruža grane podređenih oktava. Sedam osnovnih nota oktave i dve praznine, „karike pravaca”, daju ukupno devet karika lanca, ili tri grupe po tri u svakoj.

Nakon ovoga vratio se strukturnoj šemi svemira i izdvojio „zrak” čiji pravac vodi do Zemlje.

Izvorno snažna oktava, čije note očevidno stalno opadajuće snage uključuju Sunce, Zemlju i Mesec, neizbežno pada, u skladu sa zakonom trojstva, u tri podređene oktave. Tu se uloga praznina u oktavi i njihova razlika po prirodi jasno pokazala i postala mi jasna. Od dva intervala, *mi-fa* i *si-do*, jedan je bio aktivniji u smislu volje dok je drugi igrao ulogu pasivnog dela. „Šokovi” izvorne šeme, koji mi skupa nisu bili jasni, ovde su takođe bili pravilo i pojavili su se u novom svetlu.

U podceli ovog „zraka”, mesto, uloga i sudbina čovečanstva postali su jasni. Štaviše, mogućnosti individualnog čoveka su postale očevidnije.

„Može vam izgledati”, rekao je g. Gurdijev, „da smo u sledenju cilja ka jedinstvu skrenuli sa puta u pravcu učenja o mnoštvu. Ono što vam sada objašnjavam nesumnjivo ćete razumeti. U isto vreme siguran sam da će to razumevanje prevashodno da se odnosi na strukturni deo izloženog. Pokušajte da fiksirate svoje interesovanje i pažnju ne na lepotu, harmoniju i oštromnost njegovu, a čak i tu stranu nećete razumeti potpuno - već na duh, koji leži ispod reči, na unutrašnji sadržaj. U suprotnom videćete samo formu, lišenu života. Sada, videćete jednu stranu kristala i, kad bi vaše oko moglo opaziti odraz u njemu, približili biste se istini samoj.”

Onda je g. Gurdijev počeo da objašnjava način na koji su osnovne oktave kombinovane sa sekundarnim oktavama koje su im podređene; kako one, sa svoje strane, šalju dalje nove oktave sledećeg reda, itd. Mogao bih to uporediti sa procesom klijanja ili, sličnije, oblikovanja drveta. Od uspravnog snažnog stabla šire se grane, koje sa svoje strane razvijaju male grane i grančice na kojima se onda pojavljuju listovi. Čovek bi skoro mogao da oseti proces oblikovanja žilica.

Moram priznati da je, u stvari, moja pažnja prvenstveno bila privučena harmonijom i lepotom sistema. Kao dodatak rastu oktava, kao grananje drveta, g. Gurdijev je istakao da se svaka

nota svake oktave pojavljuje, sa druge tačke gledišta, kao cela oktava: i to je istinito svuda. Ove „unutrašnje“ oktave mogao bih da uporedim sa godovima stabla drveta koji stoje jedan u drugome.

Sva ova objašnjenja data su u veoma opštim terminima. Isticala su zakonit karakter strukture. Ali zbog primera koji su ih pratili, pre su se mogla smatrati teoretskim. Primeri su davali život i ponekad je izgledalo da stvarno počinjem da nagađam šta je bilo sakriveno iza reči. Video sam da su u tako gustoj strukturi svemira, sve mogućnosti, sve kombinacije bez izuzetka predviđene; beskonačnost beskonačnosti je nagoveštena. Mada isto vreme, nisam video, pošto se moj razum zapleo ispred ogromnosti pojma. Ponovo sam osetio dvostruku senzaciju - blizinu mogućnosti znanja svega i svest o njegovoj nedostupnosti.

Još jednom sam začuo reči g. Gurđijeva kao eho mojih osećanja: „Nijedan običan razum nije dovoljan da omogući čoveku da uzme Veliko Znanje za sebe i načini ga neotudivim vlasništvom. Pa ipak ono *jeste* moguće za njega. Ali prvo mora da otrese prašinu sa stopala. Beskrajni napor, ogroman rad potrebni su da se dođe do krila kojima je moguće uspeti se. Mnogo je puta lakše teći sa strujom, s njom prelaziti iz oktave u oktavu; ali to traži nemerljivo duže vreme nego sam želiti i činiti. Put je težak, uspinjanje sve stmnije kako se nastavlja, ali čovekova snaga se takođe povećava. Čovek postaje staloženiji i sa svakim stepnikom vidik mu se proširuje. Da, *postoji* mogućnost.“

Zaista sam video da ta mogućnost postoji. Iako još ne znajući kakva je ona video sam da jeste bila tu. Nalazim da je teško staviti u reči ono šta je postajalo sve razumljivije. Video sam da je vladavina zakona, koji mi je sada postao jasan, bila stvarno sveobuhvatna; ono šta bi na prvi pogled ličilo na kršenje zakona u bližem istraživanju samo ga je potvrđivalo. Moglo bi se bez preterivanja reći da dok „izuzeci potvrđuju pravilo“ istovremeno izuzetaka nema. Za one koji mogu razumeti rekao bih da sam, Pitagorinim rečnikom, shvatio i osetio kako Volja i Sudbina - sfere akcije Proviđenja - kockiziraju, dok se međusobno takmi-

če; kako se bez sjedinjavanja ili razdvajanja mešaju. Ne gajim nikakvu nadu da takve kontradiktorne reči mogu izraziti ili razjasniti šta razumem; istovremeno ne mogu ništa bolje pronaći.

„Vidite“, g. Gurđijev je nastavio, „onaj koji poseduje puno i kompletno razumevanje sistema oktava, kako se to može zvati, poseduje ključ za razumevanje Jedinstva, pošto razume sve vidljivo - sve događaje, sve stvari u njihovoj suštini - pošto zna njihovo mesto, uzrok i posledicu.“

U isto vreme jasno vidite da je to sadržano u detaljnijem razvoju izvorne šeme, preciznijem prikazivanju zakona jedinstva i da sve šta smo rekli i šta ćemo reći nije ništa drugo nego razvoj osnovne ideje o jedinstvu. Puna, određena i jasna svest tog zakona je tačno ono Veliko Znanje na koje mislim.

Spekulacije, pretpostavke, hipoteze ne postoje za onog ko poseduje takvo znanje. Iskazano određenje, on zna sve po ‘meri, broju i težini’. Sve u svemiru je materijalno: *prema tome Veliko Znanje je više materijalističko od materijalizma.*

Pogled na hemiju učiniće to razumljivijim.” Pokazao je kako hemija, pri proučavanju materije različitih gustina bez znanja zakona oktava, sadrži grešku koja utiče na krajnje rezultate. Znajući to i vršenjem određenih promena, zasnovanih na zakonu oktava dovode se ovi rezultati u potpuni sklad sa onima do kojih se došlo računanjem. Dodajući istakao je da ideja jednostavnih supstanci i elemenata u sadašnjoj hemiji ne može biti prihvaćena sa tačke gledišta hemije oktava, koja je „objektivna hemija”. Materija je svuda ista; njeni različiti kvaliteti zavise samo od mesta koje zauzima u određenoj oktavi i reda same oktave.

Sa ove tačke gledišta, hipotetički pojam atoma kao nedeljivog dela jednostavne supstance ili elementa ne može poslužiti kao model. Atom date gustine, stvarno postojećeg individuuma, mora biti uzet kao najmanja količina supstance koja se istražuje i koja zadržava sve hemijske, fizičke i kosmičke kvalitete koji je karakterišu kao izvesnu notu određene oktave. Na primer, u današnjoj hemiji ne postoji atom vode, pošto voda nije jednostavna supstanca već hemijski komponovana od vodonika i kiseonika. Dok

je sa tačke gledišta „objektivne hemije” jedan „atom” vode konačna i određena veličina, čak vidljiva golom oku. G. Gurdijev je dodao: „Svakako ovo sada moraš prihvatiti na veru. Ali oni koji tragaju za Velikim Znanjem pod vođstvom nekog ko ga već poseduje, moraju lično da rade i dokažu, provere i istraže šta su ovi atomi materije različite gustine.”

Sve sam to video u matematičkim terminima. Postao sam jasno uveren da je sve u svemiru materijalno i da sve može biti izraženo brojčano u skladu sa zakonom oktava. Suštinski materijal spušta se u nizovima odvojenih nota različite gustine. To je bilo izraženo brojevima kombinovanim u skladu sa određenim zakonima i ono što je izgledalo nemerljivo bilo je izmereno. Ono šta se odnosilo na kosmičke kvalitete materije bilo je razjašnjeno. Na moje veliko iznenađenje, atomska težina određenih hemijskih elemenata datih kao primer, uz objašnjenje pokazala je grešku današnje hemije.

Sem toga bio je pokazan i zakon konstrukcije „atoma” u pogledu različitih gustina. Kako je ovo predstavljanje teklo prešli smo, a da skoro toga nisam ni bio svestan, na ono što bi se moglo nazvati „oktava Zemlje” i tako stigli na mesto odakle smo krenuli - na Zemlju.

„U svemu što sam vam govorio”, g. Gurdijev je nastavio, „moj cilj nije bio da iznesem neko novo znanje. Naprotiv, samo sam želeo da pokažem da znanje određenih zakona omogućava čoveku, bez pomeranja sa mesta na kom je, da izračuna, odvaga, izmeri sve postojeće i beskonačno veliko i beskonačno malo. Ponavljam: sve u svemiru je materijalno. Proučite ove reči i razumećete, bar do određenog stepena, zašto sam upotrebio reči „više materijalistički od materijalizma.” ... Sada smo se upoznali sa zakonima koji upravljaju životom mikrokosmosa i vratili smo se na Zemlju. Podsetite se još jednom ‘Kako gore, tako dole.’

Mislim da već sada i bez daljeg objašnjavanja ne biste osporavali činjenicu da je život individualnog čoveka - mikrokosmos - upravljani istim zakonom. Ali nastavimo da ga prikazujemo uzimanjem jednog primera u kom će određeni detalji

postati jasniji. Uzmimo posebno pitanje, plan rada ljudskog organizma i istražimo ga.”

G. Gurdijev je zatim nacrtao šemu ljudskog organizma i uporedio ga sa trospratnom fabrikom, čije su spratove predstavljali glava, grudni koš i abdomen. Uzeta zajedno fabrika predstavlja potpunu celinu. To je jedna oktava prvog reda, slična onoj sa kojom je počelo istraživanje makrokosmosa. Svaki od spratova takođe predstavlja potpunu oktavu drugog reda, podređenu prvoj. Tako imamo tri podređene oktave koje su opet slične onima u šemi konstrukcije svemira. Svaki od tri sprata prima spolja „hranu” odgovarajuće prirode, asimilira je i kombinuje sa materijalima koji su već prerađeni i na taj način fabrika funkcioniše da proizvede određenu vrstu materijala.

„Moram da istaknem”, rekao je g. Gurdijev, „da je, mada je konstrukcija fabrike dobra i prilagođena proizvodnji ovog materijala, zbog neznanja uprave, vođenje posla neekonomično. Kakva bi bila situacija jednog preduzeća ako bi, uz ogromnu i kontinuitanu potrošnju materijala, veći deo proizvodnje išao na prosto održavanje fabrike i potrošnju i obradu materijala. Ostatak proizvodnje se potroši beskorisno i sa nepoznatom svrhom. Neophodno je organizovati posao u skladu sa preciznim znanjem; a onda bi to donelo veliki neto prihod koji bi mogao biti potrošen po svojoj volji. Vratimo se, međutim, našoj šemi”... i objasnio je da dok je hrana donjeg sprata jelo i piće, vazduh je hrana srednjeg, a gornjeg ono što se naziva „utiscima”.

Sve ove tri vrste hrane, koje predstavljaju materiju različite gustine i kvaliteta, pripadaju oktavama različitih redova.

Nisam mogao da se uzdržim a da ne upitam, „Šta sa mislima?” „Misao je materijalna kao sve drugo”, odgovorio je g. Gurdijev. „Postoje metodi putem kojih pojedinac može dokazati ne samo to nego da misao, kao i sve ostale stvari, može biti odvagana i izmerena. Njena gustina može biti određena i tako misli jednog pojedinca mogu biti upoređene sa njegovim mislima u drugim slučajevima. Pojedinac može da odredi sve kvalitete misli. Već sam vam rekao da je sve u svemiru materijalno.”

Posle toga je pokazao kako tri vrste hrane, koje se primaju u različitim delovima ljudskog organizma, ulaze na početnim tačkama odgovarajućih oktava, u skladu sa određenim zakonitim procesom; svaka od njih predstavlja *do* oktave sopstvenog reda. Zakon razvoja oktava svuda je isti.

Na primer, *do* oktave hrane dolazi u stomak, treće *do*, prolazi kroz odgovarajući poluton u *re* i kroz sledeći prolaz kroz poluton dalje se pretvara u *mi*. *Mi*, kome nedostaje poluton, ne može, putem prirodnog razvoja, nezavisno preći u *fa*. Tu pomaže oktava vazduha, koja dolazi u grudi. Kao što je već pokazano, to je oktava višeg reda, i to *do* (drugo *do*), koje ima odgovarajući poluton za prelazak u *re*, pojavljuje se povezano sa *mi* prethodne oktave i transformiše ga u *fa*. To jest, ono igra ulogu nedostajućeg polutona i služi kao šok za dalji razvoj prethodne oktave.

„Nećemo sada početi”, rekao je g. Gurđijev, „da istražujemo oktavu koja počinje sa drugim *do*, niti sa prvim *do*, koje ulazi na tačno određenom mestu. To bi samo komplikovalo sadašnju situaciju. Sada smo se uverili u mogućnost daljeg razvoja oktave o kojoj diskutujemo, zahvaljujući prisustvu polutona. *Fa* putem polutona prelazi u *sol* i u stvari materijal primljen tu pokazuje se kao so ljudskog organizma - ruska reč za so je *sol*. To je najviše što može tako biti proizvedeno.” Vrativši se brojevima, ponovo je razjasnio svoju misao u terminima njihovih kombinacija.

„Dalji razvoj oktave prenosi *sol* putem polutona u *la*, a kasnije kroz poluton u *si*. Tu se oktava ponovo zaustavlja. Novi „šok” je potreban za prelazak *si* u *do* nove oktave ljudskog organizma.

„Sa ovim što sam sada rekao”, g. Gurđijev je nastavio, „i našim razgovorom o hemiji, bićete u stanju da izvedete neke vredne zaključke”.

U tom trenutku, bez čekanja da razjasnim misao koja mi je došla u glavu, pitao sam nešto u vezi korisnosti posta.

G. Gurđijev je prestao da govori. A. mi je uputio prekoran pogled i odmah sam shvatio koliko je moje pitanje bilo neumesno. Želeo sam da ispravim grešku, ali nisam imao vremena za to pošto je g. Gurđijev rekao: „Želim da vam pokažem jedan ekspe-

riment, koji će vam to razjasniti”, ali posle razmene pogleda sa A-om i pošto ga je nešto upitao, rekao je: „Vidim da vam je pažnja umorna, ali skoro sam na kraju onog šta sam želeo da vam kažem danas. Nameravao sam da dodirnem na jedan vrlo opšti način tok čovekovog razvoja, ali to nije sada toliko važno. Odložimo razgovor o tome do povoljnije prilike.”

„Mogu li da zaključim iz toga što ste mi rekli”, upitao sam, „da ćete mi ponkad dozvoliti da vas vidim i razgovaramo o onom šta me interesuje?”

„Sada kad smo započeli ove razgovore”, rekao je, „nemam ništa protiv da ih nastavimo. Mnogo zavisi od vas. Šta pod tim mislim objasniće vam A. detaljno.” Onda, primetivši da sam se okrenuo prema A-u za objašnjenje, „Ali ne sada, neki drugi put”, dodao je. „Sada želim ovo da vam kažem. Pošto je sve u svemiru jedno, tako, sledstveno, sve je podjednako ispravno, prema tome sa ove tačke gledišta znanje može biti postignuto odgovarajućim i potpunim proučavanjem, bez obzira koja je početna tačka. Jedino što pojedinac mora znati kako da 'uči'. Ono što je najbliže nama je čovek; a vi od svih ljudi ste najbliži sebi. Počnite sa proučavanjem sebe; setite se izreke 'spoznaj samog sebe'. Moguće je da će vam ona sad biti razumljiva. Da biste počeli, A. će vam pomoći u meri sopstvene i vaše snage. Preporučujem vam da dobro zapamtite šemu ljudskog organizma koju sam vam dao. Ponkad ćemo joj se u budućnosti vraćati, produbljujući je svaki put. Sada ćemo vas A. i ja ostaviti nakratko, pošto imamo malu stvar o kojoj treba da se pobrinemo. Preporučujem vam da ne zbunjujete svoje mozgove ovim o čemu smo razgovarali nego da ih malo odmorite. Čak i ako vam se dogodi da zaboravite nešto, A. će vas kasnije podsetiti. Svakako da bi bilo bolje ako ne budete imali potrebu za podsećanjem. Naviknite sebe da ne zaboravljate ništa.

Sad uzmite kafu; činiće vam dobro.”

Kad su otišli sledio sam savet g. Gurđijeva i, sipavši kafu, ostao da sedim. Shvatio sam da je g. Gurđijev na osnovu pitanja o postu zaključio da mi je pažnja bila umorna. A ja sam video da je moje mišljenje postalo slabije i ograničenije na kraju razgovora.

Stoga sam, uprkos snažnoj želji da pređem sve dijagrame i brojeve još jednom, odlučio da odmorim glavu, da upotrebim izraz g. Gurđijeva i seo sam zatvorivši oči, pokušavajući da ne mislim ni o čemu. Ali misli su se uzdizale uprkos mojoj volji i pokušavao sam da ih isteram.

Posle otprilike dvadeset minuta, A. je ušao a da ga nisam ni čuo i upitao, „Pa, kako si?” Nisam imao vremena da mu odgovorim kad sam začuo veoma blizu glas g. Gurđijeva, koji nekom govori, „Učini kako sam ti rekao i videćeš gde je greška.”

Zatim je, pomercajući ćilim koji je visio preko vrata, ušao. Zauzimajući isto mesto i stav kao pre, okrenuo se prema meni. „Nadam se da ste se odmorili makar malo. Razgovarajmo o raznim stvarima, bez nekog određenog plana.”

Rekao sam mu da sam želeo da mu postavim dva ili tri pitanja koja nemaju neposrednu vezu sa temom našeg razgovora, ali bi mogla razjasniti prirodu onoga o čemu je on govorio.

„Vi i A. ste naveli toliko podataka današnje nauke da mi se spontano pojavilo pitanje, „Da li je znanje o kom govorite dostupno neukom i neobrazovanom čoveku?”

„Materijal koji spominjete navođen je samo zato što sam razgovarao sa vama. Vi razumete, pošto imate određenu količinu znanja o ovim stvarima. To vam pomaže da bolje razumete. Dati su samo kao primeri. Ovo se odnosi na oblik razgovora ali ne i na njegovu suštinu. Oblici mogu biti veoma različiti. Neću sada ništa reći o ulozi i značenju današnje nauke. To pitanje moglo bi biti tema posebnog razgovora. Reći ću samo ovo - najbolje obrazovani naučnik mogao bi se pokazati kao apsolutna neznalica u poređenju sa nepismenim pastirrom koji poseduje znanje. To zvuči paradoksalno, ali razumevanje suštine, nad kojom prvi provodi duge godine detaljnog istraživanja, biće postignuto kod potonjeg u neuporedivo punijem stepenu tokom jednodnevne meditacije. To je pitanje načina mišljenja, 'gustine misli'. Ovaj termin sada vam ništa ne prenosi ali vremenom sam će postati jasan. Šta drugo želite da pitate?”

„Zašto je znanje tako pažljivo sakriveno?”

„Šta vas je navelo da to pitate?”

„Određene stvari koje sam imao prilike da proučim tokom mog upoznavanja sa okultnom literaturom”, odgovorio sam.

„Onoliko koliko mogu da procenim”, rekao je g. Gurđijev, „upućujete na pitanje o takozvanoj 'inicijaciji'. Da ili ne?” Odgovorio sam potvrdno i g. Gurđijev je nastavio: „Da. Stvar je u tome da je mnogo toga što je rečeno u okultnoj literaturi suviše i neistinito. Bolje da zaboravite sve to. Sva vaša traganja u toj oblasti bila su dobra vežba za vaš um: u tome leži njihova velika vrednost, ali samo u tome. Nisu vam dala znanje, kao što ste sami priznali. Cenite sve sa tačke gledišta vašeg zdravog razuma. Postanite posednik vaših sopstvenih zvučnih ideja i ne prihvatajte ništa verom; i kad vi, sami, putem koji zvuči razumljivo i argumentovano, dodete do neuzdrmanog ubedenja, do potpunog razumevanja nećeg, postići ćete određeni stepen inicijacije. Razmislite još dublje... Na primer, danas sam razgovarao sa vama. Pamтите taj razgovor. Razmislite i složićete se sa mnom da vam u suštini nisam rekao ništa novo. Sve ste to znali pre. Jedina stvar koju sam uradio bila je da dovedem red u vaše znanje. Sistematizovao sam ga, ali ste ga imali pre nego što ste me videli. Dugujete ga naporima koje ste već učinili na tom polju. Bilo mi je lako da razgovaram sa vama, zahvaljujući njemu” - i pokazao je na A. - „pošto je naučio da me razume i pošto zna vas. Iz njegovog opisa, upoznao sam vas i vaše znanje i kako ste ga dobili, pre nego što ste došli kod mene. Ali uprkos svim ovim povoljnim okolnostima usuđujem se sa sigurnošću da kažem da niste savladali ni stoti deo onog šta sam rekao. Dao sam vam glavnu indiciju za mogućnost nove tačke gledišta, iz koje možete da osvetlite i prikupite vaše prethodno znanje. A zahvaljujući ovom radu, vašem sopstvenom radu, bićete u stanju da dostignete mnogo dublje razumevanje onog šta sam rekao. Vi ćete 'inicirati' sebe.

„Tokom jedne godine možemo reći iste stvari, ali nećete čekati tu godinu u nadi da će pečeni golubovi uleteti u vaša usta. Radićete i vaše će se razumevanje promeniti, bićete više 'inicirani'. Nemoguće je čoveku dati ništa što bi moglo postati njegovim

neotudivim vlasništvom bez rada sa njegove strane. Takva inicijacija ne može postojati, ali nažalost ljudi često tako misle. Postoji jedino 'samoinicijacija'. Pojedinaac može da pokaže i usmeri, ali ne 'inicira.' Stvari sa kojima ste se susreli u okultnoj literaturi u vezi ovog pitanja napisali su ljudi koji su izgubili ključ za ono šta prenose, bez provere, putem reči drugih.

„Svaka medalja ima suprotnu stranu. Proučavanje okultizma donosi puno, kao trening uma, ali često, nažalost veoma često, ljudi inficirani otrovom misterije, stremeći praktičnim rezultatima, ali bez posedovanja potpunog znanja o onom šta mora da se učini ili kako, naprave sebi nepopravljivu štetu. Harmonija je narušena. Sto puta je bolje ne učiniti ništa nego činiti bez znanja. Rekli ste da je znanje skriveno. To nije tako. Nije sakriveno, već ljudi nisu u stanju da ga razumeju. Ako počnete razgovor o višim matematičkim idejama sa čovekom koji nije upoznao matematiku, šta u tome može biti dobro? On vas jednostavno ne bi razumeo. A ovde je materija komplikovanija. Ja lično bih bio veoma radostan ako bih sada mogao da govorim sa nekim, bez napora da prilagođavam sebe njegovom razumevanju, o temama koje mene interesuju. Ali ako bih počeo da govorim sa *vama* na taj način, smatrali biste me za ludaka ili nešto još gore.

„Ljudi imaju premalo reči kojima mogu izraziti određene ideje. Ali *ovde*, gde reči nisu važne već njihov izvor i značenje iza njih, treba da bude moguće govoriti jednostavno. U odsustvu razumevanja to je nemoguće. Imali ste mogućnost da se u to danas uverite. Sa drugom osobom ne bih govorio kao sa vama jer me ne bi razumela. Vi ste već inicirali sebe do izvesnog stepena. I pre nego što počne da govori pojedinac mora znati i videti koliko mnogo čovek razume. Razumevanje dolazi samo kroz rad.

„Tako ono šta zovete 'sakrivenost' u stvari je nemogućnost davanja, inače bi sve bilo potpuno drugačije. Ako, uprkos ovome, oni koji znaju počnu da govore, to je beskorisno i potpuno neproduktivno. Oni govore samo kad znaju da slušalac razume.”

„Onda znači, ako, na primer, poželim da kažem nekom nešto što sam naučio od vas danas, da li biste se vi protivili?”

„Vidite”, odgovorio je g. Gurdijev, „od samog početka našeg razgovora predvideo sam mogućnost njegovog nastavljanja. Stoga sam vam rekao stvari koje ne bih da je suprotno bio slučaj. Rekao sam ih unapred, znajući da niste za njih pripremljeni sada, ali sa namerom da dam određeni pravac vašim razmišljanjima o tim pitanjima. Pri bližem razmatranju uverićete se da je to tako. Razumećete precizno o čemu govorim. Ako dođete do tog zaključka to će biti samo prednost u odnosu na osobu sa kojom razgovarate; možete reći koliko želite. Onda ćete se uveriti da nešto vama jasno i razumljivo nije razumljivo onima koji čuju. Sa te tačke gledišta takvi će razgovori biti korisni.”

„I kakav je vaš stav prema proširivanju kruga onih sa kojima je moguće započeti odnos, davanjem nekih indikacija koje bi im mogle pomoći u radu?” pitao sam.

„Imam premalo slobodnog vremena da bih bio u stanju da ga žrtvujem bez sigurnosti da će biti od koristi. Vreme mi je vredno i potrebno za moj rad; stoga ne mogu i ne želim da ga provedem neproduktivno. Ali već sam vam govorio o tome.”

„Ne, to nije povezano sa idejom novih poznanstava, to što sam pitao, nego u smislu naznaka koje bi mogle biti date putem štampe. Mislim da bi to oduzelo manje vremena od ličnog razgovora.”

„Drugim rečima želite da znate da li bi se ideje mogle izložiti postepeno, kroz scriju kratkih pregleda, možda?”

„Da”, odgovorio sam, „ali svakako ne mislim da bi bilo moguće razjasniti sve, mada mi izgleda da bi bilo moguće ukazati na pravac koji vodi bliže cilju.”

„Postavili ste veoma interesantno pitanje”, rekao je g. Gurdijev. „Često sam diskutovao o tome sa nekima od onih sa kojima razgovaram. Nije zgodno ponoviti sada razmatranja do kojih smo došli. Mogu samo reći da smo odlučili pozitivno, prošlog proleća. Nisam odbio da učestvujem u tom eksperimentu, ali smo bili sprečeni da ga sprovedemo zbog rata.”

Tokom kratkog razgovora koji je usledio o ovoj temi došla mi je ideja u glavu da ako g. Gurdijev nije imao ništa protiv da se

javno detaljno objave određeni pogledi i metode, takođe je moguće da balet *Borba mađioničara* možda sadrži skriveno značenje, predstavljajući ne samo rad imaginacije nego i misteriju. Pita sam ga u tom smislu, spominjući da mi je A. izložio sadržaj scenarija.

„Moj balet nije misterija”, odgovorio je g. Gurđijev. „Njegova je svrha da predstavi interesantan i lep spektakl. Svakako, ispod vidljivih oblika sakriveno je određeno značenje, ali nisam imao cilj da ga demonstriram ili ističem. Glavno mesto u tom baletu zauzimaju određeni plesovi. Objasniću vam to ukratko. Zamislite da ste u proučavanju zakona kretanja nebeskih tela, recimo planeta sunčevog sistema, konstruisali specijalni mehanizam za predstavljanje i beleženje tih zakona. U tom mehanizmu svaka je planeta predstavljena sferom određene veličine i zauzima striktno određeno odstojanje od centralne sfere, koja stoji kao Sunce. Pokrećete mehanizam i sve sfere počinju da se kreću i okreću određenim putanjama, ponavljajući na živ način zakone koji ih pokreću. Taj mehanizam vas podseća na vaše znanje.

„Na isti način, u ritmu određenih plesova, u preciznim pokretima i kombinacijama plesača, određeni zakoni su živopisno prikazani. Takvi se plesovi zovu svetim. Tokom mojih putovanja po Istoku, često sam viđao plesove ove vrste, izvođene tokom predstava svetih obreda u nekom od drevnih hramova. Te su ceremonije nedostupne i nepoznate evropljanima. Neki od tih plesova reprodukovani su u *Borbi mađioničara*. Dalje, mogu reći da u osnovi *Borbe mađioničara* leže tri misli; ali, pošto se ne nadam da bi bile razumljive publici ako bih prikazao samo balet, zovem to jednostavno spektaklom.” G. Gurđijev je govorio još nešto malo o baletu i plesovima i nastavio:

„Takvo je poreklo plesova, njihovo značenje, u dalekoj prošlosti. Pitaću vas sad, da li je išta u toj grani današnje umetnosti sačuvano što bi moglo da podseti, ma kako izdaleka, na njeno pređašnje veliko značenje i cilj? Da li išta drugo sem trivijalnosti može u njoj biti nađeno?” Posle kratke tišine, kao da čeka moj odgovor, zureći tužno i zamišljeno pred sebe, nastavio je, „Dana-

šnja umetnost u celini nema ništa zajedničko sa drevnom svetom umetnošću... Možda ste razmišljali o tome? Kakvo je vaše mišljenje?”

Objasnio sam mu da pitanje umetnosti, koje me je zanimalo između ostalih stvari, zauzima važno mesto. Da budem precizan, nisam toliko bio zainteresovan za radove, to jest, dela umetnosti, već njenu ulogu i značenje u ljudskom životu. Često sam raspravljao o tom pitanju sa ljudima koji su mi izgledali učeniji u tim stvarima od mene - muzičarima, slikarima, vajarima, glumcima i ljudima od pera, a takođe sa onima koji su jednostavno bili zainteresovani za proučavanje umetnosti. Tako se dogodilo da sam čuo mnoga mišljenja različitih vrsta, često kontradiktorna. Neki, istina vrlo mali broj, nazivali su umetnost zabavom onih koji nemaju šta drugo da rade; ali se većina slagala da je umetnost sveta i da njeno stvaranje nosi pečat božanske inspiracije. Nisam formirao mišljenje koje bih mogao nazvati čvrstim ubeđenjem i to je pitanje ostalo do sada otvoreno. Izrazio sam sve to g. Gurđijevu što jasnije moguće; slušao je moje objašnjenje pažljivo i rekao:

„U pravu ste kad ste rekli da postoje mnoga kontradiktorna mišljenja o toj temi. Zar već samo to ne dokazuje da ljudi ne znaju istinu? Gde je istina ne može biti puno različitih mišljenja. U davnim vremenima ono šta se sada naziva umetnošću služilo je cilju objektivnog znanja. I kao što smo rekli malopre, govoreći o plesovima, dela umetnosti predstavljaju izlaganje i zapis večnih zakona strukture svemira. Oni koji su posvetili sebe traganju i tako stekli znanje važnih zakona, otelovili su ih u umetničkim delima, kao što se to danas čini u knjigama.”

U tom trenutku g. Gurđijev je spomenuo neka imena koja su mi većinom bila nepoznata i koja sam zaboravio. Onda je nastavio: „Ta umetnost nije tražila cilj bilo u 'lepoti' bilo u pravljenju kopije nekog ili nečeg dopadljivog. Na primer, drevna statua takvog umetnika nije ni kopija ličnog oblika niti izraz subjektivnog osećaja; ili je izraz zakona znanja, u obliku ljudskog tela, ili sredstvo objektivnog prenosa stanja uma. Oblik i akcija, zaista celokupan izraz, u skladu su sa zakonom.”

Posle kratke pauze, u kojoj je izgledalo da nešto razmišlja, g. Gurđijev je nastavio: „Pošto smo dotakli umetnost, ispričaću vam jednu epizodu koja se skoro dogodila i koja će vam razjasniti neke tačke u našem razgovoru.

Među mojim poznanicima ovde u Moskvi nalazi se drug iz mog ranog detinjstva, poznati vajar. Kad sam ga posetio primetio sam u njegovoj biblioteci određeni broj knjiga hinduističke filozofije i okultizma. Tokom razgovora otkrio sam da je bio ozbiljno zainteresovan za te stvari. Videći kako je bio bespomoćan u činjenju bilo kakvog nezavisnog istraživanja spomenutih pitanja, a ne želeći da pokažem moje poznavanje njih, zatražio sam od čoveka sa kojim sam često razgovarao o tim temama, izvesnog P-a, da se zainteresuje za tog vajara. Jednog dana P. mi je rekao da je vajarevo interesovanje za ta pitanja bilo čisto spekulativno, da njegova suština nije bila dodirnuta njima i da je video malo koristi od ovih razgovora. Predložio sam mu da usmeri razgovor prema temi od bližeg značenja vajar. Tokom nečeg što je izgledalo kao čisto slučajan razgovor kom sam i ja prisustvovao, P. je usmerio razgovor na pitanje umetnosti i stvaranja posle čega je vajar objasnio da je ‘osetio’ ispravnost vajarskih formi i upitao, ‘Da li znate zašto je na statui pesnika Gogolja u Arbatu prekomerno dug nos?’ I objasnio je kako je, gledajući na statuu sa strane, osetio da je ‘lagan tok profila’, kako je stavljen, bio narušen na vrhu nosa.

Želeći da proveriti ispravnost osećaja, odlučio je da potraži Gogoljevu posmrtnu masku, koju je pronašao, posle dugog traganja, u privatnim rukama. Izučavao je masku i posebnu pažnju posvetio nosu. To istraživanje je obelodanilo da se verovatno, kad je maska bila pravljen, mali mehur oblikovao baš tamo gde je nežni tok profila izgledao narušen. Masker je neobučenom rukom popunio mehur menjajući oblik piščevog nosa. Tako je dizajner spomenika, ne sumnjajući u korektnost maske, postavio Gogolja sa nosom koji nije bio njegov.

Šta se može reći o tom slučaju? Zar nije evidentno da se takva stvar mogla dogoditi samo u odsustvu pravog znanja?

Dok jedan čovek koristi masku, potpuno verujući u njenu ispravnost, drugi, ‘osećajući’ neispravnost njenog postavljanja traga za potvrdom svoje sumnjičavosti. Nijedan nije bolji od drugog.

Ali sa znanjem zakona proporcije ljudskog tela, ne samo da bi završetak Gogoljevog nosa mogao biti rekonstruisan na osnovu maske već bi i celo telo moglo biti tako izvedeno kao i sam nos. Uđimo u ovo detaljnije da se razjasni šta želim da izrazim.

Danas sam ukratko razmatrao zakon oktave. Videli ste da je znanjem ovog zakona poznato mesto svega i, obrnuto, ako je mesto poznato, pojedinac zna šta tu postoji i kojih je kvaliteta. Sve može biti izračunato; jedino čovek mora znati kako da izračuna prelaz od jedne oktave do druge. Ljudsko telo, kao i sve što je potpuno, nosi u sebi tu regularnost mere. U skladu sa brojem nota oktave i sa intervalima, ljudsko telo ima devet osnovnih mera izraženih tačnim brojevima. Za individualne ličnosti ti brojevi variraju veoma mnogo svakako unutar određenih granica. Devet osnovnih mera, dajući čitavu oktavu prvog reda, pretvorene su u podređene oktave koje, u širokom rasponu podređenog sistema, daju sve mere svakog dela ljudskog tela. Svaka nota oktave je sama cela oktava. Prema tome neophodno je znati pravila međusobnih odnosa, kombinacija i prelaska jedne skale u drugu. Sve je sjedinjeno nerazdvojivom i nepromenljivom regularnošću zakona. To je kao da je oko svake tačke grupisano još devet podređenih tačaka; i tako sve do atoma atoma.

Znajući zakon pada, čovek takođe zna zakon uspona i sledstveno tome može preći ne samo od osnovnih oktava ka podređenima nego i obrnuto. Ne samo da nos može biti rekonstruisan samo na osnovu lica, nego i od nosa celo lice i telo čoveka mogu biti rekonstruisani neumoljivo i tačno. Nema traganja za lepotom ili sličnošću. Stvaranje ne može biti ništa drugo nego što je...

To je egzaktnije od matematike, jer se ovde ne susrećete sa verovatnoćom i nije postignuto proučavanjem matematike već daleko dubljim i širim proučavanjem. *To je razumevanje koje je po-*

trebno. U razgovoru bez razumevanja, moguće je govoriti decenijama o najjednostavnijim pitanjima bez ikakvog rezultata.

Jednostavno pitanje može obelodaniti da čovek nema odgovarajući misaoni stav pa čak i uz postojanje želje za rasvetljavanjem pitanja, manjak pripreme i razumevanja kod slušaoca poništiće reči govornika. Takvo 'bukvalno razumevanje' je veoma prisutno.

Ta epizoda ponovo potvrđuje što sam davno saznao i dokazao hiljadu puta. Skoro sam razgovarao u Petersburgu sa dobro poznatim kompozitorom. Iz tog razgovora sam jasno video koliko je siromašno njegovo znanje u pogledu toga šta je istinska muzika i koliko je dubok bezdan njegovog neznanja. Setite se Orfeja koji je podučavao znanje putem muzike i razumećete šta nazivam istinskom ili svetom muzikom."

G. Gurdijev je nastavio, „Za takvu su muziku potrebni posebni uslovi i tada *Borba madioničara* ne bi bila samo spektakl. Kako je sada to će biti samo fragmenti muzike koju sam čuo u određenim hramovima i čak takve istinske muzike koja ništa ne bi mogla da prenese slušaocima pošto su izgubljeni ključevi do nje, a možda nikad nisu bili ni poznati Zapadu. Ključevi za svu drevnu umetnost su izgubljeni, izgubljeni mnogo vekova ranije. Pa prema tome nema više svete umetnosti koja otclovljava zakone Velikog Znanja, služeći tako da utiče na instinkte mnoštva.

Nema stvaralaca danas. Današnji sveštenici umetnosti ne stvaraju nego imitiraju. Trče za lepotom i dopadanjem ili onim što nazivaju originalnošću, čak ne posedujući potrebno znanje. Ne znajući i ne bivajući u stanju da išta učine, pošto tumaraju u mraku, hvaljeni su gomilom koja ih stavlja na pijedestal. Sveta umetnost je iščezla i ostavila za sobom samo ebo koji okružuje njene sluge. Sve današnje reči o božanskoj iskri, talentu, geniju, stvaranju, svetoj umetnosti, nemaju solidnu osnovu, to su anahronizmi. Šta su ovi talenti? Govorićemo o njima pogodnom prilikom.

Ili obučareva veština mora biti nazvana umetnošću, ili sva današnja umetnost mora biti nazvana veštinom. Na koji je način

obučar koji po porudžbini pravi elegantne cipele prelepog izgleda inferioran prema umetniku koji teži imitaciji ili originalnosti? Uz znanje, pravljenje obuće takođe može biti sveta umetnost, ali bez njega, sveštenik današnje umetnosti gori je od obučara." Poslednje su reči bile naglašene. G. Gurdijev je začutao, a A. nije ništa rekao.

Razgovor je ostavio dubok utisak na mene; osećao sam koliko je A. bio u pravu sa upozorenjem da je slušanje g. Gurdijeva mnogo zahtevnije od puke želje za susretom sa njim.

Moje su misli radile precizno i jasno. Hiljade pitanja rojilo se u mojoj glavi, ali nijedno nije odgovaralo dubini onog šta sam čuo i ostajao sam ćutljiv.

Gledao sam g. Gurdijeva. Podigao je glavu polako i rekao: „Moram ići. Danas je dosta. Za pola sata doći će konji da vas odvezu na voz. O daljim planovima saznaćete od A.", i okrenuvši se ka njemu, dodao, „Preuzmi moju ulogu. Doručuj sa našim gostom. Pošto ga odvedeš na stanicu vrati se... Pa, zbogom."

A. je prešao preko sobe i povukao konopac skriven iza jednog otomana. Persijski tepih koji je visio na zidu bio je povučen u stranu otkrivajući ogroman prozor. Svetlost jasnog, mraznog zimskog jutra ispunila je sobu. Iznenadio sam se; do tog trenutka nisam mislio na vreme.

„Koliko je sati?" uzviknuo sam.

„Skoto devet", odgovorio je A, gaseći lampe. Dodao je, smešeci se, „Kao što primećuješ, vreme ne postoji ovde."

Bog i mikrob su isti sistem, jedina razlika je u broju centara.
(Pricuré, 3. april 1923.)

Eisentuki, oko 1918.

Naš razvoj je kao razvoj leptira. Moramo „umreti i ponovo se roditi” kao što jaje umire i postaje gusenica; gusenica umire i postaje lutka; lutka umire i tada je leptir rođen. To je dug proces a leptir živi samo dan ili dva. Ali kosmička svrha je ispunjena. Isto je sa čovekom, moramo uništiti naše prigušivače. Deca ih nemaju; prema tome moramo postati kao mala deca...
(Prieuré, 2. jun 1922.)

Nekom ko je pitao zašto smo rođeni i zašto umiremo Gurdžijev je odgovorio: Želiš da znaš? Da bi stvarno znao moraš patiti. Možeš li patiti? Ne možeš. Ne možeš patiti ni za jedan franak a da bi malo znao moraš patiti za milion franaka...
(Prieuré, 12. avgust 1924.)

Kad učimo mi slušamo vlastite misli, pa nove ne možemo ni čuti, jedino putem novih metoda slušanja i izučavanja...
(London, 13. februar 1922.)

Govoreći o različitim predmetima, primetio sam kako je teško doći do jedinstvenog razumevanja, čak i o najobičnijim stvarima i to sa osobom koja mi je dobro poznata. Naš jezik je previše siromašan za pune i precizne opise.

Kasnije sam otkrio da je ovaj manjak razumevanja između jednog čoveka i drugog matematički određena pojava, precizna kao tablica množenja. Generalno to zavisi od takozvane „psihe” uključenih ljudi, i posebno od stanja njihovih psiha u svakom datom momentu.

Istinitost ovog zakona može biti potvrđena na svakom koraku. Da bi čovek razumeo drugog čoveka, nije samo neophodno da govornik zna kako da govori nego da slušalac zna kako da sluša. Zbog toga mogu reći da kad bih govorio na način koji smatram tačnim, svi ovde, izuzev nekoliko izuzetaka, bi mislili da sam poludeo. Ali pošto od sada moram da govorim mojim slušaocima kako jeste, a moji će slušaoci morati da me slušaju, neophodno je da prvo stvorimo mogućnost obostranog razumevanja.

Tokom našeg razgovora moramo postepeno označiti putokaze produktivnog razgovora. Sve što želim sada da vam sugerisem je da pokušate da gledate na stvari i pojave koje vas okružuju, a posebno na one u vama samima, sa tačke gledišta, iz ugla, koji može biti drugačiji od onog koji vam je uobičajen ili prirodan. Samo da gledate, jer je nešto više moguće samo uz želju i saradnju slušaoca, kad slušalac prestane da sluša pasivno i počinje da čini, to jest, kad se pomeri u aktivno stanje.

Često u razgovoru sa ljudima, može se čuti direktno ili implicitno stanovište da bi se čovek kog srećemo u običnom životu mogao smatrati skoro centrom univerzuma, „krunom stvaranja”, ili da je, u svakom slučaju, velik i važan entitet; da su njegove mogućnosti skoro bezgranične, njegove snage skoro beskonačne. Ali čak i uz ta gledišta postoji određen broj ograda: kažu da su za to nužni izuzetni uslovi, specijalne okolnosti, inspiracija, otkrovenje i tako dalje.

Međutim, ako razmotrimo ovaj pojam „čoveka”, odmah vidimo da je sačinjen od osobina koje ne pripadaju jednom čoveku već zbiru znanih ili pretpostavljenih pojedinaca. Nikad ne srećemo takvog čoveka u stvarnom životu, niti u sadašnjosti niti kao istorijsku ličnost u prošlosti. Svaki čovek ima sopstvene slabosti i ako pažljivo pogledate, opsena veličine i snage iščezava.

Ali najinteresantnija stvar nije da ljudi vide u drugima tu varku nego da je, zahvaljujući posebnim osobinama sopstvene psihe, pripisuju i sebi, ako ne u potpunosti onda bar kao odraz. I tako, mada skoro nebića, zamišljaju sebe kao da su taj kolektivni tip ili blizu njega.

Ali ako čovek zna kako da bude iskren prema sebi, ne iskren onako kako se ta reč obično razume, već nemilosrdno iskren, tada, na pitanje „Šta sam ja?” neće očekivati utešan odgovor. Pa sada, ne čekajući da se približite tome da iskusite o čemu govorim, predlažem, da bi bolje razumeli šta mislim, da svako od vas sebi sada postavi pitanje „Šta sam ja?” Siguran sam da će 95 procenata vas biti zbunjeno tim pitanjem i da će odgovoriti drugim pitanjem: „Na šta mislite?”

I to će pokazati da čovek proživi ceo život a da ne postavi sebi to pitanje, prihvatajući kao gotovu činjenicu, aksiomu, da je „nešto”, čak nešto veoma vredno, nešto nesumnjivo. Istovremeno, nesposoban je da objasni nekom drugom šta to nešto jeste, nesposoban da iskaže čak bilo kakvu ideju o tome, pošto on sam ne zna šta je. Da li je razlog što ne zna zato što, u stvari, to „nešto” ne postoji nego se samo pretpostavlja da postoji? Zar nije čudno što ljudi obraćaju tako malo pažnje na sebe same u smislu

samosaznanja? Zar nije čudno s kakvom glupom samouverenošću zatvaraju oči za ono šta stvarno jesu i provode svoje živote u ugodnom uverenju da predstavljaju nešto vredno? Propuštaju da vide svetle praznine skrivene iza jarko obojene fasade stvorene njihovom samoobmanom i ne shvataju da je njena vrednost čisto formalna.

Istina, nije uvek tako. Ne gleda svako sebe tako površno. Zaista postoje istraživački umovi, koji žude za istinom srca, traže je, nastoje da reše probleme koje život postavlja, pokušavaju da prodru u suštinu stvari i pojava i da prodru u sebe. Ako čovek rezonuje i misli zdravo, bez obzira koji put sledi u rešavanju tih problema, mora neminovno da se vrati na sebe i počne sa rešavanjem problema šta je on sam i koje je njegovo mesto u svetu koji ga okružuje. Jer bez tog znanja neće imati središnju tačku u svom traganju. Sokratove reči „spoznaj samog sebe” važe i dalje za sve one koji traže istinsko znanje i biće.

Upravo sam upotrebio novu reč - „biće”. Da bih bio siguran da pod tim svi razumemo istu stvar, reći ću nekoliko reči kao objašnjenje.

Maločas smo se pitali da li ono šta čovek misli o sebi odgovara onom šta je on u stvarnosti i vi ste zapitali sebe šta ste. Ovde je doktor, tamo inženjer, tamo umetnik. Da li su oni u stvarnosti ono šta mislimo da jesu? Da li možemo da se odnosimo prema ličnosti svakog kao identičnoj sa njegovom profesijom, sa iskustvom koje mu je ta profesija, ili priprema za nju, dala?

Svaki čovek dolazi na svet kao prazan list papira; a onda ljudi i okolnosti koje ga okružuju počinju da se međusobno takmiče u prljanju tog lista i njegovom ispisivanju. Obrazovanje, moralno vaspitanje, informacija koju zovemo znanjem - sva osećanja dužnosti, časti, savesti i sl. - ulaze tu. I svi oni tvrde da su usvojeni metodi za kalciniranje ovih mladica, poznatih kao čovekova „ličnost”, na stablo nepromenljivi i nepogrešivi. Postepeno, papir je zaprljan i što papir postaje zaprljaniji takozvanim „znanjem”, to se pametnijim čovek smatra. Što je više upisano na mestu koje se zove „dužnost”, to je kažu posednik pošteniji; i tako je sa svim. I

sam zaprljani papir, videći da ljudi uvažavaju njegovu „priljavost” kao vrednost, smatra je vrednom. To je jedan primer onog šta nazivamo „čovekom”, kome čak često pripisujemo reči kao talenat i genije. Pa ipak naši „geniji” će pokvariti svoje raspoloženje za cco dan ako ne nađu svoje papuče pored kreveta kad ujutru ustanu.

Čovek nije slobodan niti u svojim ispoljavanjima niti u svom životu. Ne može biti ono šta želi da bude i šta misli da jeste. Nije kao slika o sebi, i reči „čovek, kruna stvaranja”, ne primenjuju se na njega.

„Čovek”- to je uzvišena reč, ali mi se moramo zapitati koja vrsta čoveka? Svakako ne čovek koji je iritiran trivijalnostima, ko poklanja svoju pažnju bezvrednim stvarima i biva uvučen u sve što ga okružuje. Da bi stekao pravo da sebe zove čovekom mora biti čovek; a to „biće” dolazi samo kroz samosaznanje i rad na sebi u pravcima koji postaju jasni kroz samospoznaju.

Da li ste ikad pokušavali da mentalno posmatrate sebe kad vam pažnja nije bila usmerena ka nekom određenom problemu? Pretpostavljam da vam je svima to poznato, mada je možda samo nekolicina sistematski sebe posmatrala. Nesumnjivo ste svesni načina mišljenja putem slučajne asocijacije, kad naša misao povazuje nepovezane prizore i sećanja, kad sve što padne u polje naše svesti, ili je prosto blago dodirne, oživi ove slučajne asocijacije u našem mišljenju. Niti misli izgledaju da teku neprekidno, utkivajući zajedno fragmente predstava prethodnih percepcija, uzete iz raznih zapisa u našim sećanjima. I ovi zapisi se okreću i odmotavaju dok naš misaoni aparat spretno kontinuirano tka svoj konac misli od tog materijala. Zapisi naših osećanja okreću se na isti način - prijatnost i neprijatnost, radost i žalost, smeh i razdraženost, zadovoljstvo i bol, simpatija i antipatija. Čuli ste pohvalu i prijatno se osećate; neko vas prekorava i vaše je raspoloženje pokvareno. Nešto novo obuzima vaše interesovanje i momentalno zaboravljate šta vas je do malopre zanimalo. Postepeno vaše vas interesovanje vezuje za novu stvar do tog stepena da tonete u nju od glave do stopala; iznenađena više

je ne posedujete, iščeznuh ste, uskočili ste i rastvorili se u toj stvari; u stvari ona poseduje vas, obuzela vas je i ta zaslepljenost, ta sposobnost da se bude obuzet, u mnogo različitih oblika osobina je svakog od nas. To nas vezuje i sprečava da budemo slobodni. Na isti način oduzima nam snagu i vreme, ostavljajući nas bez mogućnosti da budemo objektivni i slobodni, dva suštinska kvaliteta za svakog ko odluči da sledi put samospoznaje.

Moramo težiti slobodi ako težimo za samosaznanjem. Cilj samosaznanja i daljeg samorazvoja je od takve važnosti i ozbiljnosti, zahteva takav intenzitet napora, da je nemoguće pokušati to na stari način i uporedo sa ostalim stvarima. Čovek koji preuzima taj cilj mora ga staviti na prvo mesto u životu, koji nije toliko dugačak da bi mogao sebi dozvoliti da ga protraći na tričarije.

Šta može omogućiti čoveku da korisno utroši svoje vreme u potrazi, ako ne sloboda od svake vrste vezivanja?

Sloboda i ozbiljnost. Ne ona vrsta ozbiljnosti koja gleda sastavljenih obrva i stisnutih usana, kroz pažljivo probrane gestove i reči ceđene kroz zube, već ona vrsta ozbiljnosti koja znači odlučnost i istrajnost u traganju, intenzitet i konstantnost u njemu, tako da čovek, čak i kad se odmara, nastavlja sa svojim glavnim zadatkom.

Zapitajte sebe - da li ste slobodni? Mnogi su skloni da odgovore „da”, ako su relativno sigurni u materijalnom pogledu i nemaju briga o sutrašnjici, ako ne zavise ni od koga u pogledu sredstava za život ili u izboru životnih uslova. Ali da li je to sloboda? Zar to nije samo pitanje spoljašnjih okolnosti?

Imate novca u izobilju, recimo. Živite u raskoši i uživajte opšte poštovanje i uvažavanje. Ljudi koji vode vaš dobro organizovan posao su apsolutno poštteni i posvećeni su vam. Rečju, imate veoma dobar život. Možda mislite o sebi i smatrate se potpuno slobodnim, jer na kraju krajeva vaše vreme je potpuno vaše. Zaštitnik ste umetnosti, rešavate svetske probleme uz šoljicu kafe i možete čak biti zainteresovani za razvoj skrivenih duhovnih snaga. Problemi duha nisu vam strani i na svome ste kad se bavite filozofskim idejama. Obrazovani ste i dobro načitani. Posedujući

učenost na mnogim poljima poznati ste kao pametan čovek, jer se lako snalazite u svim vrstama poslova; vi ste jedan primer kulturnog čoveka. Ukratko, treba da budete predmet zavisti.

Ujutru ste se probudili pod uticajem neprijatnog sna. Lako depresivno raspoloženje je iščezlo, ali je ostavilo trag u određenoj vrsti zamora i nesigurnosti pokreta. Idete do ogledala da se očesljate i slučajno vam ispada češalj. Podižete ga i taman što ste ga obrisali, ispuštate ga ponovo. Ovog puta ga podižete već nestrpljivo i zbog toga ga ispuštate po treći put. Pokušavate da ga zgrabite u vazduhu, ali umesto toga leti ka ogledalu. Uzalud skaćete da ga dohvatite. Propast! ... zvezdaste naprsline pojavljuju se na antiknom ogledalu na koje ste tako ponosni. Pakao! Zapisi nezadovoljstva se pokreću. Morate da istresete svoju ozlojeđenost na nekome. Našavši da je vaš sluga zaboravio da stavi novine pored jutarnje kafe, čaša strpljenja se preliva i odlučujete da ne možete više podneti u kući tog bednog čoveka.

Vreme je da izađete. Dajući prednost lepom danu, a pošto odredište nije daleko, odlučujete da pešačite dok vas vaša kola polako prate. Sjajno sunce vas omekšava. Pažnju vam privlači gomila okupljena oko onesvešćenog čoveka na pločniku. Uz pomoć posmatrača vratar ga stavlja u taksi i odvoze ga u bolnicu. Zapažate kako je neobično poznato lice vozača povezano u vašim asocijacijama i podseća vas na slučaj koji se dogodio prošle godine.

Vratili ste se kući sa vesele rođendanske proslave. Kako je ukusan kolač bio tamo! Vaš sluga koji je zaboravio jutrošnje novine upropastio vam je doručak. Zašto da to sada ne nadoknadite? Na kraju krajeva, kolač i kafa su izuzetno važni! Evo otmenog kafea gde ponekad idete sa prijateljima. Ali zašto ste se setili neprijatnog slučaja? Skoro ste potpuno zaboravili na jutrošnje nezadovoljstvo... A sad, da li kolač i kafa stvarno imaju tako dobar ukus?

Vidite dve dame za susednim stolom. Kakva šarmantna plavuša! Ona vas pogleda i šapuće prijateljici, „To je vrsta muškarca koji mi se sviđa.“

Svakako da nijedna od vaših nevolja nije vredna traćenja vremena ili nerviranja. Potrebno je istaći kako se promenilo vaše raspoloženje od kada ste sreli plavušu i kakvo je bilo na kraju dok ste bili sa njom? Vraćate se kući pevajući veselu melodiju i čak vam i slomljeno ogledalo izaziva samo osmeh. Ali šta je sa poslom zbog kog ste jutros izašli? Tek sada ste ga se setili... baš mudro! Ipak, nema veze. Možete telefonirati. Podižete slušalicu i operator vam daje pogrešan broj. Zovete opet i dobijate isti broj. Neki čovek oštro kaže da mu je muka od vas, kažete da to nije vaša greška, sledi svađa i iznenađeni ste što čujete da ste budala i idiot i da ako opet pozovete... Izgužvani tepih pod vašim stopalima nervira vas i trebalo bi da čujete ton glasa kojim ukoravate slugu koji vam uručuje pismo. Pismo je od čoveka kog poštuju i čije dobro mišljenje uvažavate. Sadržaj pisma je tako laskav da vaša iritiranost postepeno opada i biva zamenjena prijatno širećim osećanjem koje se ulagivački podiže. Završavate sa čitanjem u skoro veselom raspoloženju.

Mogao bih da nastavim tu sliku vašeg dana, vi slobodni čoveče. Možda mislite da sam preterao. Ne, to je istinit scenario uzet iz života.

To je bio dan iz života čoveka veoma poznatog i ovde i u inostranstvu, dan koji je rekonstruisao i opisao iste večeri kao živopisan primer asocijativnog mišljenja i osećanja. Recite gde je sloboda kad ljudi i stvari poseduju čoveka u takvom stepenu da zaboravlja svoje raspoloženje, posao i samog sebe? Da li kod čoveka podložnog takvoj promenljivosti može postojati ikakav ozbiljan stav prema traganju?

Sad bolje razumete da čovek ne mora nužno biti ono što izgleda da jeste, da pitanje nije u spoljašnjim okolnostima i činjenicama već u unutrašnjoj strukturi čoveka i njegovom stavu prema ovim činjenicama. Ali možda je to istina samo za njegove asocijacije; što se tiče stvari o kojima nešto „zna“, možda je situacija drugačija.

Ali pitam vas, kad bi iz nekog razloga svako od vas bio onemogućen da svoje znanje praktično koristi nekoliko godina,

koliko bi ga ostalo? Zar ne bi bilo kao sa materijalima koji vremenom presuše i ispare? Setite se poređenja sa čistim listom papira. I zaista tokom našeg života sve vreme učimo nešto, a rezultate tog učenja zovemo „znanjem”. A uprkos tom znanju, zar se ne dokazujemo često kao neznalice, udaljene od stvarnog života i prema tome loše mu prilagođene? Poluobrazovani, mi smo kao punoglavci, ili pre kao „obrazovani” ljudi sa malo informacija o mnogo stvari ali sve nejasno i neadekvatno. Zaista to je samo informacija. Ne možemo to zvati znanjem, jer je znanje neotuđivo vlasništvo čoveka; ni više ni manje. Jer čovek „zna” samo onda kad on „jeste” to znanje. Što se tiče vaših ubeđenja - zar se nikada nisu menjala? Zar nisu i ona takođe podložna kolebanju kao i sve ostalo u nama? Zar ne bi bilo tačnije da ih pre zovemo mišljenjima nego ubeđenjima, podjednako zavisnim od našeg raspoloženja kao i od informacije ili možda jednostavno stanja našeg varčenja u datom trenutku?

Svako od vas je pre nezanimljiv primer živog automata. Mislite da „duša”, čak i „duh”, moraju činiti što i vi činite i živeti kao što vi živite. Ali je možda dovoljno imati ključ za namotavanje opruge vašeg mehanizma.

Vaše dnevne količine hrane pomažu vam da namotate i produžite besciljne ludorije asocijacija uvek iznova. Različite misli se izdvajaju iz te pozadine, a vi pokušavate da ih povežete u celinu i predstavite kao vredne i vaše vlastite. Takođe izabiramo osećanja i osećaje, raspoloženja i iskustva i iz svega toga stvaramo varku unutrašnjeg života, nazivamo se svesnim i razumnim bićima, govorimo o Bogu, o večnosti, večnom životu i drugim višim stvarima; govorimo o svemu zamislivom, sudimo i diskutujemo, definišemo i vrednujemo, ali propuštamo da govorimo o sebi i svojoj sopstvenoj stvarnoj objektivnoj vrednosti, pošto smo ubeđeni da, ako ima nešto što u nama nedostaje, to možemo dostići.

Ako sam ovim što sam ispričao uspeo makar malo da vam razjasnim u kakvom je haosu biće koje nazivamo čovekom, bićete u stanju da odgovorite na pitanje šta mu nedostaje i šta može

zadobiti ako ostane takav kakav je, koju vrednost može da doda vrednosti koju sam predstavlja.

Već sam rekao da postoje ljudi koji su gladni i žedni istine. Ako bi oni proučavali probleme života i bili iskreni prema sebi, vrlo brzo bi se uverili da nije moguće živeti kako su živeli do tada i nije moguće biti kakvi su bili do tada; da je izlazak iz te situacije suštinski važan i da čovek može razviti svoje skrivene kapacitete i snage samo čišćenjem svoje vlastite mašine od prljavštine koja se sakupila tokom njegovog života. Ali da bi se poduhvatio tog čišćenja na racionalan način, mora videti šta je potrebno očistiti, gde i kako; ali da to sam vidi skoro je nemoguće. Da bi video bilo šta od toga čovek mora posmatrati spolja; a za to je potrebna uzajamna pomoć.

Ako pamtite primer koji sam dao u vezi sa identifikacijom, vidite kako je čovek slep kad se identifikuje sa svojim raspoloženjima, osećanjima i mislima. Ali da li je naša zavisnost od stvari ograničena jedino na ono što se može videti na prvi pogled? Ove stvari su tako duboko utisnute da ne mogu da se ne primete. Sećate se kako smo govorili o ljudskim karakterima, grubo ih deleći na dobre i loše?

Kako čovek stiže znanje o sebi, neprestano pronalazi nove oblasti u svojoj mehaničnosti, nazovimo je automatizmom, područja gde njegova volja, njegovo „ja želim”, nema snagu, oblasti koje mu nisu potčinjene, tako konfuzne i suptilne da je nemoguće naći u njima put bez pomoći i autoritativnog vođstva nekog ko zna.

To je ukratko stanje stvari u carstvu samosaznanja; ali da biste znali morate pronaći kako da znate. Ne možemo to pronaći sami.

Pored samosaznanja, postoji drugi aspekt traganja, samorazvoj. Pogledajmo kako stvari tu stoje. Jasno je da čovek prepušten sam sebi ne može isisati iz malog prsta znanje kako da se razvije i, još manje, šta tačno da razvije u sebi.

Postepeno, susrećući ljude koji tragaju, razgovarajući sa njima i čitajući bitne knjige, čovek biva uvučen u sferu pitanja koja se odnose na samorazvoj.

Ali na šta može ovde naići? Pre svega na jedan bezdan neoprostivog šarlatanizma, zasnovanog potpuno na pohlepi da se zaradi novac prevarom lakovernih ljudi koji traže izlaz iz svoje duhovne impotencije. Ali pre nego što čovek nauči da razlikuje žito od kukolja mnogo vremena mora proteći, i možda će sam nagon za nalaženjem istine zatreperiti i nestati iz njega, ili će postati bolesno izopačen, a njegova otupljena sklonost će ga odvesti u takav lavirint odakle put vodi, figurativno govoreći, pravo ka đavolu. Ako čovek uspe da izađe iz te prve močvare, može upasti u novu baruštinu pseudo-znanja. U tom slučaju istina će biti poslužena u tako nesvarljivom i bledom obliku koji proizvodi utisak patološkog delirijuma. Ako je istrajan biće mu pokazani putevi i sredstva razvoja obećanih skrivenih snaga i sposobnosti, koji će mu dati bez mnogo muke snagu i vlast nad svim, uključujući živa bića, inertnu materiju i elemente. Svi ovi sistemi, zasnovani na raznolikim teorijama, izuzetno su primamljivi, nesumnjivo baš zbog njihove maglovitosti. Posebno su privlačni za poluobrazovane, za one koji su poluupoznati sa pozitivističkim znanjem.

S obzirom na činjenicu da najveći broj pitanja koja se izučavaju sa tačke gledišta ezoteričkih i okultnih teorija često idu izvan granica podataka dostupnih modernoj nauci, te teorije često gledaju na nju sa visine. Mada s jedne strane priznaju pozitivističkoj nauci vrednost, s druge, potcenjuju njenu važnost i ostavljaju utisak da nauka nije samo neuspeh nego nešto još mnogo gore.

Koja je onda korist od pohađanja univerziteta, od proučavanja i naprezanja nad zvaničnim knjigama, ako teorije ove vrste omogućavaju pojedincu da sa prezirom gleda na sva druga učenja i donese presudu o naučnim pitanjima?

Ali postoji jedna važna stvar koju ne daje proučavanje tih teorija; ne donose objektivnost po pitanjima znanja, čak manje od nauke. Zaista ono naginje ka tome da zamrača čovekov mozak, i oslabi njegov kapacitet za rezonovanje i zdravo razmišljanje i vodi ga ka psihopatiji. To je efekat takvih teorija na poluobrazovane

koji ih prihvate kao autentično otkrovenje. Ali njihov efekat nije mnogo drugačiji na same naučnike, koji su se možda zarazili, makar i malo, otrovom nezadovoljstva postojećim stvarima. Naša misaona mašina u stanju je da bude ubeđena u šta god želite, ako se na nju ponovo i istrajno utiče u zahtevanom smeru. Stvar koja može izgledati apsurdnom na početku postaće na kraju racionalna, ako se ponavlja dosta često i sa dovoljno ubedljivosti. I baš kao što će jedan tip ponavljati gotove fraze koje su se ugnezdele u njegovoj glavi, tako će drugi tip pronalaziti komplikovane dokaze i paradokse da objasni šta on govori. Ali obojica su podjednako ništavni. Sve ove teorije iznose tvrdnje koje, kao dogme, obično ne mogu da se provere. Ili u svakom slučaju ne mogu da se provere sredstvima koja su nam dostupna.

Onda preporučuju one metode i puteve samorazvoja za koje se kaže da vode stanju u kom se njihove tvrdnje mogu proveriti. U principu ovom ne može da se stavi primedba. Ali dosledno praktikovanje ovih metoda može dovesti suviše vatrenog tragaoca do veoma neželjenih rezultata. Čovek koji prihvata okultne teorije i veruje svom poznavanju te oblasti neće biti u stanju da odoli iskušenju da isproba u praksi znanje metoda koje je postigao u svojim istraživanjima, to jest, preći će od znanja ka akciji. Možda će delati oprezno, izbegavajući metode koje su sa njegove tačke gledišta veoma rizične a primenjujući pouzdanije i autentičnije načine; možda će opažati sa najvećom brigom. Svejedno, iskušnje da se primene i insistiranje na nužnosti da se tako čini, kao i naglašavanje zasnovano na čudesnoj prirodi rezultata uz prikrivanje njihovih tamnih strana, navešće čoveka da ih isproba.

Možda će čovek, isprobavajući ih, pronaći metode koje su štetne za njega. Možda će, u njihovoj primeni, čak i dobiti nešto od njih. Generalno, sve metode za samorazvoj koje se nude, bilo za proveru, bilo kao sredstvo, ili kao cilj, često su kontradiktorne i nerazumljive. Postupajući po njima sa tako zamršenom, malo poznatom mašinom kao što je ljudski organizam i sa tom stranom našeg života blisko povezanom sa onim što zovemo našom psihom, najmanja greška u njihovom sprovođenju, najmanja

omaška ili neumeren pritisak mogu naneti nepopravljivu štetu mašini.

Zaista je sreća ako čovek pobegne iz ovih močvara više ili manje nepovređen. Nažalost, mnogi od onih koji su zaokupljeni razvojem duhovnih snaga i kapaciteta završavaju karijeru u duševnoj bolnici ili unište svoje zdravlje i psihi do tog stepena da postanu potpuni invalidi, nesposobni da se prilagode životu. Njihovi redovi su ispunjeni onima koje privlači pseudo-okultizam, a ne žude ni za čim čudesnim i misterioznim. Postoje takođe oni posebno bezvoljni pojedinci koji su propali u životu i koji, iz razmišljanja o ličnoj dobiti, sanjaju o razvoju snage i sposobnosti u sebi za podjarmljivanje drugih. I konačno postoje ljudi koji jednostavno traže zabavu u životu, načine da zaborave svoju tugu, da pronađu rasonodu od dosade svakodnevnice i načine da pobegnu od svojih konflikata.

Kako njihove nade o postizanju kvaliteta na koje su na početku računali opadaju, tako im postaje lako da padnu u namerni šarlatanizam. Pamtim klasičan primer. Jedan tragalac za psihičkom snagom, čovek koji je bio imućan, načitan, koji je širom putovao u svojoj potrazi za svakakvim čudima, završio je tako što je bankrotirao i istovremeno se razočarao u sve svoje potrage.

Tragajući za drugim sredstvima za život, došao je na ideju da iskoristi pseudo-znanje na koje je potrošio tako mnogo novca i energije. Brže učinjeno nego rečeno. Napisao je knjigu, birajući jedan od onih naslova koji krase korice okultnih knjiga, nešto kao *Kurs razvoja skrivenih snaga u čoveku*.

Taj kurs je bio napisan u obliku sedam predavanja i predstavljao je kratku enciklopediju tajnih metoda za razvoj magnetizma, hipnotizma, telepatije, vidovitosti, bekstva u astralno carstvo, levitacije i drugih privlačnih sposobnosti. Kurs je bio dobro reklamiran, pušten u prodaju po veoma visokoj ceni, mada je na kraju primetan popust (do 95%) bio ponuđen istrajnijim ili štedljivijim kupcima pod uslovom da ga preporučuje prijateljima. Zahvaljujući opštem interesovanju za takve stvari, uspeh kursa

prevazišao je sva očekivanja njegovog priređivača. Uskoro je počeo da prima pisma od kupaca u entuzijastičkom tonu, punom poštovanja i uvažavanja, naslovljena sa „dragi učitelju” i „mudri mentore” u kojima se izražava najdublja zahvalnost za čudesno izlaganje i najvredniju instrukciju, koji su im dali mogućnost veoma brzog razvoja raznih okultnih sposobnosti.

Ta su pisma činila značajnu kolekciju i svako ga je iznenađivalo dok na kraju nije stiglo pismo koje ga informiše kako je neko uz pomoć njegovog kursa, za otprilike mesec dana, postao sposoban da levitira. To je zaista prevršilo čašu njegovog čuđenja.

Ovo su njegove stvarne reči: „Začuden sam apsurdnošću stvari koje su se dogodile. Ja, koji sam napisao kurs, nemam potpuno jasnu ideju o prirodi pojava o kojima sam učio. A ovi idioti ne samo da su našli smisao u tom brbljanju nego su čak nešto i naučili iz njega, a sad je neki super idiot čak naučio da leti. Sve je to, naravno, glupost. Može da ide u pakao... Uskoro će ga staviti u ludačku košulju. Dobro će mu poslužiti. Bolje da se klonimo takvih budala.”

Okultisti, da li razumete argument ovog autora jedne od knjiga o psihorazvoju? U ovom slučaju, moguće je da je neko možda slučajno naučio nešto, jer često čovek, mada sam nezalica, može govoriti sa čudnovatom tačnošću o raznim stvarima, bez znanja kako to čini. Istovremeno, svakako, takođe govori takve gluposti da je svaka istina koju može izraziti ugušena i potpuno je nemoguće iskopati zrno istine u toj gomili svakakvih gluposti.

„Otkud ta čudna osobina?” možete se zapitati. Razlog je veoma jednostavan. Kao što sam već rekao nemamo naše vlastito znanje, to jest, znanje koje je dao sam život, znanje koje ne može biti odvojeno od nas. Sve naše znanje, koje je prosto informacija, može biti dragoceno ili bezvredno. Upijajući ga kao sunder, lako ga možemo ponoviti i pričati o njemu logično i ubedljivo, a da ga uopšte ne razumemo. Podjednako nam je lako da ga izgubimo, pošto nije naše, nego je jednostavno presuto u nas kao kad se tečnost sipa u sud. Mrvice istine razbacane su svuda; i oni koji znaju i razumeju mogu videti i čuditi se kako ljudi žive blizu

istine, a ipak su tako slepi i nemoćni da prođu do nje. Ali u traganju za njom mnogo je bolje uopšte se ne upuštati u tamne lavirinte ljudske gluposti i neznanja nego tamo ići sam. Jer bez vođstva i objašnjenja nekog ko zna, čovek na svakom koraku, a da to i ne primeti, može trpeti napetost, poremećaj u svojoj mašini, posle kog mora da se provede mnogo više vremena na njenoj popravci nego što mu je bilo potrebno da je ošteti.

Šta možete misliti o ispunjenoj individui koja kaže o sebi „da je čovek savršene skromnosti i da njegovo ponašanje nije u nadležnosti onih koji ga okružuju, pošto on živi na mentalnom planu na koji se ne mogu primeniti standardi fizičkog života”? U stvarnosti njegovo je ponašanje nedavno bilo predmet istraživanja psihijatra. To je čovek koji svesno i uporno „radi” na sebi više sati na dan, to jest, ulaže sve svoje napore da produbi i dalje ojača psihičku izopačenost, koja je već tako ozbiljna da sam ubeđen da će uskoro završiti u ludnici.

Mogao bih navesti stotine primera pogrešno usmerenog traganja i kuda ono vodi. Mogao bih vam reći imena ljudi dobro poznatih u javnom životu koji su dovedeni do ludila kroz okultizam, a koji žive u našoj sredini i zadivljuju nas svojom ekscentričnošću.

Mogao bih vam reći tačan metod kojim su rastrojani, u kom carstvu oni „rade” i „razvijaju” sebe i kako to pogađa njihov psihički sastav i zašto.

Ali ovo pitanje moglo bi biti temom dugog i posebnog razgovora pa, zbog nedostatka vremena, neću dozvoliti sebi da se zadržim na tome sada.

Što čovek više proučava prepreke i obmane koje ga očekuju na svakom koraku u tom carstvu, ubeđeniji je da je nemoguće ići putem samorazvoja kroz slučajne instrukcije slučajnih ljudi, ili uz onu vrstu informacije odabranu iz čitanja ili slučajnog razgovora.

Istovremeno, postepeno vidi jasnije prvo slabašno svetlucanje, zatim jasnu svetlost istine koja je nadahnjivala čovečanstvo kroz vekove. Počeci inicijacije izgubljeni su u tami vremena, u kom su se smenjivale epohe. Naziru se velike kulture i civilizacije, koje se

nejasno pojavljuju iz kultova i misterija, stalno se menjaju, nestaju i iznova pojavljuju.

Veliko Znanje je prenošeno sukcesivno iz doba u doba, od naroda do naroda, od rase do rase. Veliki centri inicijacije u Indiji, Asiriji, Egiptu, Grčkoj, osvetljavaju svet blistavom svetlošću. Duboko poštovana imena velikih začetnika, živih prenosilaca istine, prenošena su sa poštovanjem sa generacije na generaciju. Istina je učvršćena posredstvom simboličnih pisanih dela i legendi i preneti masama ljudi na čuvanje u obliku običaja i ceremonija, usmenom tradicijom, hronikama, u svetoj umetnosti kroz nevidljive kvalitete igre, muzike, skulpture i različitih rituala. Saopštavana je otvoreno posle određenog iskušavanja onima koji tragaju za njom i čuvana je usmenim prenošenjem u lancu onih koji znaju. Nakon određenog vremena, centri inicijacije nestali su jedan za drugim i drevno znanje je potonulo u dubine, skrivajući se od očiju tragalaca.

Nosioci tog znanja takođe su skriveni, nepoznati onima koji ih okružuju, ali nisu prestali da postoje. S vremena na vreme odvojena struja se probija do površine, pokazujući da negde duboko dole u unutrašnjosti, čak i u našim danima, teče snažna drevna struja pravog poznavanja bića.

Probiti se do te struje, pronaći je, to je zadatak i cilj traganja; jer, našavši je, čovek može sa sigurnošću da se preda putu kojim namerava da ide; tada ostaje samo da „zna” da bi „bio” i „činio”. Na tom putu čovek neće biti potpuno sam; u teškim trenucima primiće podršku i vođstvo, jer svi koji slede taj put povezani su neprekidnim lancem.

Možda je jedini pozitivan rezultat svih lutanja na zamršanim stazama i putevima okultnog traganja taj da će, ako sačuva sposobnost zdravog suđenja i mišljenja, čovek razviti posebnu sposobnost razlikovanja koja se može nazvati slutnjom. Odbaciće puteve psihopatije i pogrešnog i istrajno će tragati za ispravnim putevima. I ovde, kao u samospoznaji, dobro će poslužiti princip koji sam već naveo: „Da bi činio neophodno je znati; ali da bi znao nužno je pronaći kako znati.”

Čovek koji traži celim svojim bićem, celim svojim unutrašnjim sopstvom, dolazi do nepokolebljivog uverenja da je pronalaženje znanja radi činjenja moguće samo pronalaženjem vodiča sa iskustvom i znanjem, koji će preuzeti njegovo duhovno vođstvo i postati učitelj.

Tu je, pre nego bilo gde drugde važnija čovekova slutnja. On bira vodiča za sebe. Svakako je neophodan uslov da bira za vodiča čoveka koji zna, inače je sav smisao biranja izgubljen. Ko može reći gde vodič koji ne zna može odvesti čoveka?

Svaki tragač sanja o vodiču koji zna, sanja o njemu, ali retko se pita objektivno i iskreno, da li je vredan da bude vođen? Da li je spreman da sledi put?

Izađite jedne jasne zvezdane noći na neko otvoreno mesto i pogledajte u nebo, na te milione svetova iznad vaše glave. Setite se da možda u svakom od njih vrve milijarde bića, sličnih vama ili možda superiornijih po svojoj organizaciji. Pogledajte Mlečni put. Zemlja se čak ne može nazvati ni zrcem peska u tom beskrajju. Postepeno nestaje i bleđi, a sa njom, vi. Gde ste vi? I zar nije ono šta želite jednostavno ludost?

Pred svim tim svetovima zapitajte se koji su vaši ciljevi i nade, vaše namere i sredstva da ih ispunite, zahtevi koji vam se mogu postaviti i vaša spremnost da se suočite sa njima.

Dug i težak put je pred vama; pripremate se za čudnu i nepoznatu zemlju. Put je beskrajno dug. Ne znate da li će biti moguć odmor tokom puta niti gde će to biti moguće. Treba da se pripremite za najgore. Ponesite sve što je potrebno za put sa vama.

Potrudite se da ništa ne zaboravite, jer posle će biti prekasno i neće biti vremena za povratak po zaboravljeno, da ispravite grešku. Odvagajte svoju snagu. Da li je dovoljna za ceo put? Koliko brzo možete krenuti?

Setite se da duži boravak na putu zahteva nošenje proporcionalno više zaliha a to će usporavati vaše napredovanje kako na putu tako i u pripremama za njega. Svaki minut je dragocen. Jednom se odlučivši za polazak beskorisno je gubiti vreme.

Ne računajte na mogućnost povratka. Taj eksperiment vas može skupo koštati. Vodič je prihvatio samo da vas odvede tamo i, ako želite da se vratite, on nije dužan da se vrati sa vama. Bićete prepušteni sebi i teško vama ako zastanete ili zaboravite put, nikad se nećete vratiti. A čak i ako pamтите put ostaje pitanje, da li ćete se vratiti zdravi i čitavi? Jer mnoge neprijatnosti čekaju usamljenog putnika koji nije upoznat sa putem i običajima koji tamo vladaju. Imajte na umu da vaš pogled ima osobinu da predstavi udaljene objekte kao da su blizu. Prevareni blizinom cilja kom stremite, opčinjeni njegovom lepotom i ne znajući meru vlastite snage, nećete zapaziti prepreke na putu; nećete videti brojne rovove na putu. Na zelenoj livadi prekrivenoj brojnim cvetovima, u bujnoj travi, duboka je litica sakrivena. Veoma je lako spotaći se i pasti preko nje ako vam oči nisu koncentrisane na korak koji preduzimate.

Ne zaboravite da usmerite svu svoju pažnju na najbliži deo puta, ne brinite o dalekim ciljevima ako ne želite da padnete preko litice.

I ne zaboravite svoj cilj. Pamтите ga sve vreme i održavajte u sebi aktivan napor prema njemu, da ne izgubite pravi smer. I jednom kad krenete, budite posmatrač; ono šta prolazite ostaje iza vas i neće se opet pojaviti; tako da ako propustite da primetite na vreme, nikad nećete primetiti.

Nemojte biti previše radoznali i ne gubite vreme na stvari koje privlače vašu pažnju a nemaju vrednost. Vreme je dragoceno i ne treba ga traćiti na stvari koje se ne odnose direktno na vaš cilj.

Pamтите gde ste i zašto ste tu.

Nemojte braniti sebe i pamтите da nijedan napor nije učinjen uzalud.

A sada možete krenuti na put.

Za precizno proučavanje potreban je precizan jezik. Ali naš uobičajeni jezik kojim govorimo, izlažemo šta znamo i razumemo, i pišemo knjige u običnom životu, ni najmanje ne može poslužiti kao precizan govor. Neprecizan govor ne može biti u službi preciznog znanja. Reči koje sačinjavaju naš jezik su preopširne, previše maglovite i neodređene, dok je njihovo značenje previše proizvoljno i promenljivo. Svaki čovek koji izgovori bilo koju reč svojom imaginacijom pridodaje joj ovu ili onu nijansu značenja, preuveličava ili stavlja u prvi plan ovu ili onu stranu, ponekad svodeći celokupno značenje reči na samo jednu osobinu objekta, tj. označavajući ovom rečju ne sve atribute već one slučajne spoljašnje koji su prvi privukli njegovu pažnju. Drugi čovek koji razgovara sa prvim pridodaje istoj reči drugo značenje, uzimajući tu reč u drugom smislu, često upravo suprotnom. Ako se treći čovek priključi razgovoru, on opet pridaje istoj reči sopstveno značenje. I ako deset ljudi govori, svako od njih dodaje vlastito značenje i ista reč ima deset značenja. A ljudi govoreći na ovaj način misle da se mogu razumeti i da mogu preneti svoje misli jedan drugom.

Može se sa punim uverenjem reći da je jezik kojim govore sadašnji ljudi tako nesavršen da o čemu god da se govori, posebno o naučnim stvarima, nikad ne mogu biti sigurni da iste ideje nazivaju istim rečima.

Naprotiv, skoro sa sigurnošću se može reći da oni razumeju svaku reč različito i, dok izgleda da govore o istom predmetu, u

praksi govore o potpuno različitim stvarima. Štaviše, za svakog čoveka značenje njegovih sopstvenih reči i značenje koje im pridaje menja se u skladu sa njegovim vlastitim mislima i raspoloženjem, sa slikama koje povezuje u datom trenutku sa rečima, a isto tako i sa onim šta i kako njegov sabesednik govori, pošto nevoljnom imitacijom ili protivrečenjem može nehotično da promeni značenje svojih reči.

Ako nekoliko ljudi govori, svako govori na vlastiti način i niko od njih ne razume ostale. Profesor čita lekciju, naučnik piše knjigu, a njihovi slušaoci i čitaoci slušaju i čitaju ne njih nego kombinaciju autorovih reči i njihovih vlastitih misli, zapažanja, raspoloženja i emocija u datom trenutku.

Ljudi današnjice su do određenog stepena svesni nestabilnosti njihovog jezika. Među različitim granama nauke svaka izgrađuje vlastitu terminologiju, vlastitu nomenklaturu i jezik. U filozofiji su načinjeni pokušaji da se pre upotrebe bilo koje reči razjasni u kom smislu je uzeta; ali koliko god ljudi današnjice pokušavali da učvrste konstantno značenje reči, do sada to nisu uspeali. Svaki pisac učvršćuje svoju terminologiju, menja terminologiju prethodnika, protivreći vlastitoj; ukratko, svako daje svoj doprinos opštoj konfuziji.

Ovo učenje ukazuje na uzrok. Naše reči nemaju, i ne mogu imati bilo kakvo konstantno značenje, a da bi u svakoj reči ukazali na značenje i posebnu nijansu koju joj pridodajemo, tj. na odnose u kojima smo je uzeli, prvo nemamo sredstva; drugo to nam nije ni cilj; naprotiv, mi stalno želimo da utvrdimo naše konstantno značenje za reč i da je uvek uzimamo u istom smislu, što je očito nemoguće, pošto jedna ista reč upotrebljena u različitim periodima i raznolikim odnosima ima drugačije značenje.

Naša pogrešna upotreba reči i njihovih kvaliteta načinila ih je nepouzdanim instrumentima jednog preciznog jezika i preciznog znanja, a da i ne spominjemo činjenicu da za mnoga zapažanja dostupna našem razumu nemamo ni reči ni izraze.

Jezik brojeva jedini može poslužiti kao precizan izraz misli i znanja; ali jezik brojeva je primenljiv samo za označavanje i upo-

ređivanje kvantiteta. A stvari se ne razlikuju samo u veličini, i njihova definicija iz ugla kvantiteta nije dovoljna za jedno precizno znanje i analizu. Mi ne znamo kako da primenimo jezik brojeva na osobine stvari. Kad bismo znali kako to da učinimo i kad bismo mogli da sve kvalitete stvari označimo brojevima u odnosu prema jednom nepromenljivom broju, to bi bio jedan precizan jezik.

Učenje čije principe izlažemo ovde ima kao jedan od svojih ciljeva približavanje našeg mišljenja preciznom matematičkom označavanju stvari i događaja i pružanje ljudima mogućnosti razumevanja kako sebe samih tako i međusobno.

Ako uzmemo bilo koju od najšire upotrebljivanih reči i pokušamo da vidimo šta različita značenja ovih reči imaju u skladu sa onima koji ih koriste i u kakvoj vezi, videćemo zašto ljudi nemaju moć da izražavaju vlastite misli precizno i zašto je sve šta ljudi govore tako nestabilno i protivrečno. Nezavisno od različitih značenja koje svaka reč može imati, ova konfuzija i protivrečnost izazvani su činjenicom da se ljudi nikada ne preispituju o smislu u kom uzimaju ovu ili onu reč nego se samo čude zašto ih drugi ne razumeju a njima je to toliko jasno. Na primer, ako kažemo reč „svet” naspram deset slušalaca, svako od njih će datu reč shvatiti na vlastiti način. Kad bi ljudi znali kako da uhvate i zapišu vlastite misli samima sebi, videli bi da nemaju nikakve ideje povezane sa rečju „svet” nego da se radi prosto o dobro poznatoj reči i naviknutosti na njen zvuk, čije se značenje pretpostavlja kao znano. To je kao da svako ko čuje datu reč kaže sebi: „Ah, ‘svet’, znam ja šta je to.” U stvari on ne zna uopšte. Ali reč je bliska, pa se stoga nikakvo pitanje ne javlja u vezi sa njom. Oni je jednostavno razumeju. Pitanje se pojavljuje samo u pogledu novih nepoznatih reči a tada čovek ima sklonost da zameni nepoznatu reč poznatom. To zove „razumevanjem”.

Ako sada zapitamo čoveka šta razume pod rečju „svet”, biće zbunjen takvim pitanjem. Obično, kad čuje ili koristi reč „svet” u razgovoru, uopšte ne misli o njenom značenju, jednom i zauvek odlučivši da zna i da svi znaju. Sad po prvi put vidi da ne zna i da

nikad nije mislio o tome; ali neće biti u stanju i neće znati kako da se pomiri sa mišlju o svom neznanju. Ljudi nisu dovoljno sposobni za posmatranje i nisu dovoljno iskreni prema sebi da tako čine. Brzo će se oporaviti, to jest, vrlo brzo će obmanuti sebe; i sećajući se ili u brzini sačinjavajući definiciju reči „svet” na osnovu nekog poznatog izvora znanja ili mišljenja, ili prethodne definicije nekog drugog koja je ušla u njegovu glavu, izraziće je kao vlastito razumevanje značenja reči, mada u stvarnosti nikad nije mislio o reči „svet” na taj način i ne zna kako je mislio.

Čovek upućen u astronomiju reći će da je „svet” sačinjen od ogromnog broja sunaca okruženih planetama, smeštenih na neizmernim razdaljinama jedna od drugih, sačinjavajući ono šta zovemo Mlečni put, iza kojih su još veće razdaljine i, iza granica istraživanja, mogu ležati druge zvezde i drugi svetovi.

Onaj koji je upućen u fiziku govoriće o svetlu vibracija i električnih pražnjenja, o teoriji energije, ili možda sličnosti sveta atoma i elektrona sa svetom sunaca i planeta.

Čovek upućen u filozofiju počće da govori o nestvarnom i iluzornom karakteru sveg vidljivog sveta stvorenog u vremenu i prostoru našim osećanjima i čulima. Reći će da je svet atoma i elektrona, Zemlja sa njenim planinama i morima, biljnim i životinjskim svetom, ljudi i gradovi, Sunce, zvezde i Mlečni put, da je sve to svet fenomena, obmanljiv, neistinit i iluzoran svet, stvoren našom sopstvenom koncepcijom. Iza tog sveta, iza granica našeg znanja, leži svet, nama neshvatljiv, svet noumena, čija je senka, odraz, pojavni svet.

Čovek upoznat sa modernom teorijom višedimenzionalnog prostora reći će da se svet uobičajeno smatra konačnom trodimenzionalnom sferom, ali u stvarnosti trodimenzionalan svet, kao takav, ne može da postoji i predstavlja samo imaginarni deo drugog, četvorodimenzionalnog sveta, odakle nam svi događaji stižu i kuda odlaze.

Čovek čiji je koncept sveta izgrađen na osnovi religiozne dogme reći će da je svet kreacija Boga i da zavisi od Božje volje, da iza vidljivog sveta, u kom je naš život kratak i zavisi od

okolnosti ili slučaja, postoji nevidljivi u kom je život večan i u kom će čovek primiti nagradu ili kaznu za sve što je učinio u životu.

Teozof će reći da astralni svet ne grli ceo vidljivi svet nego da postoji sedam svetova, koji uzajamno prodiru jedan u drugi, sačinjenih od više ili manje fine materije.

Ruski seljak, ili seljak iz nekih istočnih zemalja, reći će da je svet seoska zajednica čiji je on član. Taj svet mu je najbliži. On se čak obraća svojim seoskim prijateljima na zajedničkim sastancima nazivajući ih „svetom”.

Sve ove definicije reči „svet” imaju svoje vrednosti i nedostatke: njihov se glavni nedostatak sastoji u tome da svaka od njih isključuje svoju suprotnost, svaka slika samo jednu stranu sveta i istražuje ga samo sa jedne tačke gledišta. Ispravna definicija bila bi ta koja bi kombinovala sva odvojena razumevanja, postavljajući svako na svoje mesto i u isto vreme dajući, u svakom slučaju, mogućnost ustanovljavanja o kojoj strani sveta čovek govori, sa koje tačke gledišta i u kom odnosu.

Ovo učenje kaže da kad bi se pitanju o tome šta je svet prišlo na ispravan način, mogli bismo ustanoviti potpuno precizno šta razumemo pod ovom rečju. A ova definicija, ispravno shvaćena, uključila bi u sebe sve poglede na svet i sve aspekte tog pitanja. Saglasivši se o takvoj definiciji, ljudi bi bili u stanju da razumeju jedni druge kad razgovaraju o svetu. Samo polazeći od takve definicije čovek može govoriti o svetu.

Ali kako pronaći tu definiciju? Učenje ističe da je prva stvar da se dođe do najjednostavnijeg mogućeg pitanja; to jest, uzeti najviše upotrebljavane izraze o svetu i razmotriti o kom svetu govorimo. Drugim rečima, pogledati naš vlastiti odnos prema svetu i uzeti svet u njegovom odnosu prema nama. Videćemo da, govoreći o svetu, najčešće govorimo o Zemlji, o kopnenom delu, ili pre o površini kopnenog dela, to jest, jednostavno o svetu u kom mi živimo.

Ako sada pogledamo na odnos Zemlje prema kosmosu, videćemo da je, s jedne strane, Zemljin satelit uključen u sferu njenog

uticaja, dok s druge strane Zemlja ulazi kao sastavni deo u planetarni svet našeg sunčevog sistema. Zemlja je jedna od malih planeta koje se okreću oko Sunca. Zemljina masa predstavlja skoro zanemarljiv deo u poređenju sa celokupnom masom planeta sunčevog sistema, a planete vrše veoma velik uticaj na život na Zemlji i sve postojeće i žive organizme, mnogo veći uticaj nego što naša nauka zamišlja. Život čoveka, kolektivnih grupa, čovečanstva, zavisi od planetarnih uticaja u veoma mnogo stvari. Planete takođe žive isto kao što mi živimo na Zemlji. Ali planetarni svet sa svoje strane ulazi u sunčev sistem i to ulazi kao veoma nevažan deo pošto je masa svih planeta mnogo manja od mase Sunca.

Svet Sunca je svet u kom takođe živimo. Sunce sa svoje strane ulazi u svet zvezda, u ogromnu akumulaciju sunaca formirajući Mlečni put.

Zvezdani svet je takođe svet u kom živimo. Uzet u celini, čak u skladu sa definicijom modernih astronoma, zvezdani svet kao da predstavlja odvojen entitet koji ima određen oblik, okružen prostorom izvan čijih granica naučno istraživanje ne može da prođe. Ali astronomi pretpostavljaju da na nemerljivim udaljenostima od našeg zvezdanog sveta mogu postojati druge grupacije. Ako prihvatimo tu pretpostavku, reći ćemo da naš zvezdani svet ulazi kao sastavni deo u celokupni zbir ovih svetova. Ta akumulacija svetova „svih svetova” takođe je svet u kom živimo.

Nauka ne može da gleda dalje, ali filozofska misao će videti krajnji princip koji leži iza svih svetova, to jest, Apsolut, poznat u hinduističkoj terminologiji kao Brama.

Sve što je rečeno o svetu može biti predstavljeno jednostavnim dijagramom. Označimo Zemlju malim krugom i obeležimo ga slovom A. Unutar kruga A stavimo manji krug, koji predstavlja Mesec i obeležimo ga slovom B. Izvan kruga Zemlje nacrtajmo veći krug koji pokazuje svet u koji Zemlja ulazi i obeležimo ga slovom C. Okolo njega nacrtajmo krug koji predstavlja Sunce i obeležimo ga slovom D. Zatim oko tog kruga još jedan koji predstavlja zvezdani svet koji ćemo obeležiti slovom E, a onda

krug svih svetova koji ćemo obeležiti slovom F. Krug F ogradićemo krugom G koji označava filozofski princip svih stvari, Apsolut.

Dijagram će se pojaviti u obliku sedam koncentričnih krugova. Imajući taj dijagram na umu čovek će, izgovarajući reč „svet” uvek biti u stanju da definiše tačno o kom svetu govori i u kom odnosu prema tom svetu on stoji.

Kao što ćemo kasnije objasniti, isti dijagram pomoći će nam da razumemo i kombinujemo astronomsku definiciju sveta, filozofsku, fizičku, fizičko-hemijsku isto kao i matematičku (svet više dimenzija) i teozofsku (svetovi koji prožimaju jedan drugi) i ostale.

Ovo takođe objašnjava zašto ljudi govoreći o svetu nikad ne mogu razumeti jedan drugog. Mi živimo u jedno i isto vreme u šest svetova, baš isto kao što živimo na spratu te i te kuće, u toj i toj ulici, u tom i tom gradu, toj i toj državi i tom i tom delu sveta.

Ako čovek govori o mestu u kom živi bez ukazivanja da li misli na sprat ili grad ili deo sveta, on svakako neće biti shvaćen od strane slušalaca. Ali ljudi uvek govore na taj način o svetu što nema praktičnog značaja; i, kao što smo videli na primeru „sveta” suviše lako označavaju istom rečju niz predstava koje se odnose jedna prema drugoj kao mali deo prema ogromnoj celini i tsl. Ali jedan precizan govor treba da ističe uvek i potpuno precizno u kom odnosu je svaka predstava uzeta i šta uključuje u sebe. To jest, od kojih se delova sastoji i u šta ulazi kao sastavni deo.

Logički gledano to je razumljivo i neizbežno, ali nažalost do toga se nikad ne dode iz jedinog razloga što ljudi veoma često ne znaju niti znaju kako da saznaju, različite delove i odnose date predstave.

Razjašnjavanje relativnosti svake predstave, njeno poimanje, ne u smislu opšte apstraktne ideje kako je sve na svetu relativno, nego precizno ukazivanje u čemu i kakav je njen odnos prema ostalom, važan je deo principa ovog učenja.

Ako sada uzmemo pojam „čovek”, ponovo ćemo videti nerazumevanje te reči, videćemo da su iste protivrečnosti u njoj. Svi

koriste tu reč i misle da razumeju šta „čovek” znači: ali u stvari, svako je razume na svoj način, a svi su načini različiti.

Obrazovani prirodnjak vidi u čoveku savršenu vrstu majmuna i definiše čoveka sastavom zuba i sličnim.

Religiozni čovek, koji veruje u Boga i budući život, vidi u čoveku njegovu besmrtnu dušu obavijenu kvarljivim zemaljskim omotačem, koji je okružen iskušenjima i vodi čoveka u opasnost.

Politički ekonomista posmatra čoveka kao proizvođačko i potrošačko biće.

Svi ovi pogledi izgledaju potpuno suprotni jedan drugom, protivrečni i bez dodirnih tačaka. Osim toga, pitanje se dalje komplikuje činjenicom da vidimo puno razlika među ljudima, tako velikih i tako oštro definisanih da korišćenje zajedničkog pojma „čovek” za ova bića tako različitih kategorija često izgleda čudno.

I ako se, suočeni sa svim tim, zapitamo šta je čovek, videćemo da ne možemo odgovoriti na pitanje - mi ne znamo šta je čovek.

Ni anatomske, fiziološke, psihološke ni ekonomske definicije ne uspevaju ovde, jer se odnose na sve ljude podjednako, ne dajući nam mogućnost da razlučimo razlike koje vidimo u čoveku.

Naše učenje ističe da je naša zalih informacija o čoveku potpuno dovoljna za svrhu određenja šta je čovek. Ali mi ne znamo kako da se jednostavno približimo suštini. Mi sami suviše komplikujemo i zapetljavamo pitanje.

Čovek je biće koje može da „čini”, kaže ovo učenje. Činiti znači ponašati se svesno i u skladu sa vlastitom voljom. I moramo razumeti da ne možemo naći potpuniju definiciju čoveka.

Životinje se razlikuju od biljaka po snazi kretanja. I mada se mekušac vezuje za stenu i mada su morske trave sposobne da se kreću protiv struje, što izgleda kao da krši ovaj zakon, ipak je zakon potpuno istinit, biljka ne može ni da lovi za hranu, da izbegne udarac, niti može da se sakrije od svoj gonioca.

Čovek se razlikuje od životinje po svojoj sposobnosti za svesnu akciju, po sposobnosti činjenja. Ne možemo to poreći i

vidimo da ta definicija zadovoljava sve zahteve. Ona omogućava da izdvojimo čoveka od niza drugih bića koja ne poseduju snagu svesne akcije, istovremeno usklađenu sa stepenom svesti u njegovim akcijama.

Bez ikakvog preterivanja možemo reći da sve razlike koje se pojavljuju među ljudima mogu biti svedene na razliku u pogledu svesnosti njihovih akcija. Ljudi nam mogu izgledati tako različiti jednostavno zato što su akcije nekih od njih, po našem mišljenju, duboko svesne, dok su akcije drugih tako nesvesne da čak izgledaju da nadmašuju nesvesnost kamenja, koje bar reaguje onako kako treba na spoljašnju pojavu. Pitanje se komplikuje zbog činjenice da jedan isti čovek često ispoljava, uporedo, ono što nam izgleda kao potpuno svesno delovanje volje, ili potpuno nesvesne životinjsko-mehaničke reakcije. Iz tog razloga čovek nam se čini kao neobično složeno biće. Ovo učenje poriče tu komplikaciju i postavlja pred nas veoma težak zadatak vezan za čoveka. Čovek je onaj koji može da „čini“, ali među običnim ljudima, kao i među onima koji se smatraju izuzetnima, ne postoji nijedan koji može da „čini“. U njihovom slučaju, sve je od početka do kraja „učinjeno“, ne postoji ništa što oni mogu da „čine“.

U ličnom, porodičnom i društvenom životu, u politici, nauci, umetnosti, filozofiji i religiji, sve od početka do kraja je „učinjeno“, niko ne može ništa da „čini“. Ako se dve osobe, koje počinju razgovor o čoveku, slože da ga zovu bićem sposobnim da dela, da „čini“, uvek će razumeti jedan drugog. Naravno dovoljno će jasno razjasniti šta „činjenje“ znači. Da bi „činio“ potreban je veoma visok stepen bića i znanja. Obični ljudi čak ne razumeju šta „činjenje“ znači jer je, u njihovom vlastitom slučaju i u svemu što ih okružuje, sve uvek „učinjeno“ i uvek se „događa“. A ipak čovek može da „čini“.

Čovek koji spava ne može da „čini“. U vezi sa njim sve se događa u snu. Spavanje se ovde ne shvata u bukvalnom smislu našeg organskog spavanja, već u smislu stanja asocijativnog postojanja. Pre svega on mora da se probudi. Probudivši se, videće

da takav kakav jeste ne može da „čini“. Moraće svesno da umre. Kad umre može da se rodi. Ali biće koje tek što se rodilo mora da odraste i uči. Kad poraste i zna, onda će „činiti“.

Ako analiziramo šta je rečeno o čoveku, videćemo da se prva polovina rečenog, to jest da čovek ne može ništa da „čini“ i da se sve „događa“ podudara sa onim šta pozitivna nauka govori o čoveku. U skladu sa pozitivističkim gledištem, čovek je veoma složen organizam koji se razvio, kroz evoluciju, od najjednostavnijeg organizma i sposoban je da reaguje na veoma složen način na spoljašnje utiske. Ta sposobnost reagovanja kod čoveka je tako složena, a odgovarajući pokreti mogu biti tako udaljeni od uzroka, koje zovemo dalekim i uslovnim, da čovekove akcije, ili bar njihov deo, naivnom posmatraču izgledaju potpuno spontane i nezavisne.

U stvari, čovek nije sposoban čak ni za najmanju nezavisnu ili spontanu akciju. On uzet u celini nije ništa drugo do rezultat spoljašnjih uticaja. Čovek je proces, prenosna stanica sila. Ako zamislimo čoveka od rođenja odvojenog od svih utisaka, koji je nekim čudom preživio, takav čovek ne bi bio sposoban ni za jednu akciju ili pokret. U stvari ne bi mogao da živi, kao što ne bi mogao da diše niti da se hrani. Život je veoma složen niz aktivnosti, disanje, hranjenje, razmena materija, rast ćelija i tkiva, refleksa, nervnih impulsa i sl. Čovek bez spoljašnjih utisaka ne bi mogao da ima nijednu od ovih stvari i svakako, ne bi mogao da ispoljava one manifestacije, one aktivnosti koje su obično povezane sa voljom i svešću.

Tako se po pozitivističkoj tački gledišta čovek razlikuje od životinja samo po većoj kompleksnosti njegovih reakcija na spoljne utiske i po dužem intervalu između utiska i reakcije. Ali i čoveku i životinjama nedostaju nezavisne akcije, koje se rađaju unutar njih, i ono što bi se moglo nazvati voljom kod čoveka nije ništa drugo nego rezultanta njegovih želja.

Takvo je čisto pozitivističko gledište. Ali vrlo je malo onih koji se iskreno i istrajno drže tog gledišta. Većina ljudi, dok ubeđuje sebe i druge da stoje na stanovištu striktno naučno pozitivističkog

koncepta sveta, stvarno se pridržava mešavine teorija, to jest, prihvataju pozitivističko gledanje na stvari samo do određenog stepena, dok ne počne da bude prestrogo i nudi premalo utehe. Priznajući s jedne strane da su svi fizički i psihički procesi u čoveku refleksi po karakteru, istovremeno prihvataju neku nezavisnu svest, neki duhovni princip i slobodnu volju.

Volja, sa ove tačke gledišta, određena je kombinacija izvedena iz određenih specijalno razvijenih kvaliteta, koji postoje u čoveku sposobnom da čini. Volja je znak bića veoma visokog nivoa postojanja u poređenju sa bićem običnog čoveka. Samo ljudi koji poseduju takvo biće mogu da čine. Svi ostali ljudi su samo automati, aktivirani spoljašnjim silama kao mašine ili igračke na navijanje, koje rade dok u njima deluje opruga za navijanje, i nisu u stanju da dodaju ništa njenoj sili. Tako učenje o kom govorim priznaje velike mogućnosti čoveka, mnogo veće nego one koje priznaje pozitivistička nauka, ali odriče čoveku kakav je sada ikakvu vrednost bića koje je nezavisno i ima volju.

Čovek je, onakav kakvog ga znamo, mašina. Ova ideja o mehaničnosti čoveka mora se razumeti veoma jasno i dobro predstaviti sebi da bi videli celokupno njeno značenje i sve posledice i rezultate koji proističu iz nje.

Pre svega svako treba da razume sopstvenu mehaničnost. To razumevanje može doći samo kao rezultat ispravno formulisane samoposmatranja. Što se tiče samoposmatranja, to nije tako jednostavna stvar kako može izgledati na prvi pogled. Stoga učenje kao kamen temeljac postavlja izučavanje principa ispravnog samoposmatranja. Ali pre prelaska na izučavanje ovih principa čovek mora doneti odluku da će biti apsolutno iskren sa sobom, da neće zatvarati oči ni pred čim, da se neće okrenuti na drugu stranu ni zbog kakvih rezultata, gde god bi ga mogli odvesti, da se neće bojati nikakvih dedukcija, da neće ograničavati sebe nikakvim prethodno podignutim zidovima. Pošto čovek nije navikao da misli u tom smeru, veoma mnogo hrabrosti je potrebno da se iskreno prihvate rezultati i zaključci do kojih se dolazi. Oni preokreću celu čovekovu liniju mišljenja i lišavaju ga njegovih

najprijetnijih i najdražih iluzija. On vidi, pre svega, svoju potpunu nemoć i bespomoćnost u susretu sa bukvalno svim što ga okružuje. Sve ga poseduje, sve upravlja njim. On ne poseduje, ne upravlja ničim. Stvari ga privlače ili odbijaju. Sav njegov život nije ništa nego slepo praćenje tih privlačenja i odbijanja. Dalje, ako se nije uplašio zaključaka, vidi kako su oblikovani ono šta se zove njegov karakter, ukusi i navike: rečju, kako su sagrađeni njegova ličnost i individualnost. Ali čovekovo samoposmatranje, koliko god ozbiljno i iskreno sprovedeno, samo po sebi ne može ocrtati apsolutno istinitu sliku njegovog unutrašnjeg mehanizma.

Učenje koje je bilo izloženo daje opšte principe konstrukcije mehanizma i uz pomoć samoposmatranja čovek proverava te principe. Prvi princip tog učenja je da ništa ne treba verovati. Šema konstrukcije ljudske mašine koju on izučava mora poslužiti čoveku samo kao plan za njegov sopstveni rad, u kom leži centar gravitacije.

Čovek se rađa, rečeno je, sa mehanizmom podešenim za primanje mnogih vrsta utisaka. Percepcija nekih od tih utisaka počinje pre rođenja; i tokom njegovog odrastanja sve više i više prijemnih aparata se aktivira i usavršava.

Konstrukcija ovih prijemnih aparata je ista, i podseća na čiste voštane diskove od kojih su načinjene fonografske ploče. Na ovim valjcima i kalemovima svi primljeni utisci se zapisuju, od prvog dana života pa čak i pre. Pored toga, mehanizam ima još jedno automatski podešeno delovanje, zahvaljujući kom su svi novoprimljeni utisci povezani sa prethodno zapisanim.

Uz to sačuvan je hronološki zapis. Tako je svaki utisak koji je bio proživljen zapisan na nekoliko mesta na nekoliko valjkova. Na tim valjkovima to je sačuvano nepromenjeno. Ono šta mi zovemo memorijom je veoma nesavršena adaptacija putem koje možemo sačuvati na zapisu samo mali deo naše zalihe utisaka; ali utisci jednom proživljeni nikad ne iščezavaju; sačuvani su na valjkovima na kojima su zapisani. Mnoga iskustva su ispitana u stanju hipnoze i potvrđeno je nepobitnim primerima da čovek pamti sve što je ikad iskusio do najsitnijeg detalja. Pamti sve

detalje svog okruženja, čak lica i glasove ljudi koji su ga okruživali dok je bio beba, kad je izgledao kao potpuno nesvesno biće.

Moguće je putem hipnoze učiniti da se svi valjkovi okreću, čak do najdublje dubine mehanizma. Ali se može dogoditi da ovi valjkovi počnu da se odvijaju sami od sebe kao rezultat vidljivog ili prikrivenog stresa, i scene, slike lica, očigledno dugo zaboravljene, odjednom izbijaju na površinu. Sav unutrašnji psihički život čoveka nije ništa drugo nego odvijanje ovih valjkova sa njihovim zapisima utisaka ispred mentalnog polja. Sve posebnosti čovekove koncepcije sveta i karakteristične osobine njegove individualnosti zavise od redosleda kojim ovi zapisi dolaze i od kvaliteta valjkova koji postoje u njemu.

Pretpostavimo da je proživljen neki utisak i zapisan povezano sa drugim koji nema ništa zajedničko sa prvim, na primer, čovek je čuo neku veoma veselu plesnu melodiju u trenutku intenzivnog psihičkog šoka, tuge ili žalosti. Tada će ova melodija uvek u njemu izazivati istu negativnu emociju i isto tako će ga osećaj tuge podsetiti na tu veselu plesnu melodiju. Nauka ovo zove asocijativnim mišljenjem i osećanjem; ali nauka ne shvata koliko mnogo je čovek ograničen ovim asocijacijama i kako ne može od njih pobeći. Čovekova koncepcija sveta je potpuno određena karakterom i kvantitetom ovih asocijacija.

Sad vidimo do određenog stepena zašto ljudi ne mogu razumeti jedni druge kad razgovaraju o čoveku. Da bi razgovarali o čoveku na iole ozbiljan način neophodno je mnogo znati, inače pojam čoveka postaje suviše zamršen i suviše širok. Samo kad pojedinac zna osnovne principe ljudskog mehanizma može naznačiti o kojim će stranama i kojim kvalitetima govoriti. Čovek koji ne zna zbuniće kako sebe tako i svoje slušaoce. Razgovor između nekoliko ljudi koji razgovaraju o čoveku bez definisanja i ukazivanja o kom čoveku govore nikad neće biti ozbiljan razgovor nego prosto prazne reči bez sadržaja. Zbog toga, da bi razumeo šta je čovek, pojedinac prvo mora razumeti koje vrste čoveka mogu postojati i na koje načine se oni razlikuju jedan od drugog. U međuvremenu moramo shvatiti da ne znamo.

London, 1922.

Čovek je mnoštvo. Kad uobičajeno govorimo o sebi, govorimo o 'Ja'. Kažemo, „Ja sam to uradio”, „Ja to mislim”, „Ja želim da uradim ovo” - ali to je greška.

Ne postoji takvo 'Ja', ili pre postoje stotine, hiljade malih 'Ja' u svakom od nas. Mi smo podeljeni unutar sebe, ali mnogostrukost našeg bića ne možemo prepoznati izuzev putem posmatranja i proučavanja. U jednom trenutku to je jedno 'Ja' koje čini, u sledećem trenutku to je drugo 'Ja'. Zato što su ta 'Ja' u nama protivrečna ne funkcionišemo harmonično.

Obično živimo sa veoma malim delom naših funkcija i naše snage, jer ne prepoznavamo da smo mašine, i ne poznajemo prirodu i rad našeg mehanizma. Mi smo mašine.

Potpuno smo upravljani spoljašnjim okolnostima. Sve naše akcije prate liniju najmanjeg otpora na pritisak spoljašnjih okolnosti.

Pokušajte za sebe: da li možete upravljati svojim osećanjima? Ne. Možete pokušati da ih potisnete ili zamenite jedno osećanje drugim. Ali ne možete da ga kontrolišete. Ono kontrolišće vas. Ili možete odlučiti da nešto učinite - vaše intelektualno 'Ja' može doneti takvu odluku. Ali kad dođe vreme za činjenje, možete zateći sebe kako radite baš suprotno. Ako su okolnosti naklonjene vašoj odluci možete je učiniti, ali ako nisu, učinićete šta god vam okolnosti diktiraju. Vi ne kontrolišete svoje postupke. Vi ste mašina i spoljašnje okolnosti upravljaju vašim akcijama bez obzira na vaše želje.

Ne kažem da niko ne može da kontroliše svoje akcije. Kažem da vi ne možete, jer ste podeljeni. Postoje dva vaša dela, snažan i slab deo. Ako vaša snaga raste i vaša će slabost rasti, i postaće negativna snaga ako ne naučite da je zaustavite.

Ako naučimo da kontrolišemo naše akcije tada će biti drugačije. Kada je postignut određen stepen bića mi zaista možemo kontrolisati svaki deo nas samih, ali, dok smo ovakvi, ne možemo čak učiniti ni ono što odlučimo da učinimo.

(Ovde je teozof postavio pitanje tvrdeći da bismo mogli izmeniti uslove.)

Odgovor: Uslovi se nikad ne menjaju - uvek ostaju isti. Ne postoji promena, samo modifikacija okolnosti.

Pitanje: Zar nije promena ako čovek postane bolji?

Odgovor: Jedan čovek ne znači ništa prema čovečanstvu. Jedan čovek postaje bolji, drugi čovek postaje gori, to je uvek isto.

Pitanje: Zar nije poboljšanje za lažljivca da postane istinoljubiv?

Odgovor: Ne, to je ista stvar. Prvo je lagao mehanički jer nije mogao da govori istinu; onda će govoriti istinu mehanički jer mu je to sad lakše. Istina i laž imaju vrednost jedino u odnosu na nas same, ako možemo da ih kontrolišemo. Ovakvi kakvi smo ne možemo biti moralni jer smo mehanični. Moralnost je relativna - subjektivna, protivrečna i mehanička. Isto je tako sa nama: fizički čovek, osećajni, intelektualni čovek - svaki ima različit skup pravila koji odgovara njegovoj prirodi. Mašina u svakom čoveku je podeljena na tri osnovna dela, tri centra.

Pogledajte u sebe u bilo kom trenutku i zapitajte se: „Koje je vrste 'Ja' koje dela u datom trenutku? Da li pripada mom intelektualnom centru, emocionalnom ili pokretnom?“

Verovatno ćete primetiti da je potpuno različito od onog šta vi zamišljate, ali će biti jedno od ovih.

Pitanje: Zar ne postoji apsolutni zakonik moralnosti koji treba da obavezuje sve ljude podjednako?

Odgovor: Da. Kad možemo da koristimo sve sile koje kontrolišu naše centre - tada možemo biti moralni. Ali do tada, onoliko dugo koliko koristimo samo deo naših funkcija, ne možemo biti moralni. Postupamo mehanički u svemu što radimo, a mašine ne mogu biti moralne.

Pitanje: Kao da je situacija beznađna?

Odgovor: Upravo tako. Beznađna je.

Pitanje: Kako onda možemo promeniti sebe i koristiti sve svoje snage?

Odgovor: To je druga stvar. Osnovni uzrok naše slabosti je naša nesposobnost da primenimo našu volju na sva tri centra istovremeno.

Pitanje: Da li možemo primeniti našu volju na bilo koji od njih?

Odgovor: Svakako, ponekad možemo. Ponekad čak možemo biti sposobni da na trenutak kontrolišemo jedan od njih sa izvanrednim rezultatima.

(Ispricao je priču o zatvoreniku koji je izbacio lopticu papira sa porukom svojoj ženi kroz veoma visok i teško dostupan prozor.) To je njegov jedini način da se oslobodi. Ako ne uspe iz prvog pokušaja drugu šansu neće ni imati. Uspeo je na trenutak da poseduje apsolutnu kontrolu nad fizičkim centrom tako da je bio sposoban da ostvari što inače nikad ne bi mogao.

Pitanje: Da li znate bilo koga ko je postigao taj viši nivo bića?

Odgovor: Ne znači ništa bilo da kažem da, bilo da kažem ne. Ako kažem da, ne možete proveriti, a ako kažem ne, niste ništa

mudriji. Nije vaše da mi verujete. Tražim od vas da ne verujete ničim što ne možete sami proveriti.

Pitanje: Ako smo potpuno mehanični kako možemo postići kontrolu nad sobom? Može li mašina kontrolisati sama sebe?

Odgovor: Potpuno ispravno - svakako ne. Mi ne možemo promeniti sebe. Jedino možemo nešto malo modifikovati sebe. Ali možemo biti promenjeni uz spoljašnju pomoć.

Ezoterička teorija kaže da se čovečanstvo sastoji od dva kruga: velikog, spoljašnjeg kruga, koji obuhvata sva ljudska bića, i malog centralnog kruga obučanih ljudi koji razumeju. Prava obuka i uputstvo, koji jedini mogu da nas promene, mogu doći samo iz ovog centra, i cilj je ovog podučavanja da nam pomogne da se pripremimo za primanje takve obuke.

Sami sebe ne možemo da promenimo - to može doći samo spolja. Svaka religija ukazuje na postojanje zajedničkog centra znanja. U svakoj svetoj knjizi postoji znanje, ali ljudi ne žele da znaju za njega.

Pitanje: Ali zar nemamo već veliku zalihu znanja?

Odgovor: Da, mnoge vrste znanja. Naše sadašnje znanje zasnovano je na čulnim percepcijama - kao dečje. Ako želimo da steknemo pravu vrstu znanja, moramo promeniti sebe. Razvojem našeg bića možemo naći više stanje svesti. Promena znanja dolazi sa promenom bića. Znanje je samo po sebi ništavno. Moramo prvo posedovati znanje sebe i uz pomoć znanja sebe, naučićemo kako da promenimo sebe - ako želimo da promenimo sebe.

Pitanje: A ta promena još uvek mora doći spolja?

Odgovor: Da. Kad smo spremni za novo znanje ono će nam doći.

Pitanje: Može li pojedinac da promeni vlastite emocije rasuđivanjem?

Odgovor: Jedan centar naše mašine ne može da promeni drugi. Na primer: U Londonu sam razdražljiv, vreme i klima me čine utučanim i loše raspoloženim, dok sam u Indiji dobro raspoložen. Prema tome moj razum mi kaže da odem u Indiju i tako ću se udaljiti od osećanja razdražljivosti. Ali tada nalazim da u Londonu mogu da radim; u tropima ne tako dobro. Pa tako sada treba da budem razdražljiv iz drugog razloga. Vidite, osećanja postoje nezavisno od suđenja i ne možete zameniti jedno posredstvom drugog.

Pitanje: Koje je više stanje bića?

Odgovor: Postoji nekoliko stanja svesti:

- 1) spavanje, u kom naša mašina još funkcioniše, ali malom snagom.
- 2) budno stanje, u kom smo u ovom trenutku. Ova dva stanja su sve što običan čovek poznaje.
- 3) ono što se zove samosvest. To je trenutak kad je čovek svestan i sebe i svoje mašine. Imamo je u bljeskovima, ali samo u bljeskovima. Postoje trenuci kad ste svesni ne samo onog šta radite već takođe i sebe kako to radite. Vidite oboje, 'Ja' i 'ovde' u 'Ja sam ovde', i ljutnju i 'Ja' koje je ljuto. Zovi ovo samosećanjem, ako želiš.

Sad kad ste potpuno i uvek svesni 'Ja' i onog šta radi, i koje je to 'Ja' - postajete svesni sebe. Samosvest je treće stanje.

Pitanje: Zar nije to lakše kad je čovek pasivan?

Odgovor: Jeste, ali je beskorisno. Morate posmatrati mašinu dok radi. Postoje stanja iza trećeg stanja svesti, ali nema potrebe govoriti o njima sada. Samo je čovek na najvišem nivou bića potpun čovek. Svi ostali su samo delovi čoveka. Spoljašnja pomoć koja je neophodna doći će od učitelja ili od učenja koje sledim. Početne tačke ovog samoposmatranja su:

- 1) da nismo jedno.
- 2) da nemamo kontrolu nad nama samima. Mi ne kontrolišemo vlastiti mehanizam.
- 3) ne sećamo se sebe. Ako kažem 'Ja čitam knjigu' a ne znam da 'Ja' čitam, to je jedna stvar, ali kada sam svestan da 'Ja' čitam, to je samosećanje.

Pitanje: Zar nije cinizam rezultat?

Odgovor: Potpuno tačno. Ako ne odete dalje od viđenja da ste vi i svi ljudi mašine, jednostavno ćete postati cinični. Ali ako nastavite sa vašim radom, prestaćete da budete cinični.

Pitanje: Zašto?

Odgovor: Jer ćete morati da napravite izbor, da odlučite - ili da idete za mehaničnošću ili za potpunom svesnošću. To je raskrsnica o kojoj govore sva mistička učenja.

Pitanje: Zar ne postoje drugi načini činjenja onog šta želim?

Odgovor: U Engleskoj, ne. Na Istoku je drugačije. Postoje različite metode za različite ljude. Ali morate naći učitelja. Vi jedino možete odlučiti šta je to šta želite da radite. Potražite u svom srcu najveću želju i ako ste sposobni da je ostvarite, znaćete šta da uradite.

Razmislite dobro o tome, a onda krenite napred.

Pariz, avgust 1922.

Jednostrani razvoj

U svakom od ovde prisutnih jedna od njegovih unutrašnjih mašina je razvijenija od drugih. Između njih ne postoji veza. Samo onaj kod koga su sve tri mašine razvijene može biti nazvan čovekom bez navodnika. Jednostrani razvoj je jedino štetan. Ako čovek poseduje znanje i čak zna sve šta treba da uradi, to znanje je beskorisno i čak može naneti štetu. Svi ste vi deformisani. Ako je samo ličnost razvijena to je deformisanost; takav čovek ne može ni na koji način biti nazvan potpunim čovekom - on je četvrtina, trećina čoveka. Isto se odnosi i na čoveka sa razvijenom suštinom, ili na čoveka sa razvijenim mišićima. Niti bi mogao biti nazvan potpunim čovekom onaj kod kog je više ili manje razvijena ličnost kombinovana sa razvijenim telom, dok mu suština ostaje totalno nerazvijena. Ukratko, čovek kod kog su razvijene samo dve od tri mašine ne može biti zvan čovekom. Čovek tako jednostrano razvijen ima više želja u datoj sferi, želja koje ne može da zadovolji a istovremeno ne može da ih se odrekne. Život za njega postaje bedan. Za ovo stanje jalovosti, poluzadovoljenih želja, ne mogu pronaći adekvatniju reč od onanizma. Sa tačke gledišta ideala punog harmoničnog razvoja takav jednostrani čovek je bezvredan.

Prijem spoljašnjih utisaka zavisi od ritma spoljašnjih izvora utisaka i ritma čula. Ispravan prijem utisaka je moguć samo ako ovi ritmovi odgovaraju jedan drugom. Da ja ili neko drugi izgovori dve reči, jedna od njih bi bila iskazana sa jednim razumevanjem, druga sa drugim. Svaka od mojih reči ima određeni

ritam. Ako izgovorim dvanaest reči, u svakom od mojih slušalaca neke reči, recimo tri, bile bi primljene telom, sedam ličnošću i dve suštinom. Pošto mašine nisu međusobno povezane, svaki deo slušaoca bi zabeležio samo deo onog šta sam rekao, u sećanju, opšti utisak je izgubljen i ne može biti reprodukovan. Isto se događa kad čovek želi da izrazi nešto drugom. Zahvaljujući odsustvu veze između mašina on je sposoban da izrazi samo deo sebe.

Svaki čovek nešto želi, ali prvo mora da pronađe i proveriti sve što je pogrešno u njemu ili mu nedostaje, i mora imati na umu da čovek ne može biti čovek ako nema ispravne ritmove u sebi.

Uzmimo prijem zvuka. Zvuk doseže do prijemnih aparata sve tri mašine istovremeno, ali zahvaljujući činjenici da su ritmovi mašina različiti, samo jedna od njih ima vremena da primi utisak, jer sposobnost primanja drugih zaostaje. Ako čovek čuje zvuk misaonim centrom i prespor je da ga prosledi telu, kom je namenjen, onda će sledeći zvuk koji čuje, takođe namenjen telu, potpuno oterati prvi i željeni rezultat neće biti postignut. Ako čovek odluči da učini nešto, da udari nekog ili nešto, i u trenutku odluke telo ne ispuni ovu odluku pošto nije bilo dovoljno brzo da je primi na vreme, snaga udarca biće mnogo slabija ili udarca uopšte neće ni biti.

Isto kao u slučaju prijema, čovekova ispoljavanja, takođe, ne mogu biti potpuna. Žalost, radost, glad, hladnoća, zavist i druga osećanja i osećaji su proživljeni samo delom običnog čovekovog bića, umesto njegovom celokupnošću.

Njujork, 13. februar 1924.

Pitanje: Koji je metod Instituta?

Odgovor: Metod je subjektivan, tj, zavisi od individualnih posebnosti svake osobe. Postoji samo jedno opšte pravilo koje može biti primenjeno na svakoga - posmatranje. Ono je neophodno za sve. Međutim, ovo posmatranje nije radi menjanja već viđenja sebe. Svako ima vlastite posebnosti, vlastite navike koje čovek obično ne vidi. Pojedinaac mora videti te posebnosti. Na ovaj način čovek može „otkriti mnogo Amerika”. Svaka mala činjenica ima vlastiti osnovni uzrok. Kad prikupite materijal o sebi biće moguće da razgovaramo; sada, razgovor je samo teoretski.

Ako postavimo teret na jednu stranu moramo ga na neki način uravnotežiti. Pokušajima posmatranja sebe stičemo praksu u koncentraciji, koja će biti korisna čak i u običnom životu.

Pitanje: Koja je uloga patnje u samorazvoju?

Odgovor: Postoje dve vrste patnje: svesna i nesvesna. Samo budala pati nesvesno. U životu postoje dve reke, dva toka. U prvom, zakon je samo za reku ne za kapi vode. Mi smo kapi. U jednom trenutku kap je na površini, u drugom na dnu. Patnja zavisi od njenog položaja. U prvoj reci patnja je potpuno beskorisna jer je slučajna i nesvesna.

Paralelno sa ovom teče druga reka. U ovoj drugoj reci postoji drugačija vrsta patnje. Kap iz prve reke ima mogućnost da pređe

u drugu. Danas kap pati jer juče nije patila dovoljno. Ovde upravlja zakon odmazde. Kap takođe može da pati unapred. Pre ili kasnije plaća se za sve. Za kosmos ne postoji vreme. Patnja može biti dobrovoljna i samo dobrovoljna patnja ima vrednost. Pojedinaac može da pati jednostavno zato što se oseća nesrećnim. Ili može da pati zbog juče i da se pripremi za sutra.

Ponavljam, samo dobrovoljna patnja je vredna.

Pitanje: Da li je Hrist bio učitelj koji je bio pripreman u školi ili slučajni genije?

Odgovor: Bez znanja ne bi mogao biti ono šta je bio, niti bi mogao učiniti ono šta je učinio. Poznato je da je, tamo gde je bio, postojalo znanje.

Pitanje: Ako smo samo mehanični kakav smisao ima religija?

Odgovor: Za neke, religija je zakon, vođstvo, pravac; za druge - policajac.

Pitanje: U kom smislu je na ranijem predavanju rečeno da je Zemlja živa?

Odgovor: Nismo samo mi živi. Ako je deo živ, onda je i celina. Ceo univerzum je kao lanac, a Zemlja je samo jedna karika u njemu. Gde je kretanje tamo je i život.

Pitanje: U kom smislu je rečeno da onaj ko nije umro ne može biti rođen?

Odgovor: Sve religije govore o smrti tokom ovog našeg života na Zemlji. Smrt mora doći pre ponovnog rođenja. Ali šta mora umreti? Pogrešno uverenje u vlastito znanje, samoljublje i egoizam. Naš egoizam mora biti srušen. Moramo shvatiti da smo mi veoma komplikovane mašine tako da je taj proces rušenja dug i težak zadatak. Pre nego što stvarni rast postane moguć naša ličnost mora umreti.

Pitanje: Da li je Hrist podučavao plesove?

Odgovor: Nisam bio tamo da vidim. Neophodno je napraviti razliku između plesova i vežbi - to su različite stvari. Mi ne znamo da li su njegovi učenici plesali, ali znamo da su tamo gde je Hrist dobio svoju obuku učili „svetim vežbama“.

Pitanje: Da li ima ikakve vrednosti u katoličkim ritualima i obredima?

Odgovor: Nisam proučavao katolički ritual, ali dobro znam rituale Grčke crkve i tamo, ispod forme i rituala postoji istinsko značenje. Svaki ritual, ako nastavlja da se praktikuje bez izmena, ima vrednost. Rituali su slični drevnim plesovima koji su predstavljali uputstva sa zapisanom istinom. Ali da bi razumeo pojedinac mora imati ključ.

Stari seoski plesovi takođe imaju značenje - neki čak sadrže takve stvari kao što su recepti za pravljenje džema. Ritual je knjiga u kojoj je zapisano mnogo. Svako ko razume može da je čita. U jednom ritualu sadržano je više nego u stoti-nama knjiga. Obično se sve menja, ali običaji i rituali mogu ostati nepromenjeni.

Pitanje: Da li postoji reinkarnacija duše?

Odgovor: Duša je luksuz. Još se niko nije rodio sa potpuno razvijenom dušom. Pre nego što možemo govoriti o reinkarnaciji, moramo znati o kojoj vrsti čoveka govorimo, kojoj vrsti duše i kojoj vrsti reinkarnacije. Duša se može raspasti momentalno posle smrti, ili posle određenog vremena. Na primer, duša može biti kristalizovana unutar granica Zemlje i može tu ostati, pošto nije kristalizovana za Sunce.

Pitanje: Da li žene mogu raditi podjednako dobro kao muškarci?

Odgovor: Različiti delovi su razvijeniji kod muškaraca i žena. Kod muškaraca to je intelektualni deo, koji ćemo zvati A; kod žena

emocionalni, ili B. Rad na Institutu ponekad duže ide linijom A, u kom slučaju je veoma težak za B. U drugim periodima duže ide linijom B, u kom je slučaju teži za A. Ali ono što je suštinsko za stvarno razumevanje je jedinstvo A i B. Ovo proizvodi silu koju ćemo zvati C.

Da, podjednake su šanse za muškarce i žene.

Njujork, 13. mart 1924.

Samoposmatranje je veoma teško. Što više pokušavate jasnije ćete to videti.

Sada je potrebno da ga praktikujete ne radi rezultata već radi razumevanja da ne možete da posmatrate sebe. U prošlosti ste zamišljali da vidite i znate sebe.

Govorim o objektivnom samoposmatranju. Objektivno ne možete da vidite sebe ni za jedan minut, jer je to drugačija funkcija, funkcija gospodara.

Ako vam izgleda da možete da posmatrate sebe pet minuta grešite; bilo da mislite da možete dvadeset minuta ili jedan – podjednako grešite. Ako jednostavno shvatite da ne možete, to će biti ispravno. Vaš je cilj da dođete do toga.

Da biste postigli ovaj cilj morate pokušavati i pokušavati.

Kad budete pokušavali rezultat neće biti, u pravom smislu, samoposmatranje. Ali pokušavanje će ojačati vašu pažnju, naučićete da se bolje koncentrišete. Sve to biće korisno kasnije. Samo onda čovek može početi da se seća sebe.

Ako savjesno radite nećete sebe pamtititi više nego manje, jer samosećanje traži mnogo toga. To nije lako, puno košta.

Vežba samoposmatranja je dovoljna za nekoliko godina. Ne pokušavajte ništa drugo. Ako radite savjesno videćete šta vam je potrebno.

Sada imate samo jednu pažnju, ili na telu ili na osećanju.

Njujork, 9. decembar 1930.

Pitanje: Kako možemo povećati pažnju?

Odgovor: Ljudi nemaju pažnju. Morate imati cilj da je steknete. Samoposmatranje je moguće samo posle sticanja pažnje. Počnite od malih stvari.

Pitanje: Od kojih malih stvari možemo da počnemo? Šta je potrebno da radimo?

Odgovor: Vaši nervozni i uznemireni pokreti čine da svako zna, svesno ili nesvesno, da nemate autoritet i da ste tupan. Sa ovim uznemirenim pokretima vi ne možete ništa biti. Prva stvar za vas koju treba da uradite je da zaustavite ove pokrete. Neka to postane vaš cilj, vaš Bog. Čak pridobijte porodicu da vam pomogne. Samo posle ovoga možete, možda, povećati pažnju. Ovo je jedan primer činjenja.

Drugi primer - ambiciozni pijanista ne može naučiti da svira izuzev korak po korak. Ako želite da svirate melodije bez vežbanja nikada nećete svirati stvarne melodije. Melodije koje bi svirali bile bi kakofonične i mučne za ljude koji bi vas zbog toga mrzeli. Isto je sa psihološkim idejama: da biste bilo šta zadobili neophodno je dugotrajno vežbanje. Pokušajte da prvo ostvarite vrlo male stvari. Ako od početka vaš cilj budu velike stvari nikad ništa nećete biti. A vaša ispoljavanja biće dela slična kakofoničnim melodijama i terać ljude da vas mrze.

Kako možemo povećati pažnju?

Pitanje: Šta moram da radim?

Odgovor: Postoje dve vrste činjenja, automatsko činjenje i činjenje u skladu sa ciljem. Uzmi malu stvar koju sad nisi u stanju da radiš, načini je svojim ciljem, svojim Bogom. Neka se ništa ne umeša. Samo usmernenost na ovo. Tada, ako uspeš da tako činiš, moći ću da ti dam veći cilj.

Sada imaš apetit da činiš stvari koje su za tebe prevelike. To je jedan abnormalan apetit. Nikad ne možeš da činiš ove stvari, a taj apetit te sprečava da radiš male stvari koje možeš. Uništi ovaj apetit, zaboravi velike stvari. Neka prekidanje male navike postane tvoj cilj.

Pitanje: Ja mislim da je moja najveća greška previše pričanja. Da li bi pokušaj da ne govorim toliko mnogo bio dobar zadatak?

Odgovor: Za tebe ovo je veoma dobar cilj. Uništavaš sve svojim pričanjem. Ova priča čak ometa tvoj posao. Kad mnogo govoriš tvoje reči nemaju težinu. Pokušaj da nadvladaš ovo. Mnogo blagoslova ćeš primiti ako uspeš. Zaista, ovo je veoma dobar zadatak. Ali to je velika stvar, ne mala. Obećavam ti, ako postigneš ovo, čak i ako nisam ovde, znaću za tvoje postignuće i poslaću ti pomoć tako da ćeš znati šta da radiš sledeće.

Pitanje: Da li bi bio dobar zadatak podnositi ispoljavanja drugih?

Odgovor: Podneti ispoljavanja drugih je velika stvar. Poslednja stvar za čoveka. Samo savršen čovek može to. Započni tako što ćeš načiniti svojim ciljem sposobnost da izdržiš jedno ispoljavanje neke osobe koje sada ne možeš da podneseš bez nerveze. Ako „želiš“ onda ćeš „moći“. Bez „željenja“ nikada nećeš „moći“. Želja je najmoćnija stvar na svetu. Sa svesnom željom sve dolazi.

Pitanje: Često se setim svog cilja, ali nemam energije da uradim ono šta osećam da treba.

Odgovor: Čovek nema dovoljno energije da ispuni voljne ciljeve jer sva njegova snaga stečena tokom pasivnog stanja preko noći biva istrošena u negativnim ispoljavanjima. Ona su njegova automatska ispoljavanja, suprotna pozitivnim, voljnim ispoljavanjima.

Za one od vas koji su već sposobni da se automatski sete svog cilja, ali nemaju snage i da ga urade: sednite sami najmanje jedan sat. Opustite sve mišiće. Dozvolite asocijacijama da protiču, ali nemojte njima biti apsorbovani. Recite im: „Ako mi dozvolite da sada uradim ono šta želim, kasnije ću vam dozvoliti vaše želje.” Posmatrajte vaše asocijacije kao da pripadaju nekom drugom, čuvajući sebe od identifikacije sa njima.

Na kraju jednog sata uzmite komad papira i napišite svoj cilj na njemu. Načinite od ovog papira vašeg Boga. Sve ostalo je ništavno. Vadite ga iz džepa i čitajte konstantno, svakog dana. Na ovaj način postaće vaš deo, prvo teoretski a potom stvarno. Da biste povećali energiju praktikujte ovu vežbu mirnog sedenja i opuštanja mišića. Tek pošto je sve u vama mirno posle jednog sata, donesite odluku u vezi svog cilja. Ne dozvolite asocijacijama da vas apsorbuju. Preuzimanje dobrovoljnog cilja i njegovo postizanje daju magnetizam i sposobnost „činjenja”.

Pitanje: Šta je magnetizam?

Odgovor: Čovek u sebi ima dve supstance, supstancu aktivnih elemenata fizičkog tela, i supstancu sačinjenu od aktivnih elemenata astralne materije. Ove dve mešanjem stvaraju treću. Ova izmešana supstanca sakuplja se u određenim čovekovim delovima i takođe formira atmosferu koja ga okružuje, slično atmosferi koja okružuje planetu. Planetarne atmosfere stalno dobijaju i gube supstance zbog drugih planeta. Čovek je okružen drugim ljudima, baš kao što su planete okružene drugim planetama. Unutar određenih granica, kad se dve atmosfere sretnu, i ako su pritom „simpatetične” stvara se veza između njih i događaju se zakoniti rezultati. Nešto protiče. Količina atmosfere ostaje ista, ali se kvalitet menja. Čovek može da kontroliše svoju

atmosferu. Ona je kao elektricitet, ima pozitivne i negativne delove. Jedan deo može da se poveća i poteče kao struja. Sve ima pozitivan i negativan elektricitet. Kod čoveka želje i ne-želje mogu biti pozitivne i negativne. Astralni materijal se uvek suprotstavlja fizičkom materijalu.

U drevnim vremenima sveštenici su bili sposobni da leče blagosiljanjem. Neki su sveštenici polagali ruke na bolesnu osobu. Neki su mogli da leče na kratkoj, neki na velikoj udaljenosti. „Sveštenik” je bio čovek koji je imao izmešane supstance i mogao da leči druge. Sveštenik je bio magnetizer. Bolesne osobe nisu imale dovoljno izmešanih supstanci, dovoljno magnetizma, dovoljno „života”. Ova „izmešana supstanca” može biti viđena kad je koncentrisana. Aura ili oreol je bila realna stvar i mogla je ponekad biti viđena na svetim mestima i u crkvama. Mesmer je ponovo otkrio upotrebu ove supstance.

Da biste bili sposobni da upotrebite ovu supstancu morate je prethodno steći. Isto je i sa pažnjom. Dobija se samo kroz svestan rad i namernu patnju, kroz dobrovoljno činjenje malih stvari. Načinite od malog cilja vašeg Boga i krenućete prema postizanju magnetizma. Kao elektricitet magnetizam može biti koncentrisan i usmeren da poteče. U pravoj grupi, na ovo pitanje mogao bi biti dat pravi odgovor.

Njujork, 22. februar 1924.

Svakom je veoma potrebna jedna posebna vežba, kako za nastavak rada tako i za spoljašnji život.

Mi imamo dva života, unutrašnji i spoljašnji i dve vrste uvažavanja. Uvažavamo stalno.

Kada me ona pogleda osećam da mi se ne dopada, ljut sam na nju, ali spolja sam ućtiv pošto mi je potrebna. Unutra sam ono šta jesam, ali spolja sam drugačiji. Ovo je spoljašnje uvažavanje. Ona sad kaže da sam budala. To me ljuti. Činjenica da sam ljut je rezultat, ali ono što se odigrava u meni je unutrašnje uvažavanje.

Unutrašnje i spoljašnje uvažavanje su različiti. Moramo naučiti da budemo sposobni da kontrolišemo zasebno obe vrste uvažavanja: unutrašnje i spoljašnje. Promenu želimo ne samo unutra nego i spolja.

Juče, kad mi je uputila jedan neprijateljski pogled bio sam ljut. Ali danas razumem da je mogući razlog zašto me tako pogledala taj što je budala; ili možda što je saznala ili čula nešto o meni. Međutim danas želim da ostanem miran. Ona je rob i ne bi trebalo da se ljutim na nju iznutra. Od danas pa nadalje želim da ostanem miran iznutra.

Želim da danas spolja budem ućtiv ali, ako je potrebno, mogu pokazati ljutnju. Spolja mora biti ono što je najbolje za nju i mene. Moram da procenjujem. Unutrašnje i spoljašnje uvažavanje moraju biti drugačiji. Kod običnog čoveka spoljašnji stav je rezultat unutrašnjeg. Ako je ona ućtiva ja sam takođe ućtiv. Ali ovi stavovi treba da budu razdvojeni.

Svakom je veoma potrebna jedna posebna vežba

Iznutra čovek treba da bude slobodan od uvažavanja, ali spolja treba da čini više nego što je činio do sada. Običan čovek živi po nalogu iznutra.

Kada govorimo o promeni, pretpostavljamo potrebu za unutrašnjom promenom. Ako je spolja sve u redu promena nije potrebna. Ako nije, možda ni tada nema potrebe, jer je možda, izvorno, kako treba. Unutrašnja promena je potrebna.

Do sada nismo promenili ništa, međutim od danas želimo. Ali kako? Prvo moramo izdvojiti i sortirati, zatim odbaciti šta je beskorisno i tada izgraditi nešto novo. Čovek ima puno dobrog i puno lošeg. Ako izbacimo sve kasnije će biti neophodno da ponovo prikupljamo. Ako čovek nema dovoljno na spoljašnjoj strani moraće da popuni praznine. Ko je neobrazovan treba da se obrazuje. Ali ovo važi za život.

Radu ne treba ništa spolja. Samo je unutrašnje potrebno. Spolja čovek u svemu treba da igra ulogu, da bude glumac, inače nema odgovor na zahteve života. Jedan čovek voli jednu stvar; drugi drugu: ako želite da budete prijatelj obojici a ponašate se na jedan način, drugom se to neće svideti. Ako se ponašate na drugi način prvom se neće svideti. Trebalo bi da se ponašate sa jednim kako se njemu dopada, a sa drugim kako se njemu dopada. Tada će vam život biti lakši. Ali iznutra mora biti različito: različito prema jednom i drugom.

Kako sada stoje stvari, naročito u naše vreme, svaki čovek uvažava potpuno mehanički. Reagujemo na sve što utiče na nas spolja. Sada izvršavamo naredbe. Ona je dobra i ja sam dobar; ona je loša i ja sam loš. Ja sam šta ona želi da budem, ja sam lutka. Ali i ona je isto mehanička lutka. Ona takođe izvršava naređenja mehanički i čini šta žele drugi.

Moramo prestati da reagujemo iznutra. Ako je neko grub, ne smemo reagovati unutra. Ko god ovo sprovede biće slobodniji. To je veoma teško.

U nama je konj; on izvršava naredbe koje dolaze spolja. A naš um je suviše slab da učini bilo šta iznutra. Čak i ako um izda naredbu za zaustavljanje, ništa se unutra neće zaustaviti.

Osim našeg uma ništa nismo obrazovali. Znamo kako da se ponašamo sa tim i tim. „Do viđenja.” „Kako ste?” Ali samo je vozač taj koji to zna. Sedeći u svojoj stolici čitao je o tome. Ali konj nema nikakvo obrazovanje. On čak nikad nije učio azbuku, ne zna jezike, nikad nije išao u školu. Konj je takođe bio sposoban za učenje, ali smo mi zaboravili sve u vezi toga... I tako je odrastao kao zanemareno siročić. On zna samo dve reči: desno i levo.

Ono što sam rekao o unutrašnjoj promeni odnosi se samo na potrebu promene konja. Ako se konj promeni moći ćemo čak i spolja da se promenimo. Ako se konj ne promeni sve će ostati isto, bez obzira koliko dugo izučavali.

Lako je doneti odluku o promeni sedeći mirno u svojoj sobi. Ali čim sretnete nekog konj se ritne. U nama je konj. Konj mora biti promenjen.

Ako bilo ko misli da će samoproučavanje pomoći i da će postati sposoban da se promeni, veoma greši. Čak ako pročita sve knjige, proučava stotine godina, gospodari svim znanjem, svim tajnama, ništa se neće dogoditi.

Jer sve će ovo znanje pripasti vozaču. A on, čak i ako zna kako, ne može zaustaviti kola bez konja - to je previše teško.

Pre svega ostalog morate shvatiti da vi niste vi. Budite sigurni u to, verujte mi. Vi ste konj i ako želite početi sa radom, konj mora biti naučen jeziku kojim vi možete da mu govorite, kažete šta znate i dokažete mu neophodnost promene, recimo njegovog karaktera. Ako uspete u tome onda će, uz vašu pomoć i konj početi da uči. Ali promena je moguća samo iznutra.

Što se tiče vozila, njegovo postojanje je potpuno zaboravljeno. Mada je ono takođe deo, i to važan deo zaprege. Ono ima vlastiti život koji je osnova našeg života. Ono ima sopstvenu psihologiju. Takođe misli, gladno je, želi, uzima udelo u zajedničkom radu. Takođe je trebalo da bude obrazovano, slano u školu, ali o tome se nisu brinuli ni roditelji ni bilo ko drugi. Samo je vozač podučavan. On zna jezike, zna gde se koja ulica nalazi. Ali ne može tamo sam da vozi.

Naše je vozilo prvobitno izrađeno za jedan običan grad; svi mehanički delovi projektovani su da odgovaraju putu. Vozilo ima mnogo malih točkova. Ideja je bila da neravnine na putu ravnomerno rasporede ulje i tako ih podmažu. Ali je sve ovo smišljeno za određeni grad gde putevi nisu previše ravni. Sada je grad promenjen, ali je izrada vozila ostala ista. Napravljeno je kao teretno a sad prevozi putnike. I uvek ide s kraja na kraj jedne iste ulice, „Brodvej”. Neki delovi su zardali od duge neupotrebe. Ako je, ponekad, potrebno da vozi duž druge ulice retko izbegne havariju i više ili manje ozbiljan pregled posle toga. Bilo kako bilo, još uvek može da radi na „Brodveju”, ali za drugu ulicu mora prethodno biti preinačeno.

Svako vozilo ima vlastitu pokretnu silu, ali u određenom smislu naše vozilo ju je izgubilo. A bez nje ne može da radi. Osim toga, konj može vući, recimo, 50 kilograma, dok vozilo može nositi 100 kilograma. Tako da čak i da žele ne mogu raditi zajedno.

Neke su mašine toliko oštećene da ništa s njima ne može biti učinjeno. Mogu samo biti prodane. Druge još uvek mogu da se poprave. Ali to zahteva puno vremena, jer su neki delovi previše oštećeni. Mašina mora biti rastavljena na komade, svi metalni delovi nauljeni, očišćeni i onda ponovo sastavljeni. Neki od njih moraću biti zamenjeni. Određeni delovi su jeftini i mogu biti kupljeni, ali drugi su skupi i ne mogu biti zamenjeni - koštalo bi suviše. Ponekad je jeftinije kupiti nova kola nego popravljati stara.

Potpuno je moguće da svi koji sede ovde žele i mogu želeti samo jednim delom sebe. Ponovo, to je opet samo vozač, jer je pročitao nešto, čuo nešto. On ima mnoštvo iluzija, on čak leti na Mesec u svojim snovima.

Oni koji misle da mogu nešto učiniti sa sobom veoma greše. Promeniti nešto unutra je veoma teško. Ono što znate, vozač je taj koji zna. Svo vaše znanje je samo manipulisanje. Stvarna promena je veoma teška stvar, mnogo teža nego naći stotine hiljada dolara na ulici.

Pitanje: Zašto konj nije bio obrazovan?

Odgovor: Deda i baba su to postepeno zaboravili kao i svi rođaci. Obrazovanje zahteva vreme, zahteva patnju; život postaje manje miran. U početku ga nisu obrazovali iz lenosti, a kasnije su sve potpuno zaboravili.

To je opet zakon tri sile. Između pozitivnog i negativnog principa mora postojati trenje, patnja. Patnja vodi trećem principu. Stotinu puta je lakše biti pasivan nego patiti i rezultat se događa spolja ne u vama. Unutrašnji rezultat se postiže kad se sve odigrava u vama.

Ponekad smo aktivni, ponekad pasivni. Jednog sata smo aktivni, drugog pasivni.

Kad smo aktivni trošimo se, kad smo pasivni odmatamo se. Ali kad je sve u vama, ne možete da se odmarate, zakon deluje uvek. Čak i kad ne patite niste mirni.

Nijedan čovek ne voli patnju, svako želi da bude miran. Svaki čovek bira ono što je najlakše, što najmanje uznemirava, pokušava da ne misli suviše. Malo - pomalo naši deda i baba odmarali su se sve više i više. Prvog dana, pet minuta odmora; narednog dana, deset minuta; i tako dalje. Došao je trenutak kada je pola vremena potrošeno u odmaranju. A zakon je takav da ako jedna stvar raste druga se smanjuje. Gde je više tu se dodaje, gde je manje tu se oduzima. Postepeno, tvoji deda i baba zaboravili su sve o vaspitavanju konja. A sada se više niko i ne seća.

Pitanje: Kako započeli unutrašnju promenu?

Odgovor: Moj savet - ono što sam rekao o uvažavanju. Treba da počnete da podučavate konja novom jeziku, da ga pripremite za žudnju za promenom.

Vozilo i konj su povezani. Konj i vozač su takođe povezani, uzdama. Konj zna dve reči - desno i levo. S vremena na vreme vozač ne može da izdaje naredbe konju jer naše uzde imaju osobinu da budu čas zgusnutije čas razređenije. Nisu sačinjene od kože. Kad naše uzde postanu razređenije vozač ne može da kontroliše konja. A konj zna samo jezik uzdi. Nevažno je koliko

glasno vozač dovikuje „Molim te, desno”, konj se ne pokreće. Ako povuče razumeće. Možda konj i zna neki jezik, ali ne onaj koji vozač zna. Možda je arapski.

Ista je situacija između konja i vozila, sa rudom. Ovo zahteva drugačije objašnjenje.

U nama postoji nešto slično magnetizmu. On se ne sastoji samo od jedne supstance već od nekoliko. To je jedan naš važan deo. Formira se kad mašina radi.

Kada smo govorili o hrani govorili smo o samo jednoj oktavi. Ali ovde postoje tri oktave. Jedna oktava stvara jednu supstancu, druge proizvode drugačije supstance. *Si* je rezultat prve oktave. Kad mašina radi mehanički proizvodi se supstanca br.1. Kad radimo podsvesno, druga vrsta supstance se proizvodi. Ako ne postoji podsvesni rad ove vrste ova se supstanca ne proizvodi. Kad radimo svesno proizvodi se treća vrsta supstance.

Ispitajmo ove tri. Prva odgovara rudi, druga uzdama, treća supstanci koja omogućava vozaču da čuje putnika. Zna da zvuk ne može putovati kroz vakuum, da tu mora postojati neka supstanca.

Moramo razumeti razliku između slučajnog putnika i gospodara vozila. „Ja” je gospodar, ako imamo jedno „Ja”. Ako nemamo, uvek postoji neko ko sedi u vozilu i izdaje naredbe vozaču. Između putnika i vozača postoji supstanca koja dozvoljava vozaču da čuje. Da li su supstance tu ili nisu zavisi od mnoštva slučajnih stvari. Ona može biti odsutna. Ako je supstanca prikupljena, putnik može da izda naredbu vozaču, ali vozač ne može konju i sl. Ponekad možete, ponekad ne, što zavisi od količine prisutne supstance. Sutra možete, danas ne možete. Ova je supstanca rezultat mnogih stvari.

Jedna od ovih supstanci oblikuje se kad patimo. Patimo kad god nismo mehanički mirni. Postoje različite vrste patnje. Na primer, želim da ti kažem nešto, ali osećam da bi bilo bolje da prećutim. Jedna strana želi da kaže, druga želi da čuti. Borba proizvodi supstancu. Postepeno se ova supstanca prikuplja na određenom mestu.

Pitanje: Šta je inspiracija?

Odgovor: Inspiracija je asocijacija. Ona je rad jednog centra. Inspiracija je jeftina, budite sigurni u to. Samo konflikt, rasprava može proizvesti rezultat. Kad god postoji aktivan elemenat postoji i pasivan. Ako verujete u Boga verujete takođe i u đavola. Sve je ovo bezvredno. Bilo da ste dobri ili loši - to ne vredi ništa. Samo konflikt između dve strane vredi nešto. Samo kada je mnogo prikupljeno može da se pojavi nešto novo.

U svakom trenutku može postojati konflikt u vama. Vi nikada ne vidite sebe. Verovaćete onom šta vam govorim samo kad počnete da gledate u sebe - onda ćete videti. Ako pokušavate da uradite ono šta ne želite da uradite - patićete. Ako želite da uradite nešto i ne uradite - takođe ćete patiti.

Ono šta volite - bilo dobro ili loše - od iste je vrednosti. Dobro je relativan koncept. Samo kad počnete da radite, vaše dobro i zlo počinju da postoje.

Pitanje: Konflikt između dve želje vodi patnji. Zar još patnje ne vodi ka ludnici?

Odgovor: Postoje različite vrste patnje. Za početak ćemo je podeliti na dve. Prvu, nesvesnu; drugu, svesnu.

Prva ne donosi rezultate. Na primer, patiš od gladi zato što nemaš novca da kupiš hleb. Ako imaš nešto hleba a ne jedeš i patiš, to je bolje.

Ako patiš jednim centrom, bilo misaonim bilo emocionalnim dospećeš u ludnicu. Patnja mora biti harmonična. Mora postojati usklađenost između finog i grubog. Inače se nešto može slomiti.

Vi imate mnogo centara: ne tri, ne pet, ne šest već više. Između njih postoji mesto gde rasprava može da se odigra. Ali ravnoteža može biti odsutna. Sagrađili ste kuću, ali ravnoteža je odsutna, kuća pada i sve je uništeno.

Sad stvari objašnjavam teoretski sa namerom da obezbedim materijal za uzajamno razumevanje.

Učiniti nešto, bez obzira koliko sitno, veliki je rizik. Patnja može imati ozbiljan rezultat. Sada o patnji govorim teoretski, da biste razumeli. Ali samo sada tako činim. Na Institutu ljudi ne misle o budućem životu, oni misle samo o sutra. Čovek ne može da vidi i ne može da veruje. Samo kada zna sebe, kad poznaje svoju unutrašnju strukturu, samo tada može videti. Sada izučavamo na jedan spoljašnji način.

Moguće je proučavati Sunce, Mesec. Ali čovek sve ima u sebi. U meni su Sunce, Mesec, Bog. Ja sam sav život u njegovoj sveukupnosti.

Da bi razumeo čovek mora znati sebe.

Prieuré, 17. januar 1923.

Svaka životinja radi u skladu sa sopstvenom konstitucijom. Jedna životinja radi više, druga manje, ali svaka radi onoliko koliko je za nju prirodno. Mi takođe radimo; među nama jedan je više sposoban za rad, drugi manje. Ko god radi kao vo bezvredno je i ko god ne radi takođe je bezvredno. Vrednost rada nije u kvantitetu nego kvalitetu. Nažalost moram reći da niko od naših ljudi ne radi dovoljno dobro u pogledu kvaliteta. Međutim, neka dosadašnji rad posluži kao izvor kajanja. Ako posluži kao izvor kajanja biće od koristi; ako ne, nije dobar ni za šta.

Svaka životinja, kao što sam već rekao, radi u skladu sa onim šta ta životinja jeste. Jedna životinja - recimo, crv - radi potpuno mehanički; niko ne može očekivati od njega ništa drugo. On nema drugi mozak nego mehanički. Druga životinja radi i kreće se isključivo osećajući - takva je struktura njenog mozga. Treća životinja shvata kretanje, koje se naziva radom, samo kroz intelekt; niko ne može tražiti od nje bilo šta drugo jer nema drugi mozak; ništa se drugo ne može očekivati od onog šta je priroda stvorila sa tom vrstom mozga.

Na taj način kvalitet rada zavisi od toga koji mozak postoji. Kad pogledamo različite životinjske vrste, pronaći ćemo da postoje one sa jednim mozgom, sa dva i životinje sa tri mozga. Čovek je životinja sa tri mozga. Ali često se događa da onaj koji ima tri mozga mora da radi, recimo, pet puta više od onog koji ima dva mozga. Čovek je tako stvoren da se od njega traži mnogo više rada nego što može da proizvede u odnosu na svoju konsti-

Svaka životinja radi u skladu sa sopstvenom konstitucijom

tuciju. To nije čovekova greška već greška prirode. Rad će biti od vrednosti samo kad čovek uloži sebe do krajnjih granica svojih mogućnosti. Obično je u čovekovom radu neophodno učešće osećanja i misli. Ako je jedna od ovih funkcija odsutna, kvalitet čovekovog rada će biti na nivou rada učinjenog od onog ko radi sa dva mozga. Ako čovek želi da radi kao čovek mora naučiti da radi kao čovek. To je lako razlučiti - kao što je lako napraviti razliku između životinje i čoveka - i uskoro ćemo naučiti da to vidimo. Do tada morate mi verovati na reč. Sve što treba da uradite to je da umom napravite razliku.

Rekao sam da ništa do sada niste radili kao ljudi; ali postoji mogućnost da naučite da radite kao ljudi. Raditi kao čovek znači da čovek oseća ono šta radi i razmišlja zašto i radi čega to radi, kako to radi sada, kako je to bilo učinjeno juče a kako danas, kako bi mogao sutra, i kako bi to uopšte bilo najbolje da se uradi - da li postoji bolji način. Ako čovek radi ispravno, uspeće u činjenju sve boljeg i boljeg rada. Ali kada stvorenja sa dva mozga rade, nema razlike između njihovog jučerašnjeg, današnjeg ili sutrašnjeg rada.

Tokom našeg rada nijedan čovek nije radio kao čovek. Ali za Institut je bitno da se radi drugačije. Svako to mora za sebe, niko ne može za drugog ništa učiniti. Ako možete napraviti, recimo cigaretu, kao čovek, vi već znate kako da napravite ćilim. Svi neophodni aparati su dati čoveku da uradi sve. Svaki čovek može da uradi šta god drugi može. Ako jedan čovek može, svaki čovek može. Genije, talenat, sve je to glupost. Tajna je jednostavna, raditi stvari kao čovek. Onaj koji može da misli i čini stvari kao čovek može odjednom da uradi stvar isto tako dobro kao drugi koji ju je radio celog života, ali ne kao čovek. Ono što je jedan naučio za deset godina, drugi nauči za dva ili tri dana i onda je radi bolje nego onaj koji je potrošio život radeći je. Sreo sam ljude koji, pre učenja, celog života nisu radili kao ljudi, ali posle obuke sa lakoćom su mogli da rade podjednako dobro kako najfiniji tako i najgrublji posao, čak posao koji prethodno nisu ni poznavali. Tajna je mala i veoma laka - pojedinac mora naučiti da radi kao čovek. A to je kad čovek radi jednu stvar i u isto vreme misli

o onom šta radi i proučava kako to treba da se uradi, i čineći to zaboravi sve - babu, dedu, večeru.

U početku to je veoma teško. Daću vam teoretske smernice koje se tiču toga kako raditi, ostalo će zavisiti od svakog čoveka posebno. Ali vas upozoravam da ću reći samo onoliko koliko budete praktikovali. Što više stavite u praksu više ću reći. Čak ako ljudi tako rade samo jedan sat, govoriću im onoliko dugo koliko je neophodno, dvadeset četiri sata ako je potrebno. Ali onima koji budu nastavili da rade kao pre - nek idu do đavola!

Kao što sam rekao, suština pravilnog čovekovog rada je u zajedničkom radu tri centra - motoričkog, emocionalnog i misaonog. Kad sva tri rade zajedno i proizvode akciju, to je rad čoveka. Hiljadu puta je vrednije čak i glačanje poda ako se radi kako treba nego pisanje dvadeset pet knjiga. Ali pre započinjanja rada sa svim centrima i njihovog koncentrisanja na rad, neophodno je pripremiti svaki centar posebno tako da bi mogao da se koncentriše. Neophodno je vežbati motorički centar da radi sa ostalima. I čovek mora da pamti da je svaki centar sastavljen od tri.

Naš motorički centar je više ili manje prilagođen.

Drugi centar, po težini za rad, misaoni je centar, a najteži je emocionalni. Već smo počeli da uspevamo u malim stvarima sa motoričkim centrom. Ali ni misaoni ni emocionalni centar ne mogu uopšte da se koncentrišu. Uspeti u prikupljanju misli u željenom pravcu nije ono šta se traži. Kad u ovom uspevamo, to je mehanička koncentracija koju svako može da ima - to nije koncentracija čoveka. Važno je znati kako ne zavisiti od asocijacija, zato ćemo započeti sa misaonim centrom. Nastavićemo da vežbamo motorički centar onim vežbama koje smo radili do sada.

Pre nego što krenemo bilo gde dalje, bilo bi korisno naučiti misliti u skladu sa određenim redom. Neka svako uzme neki objekat. Neka svako postavi sebi pitanja u odnosu na objekat i odgovori na njih u skladu sa svojim znanjem i materijalom:

- 1) njegovo poreklo
- 2) razlog postojanja

- 3) njegovu istoriju
- 4) njegove kvalitete i osobine
- 5) objekte povezane sa njim i u odnosu prema njemu
- 6) njegovu upotrebu i primenu
- 7) njegove posledice i dejstva
- 8) šta objašnjava i dokazuje
- 10) njegov kraj ili budućnost
- 11) vaše mišljenje, razlog i motive tog mišljenja.

Prieuré, 21. avgust 1923.

Za jedan deo ljudi koji su ovde ostanak je postao potpuno beskoristan. Ako bismo ih pitali zašto su ovde, ili bi bili potpuno nesposobni da odgovore ili bi odgovorili nešto potpuno besmisleno, ili bi napričali celu filozofiju, ni sami ne verujući u to šta govore. Nekolicina je možda znala na početku zašto su došli, ali su zaboravili. Polazim od toga da je svako ko je došao ovde shvatio neophodnost da nešto učini, da je sam već nešto pokušavao i da su ga ti pokušaji doveli do zaključka da je u uslovima običnog života nemoguće postići bilo šta. I tako počinje da istražuje, da traga za mestima u kojima je, zahvaljujući prethodno napravljenim uslovima, rad na sebi moguć. Konačno nalazi; saznaje da je ovde takav rad moguć. I zaista takvo je mesto organizovano i stvoreno ovde tako da bi tragač trebalo da se nalazi u uslovima za kojima je tragao.

Ali deo ljudi o kojima govorim ne koristi ove uslove; čak mogu reći da ih oni i ne vide. A činjenica da ih ne vide dokazuje da u stvarnosti ovi ljudi nisu ni tragali za njima, i nisu pokušavali u svojim svakodnevnim životima da zadobiju ono šta su pretpostavljali da traže. Ko god ovdašnje uslove ne koristi za rad na sebi i ko ih ne vidi, ovo nije mesto za njega. Ostajanjem ovde traći svoje vreme, muči druge i zauzima nečije mesto. Naš je prostor ograničen i mnoge sam kandidate odbio usled nedostatka prostora. Morate ili iskoristiti ovo mesto ili otići i ne traćiti svoje vreme i ne zauzimati mesto nekome drugom.

Za jedan deo ljudi ostanak je postao potpuno beskoristan

Ponavljam, polazim od toga da su verovatno oni koji su došli ovde već obavili pripremni rad, bili na predavanjima, načinili pokušaje da rade na sebi, i sl.

Kako ja to vidim, oni koji su ovde već su shvatili neophodnost rada na sebi i skoro da znaju kako to treba da se uradi, ali za to nisu sposobni, iz razloga koji su izvan njihove kontrole. U skladu sa tim nepotrebno je ponavljati zašto je svako od vas ovde.

Mogu nastaviti sa svojim radom ovde samo ako je ono što je do sada primljeno pretočeno u praktičan život. Nažalost, ništa se od toga ne događa, jer ljudi ovde žive, ali ne rade; rade tako samo pod prinudom, spolja, kao nadničari u običnom životu. Stoga predlažem ovom delu ljudi da sada treba da rade kako su jednom razumeli rad, da treba da obnove ideje koje su jednom imali i postave rad ozbiljno, ili da treba odmah da razumeju da je njihovo prisustvo ovde beskorisno. Kako stvari sada stoje, ako nastave ni za deset godina ništa se neće dogoditi.

Nisam odgovoran ni za šta. Neka ljudi probaju. Inače mogu podneti tužbu za potrošeno vreme. Neka probude u sebi ranije namere i načine svoj ostanak ovde korisnim za sebe i one koji ih okružuju.

Onaj ko može biti svesni egoista ovde, može da ne bude egoista u životu. Biti egoista ovde znači ne mariti ni za koga, uključujući i mene; smatrati svakoga i sve za nešto posredstvom čega čovek može pomoći sebi. Ne sme biti uvažavanja ni prema čemu i ni prema kome. Ko je lud ko je pametan, nevažno je. Ludak je takođe dobar subjekat za izučavanje, za rad. A isto tako i pametan čovek. Drugim rečima, neophodni su obojica, i lud i pametan čovek. Potrebni su i bitanga i pristojan čovek; zbog toga i budala i pametan čovek, i bitanga i pristojan čovek mogu podjednako poslužiti kao ogledalo i šok za viđenje, izučavanje i upotrebu za rad na sebi.

Osim toga, treba da razumete radi vlastitog upravljanja jedan poseban fenomen.

Naš Institut je kao železnička radionica za popravke, ili kao garaža gde se obavljaju popravke. Kad su motor ili kola u radnji, a

nov čovek ulazi u nju, on vidi motore kakve nikad do tada nije video. I, zaista, sva kola koja vidi napolju su pokrivena i obojena, i čovek na ulici nikad ne vidi njihovu unutrašnjost. Oči čoveka na ulici se koriste samo da vide omotače. On ih ne vidi bez omotača kao u radionici za popravke, gde su delovi rasklopljeni i svi stoje očišćeni i izloženi pogledu, nemajući ništa zajedničko sa pojavama poznatim oku. A tako je i ovde. Kad nova osoba dođe sa svojim prtljagom, odjednom je neodevena. I tada sve njene najgore strane, sve njene unutrašnje „lepote“ postaju evidentne.

To je razlog zašto oni među vama kojima taj fenomen nije poznat imaju utisak da smo ovde zaista prikupili samo ljude koji su glupi, lenji, tupi - jednom rečju sve sam „ološ“. Ali oni zaboravljaju jednu važnu stvar; da nije on taj koji to razotkriva, već da ih je neko izložio. Ali on vidi i sve pripisuje sebi. Ako je budala, on ne vidi da je on sam budala i ne shvata da je neko drugi izložio ostale. Da ih neko drugi nije izložio možda bi on kleknuo na kolena pred nekom od ovih budala. On vidi njih neodevene, ali zaboravlja da je on sam neodeven. On zamišlja da kao što u životu može nositi masku, i ovde je može staviti. Ali čim je otvorio ova vrata posmatrač mu je skinuo masku. Ovde je go, svako direktno oseća koja je on vrsta osobe.

To je razlog zašto niko ovde ne sme nikog da uvažava iznutra. Ako je osoba pogrešila nemojte biti ozlojeđeni jer ste i vi uradili isto. Naprotiv, treba da budete zahvalni i smatrate sebe srećnim što niste dobili udarac u lice od bilo koga, jer svakim korakom činite grešku prema nekom drugom. Zbog toga kako ljubazni mora da su ljudi koji vas ne uvažavaju. Dok, ako je neko napravio najmanju grešku prema vama, već želite da ga udarite posred lica.

Morate ovo jasno shvatiti i ponašati se u skladu s tim i pokušajte da naćinite sebi korist od drugih ljudi u svim njihovim aspektima, dobrim i lošim; a takođe morate pomoći drugima svim vašim vlastitim aspektima, koji god oni mogli biti. Ako je drugi čovek pametan, budala, ljubazan, podao, budite sigurni da ste u drugim trenucima vi takođe glupi, i pametni, podli i savesni. Svi su ljudi isti, samo što se ispoljavaju različito u različito vreme baš

kao što ste vi sami različiti u različitim trenucima. Baš kao što je vama potrebna pomoć u različitim trenucima, drugima je potrebna vaša, ali vi drugima morate pomoći ne za njihovo dobro već za svoje sopstveno. Na prvom mestu, ako vi njima pomognete oni će pomoći vama, na drugom, posredstvom njih ćete naućiti za dobrobit onih koji su vam najbliži.

Morate znati još jednu stvar. Mnoga stanja mnogih ljudi proizvedena su veštaćki - proizvedena su veštaćki ne od strane njih već Instituta. Jedinu spas je: pamćiti dan i noć da ste ovde samo radi sebe, i sve i svako oko vas mora ili da vam ne smeta, ili vi morate postupati tako da vas oni ne ometaju. Morate ih iskoristiti kao sredstva za postizanje svojih ciljeva.

Pa ipak sve je ovde uraćeno osim toga. Ovo mesto se pretvorilo u nešto gore od obićnog života. Mnogo gore. Po ceo dan ljudi su ili okupirani skandalima, ocrnjuju jedni druge, ili misle u sebi, sude i procenjuju jedni druge, nalaze nekog simpatićnim, nekog antipatićnim; sklapaju prijateljstva, zajednićka ili individualna, podmeću zlobne smicalice jedni drugima, koncentrišu se na mećusobne loše strane.

Beskorisno je razmišljati o tome da ovde postoje neki koji su bolji od drugih. Ne postoje drugi ovde. Ovde ljudi nisu ni pametni ni glupi, ni Englezi ni Rusi, ni dobri ni loši. Postoje samo pokvareni automobili, isti kao vi. Samo zahvaljujući ovim pokvarenim automobilima i možete postići ono šta ste želeli kad ste došli ovde. Svako je ovo shvatao kad je stigao ovde, ali sada je zaboravio. Sada je neophodno probuditi ovo shvatanje i vratiti se prvobitnoj ideji.

Sve što sam rekao može biti formulisano u dva pitanja: (1) Zašto sam ovde? i (2) Da li je vredno moje ostajanje?

III

Mi nikad ne dovršavamo ono šta nameravamo da uradimo, u velikim i malim stvarima. Dođemo do si, i vraćamo se na do. Jednostavno, samorazvoj je nemoguć bez dodatne sile koja dolazi kako spolja tako i iznutra.

(25. mart 1922)

Mi uvek koristimo više energije nego što je neophodno, korišćenjem nepotrebnih mišića, dozvoljavanjem mislima da se vrte i preteranim reagovanjem osećanjima. Opustite mišiće, upotrebite samo neophodne, zaustavite misli i nemojte izražavati osećanja osim ako to ne želite. Nemojte biti povređeni spoljašnjim pošto je ono po sebi neškodljivo; mi sami sebi dopuštamo da budemo povređeni.

Težak rad je investicija energije sa dobrim povraćajem. Svesna upotreba energije je isplativa investicija; automatska upotreba je rasipnički trošak.

(Prieuré, 12. jun 1923)

Kad se telo buni protiv rada ubrzo nastupa zamor; tad čovek ne sme da se odmori jer bi to bila pobeda tela. Kad telo želi da se odmori, nemojte; kad um zna da treba da se odmori, uvadite tako, ali čovek mora znati i razlikovati jezik tela i uma, i biti pošten.

(25. mart 1922)

Bez borbe, nema ni progressa ni rezultata. Svaki prekid navike proizvodi promenu u mašini.

(Prieuré, 2. mart 1923)

Prieuré, 30. januar 1923.

Energija - san

Verovatno ste na predavanjima čuli da tokom svaka dvadeset četiri sata organizam proizvede određenu količinu energije za svoje postojanje. Ponavljam, određenu količinu. Mada ima mnogo više energije nego što je potrebno za normalnu potrošnju. Ali pošto je naš život toliko pogrešan, potrošimo veći deo a ponkad i sve, i potrošimo je neproaktivno.

Jedan od glavnih činilaca koji troši energiju su naši nepotrebni pokreti u svakodnevnom životu. Kasnije ćete videti kroz određene eksperimente da se veći deo ove energije potroši kad činimo manje aktivne pokrete. Na primer, koliki će deo energije upotrebiti čovek u danu provedenom u fizičkom radu? Velik deo. Pa ipak potrošiće čak više ako sedi mirno, ništa ne radeći. Naši veliki mišići troše manje energije pošto su prilagođeniji impulsu, dok manji mišići troše više pošto su manje adaptirani za impuls: mogu biti pokrenuti samo uz silu. Na primer, kad ovako sedim izgledam vam kao da se ne pomeram. Ali to ne mora da znači da ne trošim energiju. Svaki pokret, svaka napetost, bilo velika ili mala, za mene su mogući samo uz utrošak energije. Moja je ruka sad napeta, ali se ja ne pokrećem. Štaviše sad trošim mnogo više energije nego kad bih ruku pomerao ovako. (*Pokazuje.*)

To je veoma zanimljiva stvar i morate pokušati da razumete šta govorim u vezi impulsa. Kada činim iznenadni pokret, energija protiče, ali kada ponavljam pokret impuls više ne uzima energiju. (*Pokazuje.*) U trenutku kad je energija dala inicijalni udar, tok energije prestaje i impuls preuzima.

Za napetost je potrebna energija. Ako je napetost odsutna manje se energije troši. Ako je moja ruka napeta, kao što je sada, kontinuirani tok je potreban, što znači da je povezana sa akumulatorima. Ako sada pomerim ruku na taj način, onoliko dugo koliko to činim sa pauzama, trošim energiju.

Ako čovek pati od hronične napetosti, tada, čak i kad ne radi ništa, čak i kad leži, koristi više energije nego čovek koji ceo dan provede u fizičkom radu. Dok čovek koji nema ove male hronične napetosti sigurno ne rasipa energiju kada ne radi ili se ne kreće.

Moramo se sada zapitati, ima li mnogo među nama onih koji su slobodni od ove užasne bolesti? Skoro svako od nas - ne govorimo o ljudima uopšte već o onima koji su prisutni, ostali nas ne zanimaju - skoro svako od nas ima ovu divnu naviku.

Moramo imati na umu da ova energija o kojoj sada govorimo tako jednostavno i lako, koju rasipamo tako nepotrebno i nevoljno, da nam je ta ista energija potrebna za rad koji namjeravamo da ostvarimo i bez koje ne možemo ništa da postignemo.

Mi ne možemo dobiti više energije, priliv energije neće se povećati; mašina će ostati kakva je i stvorena. Ako je mašina napravljena da proizvodi deset ampera nastaviće da proizvodi deset ampera. Tok može da se poveća samo ako se zamene sve žice i kalemovi.

Na primer, jedan kalem predstavlja nos, drugi nogu, treći boju lica ili veličinu njegovog stomaka. Tako mašina ne može biti promenjena - njena će struktura ostati takva kakva je. Količina proizvedene energije je konstantna: čak i ako je mašina ispravna ova će količina porasti veoma malo.

Ono šta mi nameravamo da uradimo zahteva veliku količinu energije i mnogo napora. A napor traži mnogo energije. Sa vrstom napora koji sada činimo, sa tako rasipnom potrošnjom energije, nemoguće je učiniti ono šta sada planiramo u našim umovima.

Kao što smo videli, s jedne strane potrebna nam je velika količina energije, a sa druge naša mašina je tako konstruisana da

ne može proizvesti više. Gde je izlaz iz te situacije? Jedini izlaz i jedini metod i mogućnost je štednja energije koju imamo. Prema tome, ako želimo da imamo višak energije kad nam je to potrebno, moramo naučiti da štedimo kad god možemo.

Jedna je stvar definitivno poznata: jedno od glavnih isticanja energije je izazvano našom nevoljnom napetošću. Postoje i mnogi drugi kanali isticanja, ali su svi oni mnogo teži za ispravljanje od prvog. Tako ćemo početi sa najlakšim: osloboditi se ovog isticanja i naučiti da budemo sposobni da se borimo sa drugima.

Čovekov san nije ništa drugo nego prekid veza između centara. Čovekovi centri nikad ne spavaju. Pošto su asocijacije njihov život, njihovo kretanje, oni nikad ne prestaju, nikad se ne zaustavljaju. Zaustavljanje asocijacija znači smrt. Kretanje asocijacija ni za trenutak ne prestaje ni u jednom centru, one teku čak i u najdubljem snu.

Ako čovek u budnom stanju vidi, čuje, zapaža svoje misli, u polusnu on takođe vidi, čuje, zapaža svoje misli i zove ovo stanje snom. Čak i kad misli da apsolutno prestaje da vidi ili čuje, što takođe naziva snom, asocijacije se nastavljaju.

Jedina razlika je u snazi veza između jednog centra sa drugim.

Pamćenje, pažnja, posmatranje nisu ništa više nego posmatranje jednog centra drugim, ili jedan centar sluša drugi. Stoga samim centrima nije potrebno da se zaustave i spavaju. Spavanje im ne donosi ni štetu ni korist. Tako spavanje, kako se naziva, nije sredstvo da da centrima odmor. Kao što sam već rekao, do dubokog spavanja dolazi kad su veze između centara prekinute. I zaista, duboko spavanje, potpun odmor za mašinu, treba da bude ono spavanje kada sve karike, sve veze prestanu da funkcionišu. Mi imamo nekoliko centara, pa tako imamo i toliko veza - pet veza.

Ono šta karakteriše naše budno stanje je to da su sve veze ne-taknute. Ali ako je jedna od njih prekinuta ili prestane da funkcioniše mi niti smo zaspali niti smo budni.

Jedna veza je isključena - više nismo budni ali nismo ni zaspali. Ako su dve prekinute, još smo manje budni - ali ponovo nismo

zaspali. Ako je još jedna isključena nismo budni i još uvek nismo istinski zaspali, itd.

Stoga postoje različiti nivoi između budnog stanja i sna. (Govoreći o ovim stepenima, uzećemo prosek: postoje ljudi koji imaju dve veze, drugi sedam. Uzeli smo pet kao primer - to nije egzaktno.) Stoga mi nemamo dva stanja, jedno stanje sna a drugo budnosti, kako mislimo, nego nekoliko stanja. Između najaktivnijeg i najintenzivnijeg stanja koje neko može imati i najpasivnijeg (sombambulistički san) postoji određena gradacija. Ako je prekinuta jedna veza to još nije vidno na površini i neprimetno je drugima. Postoje ljudi čija sposobnost da se kreću, hodaju, žive, prestaje samo kada su sve veze prekinute, i postoje ljudi kod kojih je dovoljno da se prekinu dve veze pa da padnu u san. Ako raspon između budnosti i sna označimo sa sedam veza, onda postoje ljudi koji nastavljaju da žive, razgovaraju, hodaju u trećem stepenu sna.

Duboka stanja sna ista su za sve, ali su međustanja često subjektivna.

Postoje čak „čudaci“ koji su najaktivniji kad je jedna ili nekoliko veza prekinuto. Ako je takvo stanje putem obrazovanja postalo uobičajeno za čoveka, ako je sve postigao u tom stanju, njegova je aktivnost osnovana u njemu i on ne može biti aktivan ako tog stanja nema.

Za vas lično, aktivno stanje je relativno - u određenom stanju možete biti aktivni. Ali postoji jedno objektivno aktivno stanje kad su sve veze očuvane, i postoji subjektivna aktivnost u jednom odgovarajućem stanju.

Tako postoje mnogi stepeni spavanja i budnosti. Aktivno stanje je stanje kada misaona sposobnost i čula rade pod punim kapacitetom i pritiskom. Moramo imati udela kako u objektivnom, to jest, istinskom, budnom stanju tako u objektivnom spavanju. „Objektivan“ znači aktivan ili pasivan u aktuelnoj činjenici. (Bolje je ne stremiti biti nego razumeti.)

U svakom slučaju, svako mora razumeti da je svrha spavanja postignuta samo kad su sve veze između centara prekinute. Samo

tada može mašina proizvesti šta je snu namenjeno da proizvede. Tako reč „spavanje“ treba da označava stanje kada su sve veze prekinute.

Duboko spavanje je stanje kad nemamo snove ili osećaje. Ako ljudi imaju snove to znači da jedna od njihovih veza nije prekinuta, pošto pamćenje, posmatranje, osećaj nisu ništa drugo nego posmatranje jednog centra drugim. Tako kada vidite i pamtite šta se u vama događa, to znači da jedan centar posmatra drugi. I ako postoji nešto kroz šta se posmatra - veza nije prekinuta.

Stoga, ako je mašina u dobrom stanju, potrebno je veoma malo vremena da se proizvede ona količina materije za koju je spavanje namenjeno; u svakom slučaju mnogo manje nego što smo mi navikli da spavamo. Ono šta mi zovemo „spavanje“ kad spavamo od sedam do deset sati ili bogzna koliko dugo, nije spavanje. Veći deo tog vremena nije potrošen u spavanju već u tim prelaznim stanjima - tim nepotrebnim polu-snenim stanjima. Nekim ljudima je potrebno mnogo sati da zaspu a kasnije mnogo sati da dođu sebi. Kad bismo mogli da zaspimo odjednom i isto tako brzo prođemo od spavanja do budnosti, potrošili bismo u ovakvom prelaženju trećinu ili četvrtinu vremena manje nego što sada traćimo. Ali mi ne znamo kako da sami prekinemo ove veze - za nas one se prekidaju i ponovo uspostavljaju mehanički.

Mi smo robovi ovog mehanizma. Kad je „to“ raspoloženo, možemo preći u sledeće stanje; kad nije, moramo ležati i čekati dok nam „to“ ne dozvoli.

Ova mehaničnost, ovo nepotrebno robovanje i neželjena zavisnost imaju nekoliko uzroka. Jedan od uzroka je hronično stanje napetosti o kom smo govorili na početku i koje je jedno od mnogih uzroka oticanja naše rezerve energije. Tako vidite kako sloboda od hronične napetosti može poslužiti dvostrukoj svrsi. Prvo, sačuvali bismo više energije i, drugo, oslobodili bismo se beskorisnog ležanja i čekanja na san.

Vidite kako je to jednostavna stvar, kako je laka da se postigne i tako neophodna. Osloboditi sebe od ovih napetosti je od izuzetne važnosti.

Kasnije ću vam dati nekoliko vežbi sa tom svrhom. Savetujem vam da poklonite ozbiljnu pažnju ovom i pokušate što više možete da biste dobili od ovih vežbi ono što se od njih očekuje.

Nužno je po svaku cenu naučiti ne biti napet, kad napetost nije potrebna. Kad sedite ne radeci ništa, neka telo spava. Kad spavate činite to na takav način da celi spavate.

Njujork, 15. mart 1924.

Pitanje: Da li postoji način za produženje života?

Odgovor: U raznim školama postoji mnoštvo teorija o produženju života i mnogi se sistemi bave tim. Još uvek postoje lakoverni ljudi koji čak veruju u postojanje životnog kliksira.

Objasniću šematski kako ja razumem pitanje. Ovde je sat. Poznato vam je da postoje satovi različite izrade. Moj sat ima glavnu oprugu podešenu za dvadeset četiri časa. Posle dvadeset četiri časa sat prestaje da radi. Satovi drugačije izrade mogu raditi celu nedelju, mesec ili čak možda godinu dana. Ali je obrtni mehanizam uvek podešen za jedno određeno vreme. Kako ga je napravio časovničar takav i ostaje.

Možda ste videli da satovi imaju regulator. Ako se on pomeri, sat može raditi sporije ili brže. Ako ga odstranite, glavna opruga može da se odvrti veoma brzo i opruga podešena za dvadeset četiri časa može se odviti za tri ili četiri minute. Tako moj sat može raditi nedelju dana ili mesec mada je sistem podešen za dvadeset četiri časa. Mi smo kao sat. Naš je sistem već utvrđen. Svaki čovek ima različite opruge. Ako je nasleđe drugačije, sistem je drugačiji. Na primer, sistem može biti podešen za sedamdeset godina. Kad se glavna opruga odviše, život se završava. Mchanizam drugog čoveka može biti podcšen na sto godina; kao da ga je napravio drugi majstor.

Tako svaki čovek ima drugačije životno vreme. Ne možemo promeniti naš sistem. Svaki čovek ostaje kako je načinjen i dužina

našeg života ne može biti promenjena; glavna opruga se odvija i moj se život završava. Kod neke osobe glavna opruga može potrajati samo nedelju dana. Dužina života je određena pri rođenju i zavaravamo se ako mislimo da možemo nešto izmeniti u tom pogledu. Da bi to učinio pojedinac bi trebalo sve da promeni: nasleđe, sopstvenog oca, čak i babu bi morao da promeni. A za to je prekasno.

Iako naš mehanizam ne može biti veštački promenjen, postoji mogućnost da se živi duže. Rekao sam da umesto za dvadeset četiri časa, glavna opruga može biti podešena da potraje nedelju dana. Ili može biti na drugačiji način okrenuta: ako je sistem podešen na pedeset godina glavna opruga može da se tako podesi da se odvrti za pet ili šest godina.

Svaki čovek ima glavnu oprugu; to je naš mehanizam. Odmotavanje ove glavne opruge su naši utisci i asocijacije.

Samo, mi imamo dve ili tri navijene opruge - onoliko koliko mozgovna postoji. Mozgovi odgovaraju oprugama. Na primer, naš um je opruga. Naše mentalne asocijacije imaju određenu dužinu. Mišljenje liči na odvijanje kalema konca. Svaki kalem ima određenu dužinu konca. Kad mislim, konac se odmotava. Moj kalem ima pedeset jardi konca, njegov sto. Danas sam potrošio dve jarde, isto sutra, i kad pedeset jardi dođe do kraja, moj život takođe stiže do kraja. Dužina konca ne može biti promenjena.

Ali upravo kao što glavna opruga podešena na dvadeset četiri časa može da se odvije za deset minuta, tako i život može biti potrošen vrlo brzo. Jedina je razlika da sat obično ima samo jednu oprugu, dok ih čovek ima nekoliko. Svakom centru odgovara jedna opruga tačno određene dužine. Kad se jedna opruga odvije, čovek može nastaviti da živi. Na primer, njegove su misli podešene na sedamdeset godina, ali osećanja samo na četrdeset. Tako posle četrdeset godina čovek nastavlja da živi bez osećanja. Ali odvijanje opruge može biti ubrzano ili usporeno.

Ništa ovde ne može da se razvije; jedina stvar koju možemo učiniti je da štedimo. Vreme je proporcionalno toku asocijacija - relativno je.

Iako se možete setiti takvih činjenica. Sedite kod kuće, mirni ste. Osećate kao da tako sedite pet minuta, ali sat pokazuje da je prošao jedan čas. U drugom slučaju čekate nekog na ulici, smeta vam što ne dolazi i mislite da čekate već jedan sat, dok je prošlo samo pet minuta. To je zato što ste tokom tog vremena imali puno asocijacija; mislili ste zašto ne dolazi, možda je otišao, i sl.

Što ste više koncentrisani vreme brže prolazi. Jedan sat može proći neprimetno jer ako ste koncentrisani imate puno asocijacija, puno misli, osećanja, i vreme deluje kratko.

Vreme je subjektivno; izmereno je asocijacijama. Kad sedite bez koncentracije, vreme izgleda dugo. Spoljašnje vreme ne postoji; ono za nas postoji samo iznutra.

Isto kao u misaonom centru asocijacije teku takođe u ostalim centrima.

Tajna produženja života zavisi od sposobnosti trošenja energije naših centara sporo i namerno. Naučite da mislite svesno. Ovo proizvodi uštedu u trošenju energije. Ne sanjajte.

Njujork, 1. mart 1924.

Obrazovanje dece

Pitanje: Postoji način obrazovanja dece putem sugestije tokom sna. Da li je to uopšte dobro?

Odgovor: Ova vrsta sugestije nije ništa bolja od postepenog trovanja, uništavanja poslednjih tragova volje. Obrazovanje je veoma složena stvar. Mora biti višestrano. Na primer, pogrešno je dati deci samo fizičke vežbe.

Generalno, obrazovanje je ograničeno na formiranje uma. Dete se navodi da stihove uči napamet, kao papagaj, bez ikakvog razumevanja, a roditelji su radosni ako to ono može. U školi ono uči ništa manje mehanički i posle završetka škole, ono ipak ne razume i ne oseća ništa. Po razvijenosti uma ono je kao čovek od četrdeset, ali po svojoj suštini ostaje kao dete od deset. U svom umu ne boji se ničega, ali je u suštini uplašen. Njegova moralnost je potpuno automatska, potpuno spoljašnja. Baš kao što uči poeziju napamet, tako se uči i moralu. Ali detetova suština, njegov unutrašnji život, ostavljen je samom sebi, bez ikakvog vodstva. Ako je čovek iskren prema sebi, mora da prizna da ni dete ni odrasli ne poseduju nikakvu moralnost. Naša je moralnost sva teoretska i automatska jer, kad smo iskreni, možemo videti koliko smo loši.

Obrazovanje nije ništa drugo do maska koja nema ništa zajedničko sa čovekovom prirodom. Ljudi misle da je jedno vaspitanje bolje od drugog, ali u stvarnosti sva su ona ista. Svi ljudi su isti, a ipak je svako brz da vidi trun u tuđem oku. Svi smo

mi slepi za naše najgore nedostatke. Ako je čovek iskren sa sobom dolazi u drugačiju poziciju i zna da on sam nije bolji. Ako želite da budete bolji pokušajte da pomognete drugom. Ali ljudi takvi kakvi su sada ometaju jedni druge i gaze. Osim toga, čovek ne može pomoći drugom, ne može ga ohrabriti, pošto ne može ni samom sebi pomoći.

Pre svega ostalog morate misliti na sebe, morate pokušati da uzdignete sebe. Morate biti egoista. Egoizam je prva stanica na putu ka altruizmu, ka hrišćanstvu. Ali to mora biti egoizam sa dobrom svrhom, a to je veoma teško. Mi vaspitavamo našu decu da budu obični egoisti i sadašnje stanje stvari je rezultat. Pa ipak moramo uvek da im sudimo prema sebi. Mi znamo na šta ličimo; možemo biti sigurni da će sa modernim obrazovanjem deca biti, u najboljem slučaju, ista kao mi sami.

Ako želite dobro svojoj deci morate prvo sebi želiti dobro. Jer ako se vi promenite i vaša će se deca takođe promeniti. Za dobrobit njihove budućnosti morate, privremeno, zaboraviti na njih i misliti na sebe. Ako smo mi zadovoljni sobom, možemo čiste savesti nastaviti sa obrazovanjem dece kao i do sada. Ali da li ste zadovoljni sobom?

Moramo uvek početi od sebe i sebe uzeti kao primer, pošto ne možemo videti drugog čoveka kroz masku koju nosi. Samo ako znamo sebe možemo videti druge, jer svi ljudi su slični iznutra, i isti kao mi sami. Oni imaju iste dobre namere da budu bolji, ali to ne mogu biti; to je podjednako teško i njima; oni su podjednako nesrećni, podjednako ispunjeni naknadnim kajanjem. Morate oprostiti šta je u njima sada i setiti se budućnosti. Ako vam je žao sebe, onda zarad budućnosti mora da vam bude unapred žao i drugih.

Najveći od svih grehova je nastaviti sa obrazovanjem kada ste počeli da sumnjate u obrazovanje. Ako verujete u ono šta radite, vaša odgovornost nije toliko velika kao kad počinjete da sumnjate. Zakon zahteva da vaše dete ide u školu. Pustite ga. Ali vi, njegov otac ne smete se zadovoljiti školom. Znaate iz vlastitog iskustva da škola pruža samo znanje za glavu - informaciju. Ona

razvija samo jedan centar i vi se morate potruditi da oživite informaciju i nadoknadite propuste. To je kompromis, ali je ponekad i kompromis bolji nego da se ništa ne čini.

Problem seksa: postoji jedan važan problem u dečjem obrazovanju o kom se nikad ne misli niti govori ispravno. Čudna osobina modernog obrazovanja je da, u odnosu na seks, deca odrastaju bez ikakvog vođstva; sa rezultatom da je cela ta strana izopačena i iskrivljena kroz generacije pogrešnih stavova. To je osnovni uzrok mnogih pogrešnih rezultata u životu. Mi vidimo šta proističe iz takvog obrazovanja. Svako od nas zna iz vlastitog iskustva da je ova važna strana života skoro potpuno iskvarena. Teško je pronaći čoveka koji je normalan u ovom pogledu.

Ovo kvarenje događa se postepeno. Seksualna ispoljavanja počinju kod deteta oko četvrte ili pete godine, a bez vođstva lako može krenuti pogrešno. To je vreme za početak podučavanja, i imate sopstveno iskustvo da vam pomogne. Izuzetno je retko da su deca normalno obučavana u ovom pogledu. Često vam je žao deteta, ali ne možete ništa da učinite. I kad ono samo počinje da razume šta je ispravno a šta pogrešno obično je prekasno, a šteta je načinjena.

Vodenje dece u pogledu seksa je veoma lukava stvar, pošto svaki slučaj iziskuje individualni tretman uz poznavanje dečje psihologije. Ako ne znate dovoljno veoma je rizično voditi ga. Objasniti ili zabraniti nešto često znači uliti jednu ideju u glavu, usaditi impuls prema zabranjenom voću, pobuditi radoznalost.

Seksualni centar ima veliku ulogu u našem životu. Sedamdeset pet procenata naših misli potiču iz ovog centra, a one koje su ostale. Samo ljudi iz centralne Azije nisu nenormalni u ovom pogledu. Tamo, seksualno obrazovanje je deo ritualnih obreda i rezultati su izvrsni. Nema seksualnog zla u tom delu sveta.

Pitanje: Koliko mnogo dete treba da bude usmeravano?

Odgovor: Uopšteno govoreći obrazovanje dece mora biti zasnovano na principu da sve mora doći iz njegove volje. Ništa

ne treba biti dato u gotovoj formi. Čovek može dati samo ideju, može voditi ili čak podučavati samo indirektno, počinjući izdaleka i vodeći ga do suštine idući od nečeg drugog. Ja nikad ne podučavam direktno, inače moji učenici ne bi učili. Ako želim da se učenik promeni, počinjem izdaleka, ili govoreći o nečem drugom, i tako on uči. Jer, ako je detetu nešto rečeno direktno, ono počinje da se mehanički obrazuje i kasnije sebe ispoljava podjednako mehanički.

Mehanička ispoljavanja i ispoljavanja nekog ko može biti nazvan individualnim su različita i njihov je kvalitet različit. Prva su stvorena; druga stvaraju. Prva nisu kreacija - stvorena su kroz čoveka a ne od strane čoveka. Rezultat je umetnost koja nema ništa originalno. Pojedinaac može videti odakle svaka linija takvog umetničkog rada dolazi.

Formativni aparat

Iz razgovora sam razumeo da ljudi imaju pogrešnu ideju o jednom od centara, a ta pogrešna ideja stvara mnoge poteškoće.

Reč je o misaonom centru, to jest, našem formativnom aparatu. Svi podsticaji koji dolaze iz centara prenose se formativnom aparatu, i sve percepcije centara ispoljavaju se kroz formativni aparat. On nije centar nego jedan aparat. Povezan je sa svim centrima. Sa svoje strane, centri su povezani jedan sa drugim, ali su te veze posebne vrste. Postoji određeni stepen subjektivnosti, mera snage asocijacija, koja određuje mogućnost međusobne komunikacije centara. Ako uzmemo vibracije između 10 i 10000, onda unutar tog raspona ima mnogo nivoa podeljenih na osnovu snage asocijacija potrebne za svaki centar. Samo asocijacije izvesne snage u jednom centru izazivaju odgovarajuće asocijacije u drugom; samo tada podsticaj može biti prenesen odgovarajućim vezama drugom centru.

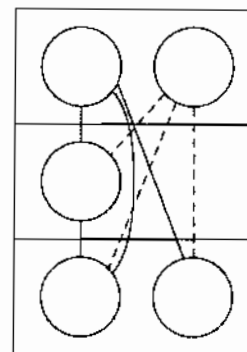
Veze formativnog aparata sa centrima su osetljivije pošto ga sve asocijacije dosežu. Svaki lokalni podsticaj u centrima, svaka asocijacija, izaziva asocijacije u formativnom aparatu.

U slučaju veze između centara, njihova osetljivost je određena izvesnim stepenom subjektivnosti. Samo ako je podsticaj dovoljno snažan odgovarajući valjak² u drugom centru može da se pokrene. To može da se dogodi samo uz veoma snažan podsticaj posebne brzine, čiji je tempo već ustanovljen u vama.

Radna ustrojstva svih ovih centara su slična. Svaki uključuje mnogo malih. Svaki manji je projektovan za specifičnu vrstu rada.

Tako su svi ovi centri slični po strukturi ali je njihova suština različita. Četiri centra su sastavljena od materije koja je živa, ali je materija formativnog aparata neživa. Formativni aparat je jednostavno mašina, baš kao pisaća mašina koja prenosi svaki udarac.

Po meni, najbolji način da objasnim formativni aparat je uz pomoć analogije. To je jedna kancelarija sa daktilografinjom. Svaki dolazeći papir stiže do nje, svaki klijent koji ulazi upućuje se ka njoj. Ona odgovara na sve. Odgovori koje daje ograničeni su činjenicom da je ona, po sebi, samo jedan službenik, da ne zna ništa. Ali ima instrukcije, knjige, dosijee i rečnike na policama. Ako ima potrebno sredstvo da pronađe neku posebnu informaciju ona to uradi i u skladu s tim odgovori; ako nema ne odgovori.

Ovo preduzeće takođe ima četiri partnera koji sede u četiri različite sobe. Ovi partneri komuniciraju sa spoljašnjim svetom pomoću nje. Povezani su sa njenom kancelarijom telefonom. Ako je neko od njih pozove i kaže nešto, ona to mora da prosledi dalje. Dalje, svaki od četiri direktora ima različit kod. Pretpostavimo da joj jedan od njih pošalje nešto što mora biti tačno preneto. Pošto je poruka kodirana ne može je preneti takvu kakva je, jer je kod nešto proizvoljno ugovoreno. Ona ima u svojoj kancelariji određen broj stereotipova, oblika i znakova prikupljenih tokom godina. U skladu s tim s kim je u kontaktu, ona konsultuje knjigu, dekodira i prosleđuje.

Ako partneri žele da međusobno razgovaraju ne postoje sredstva za tu komunikaciju. Povezani su telefonom, ali taj telefon može da radi samo po dobrom vremenu i u uslovima mira i tišine koji se retko pojavljuju. Pošto su takvi uslovi retki, oni šalju poruke preko glavne centrale, to jest, kancelarije. Pošto svako od njih ima sopstveni kod, daktilografkin posao je da dekodira i rekodira te poruke. Dakle dekodiranje zavisi od ovog službenika koji nema interes ili udeo u poslu. Čim radno vreme završi ona ide kući. Njeno dekodiranje zavisi od toga koliko je dobro obrazovana; daktilografkinje mogu biti različito obrazovane. Jedna može biti budala, druga dobra poslovna žena. Postoji ustanovljena rutina u kancelariji i daktilografkinja postupa u skladu sa njom. Ako joj je potreban izvestan kod, mora da uzme jedan ili drugi stereotip pa koristi bilo koji od češće korišćenih stereotipova koji joj se nađu pri ruci.

Ta je kancelarija moderna i ima određen broj mehaničkih uređaja, pa je daktilografkin rad veoma lak. Vrlo retko ima obavezu da koristi pisaću mašinu. Postoje sve vrste pronalazaka, kako mehaničkih tako i polumehaničkih; za svaku vistu pretrage postoje već gotove nalepnice koje se momentalno pilepljuju.

Zatim, svakako, tu je skoro hroničan karakter svih daktilografkinja. Obično su to mlade devojke romantičnog karaktera koje provode svoje vreme u čitanju romana i bavljenju ličnom prepiskom. Daktilografkinja je obično koketa. Stalno se gleda u ogledalo, puderise i bavi se svojim poslovima pošto su njeni šefovi retko tu. Često ne shvati šta je tačno rečeno već odsutno pritisne pogrešno dugme koje odštampa jedan stereotip umesto drugog. Sta ju je briga - direktori tako retko dolaze!

Isto kao što direktori razgovaraju između sebe pomoću nje, tako rade i sa ljudima izvana. Sve što ulazi i izlazi mora biti dekodirano i rekodirano. Njen je posao da dekodira i rekodira celokupnu komunikaciju između direktora, a onda da je prosledi do njenog odredišta. Isto je sa svom prispelom korespondencijom; ako je adresirana na jednog od direktora ona je prosleđuje u prikladnom kodu. Ipak, ona često greši i šalje nešto

pogrešno kodirano jednom od njih. Ona ništa ne shvata i ne razume. To je približna slika stanja poslova.

Ta kancelarija je naš formativni aparat, a daktilografkinja predstavlja naše obrazovanje, naše automatske, mehaničke poglede, lokalne klišeje, teorije i mišljenja koji su se formirali u nama. Daktilografkinja nema ništa zajedničko sa centrima, a zaista čak ni sa formativnim aparatom. Ali radi tamo, a ja sam vam objasnio šta ta devojka znači. Obrazovanje nema ništa sa centrima. Dete se podiže na ovaj način: „Ako se neko rukuje sa tobom, uvek moraš ovako stajati.“ Sve to je potpuno mehaničko – u *tom* slučaju, moraš *to* učiniti. A jednom ustanovljeno tako i ostaje. Odrasli je isti. Ako mu neko stane na žulj uvek reaguje na isti način. Odrasli su kao deca, deca kao odrasli: svi oni reaguju. Mašina radi i nastaviće da radi na isti način hiljadu godina odavde.

Vremenom se prikupila velika količina etiketa na policama kancelarije. Što čovek duže živi to je veći broj polica u kancelariji. Tako je uređeno da se sve etikete slične vrste čuvaju u jednom ormanu. Tako kad pristigne zahtev daktilografkinja počinje da traži odgovarajuću etiketu. Da bi to uradila mora ih izvaditi, pregledati i sortirati dok ne pronađe pravu. Mnogo toga zavisi od njene urednosti i u kom stanju čuva kartoteku etiketa. Neke su daktilografkinje metodične; neke nisu tako metodične. Neke ih drže razdvojene, druge ne. Jedna može staviti pristigli zahtev u pogrešnu fioku, druga ne. Jedna pronalazi etiketu odmah, druga dugo traži i dok traži sve ih izmeša.

Naše takozvane misli nisu ništa drugo nego te etikete izvađene iz ormara. Ono šta mi zovemo mislima nisu misli, mi nemamo misli: imamo različite etikete, kratke, skraćene, duge – ali ništa sem etiketa. Te se etikete premeštaju sa jednog mesta na drugo. Zahtevi koji nam stižu spolja su ono šta primamo kao utiske. Ta ispoljavanja, zahtevi, ne dolaze samo spolja već i iz različitih mesta iznutra. Sve to mora biti rekodirano.

Sav ovaj haos je ono šta mi zovemo našim mislima i asociacijama. U isto vreme čovek zaista misli. Svaki centar misli. Ove misli, ako ih ima uopšte i ako dospevaju do formativnog aparata,

dotiču ga samo u obliku podsticaja i onda se rekonstruišu, ali je rekonstrukcija mehanička. A to je tako u najboljim slučajevima, pošto po pravilu neki centri gotovo da nemaju nikakva sredstva za komunikaciju sa formativnim aparatom. Zahvaljujući neispravnim vezama poruke se ili ne prenesu uopšte ili se prenesu u iskrivljenom obliku. Ali to ne dokazuje odsustvo misli. U svim centrima rad se nastavlja, postoje misli i asocijacije, ali one ne dospevaju do formativnog aparata pa se tako ne ispoljavaju. Niti mogu biti poslate u drugom pravcu - to jest, od formativnog aparata ka centrima - a iz istog razloga ne mogu tamo dospeti izvana.

Svako ima centre; razlika se nalazi jedino u količini materijala koji sadrže. Neko ima više, neko manje. Svako ima nešto, razlika je jedino u kvantitetu. Ali su centri isti kod svakoga.

Čovek se rodi kao prazan orman ili skladište. Onda materijal počinje da se prikuplja. Mašina radi slično kod svakoga; osobine centara su iste, ali, zahvaljujući njihovoj prirodi i životnim uslovima, karike, veze između centara, razlikuju se po stepenu osetljivosti, grubosti ili finoći.

Najprimitivnija i najpristupačnija je veza između pokretnog centra i formativnog aparata. Ova je veza najgrublja, najviše „čujna”, najbrža, najpunija i najbolja. Slična je velikoj cevi (mislim ovde ne na centar sam nego na vezu). Najbrže se oblikuje i najbrže se popunjava. Smatra se da je druga veza ona sa seksualnim centrom. Treća - veza sa emocionalnim centrom. Četvrta - veza sa intelektualnim centrom.

Tako količina materijala i stepen funkcionisanja ovih veza stoji u toj gradaciji. Prva veza postoji i funkcioniše kod svih ljudi; asocijacije se primaju i ispoljavaju. Druga veza, ona sa seksualnim centrom, postoji kod većine ljudi. Prema tome najviše ljudi živi sa prvim i drugim centrom - njihov sav život, sve njihove percepcije i ispoljavanja dolaze iz ovih centara i izviru u njima. Ljudi kod kojih je emocionalni centar povezan sa formativnim aparatom su u manjini, i u njihovom slučaju sav njihov život i ispoljavanja protiču kroz njega. Ali gotovo da nema nikog kod koga radi intelektualni centar.

Ako bismo čovekova ispoljavanja u životu klasifikovali u skladu sa njihovim kvalitetom i uzrokom, našli bismo sledeću proporciju: 50 procenata njegovih životnih ispoljavanja i opažanja pripada pokretnom centru, 40 procenata seksualnom centru i 10 procenata emocionalnom centru. Mada smo površno gledajući uobičajili da pridajemo visoku vrednost ovim ispoljavanjima emocionalnog centra i dajemo visoko zvučna imena njihovim dolascima i odlascima, dodeljujući im uzvišeno mesto.

U svakom slučaju do sada smo govorili o našoj situaciji kao da je najbolja. Sa nama stvari stoje mnogo gore. Ako intelektualni centar ima kvalitet br.1, emocionalni kvalitet br.2, seksualni centar kvalitet br.3, i pokretni centar kvalitet br.4, onda u najboljem slučaju imamo veoma malo od drugog kvaliteta, više trećeg i dosta četvrtog kvaliteta, posmatrajući ih sa tačke gledišta istinski vrednog. U stvarnosti, međutim, više od 75 procenata naših životnih ispoljavanja i opažanja se odigravaju bez ikakve povezanosti uopšte, sasvim kroz tu unajmljenu službenicu, koja, kad izađe, ostavlja iza sebe samo mašinu.

Počeo sam sa jednom stvari a završio govoreći o drugoj. Vratimo se onom šta sam mislio da kažem o formativnom aparatu.

Iz nekog razloga oni koji dolaze na predavanja takođe ga nazivaju centrom. Ali da bismo razumeli ono šta sledi neophodno je da razjasnimo da to nije centar. On je jednostavno izvestan organ, iako je i on mozak. Kako njegova materija tako i njegova struktura su potpuno različiti od onog šta mi zovemo živim centrom. Ovi živi centri, ako ih uzmemo pojedinačno, po sebi su životinje i žive kao odgovarajuće životinje. Ovaj je mozak crva; a ovaj je mozak ovce. Postoje životinje koje imaju nešto slično. Ovde su mozgovi različitog stepena finoće prikupljeni u jedan. Postoje organizacije sa jednim mozgom i sa dva mozga. Tako da svaki od ovih mozgova u jednoj pojedinačnoj organizaciji dela kao pokretni centar - kao duša. Oni su nezavisni. Čak i ako žive na jednom i istom mestu oni mogu i zaista i postoje nezavisno. Svaki ima sopstvene osobine. Neki ljudi žive pokrenuti sad jednim, sad drugim. Svaki mozak ima određeno, nezavisno speci-

fično postojanje. Ukratko, u skladu sa kvalitetom njegove materije, svaki može biti nazvan pojedinačnim bićem, dušom.

Kohezija, postojanje, imaju svoje sopstvene zakone. Sa tačke gledišta njegove materijalnosti, u skladu sa zakonom kohezije, formativni aparat je organizam. U centrima, život, asocijacije, uticaj i postojanje su psihički, dok su kod formativnog aparata sve njegove osobine, kvaliteti, njegovo postojanje, organski.

(Povreda, bolest, lečenje bolesti, disharmonija su fizički. Posledica, uzrok, kvalitet, stanje, promena su psihički.)

Onima koji su čuli za gustinu inteligencije mogu reći da seksualni centar i pokretni centar imaju odgovarajuću gustinu inteligencije, dok formativni aparat nema tu osobinu. Akcija ovih centara i njihova reakcija podjednako su psihičke, dok su kod formativnog aparata obe materijalne. Prema tome naše mišljenje, naše takozvane misli - ako uzrok i posledica ovog mišljenja leže u formativnom aparatu - su materijalne. Nevažno je koliko raznoliko naše mišljenje može biti, nevažno koju etiketu nosi, koji izgled preuzima, koje visoko zvučno ime ima, vrednost ovog mišljenja je prosto materijalna. A materijalne stvari su, na primer, hleb, kafa, činjenica da mi je neko stao na žulj, pogledao sa strane ili direktno, ogrebao po leđima i sl. Kad bi taj materijal, kao što je bol u žulju, itd, bio odsutan ne bi bilo mišljenja.

Umoran sam.

Pariz, avgust 1922.

Telo, suština i ličnost

Kad se čovek rodi tri odvojene mašine se rode sa njim, koje nastavljaju da se oblikuju do njegove smrti. Ove mašine nemaju ništa zajedničko jedna sa drugom: one su naše telo, naša suština i naša ličnost. Njihovo oblikovanje ni na koji način ne zavisi od nas. Njihov budući razvoj, razvoj svake od njih posebno, zavisi od datosti koje čovek poseduje i datosti koje ga okružuju, kao što su sredina, okolnosti, geografski uslovi itd.

Za telo ove datosti su nasleđe, geografski uslovi, hrana i kretanje. Oni ne pogađaju ličnost.

Tokom čovekovog života, ličnost se formira isključivo od onog šta čovek čuje i kroz čitanje.

Suština je čisto emocionalna. Sastoji se od primljenog od nasleđa pre oblikovanja ličnosti, a kasnije, samo od onih osećaja i osećanja među kojima čovek živi. Ono što dolazi posle zavisi samo od prelaza.

Tako telo započinje razvoj u svakom čoveku subjektivno. Razvoj sve tri započinje od prvog dana čovekovog života. Sve tri se razvijaju nezavisno jedna od druge. Tako se može dogoditi, na primer, da telo započinje svoj razvoj u blagonaklonim uslovima, na zdravom tlu, i kao rezultat, hrabro je; ali to ne znači nužno da je i čovekova suština sličnog karaktera. U istim uslovima, suština može biti slaba i plašljiva. Čovek može imati snažno telo u kontrastu sa plašljivom suštinom. Nije nužno da se suština razvija paralelno sa razvojem tela. Čovek može biti veoma snažan i zdrav, mada plašljiv kao zec.

Centar gravitacije tela, njegova duša, pokretni je centar. Centar gravitacije suštine je emocionalni centar, a centar gravitacije ličnosti je misaoni centar. Duša suštine je emocionalni centar. Isto kao što čovek može imati zdravo telo i plašljivu suštinu, isto tako ličnost može biti samopouzdana a suština bojažljiva. Uzmimo na primer čoveka u opštem smislu; učio je i zna da halucinacije mogu da se dogode; zna da ne mogu biti realne. Tako, u svojoj ličnosti on ih se ne boji, ali njegova suština je uplašena. Ako njegova suština vidi pojavu ove vrste nema načina da ne bude uplašena. Razvoj jednog centra ne zavisi od razvoja drugog, i jedan centar ne može preneti svoje rezultate drugom.

Nemoguće je pouzdano reći da je čovek takav ili takav. Jedan od njegovih centara može biti hrabar, drugi plašljiv; jedan dobar, drugi zao; jedan može biti osetljiv, drugi veoma grub; jedan spremno daje drugi je spor na davanju ili potpuno nesposoban da daje. Tako da je nemoguće reći: dobar, hrabar, snažan ili zao.

Kao što smo već rekli, svaka od tri mašine je potpun lanac, ceo sistem u odnosu prema jednoj, drugoj, trećoj. U samoj sebi svaka je mašina veoma složena ali se pokreće veoma jednostavno. Što komplikovaniji delovi mašine manje je poluga. Svaka ljudska mašina je veoma kompleksna, ali broj poluga u svakoj posebno može biti različit - u jednoj više poluga, u drugoj, manje.

Tokom života se u jednoj mašini može formirati mnogo poluga za pokretanje, dok druga može biti pokrenuta malim brojem poluga. Vreme za formiranje poluga je ograničeno. Sa svoje strane ovo vreme takođe zavisi od nasleđa i geografskih uslova. U proseku, nove poluge se formiraju do uzrasta od sedam ili osam godina; potom, do uzrasta od 14 ili 15 sposobne su za preinačnja; ali posle 16. ili 17. godine poluge se niti formiraju niti preinačuju. Tako stoje stvari u običnom normalnom životu, bez obzira koliko se čovek razmeće i hvali. Ovo je istina čak i što se tiče čovekovog kapaciteta za učenje. Nove stvari mogu biti naučene do uzrasta od 17 godina; ono šta može biti naučeno potom je samo učenje pod znacima navoda, prosta rekonstrukcija starog. U početku ovo može izgledati teško da se razume.

Svaki pojedinačan čovek sa svojim polugama zavisi od nasleđa i mesta, socijalnog kruga i okolnosti u kojima se rodio i odrastao. Rad svih naših centara, ili duša, je sličan. Njihova konstrukcija je različita, ali je ispoljavanje isto.

Prvi pokreti su zapisani. Zapisi telesnih pokreta su čisto subjektivni. Ovo zapisivanje je kao na fonografskom disku - na početku, do trećeg meseca, veoma su osetljivi; posle četvrtog meseca postaju manje osetljivi; posle jedne godine još slabiji. Na početku čak i zvuk disanja može da se čuje, nedelju dana kasnije pojedinac ne može čuti ništa tiše od šaputanja. Isto je sa ljudskim mozgom: na početku je veoma receptivan i svaki novi pokret je zabeležen. Kao konačan rezultat jedan čovek može imati mnogo položaja, drugi samo nekoliko. Na primer, jedan čovek može postići 55 položaja dok traje mogućnost njihovog zapisivanja, dok drugi čovek, koji živi u istim uslovima, može dostići 250. Ove poluge, ovi položaji, u svakom su centru formirani u skladu sa istim zakonima, i ostaju u njima za ostatak čovekovog života. Razlika u ovim položajima je samo u načinu na koji su zapisani. Uzmimo, na primer, položaje pokretnog centra. Do određenog vremena položaji bivaju formirani u svakom čoveku. Zatim prestaje njihovo formiranje, ali oni koji su formirani ostaju isti sve do smrti. Njihov broj je ograničen, tako da šta god čovek da radi koristiće ove iste položaje. Ako želi da igra ovu ili onu ulogu, koristiće kombinaciju položaja koje već ima, pošto neće imati nikakve druge. U običnom životu nemogući su novi položaji.

Razlika između sna i budnosti tela sastoji se u tome da kad u snu spolja dođe šok, ne pobuđuje, ne proizvodi asocijacije u odgovarajućem mozgu.

Recimo da se dogodi da je čovek umoran. Prvi šok je dat. Neke poluge počnu mehanički da se kreću. Podjednako mehanički dodiruju druge poluge i pokreću ih; ta poluga dodiruje treću, treća četvrtu itd. Ovo nazivamo asocijacijama tela. Ostale mašine takođe imaju položaje i pokreću se na isti način.

Pored glavnih mašina, koje nezavisno rade - telo, ličnost, i suština - takođe imamo bezdušna ispoljavanja koja se odigravaju

izvan centara. Da bismo razumeli ovo važno je istaći da položaje tela i osećanja delimo na dve vrste: 1) direktna ispoljavanja nekog centra, i 2) potpuno mehanička ispoljavanja koja se pojavljuju izvan centara. Na primer, pokret podizanja moje ruke je iniciran centrom. Ali kod drugog čoveka može biti iniciran izvan centra. Pretpostavimo da se sličan proces događa u emocionalnom centru, kao što su radost, žalost, razdraženost, ljubomora. U jednom trenutku čvrsto držanje može da se podudari sa jednim od ovih emocionalnih položaja i tako dva položaja daju novi mehanički položaj. To se događa nezavisno od centara, mehanički.

Kad sam govorio o mašinama normalnim radom sam nazivao ispoljavanje čoveka - koji podrazumeva sva tri centra uzeta zajedno. To je njegova manifestacija. Ali zahvaljujući nenormalnom životu neki ljudi imaju druge poluge, formirane izvan centara i koje izazivaju pokret nezavisno od duše. To može biti u mesu, mišićima, bilo gde.

Pokreti, ispoljavanja, percepcije odvojenih centara su ispoljavanja centara a ne čoveka, ako imamo na umu da se čovek sastoji od tri centra. Sposobnost da oseti radost, žalost, hladnoću, vrelinu, glad, umor ima svaki centar. Ovi položaji postoje u svakom centru i mogu biti mali ili veliki i različiti po kvalitetu. Kasnije ćemo govoriti kako se to događa u svakom centru posebno i kako da znamo kom centru pripadaju. Za trenutak morate imati na umu i shvatiti jednu stvar: morate naučiti da razlikujete ispoljavanja čoveka od ispoljavanja centara. Kad ljudi govore o čoveku, kažu da je obestan, pametan, budala - sve to je on. Ali ne mogu reći da je to Džon ili Sajmon. Navikli smo da govorimo „on”. Ali moramo početi da koristimo da izgovaramo „on” u smislu on kao telo, on kao suština, on kao ličnost.

Pretpostavimo da u datom slučaju suštinu predstavljamo kao 3 jedinice: tri predstavlja broj položaja. U slučaju tela tog čoveka broj je 4. Glava je predstavljena sa 6. Tako, kad govorimo o 6 mi to ne primenjujemo na celog čoveka. Moramo ga vrednovati sa 13, jer je 13 njegovo ispoljavanje, njegov pojam. Da je samo

glava, bilo bi 6. Važna je stvar ne vrednovati ga samo sa 6 nego sa 13. Ukupnost je ono što ga definiše. Čovek treba da bude sposoban da da zbir 30 za sve kad se uzme zajedno. Ova brojka može biti dostignuta samo ako svaki centar da određeni odgovarajući broj - na primer, 12+10+8. Pretpostavimo da ova brojka 30 predstavlja ispoljavanje čoveka, domaćina. Ako pronađemo da jedan centar mora nužno dati 12, on mora sadržavati određene odgovarajuće položaje koji mogu da proizvedu 12. Ako jedna jedinica nedostaje i daje samo 11, 30 ne može biti dostignuto. Ako postoji zbir od samo 29 to nije čovek, ako čovekom zovemo onoga čiji je ukupan zbir 30.

Kada smo govorili o centrima i njihovom harmoničnom razvoju, mislili smo da je neophodno sledeće da bi postao čovek, sposoban da proizvede ono o čemu smo govorili. Na samom početku rekli smo da su naši centri formirani nezavisno jedan od drugog i nemaju ništa zajedničko jedan s drugim. Ali je potrebno da postoji korelacija među njima, jer ukupan zbir ispoljavanja može biti postignut samo uz sva tri zajedno, a ne samo od jednog. Ako je tačno da je 30 pravo ispoljavanje čoveka, a tih 30 je proizvedeno od strane tri centra u odgovarajućem odnosu, onda bi obavezno trebalo da centri budu u tom odnosu. Tako bi trebalo, ali u stvarnosti nije. Svaki centar je odvojen (govorim o onom šta je sada), nemaju pravilne međusobne odnose pa su na taj način disharmonični.

Na primer, jedan ima mnogo položaja u jednom centru, drugi u drugom. Ako uzmemo svaki tip zasebno ukupan zbir bio bi različit. Ako, u skladu sa principom, treba da bude 12, 10 i 8 ali su prisutni samo 10 i 8, a umesto 12 je 0, rezultat je 18 a ne 30.

Uzmimo jednu supstancu - recimo, hleb. On zahteva određenu proporciju brašna, vode i vatre. To je hleb samo kada su sastojci u pravoj proporciji, a slično je i sa čovekom, da dostigne brojku 30, svaki izvor mora priložiti odgovarajući kvalitet i kvantitet. Ako J. ima previše brašna, to jest, fizičkih položaja, ali ne i vode i vatre, to je jednostavno brašno a ne individualnost, ne hleb. Ona (O.) proizvodi vodu (osećanja), ima mnogo položaja.

Ali nikakav hleb se ne može dobiti od vode - ponovo je to bezvredno; more je puno vode. L. ima mnogo vatre, ali ni brašna ni vode - opet je to bezvredno. Kad bi bili sastavljeni rezultat bi bio 30 - jedna individualnost. Takvi kakvi su oni su samo deo hrane; ali tri zajedno bi dali 30 kao manifestaciju. Da li ona može reći „Ja”? „Mi”, ne „Ja”. Ona proizvodi vodu, pa ipak govori „Ja”. Svaka od te tri mašine je kao čovek. I sve tri prodiru jedna u drugu. Čovek se sastoji od tri čoveka; svaki ima drugačiji karakter, drugačiju prirodu i pati od neusaglašenosti sa ostalima. Naš je cilj da ih organizujemo tako da ih načinimo usaglašenim. Ali pre započinjanja toga organizovanja i pre razmišljanja o vrednosti od 30, zastanimo da svesno vidimo da su ove tri mašine zaista u neskladu jedna sa drugom. One nisu upoznate jedna sa drugom. Ne samo da ne slušaju jedna drugu, već i kad jedna od njih preklinje drugu da uradi nešto, i kad zna kako to treba da se uradi, druga to ili neće moći ili neće hteti.

Pošto je kasno, ostalo moramo ostaviti za neko drugo vreme. Do tada možda i naučite da činite!

Amerika, 29. mart 1924.

Sušтина i ličnost

Da biste bolje razumeli značenje spoljašnjeg i unutrašnjeg uvažavanja, morate razumeti da svaki čovek ima dva potpuno odvojena dela, kao dva različita čoveka, u sebi. To su njegova suština i njegova ličnost.

Sušтина je Ja - to je naše nasleđe, tip, karakter, priroda.

Ličnost je slučajna stvar - vaspitanje, obrazovanje, tačke gledišta - sve spoljašnje. Ona je kao odeća koju nosite, vaša veštačka maska, rezultat vašeg vaspitanja, uticaja vašeg okruženja, mišljenja sastavljenih od informacija i znanja koji se dnevno menjaju, jedno poništavajući drugo.

Danas ste uvereni u jednu stvar - verujete u nju i želite je. Sutra, pod drugim uticajem, vaše verovanje, vaše želje postaju drugačije. Sav materijal koji sačinjava vašu ličnost može biti potpuno izmenjen veštački ili slučajno sa promenom uslova koji vas okružuju i mesta - i to za vrlo kratko vreme.

Sušтина se ne menja. Na primer, crnomanjast sam, i ostaću takav. To pripada mom tipu.

Ovde, kad govorimo o razvoju i promeni, govorimo o suštini. Naša ličnost ostaje rob; može biti promenjena veoma brzo, čak i za pola sata. Na primer, hipnozom je moguće promeniti vašu uverenja. To je zato jer su ona tuđa, ne vaša vlastita. Ali ono šta imamo u našoj suštini je naše sopstveno.

Mi uvek uvažavamo i procenjujemo suštinom. Svaki uticaj mehanički izaziva odgovarajuće procenjivanje. Mehanički, mogu da ti se dopadam i isto tako mehanički registruješ takav utisak o

meni. Ali to nisi ti. To ne dolazi svesno; događa se mehanički. Simpatija i antipatija su pitanje korespondencije tipova. Iznutra me simpatiščeš i mada svojim umom znaš da sam loš, i da ja ne zaslužujem to simpatisanje, ne mogu da ti se ne dopadam. Ili pak: možeš videti da sam dobar, ali ti se ne dopadam - i tako ostaje.

Ali mi imamo mogućnost da ne uvažavamo iznutra. Sada to ne možete jer je vaša suština funkcija. Naša se suština sastoji od mnogo centara, ali naša ličnost ima samo jedan, formativni aparat.

Setite se našeg primera vozila, konja i vozača. Naša suština je konj. Upravo je tačno to da konj ne treba da uvažava. Ali čak i ako shvatate to, konj ne shvata pošto ne razume vaš jezik. Ne možete mu narediti ništa u vezi toga, podučiti ga, reći da ne uvažava, ne reaguje, ne odgovara.

Svojim umom vi želite da ne uvažavate, ali pre svega morate naučiti jezik konja, njegovu psihologiju, u nameri da postanete sposobni da mu govorite. Onda ćete biti sposobni da činite šta um i logika žele. Ali ako pokušavate sada da ga podučite, nećete biti sposobni da ga podučite niti da izmenite bilo šta ni za sto godina; to će ostati samo pusta želja. Sada imate na raspolaganju samo dve reči: „desno” i „levo.” Ako trznete uzde konj će krenuti tamo ili ovamo, ali i tada samo kad je sit. Ali ako počnete da mu govorite nešto on će samo nastaviti da tera muve repom, a vi možete zamišljati da vas razume. Pre nego što se naša priroda pokvarila, sve četvoro u ovoj zaprezi - konj, vozilo, vozač, gospodar - bili su jedno; svi delovi su imali zajedničko razumevanje, radili su zajedno, odmarali se, jeli u isto vreme. Ali jezik je zaboravljen, svaki deo postao je odvojen i živi odsečen od ostalih. Sada, ponekad, neophodno im je da rade zajedno, ali to je nemoguće - jedan deo želi jednu stvar, drugi deo nešto drugo.

Smisao je da se obnovi ono šta je izgubljeno, ne da se dostigne bilo šta novo. To je svrha razvoja. Za ovo pojedinac mora naučiti da pravi razliku između suštine i ličnosti, i da ih odvaja. Kad to budete naučili videćete šta da menjate i kako. U međuvremenu imate samo jednu stvar - proučavanje. Vi ste slabi, zavisni - vi ste robovi. Teško je odjednom prekinuti sve navike prikupljane

godinama. Kasnije će biti moguće da zamenite jedne navike drugima. Ovo će takođe biti mehanički. Čovek uvek zavisi od spoljašnjih uticaja; jedino što neki uticaji ometaju dok drugi to ne čine.

Da bi započeli sa ovim neophodno je da se pripreme uslovi za rad. Postoji mnogo uslova. Sada možete samo posmatrati i prikupljati materijal koji će biti koristan za rad; vi ne možete razlučiti odakle vaše manifestacije potiču - od suštine ili ličnosti. Ali ako gledate pažljivo moći ćete razumeti naknadno. Dok prikupljate materijal to ne možete videti. To je zato što običan čovek ima samo jednosmernu pažnju, usmerenu na ono šta radi. Njegov um ne vidi njegova osećanja i obrnuto.

Mnogo stvari je potrebno za posmatranje. Prva je iskrenost prema sebi. A to je veoma teško. Mnogo je lakše biti iskren prema prijatelju. Čovek se boji da vidi nešto loše i ako, slučajno, pogleda duboko dole, vidi vlastito zlo, vlastitu ništavnost. Mi imamo naviku da teramo misli o nama samima jer se plašimo griže savesti. Iskrenost može biti ključ koji će otvoriti vrata kroz koja jedan deo može videti drugi. Uz iskrenost čovek može gledati i videti nešto. Iskrenost prema samom sebi je veoma teška, jer je gusta kora prekrila suštinu. Svake godine čovek oblači nova odela, novu masku, opet i opet. Sve to treba postepeno da se ukloni - pojedinac treba da oslobodi sebe, da se razotkrije. Sve dok se čovek ne razotkrije ne može da vidi.

Na početku rada jedna je vežba veoma korisna, jer pomaže pojedincu da vidi sebe, da prikupi materijal. Ova vežba je i ulaženje u poziciju drugog. To može da se preuzme kao zadatak. Da bih objasnio šta mislim, uzmimo jednu jednostavnu činjenicu. Znam da ti je potrebno sto dolara do sutra, ali ih nisi našao. Pokušao si da dođeš do njih i nisi uspeo. Tužan si. Tvoje misli i osećanja okupirani su tim problemom. Uveče si ovde na predavanju. Jedna tvoja polovina nastavlja da razmišlja o novcu. Odsutan si, nervozan. Kad bih bio grub prema tebi u nekom drugom slučaju ne bi bio tako ljut kao danas. Možda ćeš se sutra, kad dođeš do novca, smejeti toj istoj stvari. Ako vidim da si ljut,

onda, znajući da nisi uvek takav pokušaću da uđem u tvoju poziciju. Pitam sebe kako bih činio na tvom mestu kad bi neko bio grub prema meni. Ako sebi često postavljam to pitanje brzo ću razumeti da ako grubost ljuti ili povređuje drugog uvek postoji neki razlog za to u datom trenutku. Brzo ću shvatiti da su svi ljudi slični - da niko nije uvek loš ili uvek dobar. Svi smo mi slični. Isto kao što se ja menjam menja se i drugi. Ako shvatate ovo i pamтите, i ako mislite na svoj zadatak i činite ga u pravo vreme, videćete mnogo novih stvari u sebi i svom okruženju, stvari koje niste do tada videli. To je prvi korak.

Drugi korak je - vežbanje koncentracije. Kroz tu vežbu možete postići drugu stvar. Samoposmatranje je veoma teško, ali može doneti puno materijala. Ako pamтите kako se ispoljavate, kako reagujete, kako osećate, šta želite - možete naučiti puno stvari. Ponekad možete odjednom razlučiti šta je misao, šta osećanje, šta telo.

Svaki deo je pod drugačijim uticajima; i ako oslobodimo sebe jednog postajemo robovi drugog. Na primer, mogu biti slobodan u svom umu, ali ne mogu promeniti emanacije mog tela - moje telo odgovara drugačije. Čovek koji sedi do mene pogađa me svojim emanacijama. Znam da treba da budem ljubazan, ali osećam antipatiju. Svaki centar ima sopstvene sfere emanacija, i ponekad im ne možemo umaći. Veoma je dobro kombinovati ovu vežbu stavljanja sebe u poziciju drugog sa samoposmatranjem.

Ali mi uvek zaboravljamo. Tek naknadno se setimo. U potrebnom trenutku naša pažnja je okupirana, na primer, činjenicom da nam se ne sviđa čovek i ne možemo da to ne osjećamo. Ali činjenice ne treba da budu zaboravljene, treba da budu zabeležene u memoriji. Ukus nekog iskustva ostaje samo za neko vreme. Bez pažnje, njihova ispoljavanja blede. Stvari treba da budu zapisane u memoriji, u suprotnom ćete zaboraviti. A ono šta mi želimo je da ne zaboravimo. Postoji mnogo stvari koje se retko ponavljaju. Slučajno nešto vidite, ali ako to ne upamtite zaboravićete i izgubiti. Ako želite da „upoznate Ameriku” morate

je utisnuti u memoriju. Sedeći u svojoj sobi nećete ništa videti: treba da posmatrate u životu. U svojoj sobi ne možete razviti gospodara. Čovek može biti snažan u manastiru, ali slab u životu, a mi želimo snagu za život. Na primer, u manastiru, čovek bi mogao bez hrane jednu nedelju, ali u životu ne može biti ni tri sata. Šta je onda dobro u njegovim vežbama?

Prieuré, 28. februar 1923.

Odvajanje sebe od sebe

Sve dok čovek ne odvaja sebe od sebe ne može postići ništa, i niko mu ne može pomoći.

Upravljanje sobom je veoma teška stvar - to je problem za budućnost; podrazumeva mnogo snage i traži puno rada. Ali ova prva stvar, odvajanje sebe od sebe, ne zahteva mnogo snage, potrebna je samo želja, ozbiljna želja, želja odraslog čoveka. Ako to čovek ne može da uradi, to pokazuje nedostatak želje odraslog čoveka. Prema tome to dokazuje da ovde nema ničeg za njega. Ono šta radimo ovde može biti samo činjenje koje odgovara odraslim ljudima.

Naš um, naše mišljenje, nema ništa zajedničko sa nama, sa našom suštinom - nema veze, nema zavisnosti. Naš um živi za sebe i naša suština živi za sebe. Kad kažemo „odvojiti sebe od sebe” to znači da um treba da stoji odvojeno od suštine. Naša slaba suština može da se promeni u bilo kom trenutku, pošto zavisi od mnogo uticaja: hrane, okruženja, vremena, vremenskih prilika kao i mnoštva drugih uzroka. Ali um zavisi od veoma malo uticaja pa, uz malo napora, može biti sačuvan na željenom pravcu.

Svaki slab čovek može odrediti željeni pravac svom umu. Ali nema moć nad suštinom; velika snaga se zahteva da se suštini da pravac i na tom pravcu očuva. (Felo i suština su isti đavo.) Čovekova suština ne zavisi od njega: može biti dobrog raspoloženja ili lošeg, razdražljiva, vesela ili tužna, koja se lako uzbuđuje ili popustljiva. Sve ove reakcije mogu se događati nezavisno od

Odvajanje sebe od sebe

njega. Čovek može biti ljut zato što je pojeo nešto što proizvodi takav efekat.

Ako čovek nema specijalna postignuća ništa se od njega ne može zahtevati. Dakle niko ne može od njega očekivati više nego što on ima. Sa čisto praktične tačke gledišta, čovek sigurno nije odgovoran u ovom smislu; nije njegova krivica što je to šta jeste. Tako uzimam tu činjenicu u obzir, pošto znam da ne možete očekivati od slabog čoveka nešto što zahteva snagu. Pojedinaac može da upućuje zahteve čoveku samo u skladu sa snagom koju ima da ih ispuni.

Prirodno, većina prisutnih ljudi ovde je zbog nedostatka te snage i došli su da je postignu. To znači da oni žele da budu snažni, pa se tako od njih ne može očekivati snaga.

Ali ja sada govorim o jednom našem drugačijem delu, umu. Govoreći o umu znam da svako od vas ima dovoljno snage, svako od vas može imati snagu i kapacitet da ne čini kako sada čini.

Um je u stanju da funkcioniše nezavisno, ali je takođe u stanju da bude identifikovan sa suštinom, da postane funkcija suštine. Kod većine prisutnih, um ne pokušava da bude nezavisan nego je prosto funkcija.

Ponavljam, svaki odrastao čovek može to postići; svako ko ima ozbiljnu želju može to. Ali niko ne pokušava.

I tako, uprkos činjenici da su ovde toliko dugo, uprkos želji koju su čak imali mnogo pre dolaska ovamo - još uvek stoje na nivou ispod domaćina, to jest, na nivou čoveka koji nikad nije ništa pokušao.

Ponavljam opet: sada mi nismo u stanju da kontrolišemo naša stanja, pa tako to ne može da se zahteva od nas. Ali kad postignemo tu sposobnost, odgovarajući zahtevi biće upućeni.

Da bi se bolje razumelo šta mislim, daću vam primer: sada, u mirnom stanju, ne reagujući ni na šta i ni na koga, odlučujem da sebi postavim zadatak učvršćivanja dobrih odnosa sa g. B-om, pošto mi je potreban za poslovne ciljeve i mogu da uradim ono što želim samo uz njegovu pomoć. Ali meni se g.B. ne sviđa pošto je veoma neprijatan čovek. Ništa ne razume. On je glupak.

On je divlji, šta god želite. Ja sam tako sačinjen da me te osobine pogađaju. Čak i kad me samo pogleda, postajem razdražen. Ako govori gluposti ja sam izvan sebe. Ja sam samo čovek, pa sam slab i ne mogu da ubedim sebe da ne treba da budem uzbuđen - nastaviću da se nerviram.

Ali ipak mogu da se kontrolišem u zavisnosti od toga koliko je ozbiljna moja želja da dostignem cilj koji želim da osvojim preko njega. Ako sačuvam ovaj cilj, ovu želju, biću sposoban da tako i činim. Bez obzira koliko uzbuđen mogao biti, to stanje željenja biće u mom umu. Bez obzira koliko besan, koliko sam izvan sebe, u uglu svog uma još uvek ću pamtititi zadatak postavljen sebi. Moj um je nesposoban da me zadrži od bilo čega, nesposoban da načini da osećam ovo ili ono prema njemu, ali je sposoban da pamti. Kažem sebi: „Potreban ti je, pa tako nemoj da se ljutiš na njega ili budeš grub prema njemu.” Moglo bi se čak dogoditi da ga opsujem ili udarim, ali moj um bi nastavio da me ohrabruje, da me podseća da ne treba da to činim. Ali je um nemoćan da bilo šta učini.

To je tačno ono šta svako ko ima ozbiljnu želju da se ne identifikuje sa suštinom može da čini. To je ono šta je mišljeno sa „odvajanjem uma od suštine”.

A šta se događa kad um postane prosto funkcija? Ako sam razdražen, ako počinjem da se ljutim, misliću, ili pre „to” će misliti u skladu sa tom ljutnjom i sve ću videti u svetlosti te ljutnje. Dođavola sa tim!

I tako ja kažem da kod ozbiljnog čoveka - jednostavnog, običnog čoveka bez neobičnih moći, ali odraslog čoveka - šta god odluči, koji god problem postavi pred sebe, taj će problem uvek ostati u njegovoj glavi. Čak i ako ne može da ga praktikuje, uvek će ga čuvati u svom umu. Čak i ako je pod uticajem drugih okolnosti, njegov um neće zaboraviti problem koji je postavio sebi. On ima dužnost da ga izvrši i ako je pošten, trudiće se da ga izvrši, pošto je odrastao čovek. Niko mu ne može pomoći u tom pamćenju, u tom odvajanju sebe od sebe. Čovek to mora učiniti sam za sebe. Samo tada, od trenutka kad čovek poseduje tu

odvojenost, drugi mu čovek može pomoći. Isto tako, samo od tog trenutka Institut može biti od bilo kakve koristi za njega, ako je na Institut došao tragajući za tom pomoći.

Verovatno ste čuli stvari iskazivane na predavanjima o temi šta čovek želi. Mogu reći za većinu onih koji su sada ovde da ne znaju šta žele, da ne znaju zašto su ovde. Nemaju osnovnu želju. U svakom trenutku svako pojedinačno želi nešto, ali u njemu „to” želi.

Upravo sam dao jedan primer da želim da pozajmim novac od g.B-a. Mogu postići to šta želim samo činjenjem te želje primarnom, glavnom stvari koju želim. I tako, ako svako od vas želi nešto, a Institut zna šta želi, Institut će biti u stanju da pomogne. Ali ako čovek ima milion želja i nema dominantnu, onda nijedna želja ne može biti zadovoljena, pošto su godine potrebne da daju jednu stvar, a da daju milion stvari... Istina je da nije lako želeći; ali um mora uvek pamtititi šta se želi.

Jedina razlika između deteta i odraslog čoveka je u umu. Sve su slabosti tu, počev od gladi, osetljivosti, naivnosti; nema razlike. Iste su stvari kod deteta i odraslog čoveka: ljubav, mržnja, sve. Funkcije su iste, receptivnost je ista, podjednako reaguju, podjednako se predaju imaginarnim strahovima. Ukratko, nema razlike. Jedina razlika je u umu: mi imamo više materijala, više logike od deteta.

Sada ponovo jedan primer: A. me pogledao i nazvao budalom. Izgubio sam mirnoću i udaljio sam se od njega. Dete čini isto. Ali odrastao čovek, koji bi bio podjednako ljut, neće ga udariti; suzdržać se. Jer ako ga udari doći će policija a on se boji šta će drugi ljudi misliti; reći će: „Kakav nekontrolisan čovek!” Ili ću se suzdržati iz straha da će sutra otići od mene, a potreban mi je za moj rad. Ukratko, postoji hiljadu misli koje mogu da me zaustave ili da to propuste. Ali će i dalje te misli biti tu.

Dete nema logiku, nema materijal i zbog toga njegov je um samo funkcija. Njegov um neće prestati da misli - za njega to će biti „to misli”, ali ovo „to misli” biće obojeno mržnjom, što znači identifikacijom.

Ne postoje određeni stepeni između dece i odraslih. Dužina života ne znači zrelost. Čovek može doživeti stotu a ipak ostati dete; može porasti visok a ipak biti dete, ako pod „detetom” mislimo nekog ko nema nezavisnu logiku u svom umu. Čovek može biti nazvan „odraslim” samo od momenta kad njegov um dostigne taj kvalitet. Pa, sa te tačke gledišta može da se kaže da je Institut samo za odrasle ljude. Samo odrasla osoba može izvući neku korist od njega. Dečak ili devojčica od osam godina mogu biti odrasli, a čovek od šezdeset može biti dete. Institut ne može načiniti ljude odraslima; moraju da budu odrasli pre dolaska na Institut. Oni koji su u Institutu moraju odrasti, a pod ovim mislim da odrastu ne u njihovim suštinama već umovima.

Pre nego što krenemo dalje neophodno je razjasniti šta svaka osoba želi i šta on ili ona mogu dati Institutu.

Institut može dati vrlo malo. Program Instituta, snaga Instituta, cilj Instituta, mogućnosti Instituta mogu se izraziti sa nekoliko reči: Institut može pomoći pojedincu da bude u stanju da bude hrišćanin. Jednostavno! To je sve! On to može samo ako čovek ima tu želju, a čovek će imati tu želju samo ako ima mesto gde je konstantna želja prisutna. Pre nego što bude sposoban, pojedinac mora želeći.

Tako postoje tri perioda: želeći, moći, biti.

Institut je sredstvo. Izvan Instituta moguće je želeći i biti; ali ovde, moći.

Većina ovde prisutnih sebe naziva hrišćanima. Praktično svi su hrišćani pod znacima navoda. Istražimo ovo pitanje kao odrasli ljudi.

Dr X, da li ste vi hrišćanin? Šta mislite, da li čovek treba da voli svog suseda ili da ga mrzi? Ko može voleti kao hrišćanin? Sledi da je nemoguće biti hrišćanin. Hrišćanstvo uključuje mnogo stvari; uzeli smo samo jednu od njih, da nam posluži kao primer. Možete li voleti ili mrzeti nekog po naredbi?

Pa ipak hrišćanstvo kaže upravo to, voleti sve ljude. Ali to je nemoguće. Istovremeno potpuno je tačno da je neophodno voleti. Pojedinac prvo mora biti u stanju, onda može voleti. Nažalost,

vremenom, moderni hrišćani su usvojili drugu polovinu, voleti, i izgubili gledište prve, religije koja je trebalo da joj prethodi.

Bilo bi veoma glupo od Boga da zahteva od čoveka šta on ne može da da.

Polovina sveta je hrišćanska, drugu polovinu čine druge religije. Za mene, razumnog čoveka, nema razlike; isti su kao hrišćani. Prema tome, moguće je reći da je sav svet hrišćanski, razlika je samo u imenu. A hrišćanski je ne samo godinu dana već hiljadama godina. Postojali su hrišćani mnogo pre pojavljivanja hrišćanstva. Tako mi zdrav razum kaže: „Toliko mnogo godina ljudi su bili hrišćani - kako mogu biti tako glupi i zahtevati nemoguće?”

Ali to nije tako. Stvari nisu uvek bile kakve su sada. Tek nedavno ljudi su zaboravili prvu polovinu i zbog toga izgubili kapacitet da budu sposobni. I tako je to postalo zaista nemoguće.

Neka se svako zapita, jednostavno i otvoreno, da li može voleti sve ljude. Ako ima svoju šoljicu kafe, voli; ako nema, ne voli. Kako se to može nazvati hrišćanstvom?

U prošlosti se nisu svi ljudi nazivali hrišćanima. Neki članovi iste familije zvani su hrišćanima, drugi pred-hrišćanima, ostali ne-hrišćanima. Tako su u jednoj istoj familiji mogli biti prvi, drugi i treći. Ali sada se svi zovu hrišćanima. Naivno je, nepošteno, ludo i podlo nositi to ime bez opravdanja.

Hrišćanin je čovek koji je u stanju da ispuni Zapovesti.

Čovek koji je u stanju da čini sve ono što se zahteva od hrišćanina, kako svojim umom tako i suštinom, zove se hrišćaninom bez znakova navoda. Čovek koji svojim umom želi da čini sve što se zahteva od hrišćanina, ali to može samo svojim umom a ne i suštinom, zove se pred-hrišćanin. A čovek koji ne čini ništa, čak ni svojim umom, zove se ne-hrišćanin.

Pokušajte da razumete šta želim da prenesem svim ovim. Neka se vaše razumevanje produbljuje i proširuje.

Pariz, 6. avgust 1922.

Stop vežba

„Stop” vežba je obavezna za sve studente Instituta. U toj vežbi, na komandu „stop”, ili prethodno određen signal, svaki student mora odmah da zaustavi svaki pokret, gde god da se nalazi i šta god da radi. Da li usred ritmičkih pokreta ili u svakodnevnom životu na Institutu, u radu ili za stolom ne mora zaustaviti samo svoje pokrete već mora zadržati izraz lica, osmeh, pogled i napetost svih mišića tela u tačno onom stanju u kom su bili pri komandi „stop”. Mora zadržati pogled tačno na onom mestu gde se desilo da gleda u trenutku komande. Dok je u stanju zaustavljenog pokreta, student mora takođe zaustaviti tok misli, ne puštajući nikakve nove misli kakve god da su. I mora koncentrisati svu svoju pažnju na posmatranje napetosti mišića u različitim delovima tela, vodeći pažnju sa jednog dela tela na drugi, pazeći da se mišićna napetost ne menja, niti da se povećava niti da se smanjuje.

Kod čoveka tako zaustavljenog, koji ostaje nepokretan, nema položaja. To je jednostavno pokret prekinut u trenutku prelaska iz jednog položaja u drugi.

Obično mi prelazimo iz jednog položaja u drugi tako brzo da ne zapažamo stavove koje zauzimamo u prelaženju. „Stop” vežba nam pruža mogućnost viđenja i osećanja našeg vlastitog tela u položajima i stavovima koji su nam sasvim neobični i neprirodni.

Svaka rasa, svaka nacija, svaka epoha, svaka zemlja, svaka klasa i svaka profesija imaju vlastiti ograničeni broj položaja od kojih se nikad ne mogu odvojiti i koji predstavljaju poseban stil date epo-

he, rase ili profesije. Svaki čovek, u skladu sa vlastitom individualnošću usvaja određeni broj položaja koji su mu na raspolaganju i zato svaka individua ima krajnje ograničen repertoar položaja. To se lako može videti, na primer u lošoj umetnosti, kad umetnik, navikao mehanički da predstavlja stil i pokrete jedne rase ili jedne klase, pokuša da oslika drugu rasu ili klasu.

Puno materijala u ovom pogledu daju ilustrovane novine, u kojima često možemo videti orijentalce sa pokretima i stavovima engleskih vojnika, ili seljake sa pokretima i položajima operских pevača.

Stil pokreta i položaja svake epohe, svake rase i svake klase neraskidivo je povezan sa karakterističnim formama mišljenja i osećanja. I oni su tako blisko povezani da čovek ne može da promeni ni formu misli ni formu osećanja bez menjanja repertoara položaja.

Forme mišljenja i osećanja mogu se nazvati položajima misli i osećanja. Svaki čovek ima određen broj intelektualnih i emocionalnih položaja, baš kao što ima određen broj položaja kretanja; a njegovi pokretni, intelektualni i emocionalni položaji su svi međusobno povezani. Prema tome, čovek nikad ne može da pobege od sopstvenog repertoara intelektualnih i emocionalnih položaja dok se ne promene njegovi pokretni položaji.

Psihološka analiza i proučavanje psihomotornih funkcija, primenjeni na određeni način, pokazuju da je svaki od naših pokreta, voljni ili nevoljni, nesvesni prelaz iz jednog automatski fiksiranog položaja u drugi, podjednako automatski. Iluzija je da su naši pokreti voljni; u stvarnosti oni su automatski. A automatizam naših misli i osećanja je nedvosmisleno povezan sa automatizmom naših pokreta. Jedan ne može biti promenjen bez promene drugog. I ako je, na primer, čovekova pažnja koncentrisana na promenu automatizma misli, njegovi uobičajeni pokreti i položaji ometaće nov način mišljenja evociranjem starih uobičajenih asocijacija.

Ne prepoznajemo do kog su stepena intelektualne, emocionalne i pokretne funkcije međusobno zavisne, mada, u isto vre-

me, možemo biti svesni koliko mnogo naše raspoloženje i emocionalna stanja zavise od naših pokreta i položaja. Ako čovek zauzme položaj koji, kod njega, odgovara osećanju žalosti i utučenosti, tada će, za kratko vreme stvarno osetiti žalost ili utučenost. Strah, ravnodušnost, odbojnost i slično mogu da se stvore veštačkom promenom položaja.

Pošto sve čovekove funkcije - intelektualna, emocionalna i pokretna - poseduju sopstveni određen repertoar položaja i pošto su u stalnom uzajamnom delovanju, sledi da čovek nikad ne može da se odvoji od sopstvenog repertoara.

Ali metode rada na Institutu za harmoničan razvoj čoveka nude mogućnost odvajanja od ovog kruga urođenog automatizma, a jedno od sredstava za to je, posebno na početku rada na sebi, „stop” vežba.

Pokret koji je započet prekida se na iznenadnu komandu ili signal. Telo postaje nepokretno i fiksirano na sredini prelaza iz jednog položaja u drugi, u stavu koji nikad ne zauzima u običnom životu. Opažanjem sebe u tom stanju, to jest, u stanju nepoznatog položaja, čovek gleda sebe sa novih tačaka gledišta, vidi i posmatra sebe iznova. U tom položaju, neuobičajenom za njega, može misliti iznova, osećati iznova, i upoznavati sebe iznova. Na ovaj način krug starog automatizma je srušen. Telo se uzaludno bori da zauzme uobičajeni položaj koji mu je udoban. Volja čovekova, pokrenuta naredbom „stop”, protivi se tome. „Stop” vežba je istovremeno vežba za volju, pažnju, misli, osećanja i pokrete.

Ali je neophodno razumeti da je za pokretanje volje dovoljno snažne da zadrži čoveka u neuobičajenom položaju neophodna spoljašnja komanda „stop”. Čovek ne može sam sebi dati komandu „stop” pošto se njegova volja ne bi pokorila toj naredbi. Razlog za to leži u činjenici da je kombinacija uobičajenih položaja, intelektualnih, emocionalnih i pokretnih, snažnija od volje. Komanda „stop”, koja dolazi spolja, zamenjuje intelektualne i emocionalne položaje i, u ovom slučaju, telesni položaj se potčinjava volji.

Preuređeno, 23. maj 1923.

Tri sile - štednja

U čoveku postoje tri vrste sila. Svaka je nezavisna u svojoj prirodi i svaka ima sopstvene zakone i kompoziciju. Ali izvori njihovog formiranja su isti.

Prva sila je ona koja se naziva fizičkom. Njen kvantitet i kvalitet zavise od strukture i tkiva ljudske mašine.

Druga sila se naziva psihičkom. Njen kvalitet zavisi od čovekovog misaonog centra i materijala koji sadrži. Ono što se zove „voljom” i druge slične stvari funkcije su ove sile.

Treća se naziva moralnom snagom. Zavisi od obrazovanja i nasleđa.

Prve dve lako mogu biti promenjene pošto su lako i formirane. Moralna snaga, s druge strane, veoma teško se menja, jer zahteva puno vremena da bi se uobličila. Ako čovek poseduje zdrav razum i ispravnu logiku, svaka akcija može promeniti njegovo mišljenje i njegovu „volju”. Ali promeniti njegovu prirodu, tj, moralni sastav zahteva dugotrajan pritisak.

Sve tri sile su materijalne. Njihov kvantitet i kvalitet zavise od kvantiteta i kvaliteta onog šta ih proizvodi. Čovekova fizička snaga je veća ako ima više mišića. Na primer, A. može podići više nego B. Isto važi i za psihičku snagu - zavisi od količine materijala i datosti koje čovek poseduje.

Na isti način, čovek može posedovati veću moralnu snagu ako su njegove životne prilike uključivale uticaje mnogih ideja, religije i osećanja. Na taj način, da bi pojedinac nešto promenio, mora živeti veoma dugo.

Moralna i psihička snaga su takođe relativne. Često je iskazivano, na primer, da čovek može da se promeni. Ali ono šta on jeste, kakvim ga je priroda načinila, ostaće isto. Tako, kao u slučaju fizičke snage, čovek ne može da se menja; sve što može da učini je da prikupi snagu ako želi da poraste. Svakako, ako govorimo o bolesnom čoveku, ako ozdravi, biće drugačiji.

Tako vidimo da proizvođač energije ne može da se promeni; ostaće isti, ali je moguće povećati proizvod. Sve tri sile mogu da porastu štednjom i ispravnom potrošnjom. Ako ovo naučimo biće to jedno postignuće.

Tako čovek može da poveća sve tri sile ako nauči da praktikuje štednju i ispravnu potrošnju. Štednja i znanje pravog načina potrošnje energije čine čoveka stotinu puta snažnijim od atleta. Kad bi Dž. znala kako da sačuva i kako da potroši, u datom trenutku bila bi stotinu puta snažnija od K-a, čak i fizički. Tako je u svemu. Štednja može biti praktikovana i u psihičkim i moralnim stvarima.

Razmotrimo sada fizičku snagu. Na primer, uprkos činjenici da upotrebljavate drugačije reči i govorite o drugačijim stvarima nego pre, niko od vas ne zna kako da radi. Ne samo da nepotrebno trošite mnogo snage kad radite, nego čak i kad ne radite ništa. Možete štedeti ne samo dok sedite nego i dok radite. Možete raditi nešto pet puta teže a potrošiti deset puta manje energije. Na primer, kad B. koristi čekić on to čini celim telom. Ako, na primer, troši deset funti snage, onda je jedna funta potrošena na čekić a devet potpuno nepotrebno. Ali da bi proizveo bolje rezultate čekić zahteva dve funte, pa B. daje samo polovinu potrebne količine. Umesto pet minuta treba mu deset; umesto jedne funte, sagoreva dve funte uglja. Tako on ne radi kako bi trebalo.

Sednite kao ja, zatvorite šaku i pazite da stegnute mišiće samo u pesnici, onoliko snažno koliko možete. Vidite, svako to čini drugačije. Jedan steže noge, drugi leđa.

Ako obratite pažnju učinićete to drugačije nego uobičajeno. Naučite - kad sedite, stojite, ležite - da zategnete vašu desnu ili levu ruku. (*Govoreći M-u*) Ustanite, stegnite ruku i sačuvajte ostatak

vašeg tela opuštanjem. Pokušavajte to da praktikujete da bi bolje razumeli. Kad vučete, pokušajte da razlikujete povlačenje od otpora.

Ja sada hodam bez napetosti, pazeći samo na to da sačuvam ravnotežu. Ako stojim mirno, biću stena. Sada želim da hodam bez potrošnje bilo kakve sile. Ja samo dajem jedan početni pokret, ostalo ide po inerciji. Na ovaj način prelazim sobu bez rasipanja bilo kakve snage. Da biste ovo činili morate pustiti kretanje samo; to ne zavisi od vas. Rekao sam ranije nekom da ako reguliše svoju brzinu da to pokazuje da zateže svoje mišiće.

Pokušajte da opustite sve sem vaših nogu i hodajte. Poklonite posebnu pažnju da telo bude pasivno, ali glava i lice moraju biti živi. Jezik i oči moraju da govore.

Po ceo dan, na svakom koraku, ozlojeđeni smo zbog nečega, volimo nešto, mrzimo nešto, itd. Sada svesno opuštamo neke delove tela i svesno zatežemo druge. Sa praktikovanjem toga dolazi i uživanje u tome. Svako od nas je sposoban da to radi manje ili više, i svako je siguran da što više bude praktikovao biće sposobniji da to čini. Sve što vam je potrebno je praksa; neophodno je samo da želite to i činite. Želja donosi mogućnost. Govorim o fizičkim stvarima.

Neka takođe, od sutra, svaka osoba počne da praktikuje sledeću vežbu: ako ste dirnuti „u živac“, pogledajte da se to ne raširi po celom telu. Kontrolišite vašu reakciju; ne dajte joj da se proširi.

Na primer, imam problem: neko me uvredio. Ne želim da mu oprostim, ali pokušavam da sprečim da uvrca utiče na mene celog. Ne dopada mi se P-ino lice. Čim je ugledam osećam anti-patiju. Tako pokušavam da me ovo osećanje ne obuzme. Stvar nije u ljudima - stvar je problem.

Sada druga stvar. Kad bi svi bili prijatni i ljubazni, ne bih imao priliku za praktičan trening; tako da treba da budem zahvalan što imam ljude za vežbu.

Sve što nas dira čini to bez našeg prisustva. Pripremljen je takav put u nama. Mi smo robovi toga. Na primer, ona mi je anti-

patična ali nekom drugom može biti simpatična. Moja reakcija je u meni. Stvar koja je čini antipatičnom je u meni. Nije ona za osudu, antipatična je u odnosu na mene. Sve što do nas dopire u toku dana, i u toku celog života, u odnosu je prema nama. Ponekad što dopire do nas može biti dobro.

Ova relativnost je mehanička, baš kao što je zategnutost naših mišića mehanička. Sada učimo da radimo. Istovremeno mi takođe želimo da naučimo da budemo dodirivani onim šta treba da nas dodiruje. Kao po pravilu dodirivani smo onim šta ne treba da nas dodiruje, iako stvari koje nas po ceo dan diraju u živac ne bi trebalo da imaju tu moć, pošto nemaju stvarno postojanje. Ovo je jedna vežba moralne snage.

A što se tiče psihičke snage, stvar koja treba da se uradi je ne dozvoliti da „to” misli, već pokušati zaustaviti „to” uvek iznova, bez obzira da li je ono šta „to” misli dobro ili loše. Čim se setimo, čim uhvatimo sebe, moramo zaustaviti „to” da misli.

U svakom slučaju, takvo mišljenje neće otkriti Ameriku, bilo u nečem dobrom ili lošem. Isto kao što je teško u sadašnjem trenutku ne zatezati svoju nogu, isto je tako teško ne dopustiti da „to” misli. Ali je moguće.

U vezi vežbi. Kad ih budete praktikovali, neka oni među vama koji su ih vežbali dođu kod mene za naredne. Za sada imate dovoljno vežbi.

Morate vežbati sa onoliko delova tela sa koliko vam je moguće. Princip vašeg rada treba da bude: da pokušate da koncentrišete svu snagu koju možete na one delove tela koji izvode rad na račun drugih delova.

Čikago, 26. mart 1924.

Eksperimenti sa disanjem

Da li eksperimenti sa disanjem mogu biti korisni?

Cela Evropa je poludela za vežbama disanja. Za poslednjih četiri ili pet godina zaradio sam novac lečeći ljude koji su upropastili svoje disanje takvim metodama! Mnoge su knjige napisane o tome, svako pokušava da podučava druge. Oni kažu: „Što više dišeš, više kiseonika unosiš”, itd, i, kao rezultat, dolaze kod mene. Veoma sam zahvalan autorima takvih knjiga, osnivačima škola, i sl.

Kao što znate, vazduh je druga vrsta hrane. Ispravne proporcije se zahtevaju u svim stvarima, u pojavama koje se proučavaju u hemiji, fizici i sl. Kristalizacija može da se dogodi samo uz odgovarajuću korespondenciju, samo tada nešto novo može biti postignuto.

Svaka materija ima određenu gustinu vibracija. Interakcija između materija može da se odigra samo uz tačnu korespondenciju između vibracija različitih materija. Govorio sam o zakonu trojstva. Na primer ako su vibracije pozitivne materije 300, a negativne 100, kombinacija je moguća. Inače, ako u praksi vibracije ne odgovaraju ovim brojevima, kombinacija neće rezultirati; biće to mehanička mešavina koja bi se mogla ponovo razložiti na izvorne komponente. To još nije nova materija.

Kvantitet supstanci za kombinovanje takođe treba da bude u tačno određenoj proporciji. Vi znate da vam je za dobijanje testa potrebna određena količina vode za određenu količinu brašna

koju želite da upotrebite. Ako uzmete manje vode nego što se zahteva, nećete dobiti testo.

Vaše uobičajeno disanje je mehaničko i mehanički uzimate onoliko vazduha koliko vam je potrebno. Ako ima više vazduha ne može se kombinovati na način koji je potreban; dakle, prava proporcija je neophodna.

Ako se veštačko disanje praktikuje kao obično rezultiraće disharmonijom. Zato, da bi izbegao štetu koju veštačko disanje može doneti, pojedinac mora na odgovarajući način da promeni ostalu hranu. A to je moguće samo uz potpuno znanje. Na primer, stomaku je potrebna određena količina hrane, ne samo radi ishrane već i iz naviknutosti na nju. Jedemo više nego što nam je potrebno jednostavno zbog ukusa, zbog zadovoljstva i jer je stomak navikao na određeni pritisak. Zna da stomak ima određene nerve. Kad nema pritiska u stomaku, ovi nervi stimulišu stomadne mišiće i imamo osećaj gladi.

Mnogi organi rade mehanički, bez našeg svesnog učešća. Svaki od njih ima sopstveni ritam, a ritmovi ostalih organa stoje u određenom odnosu jedni prema drugima.

Ako, na primer, promenimo naše disanje, menjamo ritam naših pluća; ali pošto je sve povezano, drugi ritmovi se takođe postepeno menjaju. Ako nastavimo sa ovakvim disanjem za duže vreme mogu se promeniti ritmovi svih organa. Na primer, promeniće se ritam stomaka. A stomak ima svoje vlastite navike, potrebno mu je određeno vreme da svari hranu; recimo, na primer, da je potrebno da hrana miruje jedan sat. Ako se ritam stomaka promeni, hrana može kroz njega proći brže i stomak neće imati dovoljno vremena da uzme iz nje sve šta mu je potrebno. Na drugom se mestu može desiti suprotno.

Hiljadu je puta bolje ne mešati se u naš mehanizam, ostaviti ga u lošem stanju nego menjati bez znanja. Jer je ljudski organizam veoma složen aparat sačinjen od mnogo organa koji imaju različite ritmove i različite zahteve, a mnogi su organi međusobno povezani. Ili promeniti sve ili ništa, inače umesto da učini dobro pojedinac može naneti sebi štetu. Veštačko disanje je uzrok

mnogih bolesti. Samo slučajno, u izolovanim slučajevima kad se čovekovo upravljanje zaustavi na vreme, izbegne se nanošenje štete sebi. Ako ga čovek dugo praktikuje rezultati su uvek loši.

Da bi radio na sebi pojedinac mora znati svaki zavrtnj, svaki ekser sopstvene mašine - onda ćete znati šta da radite. Ali ako znate malo i pokušavate, izgubićete puno. Rizik je velik, pošto je mašina veoma složena. Ima veoma male zavrtnje koji se lako mogu oštetiti, a ako ih jače gurnete možete ih slomiti. A ovi zavrtnji ne mogu se kupiti u radnji.

Čovek mora biti veoma pažljiv. Kad znate, to je druga stvar. Ako bilo ko ovde eksperimentiše sa disanjem, bolje je da prestane dok je još vreme.

Berlin, 24. novembar 1921.

Prvi govor u Berlinu

Pitali ste u vezi cilja pokreta. Svakom telesnom položaju odgovara određeno unutrašnje stanje a, sa druge strane, svakom unutrašnjem stanju odgovara određeni položaj. Čovek, u svom životu, ima određeni broj uobičajenih stavova i prelazi iz jednog u drugi bez zaustavljanja na onima između.

Zauzimanje novih, neuobičajenih položaja omogućava vam da posmatrate sebe iznutra drugačije od načina na koji to uobičajeno radite u svakodnevnim uslovima. Ovo postaje posebno jasno kad na komandu „stop!“ morate da se odjednom ukočite. Na ovu komandu morate da se zaustavite ne samo spolja već takođe da zaustavite sve svoje unutrašnje pokrete. Mišići koji su bili napeti moraju ostati u istom stanju napetosti, a mišići koji su bili opušteni moraju ostati opušteni. Morate naćiniti napor da zadržite misli i osećanja tamo gde su bili i u isto vreme da posmatrate sebe.

Na primer, želite da postanete glumica. Vaši uobičajeni stavovi prilagođeni su igranju određene uloge - na primer, sluškinje - iako morate da igrate ulogu grofice. Grofica ima potpuno drugačije položaje. U dobroj glumačkoj školi bili bi naućeni, recimo, broju od dvesta položaja. Za groficu karakteristićni položaji su, recimo, položaji broj 14, 68, 101 i 142. Kad znate ovo, kada ste na sceni morate jednostavno da prećete iz jednog položaja u drugi i tada, koliko god loše mogli glumiti bićete grofica sve vreme. Ali ako ne znate ove položaje, onda će čak i osoba koja ima potpuno neizvećbano oko osetiti da niste grofica nego sluškinja.

Prvi govor u Berlinu

Neophodno je posmatrati sebe drugaćije nego što to ćinite u svakodnevnom životu. Neophodno je imati drugaćiji stav, ne onaj koji ste imali do sada. Znate gde su vas vaši uobićajeni stavovi odveći do sada. Besmisleno je nastaviti kao pre, kako za vas tako i za mene, jer ja nemam želje da radim sa vama ako ostanete kakvi ste. Želite znanje, ali ono šta ste stekli do sada nije znanje. To je bilo samo mehanićko prikupljanje informacije. To nije znanje u vama već izvan vas. Nema vrednost. Šta vas se tiće znanje koje je jednom stvorio neko drugi? Vi ga niste stvorili, prema tome je od male vrednosti. Kažete, na primer, da znate da namećtate slova za novine i cenite to kod sebe. Ali sada to mašina može. Kombinevanje nije stvaranje.

Svako ima ogranićen repertoar uobićajenih položaja i unutrašnjih stanja. Ona je slikar i vi ćete, možda, reći da ima svoj stil. Ali to nije stil nego ogranićenje. Šta god njene slike mogle da predstavljaju, uvek će ostajati iste, da li slika sliku evropskog života ili istoćnjaćkog. Odmah ću prepoznati da je ona, niko drugi, naslikala to. Jedan glumac koji je isti u svim ulogama - on sam - kakva je on vrsta glumca? Samo slućajno može imati ulogu koja potpuno odgovara onom šta je on u životu.

Uopšte, do danas, svo znanje je bilo mehanićko, kao što je i sve ostalo. Na primer, pogledam je ljubazno; ona odmah postaje ljubazna. Ako je pogledam ljutito, ona odjednom postaje neljubazna - i ne samo prema meni nego i prema susedu, a taj sused prema nekom drugom i tako se to nastavlja. Ona je ljuta pošto sam je pogledao mrzovoljno. Ona je ljuta mehanićki. Ali da postane ljuta vlastitom slobodnom voljom ne može. Ona je rob stavova drugih. I ne bi to bilo tako loše da su svi ti drugi uvek živa bića, ali je ona takođe rob svim stvarima. Bilo koji objekat snaćniji je od nje. To je neprekidno robovanje. Vaše funkcije nisu vaše, već ste vi sami funkcija onog šta se odvija u vama.

Za nove stvari ćovek mora naućiti da ima nove stavove. Vidite, sada svako sluša na svoj naćin, na naćin koji odgovara njegovom unutrašnjem položaju. Na primer, „starosta“³ sluša

³ Starosta - voda, rukovodilac (grupe, tećaja). U carskoj Rusiji - kmet (prim. prev.)

svojim umom, a vi svojim osećanjima; i kad bi vam tražili da ponovite, svako bi ponovio na svoj način u skladu sa svojim unutrašnjim stanjem u datom momentu. Jedan sat prolazi, neko je rekao nešto neljubazno „starosti“, dok je vama dat matematički problem za rešavanje. „Starosta“ će ponoviti šta je čuo ovde obojeno njegovim osećanjem, a vi ćete to učiniti u logičkoj formi.

A sve to je zato što samo jedan centar radi - na primer, bilo um bilo osećanja. Morate naučiti da slušate na nov način. Znanje koje ste postigli do sada je znanje jednog centra - znanje bez razumevanja. Da li ima mnogo stvari koje istovremeno znate i razumete? Na primer, znate šta je elektricitet, ali da li to razumete tako jasno kao što razumete da dva puta dva daju četiri? Kasnije razumete dovoljno jasno da vam niko ne može dokazati suprotno; ali sa elektricitetom je drugačije. Danas vam je objašnjeno na jedan način - vi verujete u to. Sutra će vam biti dato drugačije objašnjenje - takođe ćete verovati u to. Ali razumevanje je opažanje ne samo jednim nego uz najmanje dva centra. Postoji potpunije opažanje, ali privremeno je dovoljno ako postignete da jedan centar kontroliše drugi. Ako jedan centar opaža a drugi priznaje opažanje, slaže se s njim ili ga odbacuje, to je razumevanje. Ako rasprava između centara ne uspe da proizvede rezultat, biće to polurazumevanje. Polovično razumevanje takođe nije dobro. Neophodno je da sve što čujete ovde, sve o čemu govorite između sebe negde drugde treba da bude kazano ili slušano ne jednim centrom već sa dva. Inače će izostati ispravan rezultat kako za mene tako i za vas. Za vas će to biti kao pre, prosto prikupljanje nove informacije.

Sve vežbe koje mogu biti date u Institutu mogu se podeliti na sedam kategorija. Centar gravitacije prve kategorije je u tome da su one specijalno za telo. Druga vrsta, specijalno za um. Treća vrsta, specijalno za osećanja. Četvrta vrsta, za um i telo zajedno. Peta vrsta, za telo i osećanja. Šesta vrsta, za osećanja, misli i telo. Sedma vrsta, za sve tri zajedno i naš automatizam. Mora da se zapazi da više od svega živimo u ovom automatizmu. Kad bi sve vreme živeli samo centrima oni ne bi imali dovoljno energije. Prema tome, ovaj nam je mehanizam potpuno neophodan, iako je u ovom trenutku naš najveći neprijatelj od kog treba da se privremeno oslobodimo da bi, prvo, formirali svesno telo i um. Kasnije, ovaj automatizam mora biti proučavan u svrhu njegovog prilagođavanja.

Sve dok nismo slobodni od ovog automatizma ne možemo ništa naučiti. Moramo ga privremeno udaljiti.

Neke su nam vežbe već znane. Na primer, proučavamo vežbe za telo. Različiti zadaci koje smo učinili bili su elementarne vežbe za um. Još nismo uradili nikakve vežbe za osećanja - one su složenije. Prvo one su čak teške da se predstavje. Iako su od glavne važnosti za nas. Carstvo osećanja zauzima prvo mesto u našem unutrašnjem životu; zaista sve naše nesreće potiču od dezorganizovanih osećanja. Imamo suviše materijala ove vrste i mi živimo od njega sve vreme.

Ali u isto vreme mi nemamo osećanja. Mislim, nemamo ni objektivna ni subjektivna osećanja. Celokupna oblast naših oseća-

nja ispunjena je nečim stranim i potpuno mehaničkim. Postoje tri vrste osećanja – subjektivna, objektivna i automatska. Na primer, ne postoji ni objektivno ni subjektivno osećanje moralnosti.

Objektivno osećanje moralnosti je povezano sa određenim opštim, uređenim i nepromenljivim moralnim zakonima, učvršćenim kroz vekove, i hemijski i fizički usklađenim sa ljudskim okolnostima i prirodom, objektivno utvrđenim za sve i povezanim sa prirodom (ili, kako se kaže, sa Bogom).

Subjektivno osećanje moralnosti je kad čovek, na osnovu sopstvenog iskustva i sopstvenih personalnih kvaliteta, ličnih zapazanja, uz potpuno sopstveni osećaj za pravdu, itd, oblikuje lični koncept moralnosti na osnovu kog živi.

Ne samo da su prvo i drugo osećanje moralnosti odsutni kod ljudi nego oni nemaju ni ideju o njima.

A to što smo rekli za moralnost odnosi se na sve.

Mi imamo u našim umovima više ili manje teoretsku ideju o moralnosti. Čuli smo i čitali. Ali ne možemo to da primenimo u životu. Mi živimo kako nam naš mehanizam dopusti. Teoretski znamo da treba da volimo N-a, ali u stvarnosti on nam može biti antipatičan - može da nam se ne dopada njegov nos. Umom razumem da emocionalno treba da zauzmem ispravan stav prema njemu, ali sam nesposoban za to. Negde daleko od N-a, mogu tokom godine da donesem odluku da zauzmem dobar stav prema njemu. Ali ako su se određene mehaničke asocijacije učvrstile, kad ga budem video bić kao pre. U vezi nas osećanje moralnosti je automatsko. Možda bih mogao da ustanovim pravilo za sebe da mislim na takav način, ali „to” ne živi tako.

Ako želimo da radimo na sebi ne smemo biti samo subjektivni; moramo navići sebe da razumemo šta objektivno znači. Subjektivno osećanje ne može biti isto kod svih pošto su svi ljudi različiti. Jedan je Englez, drugi je Jevrejin, jedan voli zviždovku, itd. Mi smo svi različiti, ali naše razlike treba da budu ujedinjene objektivnim zakonima. U određenim okolnostima su dovoljni mali subjektivni zakoni. Ali u zajedničkom životu pravda može biti postignuta samo kroz objektivno. Objektivni zakoni su

veoma ograničeni. Kad bi svi ljudi nosili u sebi ovaj mali broj zakona, naš unutrašnji i spoljašnji život bio bi u velikoj meri srećniji. Ne bi bilo usamljenosti, niti bi bilo nestecćnih stanja.

Od najdrevnijih vremena kroz životno iskustvo i mudro državnštvo, život je sam postepeno razvio petnaest zapovesti i ustanovio ih kako za dobro pojedinaca tako i za dobro svih ljudi. Kad bi ovih petnaest zapovesti stvarno bilo u svima nama, bili bismo sposobni da razumemo, volimo, mrzimo. Imali bismo poluge za temelj ispravnog suđenja.

Sve religije, sva učenja dolaze od Boga i govore u ime Boga. To ne znači da ih je Bog zaista njima dao, nego da su povezani sa jednom celinom i sa onim šta mi zovemo Bog.

Na primer: Bog je rekao, voli svoje roditelje i volećeš mene. I zaista, ko god ne voli svoje roditelje ne može voleti Boga.

Pre nego što nastavimo, zastanimo i zapitajmo se: Da li smo voleli svoje roditelje, da li smo ih voleli onoliko koliko su zasluživali, ili je to jednostavno bio slučaj da „to voli”, i kako bi trebalo da smo voleli?

Prieuré, 9. februar 1923.

Kako je sa svim tako je i sa pokretima. Pokreti se obavljaju bez učešća drugih delova organizma. Takvi su pokreti štetni za organizam. Ali su korisni zbog posledica do kojih dovode. Naglašavam, zbog posledica. Ali, svaki pokret koji prevazilazi granice na koje je organizam navikao ispočetka je nakratko štetan. Pokreti postaju korisni kasnije ako su praćeni odgovarajućom nametom.

Kad pokretima pridemo iz ugla rada, možemo ih podeliti na sledeće kategorije:

- 1) Kad pojedinac uzima u obzir posebnosti čovekove građe, kako one sadašnje tako i one kakve bi mogle biti u budućnosti.
- 2) Kad disanje učestvuje u pokretu.
- 3) Kad misao učestvuje u pokretu.
- 4) Kad čovekov stari, konstantni, nepromenljivo karakteristični pokret ima udeo.

Samo ako su pokreti povezani sa stvarima koje sam nabrojao mogu biti korisni za običan, svakodnevni život.

Odvajam ideju svakodnevnog života od ideje života povezanog sa radom na samousavršavanju i unutrašnjem razvoju. Pod svakodnevnim životom mislim normalan, zdrav život.

Zbog našeg rada, pored četiri kategorije koje sam nabrojao, moramo da pridružimo pokretima naša normalna osećanja i osećaje, kao i posebna osećanja i posebne osećaje koje nastojimo

Kako je sa svim tako je i sa pokretima

da postignemo. Ovaj drugi osećaj treba da se postigne bez uništavanja već prisutnih osećaja.

Tako postoje četiri uslova.

Na ovaj način vidite da radi činjenja istinski korisnog pokreta moramo da mu pridružimo sve prethodno spomenute pokrete različitih kategorija. Morate shvatiti da samo onda pokret može biti koristan. Nikakav rezultat se ne može očekivati ako je i samo jedan od spomenutih uslova odsutan.

Najlakši od naših pokreta je onaj prost organski pokret koji smo u stanju da uradimo (koji smo već izučavali). Pokreti koje smo do sada činili su oni koje svi ljudi čine i koje svako može učiniti. I mada pokreti koje ćemo izvoditi mogu izgledati komplikovani na prvi pogled, svako ih može lako izvesti ako dovoljno vežba.

Međutim, ako počnemo da pridodajemo ovim pokretima jedan od spomenutih uslova, pokazaće se mnogo težim i neće više biti mogući za svakog. A ako postepeno pridodajemo nekoliko uslova, takav će pokret postati moguć samo za veoma ograničeni broj ljudi.

I na kraju, da bi krenuli ka dostizanju cilja zbog koga smo i počeli da izučavamo pokrete, neophodno je pokretu koji protiče u nama postepeno pridruživati uslove o kojima sam govorio.

Sada, da bi započeli sa tim, suštinski je važno da odaberemo odgovarajuće tipove. Zajedno sa tim postepeno ćemo proučavati i uvežbavati drugi uslov - to jest, disanje.

Za početak podelićemo se na grupe; kasnije ćemo podeliti same grupe i na taj način ćemo doći do pojedinca.

Njujork, 16. mart 1924.

Glumac

Pitanje: Da li je glumačka profesija korisna za razvoj usklađenog rada centara?

Odgovor: Što više glumac igra to više rad centara kod njega postaje odvojen. Da bi glumio, čovek prvo pre svega mora biti umetnik.

Govorili smo o spektru koji stvara belu svetlost. Čovek može biti nazvan glumcem samo ako je u stanju, da se tako kaže, da proizvede belu svetlost. Stvarni glumac je onaj koji stvara, onaj koji može da proizvede svih sedam boja spektra. Postojali su, a čak i danas postoje takvi glumci. Ali u modernim vremenima glumac je generalno samo spolja glumac.

Kao i svaki drugi čovek, glumac ima određen broj osnovnih položaja; njegovi ostali položaji samo su različite njihove kombinacije. Sve su uloge izgrađene na položajima. Nemoguće je postići nove položaje praksom; praksa može samo da osnaži stare. Što duže nastavljate, teže postaje naučiti nove položaje - manje je mogućnosti.

Sav intenzitet glumca glumca je uzaludan: to je samo rasipanje energije. Kad bi ovaj materijal bio sačuvan i potrošen na nešto novo, bilo bi korisnije. Kako stvari stoje, potroši se na stare stvari.

Samo u vlastitoj mašti i mašti ostalih ljudi može se činiti da glumac stvara. U stvarnosti glumac ne može da stvara. U našem radu ova profesija ne može pomoći; naprotiv, kvvari stvari za sutra. Što se pre čovek odrekne ovog zanimanja to je bolje za

sutra, lakše je početi nešto novo. Talenat se može napraviti za dvadeset četiri časa. Genije postoji, ali običan čovek ne može biti genije. To je samo reč.

Isto je u svim umetnostima. Stvarna umetnost ne može biti rad običnog čoveka. On ne može da čini, on ne može da bude „Ja”. Glumac ne može imati šta drugi čovek ima - ne može osećati kako drugi oseća. Ako igra ulogu sveštenika, treba da posćduje razumevanje i osećanja sveštenika. Ali on ovo može samo ako ima sav sveštenikov materijal, sve šta sveštenik zna i razume. I tako je sa svakom profesijom; zahteva se specijalno znanje. Glumac bez znanja samo mašta.

Asocijacije rade na određen i precizan način kod svake osobe. Vidim čoveka koji čini određeni pokret. To mi daje šok i od tada asocijacije počinju. Policajac bi verovatno pretpostavio da je čovek želeo da isprazni moj džep. Ali ako pretpostavimo da čovek uopšte nije razmišljao o mom džepu, ja, kao policajac, ne bih razumeo pokret. Ako sam sveštenik, imam druge asocijacije; mislim da pokret ima nešto sa dušom, mada čovek stvarno razmišlja o mom džepu.

Samo ako poznajem psihologiju i sveštenika i policajca i njihove različite pristupe, mogu razumeti svojim umom; samo ako imam odgovarajuća osećanja i položaje u mom telu mogu znati svojim umom kakve će biti njihove misaone asocijacije i takođe koje misaone asocijacije kod njih izazivaju koje emocionalne asocijacije. To je prva tačka.

Poznavajući mašinu, dajem naredbe svakog trenutka asocijacija da se promene - ali to moram činiti svakog trenutka. Svakog se trenutka asocijacije menjaju automatski, jedna izaziva drugu itd. Ako glumim, moram upravljati svakog trenutka. Nemoguće je prepustiti to impulsu. A ja mogu da upravljam samo ako je prisutan neko ko je u stanju da upravlja.

Moje misli ne mogu da upravljaju - zauzete su. Moja su osećanja takođe zauzeta. Tako mora postojati neko tu ko nije uvučen u glumu, ko nije uvučen u život - samo je tada moguće upravljati.

Čovek koji ima „Ja” i koji zna šta se zahteva u svakom pogledu može da glumi. Čovek koji nema „Ja” ne može da glumi.

Običan glumac ne može da igra ulogu - njegove su asocijacije drugačije. Može imati podesan kostim i zauzimati približno odgovarajuće položaje, praviti grimase kako producent i autor upravljaju. Autor takođe mora znati sve ovo.

Da bi bio stvaran glumac, pojedinac mora biti stvaran čovek. Stvaran čovek može biti glumac a stvaran glumac može biti čovek.

Svako treba da se trudi da bude glumac. To je visok cilj. Cilj svake religije, svakog znanja je biti glumac. Ali sada su svi glumci.

Njujork, 2. mart 1924.

Stvaralačka umetnost - asocijacije

Pitanje: Da li je neophodno izučavati matematičke osnove umetnosti ili umetnička dela mogu biti stvorena bez tog izučavanja?

Odgovor: Bez ovog izučavanja pojedinac može očekivati samo slučajne rezultate; ponavljanje se ne može očekivati.

Pitanje: Da li može postojati nesvesna stvaralačka umetnost, koja dolazi iz osećanja?

Odgovor: Ne može postojati nesvesna stvaralačka umetnost, a naša su osećanja veoma glupa. Ona vide samo jednu stranu, dok razumevanje svega mora biti sa svih strana. Proučavanjem istorije vidimo da su postojali takvi slučajni rezultati, ali to nije pravilo.

Pitanje: Da li pojedinac može pisati harmoničnu muziku bez znanja matematičkih zakona?

Odgovor: Postojeće harmonija između jedne note i druge i postojeće akordi, ali neće biti harmonije između harmonija. Sada govorimo o uticaju, svesnom uticaju. Kompozitor može vršiti uticaj.

Kakve su stvari sada bilo šta može čoveka dovesti u jedno ili drugo stanje. Pretpostavimo da osećate sreću. U tom trenutku prisutna je buka, zvono, muzika - neka melodija, možda fokstrot. Potpuno zaboravljate da ste je čuli, ali kasnije, kad začujete istu

muziku, ili isto zvono izazivaju isto osećanje asocijacijom: recimo, ljubav. Ovo je takođe jedan uticaj, ali subjektivan.

Ne samo muzika nego bilo koja vrsta buke može poslužiti ovde kao asocijacija. Ako je povezana sa nečim neprijatnim kao, na primer, sa gubljenjem nekog novca, neprijatna asocijacija će rezultirati.

Ali mi govorimo o objektivnoj umetnosti, objektivnim zakonima u muzici ili u slikanju.

Umetnost koju poznajemo je subjektivna, pošto bez matematičkog znanja ne može postojati objektivna umetnost. Slučajni rezultati su veoma retki.

Asocijacije su veoma snažna i važna pojava za nas, ali je njihovo značenje već zaboravljeno. U drevna vremena ljudi su imali posebne svetkovine. Jedan dan, na primer, bio je posvećen određenim kombinacijama zvuka, drugi cveća, ili boja, treći ukusa, neki vremenu, hladnoći i vrelini. Onda su upoređivani različiti osećaji.

Jednog sata bio bi jedan zvuk, drugog sata drugi. Tokom tog vremena kružilo je posebno piće, ili ponekad poseban „dim”. Ukratko, određena stanja i osećanja su izazivana hemijskim sredstvima uz pomoć spoljašnjih uticaja, sa namerom da se stvore određene asocijacije za budućnost. Kasnije kad bi se ponovile slične spoljašnje okolnosti, izazvale bi ista stanja.

Postojao je čak poseban dan za miševе, zmije i životinje kojih se generalno plašimo. Ljudima je davano posebno piće i onda su pripremani da prihvataju takve stvari kao što su zmije da bi se navikli na njih. To je proizvodilo takav utisak da se čovek više ne bi plašio uopšte.

Takvi su običaji davno postojali u Persiji i Jermeniji. U bivšim vremenima ljudi su razumevali ljudsku psiho-logiju veoma dobro i upravljali se prema njoj. Ali razlozi nikad nisu bili objašnjavani masama; davana im je potpuno drugačija interpretacija, iz drugačijeg ugla. Samo su sveštenici znali značenje svega toga. Te činjenice odgovaraju pre-hrišćanskim vremenima, kad su ljudima vladali sveštenici-kraljevi.

Pitanje: Da li plesovi služe samo kontrolu tela ili takođe imaju i mističko značenje?

Odgovor: Plesovi su za um. Oni ne pružaju ništa duši - duši nije ništa potrebno. Ples ima određeno značenje; svaki pokret ima određen sadržaj.

Ali duša ne pije viski, ne voli ga. Ona voli drugu hranu koju prima nezavisno od nas.

Njujork, 29. februar 1924.

Pitanja i odgovori o umetnosti, itd.

Pitanje: Da li rad Instituta nužno dovodi do napuštanja našeg sopstvenog rada za izvestan broj godina, ili on može biti očuvan u isto vreme?

Odgovor: Rad Instituta je unutrašnji rad; do sada ste obavljali samo spoljašnji rad, ali ovo je potpuno drugačije. Za neke može biti neophodno da prekinu spoljašnji rad, za druge ne.

Pitanje: Da li je cilj da se razvijemo i postignemo ravnotežu, tako da možemo postati snažniji od spoljašnjeg sveta i da se razvijemo u natčoveka?

Odgovor: Čovek mora da shvati da ne može da čini. Sve naše aktivnosti su pokrenute spoljašnjim podsticajem; sve je to mehanički. Ne možete da činite čak i ako želite da činite.

Pitanje: Koje mesto umetnost i stvaralački rad zauzimaju u vašem sistemu?

Odgovor: Današnja umetnost nije nužno stvaralačka. Ali za nas umetnost nije cilj nego sredstvo. Drevna umetnost ima izvesni unutrašnji sadržaj. U prošlosti, umetnost je imala istu svrhu koju danas imaju knjige - svrhu čuvanja i prenošenja određenog znanja. U drevnim vremenima nisu pisali knjige nego su izražavali znanje kroz umetnička dela. Pronašli bismo mnoge ideje u drevnoj umetnosti koja je doprla do nas, kad bi znali kako da je čitamo. Sva je umetnost onda bila takva, uključujući muziku. A ljudi drevnih vremena posmatrali su umetnost na taj način.

Videli ste naše pokrete i plesove. Ali sve što ste videli bila je spoljašnja forma - lepota, tehnika. Ali ja ne volim spoljašnju stranu koju vi vidite. Za mene, umetnost je sredstvo za harmoničan razvoj. U svemu što činimo fundamentalna ideja je da činimo ono šta ne može biti učinjeno automatski i bez misli.

Obične vežbe i plesovi su mehanički. Ako je naš cilj harmoničan razvoj čoveka, onda su za nas plesovi i pokreti sredstvo za kombinovanje uma i osećanja sa pokretima tela i njihovo zajedničko ispoljavanje. U svim stvarima, mi imamo cilj da razvijemo nešto što se ne može razviti direktno ili mehanički - što objašnjava celog čoveka: um, telo i osećanja.

Druga svrha plesova je izučavanje. Izvesni pokreti nose dokaz u sebi, određeno znanje, ili religiozne i filozofske ideje. U nekim od njih pojedinac čak može pročitati recept za pripremanje nekog jela.

U mnogim delovima Istoka unutrašnji sadržaj ovog ili onog plesa sada je skoro potpuno zaboravljen, a ljudi nastavljaju da plešu jednostavno iz navike.

Tako pokreti imaju dva cilja: izučavanje i razvoj.

Pitanje: Da li to znači da je sva zapadna umetnost bez značenja?

Odgovor: Izučavao sam zapadnu umetnost posle proučavanja drevne umetnosti Istoka. Da vam kažem istinu, nisam našao ništa na Zapadu što se može porediti sa istočnom umetnošću. Zapadna umetnost ima mnogo spoljašnjeg, ponekad velik deo filozofskog; ali istočna umetnost je precizna, matematička, bez manipulisanja. Ona je oblik teksta.

Pitanje: Zar niste našli ništa slično u drevnoj umetnosti Zapada?

Odgovor: Proučavanjem istorije vidimo kako se sve postepeno menja. Isto je i sa religioznim ceremonijama. Na početku one imaju značenje a oni koji ih izvode razumeju to značenje. Ali malo-po-malo značenje se zaboravlja i ceremonije nastavljaju da

se izvode mehanički. Isto je sa umetnošću. Na primer, da bi se razumela knjiga napisana na engleskom neophodno je znati engleski. Ne govorim o mašti već o matematičkoj, nesubjektivnoj umetnosti.

Moderni slikar može verovati u svoju umetnost i osećati je, ali vi je vidite subjektivno: jednoj se osobi dopada, drugoj ne. To je stvar osećanja, svidanja i nesvidanja.

Ali drevna umetnost nije bila za dopadanje. Svako ko je znao da čita razumeo je. Sada je ta svrha umetnosti potpuno zaboravljena.

Na primer, uzmite arhitekturu. Video sam neka dela arhitekture u Persiji i Turskoj - na primer, jednu zgradu sa dve sobe. Svako ko bi ušao u ove sobe, bio mlad ili star, Englez ili Persijanac, zaplakao bi.

To se događalo sa ljudima različitog porekla i obrazovanja. Nastavili smo sa ovim eksperimentom još dve ili tri nedelje i posmatrali svačiju reakciju. Rezultat je uvek bio isti. Posebno smo birali vesele ljude.

Sa tim arhitektonskim kombinacijama, matematički izračunatim vibracijama nikakav drugi efekat ne bi mogao biti proizveden. Mi smo pod određenim zakonima i ne možemo pružiti otpor spoljašnjim uticajima. Pošto je arhitekta ove zgrade posedovao drugačije razumevanje i gradio matematički, rezultat je uvek bio isti.

Napravili smo drugi eksperiment. Podesili smo naše muzičke instrumente na poseban način i tako kombinovali zvuke da smo čak i kod slučajno dovedenog prolaznika sa ulice postizali željeni rezultat. Jedina je razlika bila u tome što je neko osećao manje, neko više.

Dolazite u manastir. Niste religiozan čovek, ali ono što se svira i peva tamo izaziva u vama želju da se molite. Kasnije ćete biti iznenađeni ovim. A tako je sa svakim.

Ova objektivna umetnost zasnovana je na zakonima, dok je moderna muzika potpuno subjektivna. Moguće je pokazati odakle sve u toj subjektivnoj umetnosti dolazi.

Pitanje: Da li je matematika u osnovi sve umetnosti?

Odgovor: Celokupne drevne istočne umetnosti.

Pitanje: Da li bi onda svako ko zna formulu mogao da sagradi savršen oblik kao što je katedrala, proizvodeći isto osećanje?

Odgovor: Da, i da dobije iste reakcije takođe.

Pitanje: Onda je umetnost znanje, ne talenat?

Odgovor: Ona je znanje. Talenat je relativan. Mogao bih da te naučim da pevaš čak i ako nemaš sluh.

Pitanje: Dakle, ako bih znao matematiku, mogao bih pisati kao Šubert?

Odgovor: Znanje je neophodno - matematike i fizike.

Pitanje: Okultne fizike?

Odgovor: Sve znanje je jedno. Ako znaš samo četiri aritmetička pravila, onda je decimalna podela za tebe viša matematika.

Pitanje: Da bi pisao muziku zar nije potrebna ideja podjednako kao znanje?

Odgovor: Matematički zakon je isti za svakog. Sva matematički konstruisana muzika je rezultat pokreta. Jedno vreme sam imao ideju o posmatranju pokreta, pa sam tokom putovanja prikupljajući materijal o umetnosti samo posmatrao pokrete. Vrativši se kući, izvodio sam muziku u skladu sa pokretima koje sam posmatrao i pokazala se identičnom sa stvarnom muzikom, pošto je čovek koji ju je napisao napisao matematički. Iako, dok sam posmatrao pokrete, pošto nisam imao vremena, nisam slušao muziku.

(Neko je postavio pitanje o muzičkoj skali)

Odgovor: Na Istoku imaju istu oktavu kao kod nas - od *do* do *do*. Samo što ovde oktavu delimo na 7, dok tamo imaju drugačije podele: na 48,7,4,23,30. Ali zakon je svuda isti: od *do* do *do*, ista oktava.

Svaka nota takođe sadrži sedam. Što finije uho, to je veći broj podela. Na Institutu koristimo četvrtinu tona pošto zapadnjački instrumenti nemaju manje podele. Sa pijaninom pojedinac mora da pravi izvesni kompromis, dok žičani instrumenti dozvoljavaju upotrebu četvrtine tona. Na Istoku ne koriste samo četvrtinu nego i sedminu tona.

Strancima istočnjačka muzika zvuči monotono, oni se samo čude njenoj grubosti i muzičkom siromaštvu. Ali ono što njima zvuči kao jedna nota, za lokalnog stanovnika je cela melodija - melodija sadržana u jednoj noti. Ta vrsta melodije je mnogo teža od naših. Ako neki istočnjački muzičar napravi grešku u njegovoj melodiji rezultat je kakofonija za njih, ali za evropljanina cela stvar je ritmički monotona. U tom smislu, samo čovek odrastao tamo može razlikovati dobru i lošu muziku.

Pitanje: Ako mu se da matematičko znanje da li bi čovek mogao sebe da izrazi u jednoj od umetnosti?

Odgovor: Za razvoj ne postoje granice, kako za mladog tako i za starog.

Pitanje: U kom pravcu?

Odgovor: U svim pravcima.

Pitanje: Da li je potrebno da želimo to?

Odgovor: Nije to samo željenje. Prvo ću vam objasniti u vezi razvoja. Postoji zakon evolucije i involucije. Sve je u pokretu,

kako kod organskog života tako i neorganskog, ili se uzdiže ili pada. Ali evolucija ima svoje granice, kao i involucija. Kao primer uzmimo muzičku skalu od sedam nota. Od jednog *do* do drugog postoji jedno mesto zaustavljanja. Kad dodirnete dirke, počinjete sa *do* - vibracijom koja ima određeni impuls u sebi. Sa tom vibracijom može da se dospe do određene udaljenosti dok ne počne da vibrira druga nota, po imenu *re*, zatim *mi*. Do te tačke note imaju unutrašnju mogućnost nastavljanja, ali tu, ako nema spoljašnjeg guranja, oktava se vraća. Ako zadobije ovu spoljašnju pomoć, može sama da nastavi dugo. Čovek je takođe sačinjen u skladu sa tim zakonom. Čovek služi kao jedan aparat u razvoju ovog zakona. Jedem, ali me priroda stvorila sa određenom svrhom, moram da se razvijam. Ne jedem radi sebe već radi neke spoljašnje svrhe. Jedem pošto ta stvar ne može da se razvije sama bez moje pomoći. Jedem neki hleb, takođe udišem vazduh i unosim utiske. Oni dolaze spolja i potom rade po zakonu. To je zakon oktave. Ako uzmemo bilo koju notu, ona može postati *do*. *Do* sadrži i mogućnost i impuls; može da se uspne do *re* i *mi* bez pomoći. Hleb može da se razvija, ali ako nije pomešan sa vazduhom ne može postati *fa*; ta energija mu pomaže da pređe teško mesto. Posle toga nije mu potrebna pomoć sve do *si*, ali dalje od toga ne može sam. Naš je cilj da pomognemo oktavi da se dovrši. *Si* je najviša tačka običnog životinjskog života i ono je materija od koje može da se izgradi novo telo.

Pitanje: Da li je duša zasebna?

Odgovor: Sav zakon je jedan; ali duša je daleko, dok mi sad govorimo o bližim stvarima. Ali ovaj zakon, zakon trojstva je svuda - ne može biti nove stvari bez treće sile.

Pitanje: Da li se može preći zastoju posredstvom treće sile?

Odgovor: Da, ako posedujete znanje. Priroda je tako uredila da su vazduh i hleb hemijski potpuno različiti i ne mogu da se mešaju;

ali kako se hleb menja u *re* i *mi*, postaje propustljiviji tako da tad mogu da se mešaju.

Sada morate raditi na sebi; kad dođete do *mi*, možete naići na pomoć.

Pitanje: Slučajno?

Odgovor: Jedan komad hleba jedem, drugi bacam; da li je to slučajno? Čovek je fabrika sa tri sprata. Postoje troja vrata kroz koja se uzimaju sirovine i skladište. Kad bi to bila fabrika kobasica svet bi video samo trupine kako ulaze i kako izlaze kobasice. Ali u stvarnosti je to mnogo komplikovanije uređenje. Ako želimo da sagradimo fabriku sličnu onoj koju izučavamo, moramo prvo pogledati sve mašine i pregledati ih do detalja. Zakon „kako gore, tako dole” svuda je isti; sve je to jedan zakon. Mi takođe u nama imamo Sunce, Mesec i planete, samo na veoma maloj skali.

Sve je u pokretu, sve emanira, jer sve jede nešto i samo biva pojedeno od nečeg. Zemlja takođe ima emanacije, a isto tako i Sunce i te su emanacije materijalne. Zemlja ima atmosferu koja ograničava njene emanacije. Između Zemlje i Sunca tri su vrste emanacija; emanacije Zemlje dostižu kratku udaljenost, emanacije planeta idu mnogo dalje, ali ne sve do Sunca. Između nas i Sunca postoje tri vrste materije, svaka različite gustine. Prva - materija bliska Zemlji, koja sadrži njene emanacije; onda materija koja sadrži emanacije planeta; i još dalje - materija u kojoj postoje samo emanacije Sunca. Gustine stoje u odnosu 1, 2 i 4, a vibracije u obrnutoj proporciji, pošto finija materija ima veću brzinu vibracije. Ali iza našeg Sunca su druga sunca koja takođe emaniraju i šalju uticaje i materiju, a iza njih je izvor, koji možemo izraziti samo matematički i koji takođe emanira. Ova viša mesta su izvan doseg sunčevih emanacija.

Ako materijal sa najudaljenije granice uzmemo kao 1, tada što je veća podela materije u skladu sa gustinom, to su viši brojevi. Isti zakon prožima sve - zakon trojstva - pozitivno, negativno,

neutrališuće. Kad su prve dve sile izmešane sa trećom, stvoreno je nešto potpuno drugačije.

Na primer, brašno i voda ostaju brašno i voda - nema promene; ali ako dodate vatru, vatra će ih ispeći i nova će stvar biti stvorena sa drugačijim osobinama.

Jedinstvo je sastavljeno od tri materije. U religiji postoji molitva: Bog Otac, Bog Sin i Bog Sveti Duh, Tri u Jednom - pre iskazivanje zakona nego činjenica. To fundamentalno jedinstvo se koristi u fizici i uzima za standard jedinstva.

Tri materije su „ugljenik”, „kisonik” i „azot”, a zajedno čine „vodonik” koji je temelj sve materije, bez obzira na njenu gustinu. Kosmos je oktava sa sedam nota, čija se svaka nota može podeliti na dalju oktavu, opet i opet do najudaljenijeg deljivog atoma. Sve je uređe-no po oktavama, svaka oktava postaje nota veće oktave, dok ne dođete do kosmičke oktave.

Od Apsoluta emanacije idu u svim pravcima, ali mi ćemo uzeti jedan - Kosmički Zrak na kom smo mi: Mesec, organski život, Zemlja, planete, Sunce, sva sunca, Apsolut. Kosmički Zrak ne ide dalje.

Emanacije Apsoluta se susreću sa drugom materijom i pretvaraju se u novu materiju, postepeno postajući gušće i gušće i menjajući se u skladu sa zakonom. Ove emanacije iz Apsoluta možemo uzeti kao trostruke, ali kad se pomešaju sa sledećim nivoom materije postaju šestostruke. A pošto, kao u nama, postoje evolucija i involucija, proces može da ide kako gore tako dole, a *do* ima snagu da se transformiše u *si*, ili u drugom pravcu u *re*. Oktavi Zemlje je potrebna pomoć kod *mi*, koja dolazi od planeta, da pretvori *mi* u *fa*.

Pitanje: U skladu sa oktavom, da li je moguće zamisliti druge kosmose sa drugačijim uređenjem?

Odgovor: Ovaj zakon je svevladajući, dokazan kroz eksperimente.

Pitanje: Čovek ima jednu oktavu u sebi; ali šta je sa višim mogućnostima?

Odgovor: To je cilj svih religija, da pronađu kako činiti. To ne može biti učinjeno nesvesno, već podukom kroz sistem.

Pitanje: Da li je to postepeni razvoj?

Odgovor: Do određene granice, ali posle nailazi teško mesto (fa) i neophodno je pronaći kako ga preći u skladu sa zakonom.

Pitanje: Da li je granica ista za svakog?

Odgovor: Prilazni putevi su različiti, ali svi moraju dospeti u „Filadelfiju”. Granice su iste.

Pitanje: Da li bi uz matematički zakon svako mogao da se razvije do višeg stepena?

Odgovor: Telo je, kad se rodi, rezultat mnogih stvari i ono je samo jedna prazna mogućnost. Čovek se rodi bez duše, ali je moguće da stvori jednu. Nasleđe nije važno za dušu. Svaki čovek ima mnogo stvari koje mora promeniti; one su individualne; ali, iza te tačke, priprema ne može pomoći.

Putevi su različiti, ali svi moraju dospeti u „Filadelfiju” - to je osnovni cilj svih religija. Ali svaka ide specijalnom putanjom. Posebna priprema je neophodna; sve naše funkcije moraju biti koordinisane i svi naši delovi razvijeni. Posle „Filadelfije”, put je jedan.

Čovek je tri osobe sa različitim jezicima, različitim željama, različitim razvojem i vaspitanjem; ali kasnije - sve je isto. Postoji samo jedna religija, pošto svi moraju biti podjednako razvijeni.

Možete početi kao hrišćanin, budista, musliman, i ići samo linijom na koju ste navikli, počinjući od jednog centra. Ali naknadno i drugi moraju takođe biti razvijeni.

Ponekad religija promišljeno skriva stvari, jer inače ne bismo radili. U hrišćanstvu vera je apsolutno neophodna i hrišćani moraju razvijati osećanje; i zato je neophodno da se radi samo na

toj funkciji. Ako verujete, možete uraditi sve neophodne vežbe. Ali bez vere ne možete ih uraditi produktivno.

Ako želimo da pređemo sobu, možemo ne biti u stanju da je pređemo pravo, pošto je put veoma težak. Učitelj to zna i zna da moramo poći levo, ali nam ne kaže. Mada je idenje levo naš subjektivni cilj, naša je odgovornost da je pređemo pravo. Onda, kad stignemo tamo i prođemo poteškoće, moramo postaviti novi cilj opet.

Mi smo tri, ne jedan, svaki sa različitim željama. Čak i ako um zna koliko je važan cilj, konj ne brine ni za šta drugo nego za hranu; pa ponekad moramo da ga zavaramo i nahranimo.

Ali koji god put da preduzmemo, naš je cilj da razvijemo dušu, ispunimo našu sudbinu. Mi smo rođeni u jednoj reci gde su kapi pasivne, ali onaj ko radi za sebe pasivan je spolja, a aktivan iznutra. Oba su života u skladu sa zakonom: jedan ide putem involucije, drugi putem evolucije.

Pitanje: Da li ste srećni kad dospete u „Filadelfiju”?

Odgovor: Ja znam samo dve stolice. Nijedna nije nesrećna: ovde je srećna, a druga stolica je takođe srećna. Čovek može uvek tragati za boljom stolicom. Kad počinje da traga za boljom stolicom to uvek znači da je razočaran, jer kad je zadovoljan, ne traga za drugom. Ponekad je njegova stolica toliko loša da ne može na njoj da sedi nimalo duže i odlučuje da će, pošto je tako loše tu gde je, tragati za nečim drugim.

Pitanje: Šta se događa posle „Filadelfije”?

Odgovor: Vrlo mala stvar. Sada je veoma loše za vozilo to što su u njemu samo putnici, koji izdaju naredbe kako im se dopada - nema trajnog gospodara.

Posle „Filadelfije” postoji gazda koji je odgovoran, koji misli za sve, sve uređuje i prati da sve bude u redu. Siguran sam da je jasno da je za sve bolje imati gospodara.

Pitanje: Savetovali ste iskrenost. Otkrio sam da bih radije bio srećna budala nego nesrećni filozof.

Odgovor: Verujete da niste zadovoljni sobom. Ja vas guram. Vi ste potpuno mehanični, ne možete ništa da činite, halucinirate. Kad gledate jednim centrom potpuno ste pod halucinacijom; kad gledate sa dva onda ste polu-slobodni; ali kad gledate sa tri centra onda ne možete biti pod halucinacijom uopšte. Morate početi prikupljanjem materijala; ne možete imati nikakav hleb bez pečenja; znanje je voda, telo je brašno, a osećanje - patnja - je vatra.

Svo ovo učenje dato u fragmentima mora biti sastavljeno, a opažanja i akcije moraju biti povezani sa njim. Ako nema lepka ništa se neće spojiti.

(Prieuré, 17. jul 1922. i 2. mart 1923)

Sve naše emocije su rudimentarni organi „nećeg višeg”, npr, strah može biti organ buduće vidovitosti, ljutnja istinske snage, itd.

(Prieuré, 29. jul 1922)

Tajna sposobnosti asimiliranja involirajućeg dela vazduba je u pokušaju shvatanja našeg istinskog značenja, i istinskog značenja onih koji vas okružuju. . .

Iz pažnje prema susedu i shvatanja njegovog istinskog značenja i toga da će umreti, žalost i saosećanje će se podići u vama prema njemu i na kraju ćete ga voleti.

(Njujork, 8. februar 1931)

Ako pomognete drugima drugi će vama pomoći, možda sutra, možda za 100 godina, ali će vam pomoći. Priroda mora da plati dug. . . To je matematički zakon, a sav život je matematički.

(Prieuré, 12. avgust 1924)

Gledajući unazad, sećamo se samo teških perioda naših života, nikad mirnih vremena; poslednje je san, prethodno borba i prema tome život.

(Prieuré, 12. avgust 1924)

Njujork, 1. mart 1924.

Bog Reč

Na početku svake religije pronalazimo potvrdu postojanja Boga Reči i Reči Boga.

Jedno učenje kaže da dok svet još nije bio ništa, postojale su emanacije, postojao je Bog Reč. Bog Reč je svet. Bog je rekao: „Neka bude” i poslao Oca i Sina. On uvek šalje Oca i Sina. A jednom je poslao Svetog Duha.

Sve na svetu podleže zakonu trojstva. Sve postojeće nastalo je u skladu sa ovim zakonom. Kombinacije pozitivnog i negativnog principa mogu proizvesti nove rezultate, različite od prvog i drugog, samo ako treća sila dođe.

Ako ja potvrđujem, ona poriče i mi se raspravljamo. Ali ništa novo se ne stvara dok se nešto drugo ne pridoda diskusiji. Tada se novo pojavljuje.

Uzmite Zrak Stvaranja. Na vrhu je Apsolut, Bog Reč, podeljen na tri: Bog Otac, Bog Sin i Bog Sveti Duh.

Apsolut stvara u skladu sa istim zakonom. Samo u ovom slučaju sve tri sile neophodne da proizvedu novu manifestaciju su u samom Apsolutu. On ih šalje od sebe, emanira ih.

Ponekad tri sile zamenjuju mesta.

Tri sile ili principa, proishodeći iz Apsoluta, stvorile su svu množinu sunaca, od kojih je jedno naše Sunce. Sve ima emanacije. Interakcija između emanacija proizvodi nove kombinacije. To se odnosi na čoveka, Zemlju, mikrob. Svako sunce takođe emanira i emanacije sunaca, posredstvom kombinacija pozitivne i negativne materije, uzrokuju nove formacije. Rezultat jedne od

ovih kombinacija je naša Zemlja, a najnovija kombinacija je naš Mesec.

Posle čina stvaranja postojanje i emanacije se nastavljaju. Emanacije prodiru svuda u skladu sa svojim mogućnostima. Tako emanacije takođe zahvataju čoveka.

Rezultat interakcije emanacija su nova trenja.

Razlika između stvaralačke aktivnosti Apsoluta i kasnijih činova stvaranja sastoji se u činjenici da, kao što sam rekao, Apsolut stvara iz sebe. Samo Apsolut ima Volju; on jedini odvaja od sebe tri sile. Kasniji činovi stvaranja protiču mehanički, posredstvom interakcija zasnovanih na istom zakonu trojstva. Nijedan pojedinačni entitet ne može stvarati iz sebe, samo je kolektivno stvaranje moguće.

Pravac stvaralačke aktivnosti Apsoluta koja protiče kroz čoveka je pravac impulsa. U skladu sa Zakonom Sedmice, razvoj može ići samo do određene tačke.

Uzeli smo liniju koja proishodi iz Apsoluta i prolazi kroz nas. Ta linija, koja je u stanju da prođe samo do određene tačke, završava u našem Mesecu. Mesec je poslednja tačka stvaranja na ovoj liniji.

Rezultat je nešto slično merdevinama, a Mesec je osnova merdevina. Glavne tačke ove linije stvaranja su: Apsolut, Sunce, Zemlja i poslednja tačka, Mesec. Između ove četiri tačke postoje tri oktave: Apsolut - Sunce; Sunce - Zemlja; Zemlja - Mesec. Svaka od ovih tačaka je *do*. Između njih, na tri mesta, postoje, takoreći, tri mašine čija je funkcija da prenese *fa* do *mi*.

Kroz celu kosmičku oktavu šok u *fa* mora doći spolja, a šok u *si* dolazi iz unutrašnjosti *do*. Posredstvom ovog, involucija ide od vrha ka dnu, a evolucija od dna ka vrhu. Život čovekov igra istu ulogu kao planete u odnosu prema Zemlji, Zemlja u odnosu prema Mesecu a sva sunca u odnosu prema našem Suncu.

Materija koja dolazi od Apsoluta je vodonik, rezultat kombinovanja ugljenika, kiseonika i azota. Jedan vodonik u kombinaciji sa drugim preokreće se u drugu vrstu vodonika sa sopstvenim kvalitetima i gustinom.

Sve je upravljano zakonom koji je veoma jednostavan. Pokazao sam vam kako zakon deluje spolja; sada možete otkriti kako deluje u vama. U skladu sa zakonom, možete pratiti bilo zakon evolucije bilo involucije. Morate spoljašnji zakon staviti unutra.

U našem sistemu mi smo slični Bogu - trostruki. Ako svesno primimo tri materije i pošaljemo ih iz sebe, možemo spolja konstruisati šta želimo. To je stvaranje. Kad su primljene posredstvom nas to je stvaranje stvaraoca. U tom slučaju, sve tri sile ispoljavaju se kroz nas i mešaju se spolja. Svako stvaranje može biti ili subjektivno ili objektivno.

Pitanje: Koji je neutrališući elemenat u čovekovom rođenju?

Odgovor: Određena vrsta obojenosti, izmešanih aktivnih i pasivnih principa; ona je takođe materijalna i ima posebne vibracije. Sve planete projektuju svoje vibracije na Zemlju i sav život je obojen vibracijama određene planete najbliže Zemlji u datom trenutku. Sve planete imaju emanacije i emanacije svake posebne planete su najsnažnije kada je najbliža Zemlji. Planete projektuju posebne uticaje, ali svaki posebni uticaj stoji nepomešan samo za kratko vreme. Ponekad totalitet ima posebne vibracije. Ovde, takođe, tri principa moraju jedan drugom odgovarati u skladu sa zakonom; kad je njihova povezanost ispravna može se desiti kristalizacija.

(Pitanje u vezi Meseca)

Odgovor: Mesec je čovekov veliki neprijatelj. Mi služimo Mesecu. Poslednji put ste slušali o kundabaferu. Kundabafer je mesečev predstavnik na zemlji. Mi smo kao mesečeve ovce, koje on čisti, hrani, šiša i čuva za vlastite ciljeve. Ali kada je gladan ubija mnogo njih. Sav organski život radi za Mesec. Pasivni čovek služi involuciji; aktivan čovek evoluciji. Morate izabrati. Ali postoji princip: u jednoj službi možete se nadati napredovanju; u drugoj primete mnogo ali bez napredovanja. U oba slučaja smo robovi

pošto u oba slučaja imamo gospodara. Unutar nas takođe imamo Mesec, Sunce itd. Mi smo ceo sistem. Ako znate šta Mesec jeste i čini, možete razumeti kosmos.

Njujork, 20. februar 1924.

Uvek i svuda postoje potvrđivanje i negiranje, ne samo kod pojedinaca već i u celokupnom čovečanstvu. Ako jedna polovina čovečanstva potvrđuje nešto, druga polovina poriče. Na primer, postoje dva suprotna toka - nauka i religija. Šta nauka potvrđuje religija poriče i obrnuto. To je mehanički zakon i ne može biti drugačije. Deluje svuda i na svakoj skali - u svetu, u gradovima, u porodici, u unutrašnjem životu pojedinačnog čoveka. Jedan čovek centar potvrđuje, drugi poriče. Uvek smo njihova čestica.

To je jedan objektivni zakon i svako je njegov rob; na primer, moram biti rob ili nauke, ili religije. U bilo kom slučaju čovek je rob tog objektivnog zakona. Nemoguće je osloboditi se od njega. Slobodan je samo onaj koji stoji u sredini. Ako može to on beži od opšteg zakona ropstva. Ali kako pobeći? To je veoma teško. Nismo dovoljno snažni da se ne potčinimo tom zakonu. Mi smo robovi. Slabi smo. Pa ipak postoji mogućnost našeg oslobođenja od tog zakona; ako pokušavamo polako, postepeno, ali uporno. Sa objektivne tačke gledišta, svakako, to znači ići protiv zakona, protiv prirode, drugim rečima počiniti greh. Ali to možemo tako pošto isto tako postoji zakon drugog reda; od Boga nam je dat drugi zakon.

Šta je onda neophodno da bi se to postiglo? Uzmimo opet prvi primer: religiju i nauku. Diskutovaću za sebe, a svaki čovek treba da pokuša to isto.

Rasudujem na ovaj način: ja sam mali čovek. Živ sam samo pedeset godina, a religija postoji hiljadama godina. Hiljade ljudi je

proučavalo ove religije, a ipak ja ih poričem. Pitam se: Da li je moguće da su svi oni bili budale i da sam samo ja pametan? Ista je situacija i sa naukom. Takođe postoji mnogo godina. Pretpostavimo da je poričem. Ponovo se pojavljuje isto pitanje: Može li biti da sam ja jedini pametniji od mnoštva ljudi koji su izučavali nauku za dugi niz godina?

Ako rasuđujem nepristrasno razumeću da mogu biti inteligentniji od jednog ili dvojice ljudi, ali ne od hiljadu. Ako sam normalan čovek i rasuđujem bez predubeđenja, razumeću da ne mogu biti pametniji od miliona. Ponavljam, ja sam samo mali čovek. Kako ja mogu kritikovati religiju i nauku? Šta je onda moguće? Počinjem da mislim da možda postoji neka istina u njima; nemoguće je da svi greše. Tako sada stavljam sebi zadatak da pokušam da razumem o čemu se tu uopšte radi. Kad počinjem da mislim i izučavam nepristrasno, nalazim da su i religija i nauka u pravu, uprkos činjenici da su suprotne jedna drugoj. Otkrivam malu grešku. Jedna strana uzima jedan predmet; druga strana drugi. Ili izučavaju isti predmet, ali iz različitih uglova; ili jedna izučava uzroke, druga efekte istog fenomena i tako se nigde ne susreću. Ali obe su u pravu, pošto su obe zasnovane na matematički preciznim zakonima. Ako uzmemo samo rezultat nikad nećemo razumeti u čemu se sastoji razlika.

Pitanje: Na koji način je vaš sistem drugačiji od filozofije jogija?

Odgovor: Jogiji su idealisti; mi smo materijalisti. Ja sam skeptik. Prva naredba napisana na zidovima Instituta je: Ne veruj nikom, čak ni sebi. Verujem samo ako imam statistički dokaz; to jest, samo ako sam postigao isti rezultat uvek i uvek iznova. Ja izučavam, radim za upravljanje, ne za verovanje.

Pokušaću da vam nešto objasnim šematski, samo nemojte to uzeti doslovno nego pokušajte da razumete princip.

Odvojeno od zakona trojstva, već vam znanog, postoji zakon sedmice, koji kaže da ništa ne ostaje na istom mestu; svaka se stvar kreće ili u smeru evolucije ili u smeru involucije. Samo

postoji granica za oba kretanja. Svaka razvojna linija ima dve tačke u kojima ne može da nastavi bez spoljašnje pomoći. Na dva određena mesta potrebno je da dođe jedan dodatni šok od spoljašnje sile. Sve je potrebno da se pogura u tim tačkama; inače ne može da nastavi sa kretanjem. Ovaj zakon sedmice pronalazimo svuda - u hemiji, fizici, itd: isti zakon deluje u svemu.

Najbolji primer ovog zakona je struktura muzičke skale. Uzmimo muzičku oktavu za objašnjavanje. Počinjemo notom *do*. Između nje i sledeće note postoji poluton, a *do* je u stanju da pređe u *re*. Na isti način *re* je u stanju da pređe u *mi*. Ali *mi* ne poseduje tu mogućnost pa mora nešto spoljašnje da da šok i omogući da pređe u *fa*. *Fa* je u stanju da pređe u *sol*, *sol* u *la*, *la* u *si*. Ali isto kao u slučaju *mi* noti *sol* je takođe potrebna spoljašnja pomoć.

Svaki rezultat je *do*, ne u pravcu procesa već kao element. Svaka nota *do* ima u sebi celu oktavu. Postoji mnogo muzičkih instrumenata koji mogu proizvesti sedminu tog *do*. Svaka od ovih sedam je *do*. Svaka jedinica ima sedam jedinica u sebi i, daljom podelom, rezultira u drugih sedam jedinica. Deljenjem *do* ponovo dobijamo *re*, *mi* i td.

Evolucija hrane

Čovek je trospratna fabrika. Rekli smo da postoje tri vrste hrane, koje ulaze kroz troja različita vrata. Prva vrsta hrane je ona koja se tako uobičajeno zove: hleb, meso, itd.

Svaka vrsta hrane je *do*. U organizmu *do* prelazi u druge note. Svako *do* ima mogućnost prelaženja u *re* u stomaku, gde supstance hrane menjaju svoje vibracije i gustinu. Ove supstance se transformišu hemijski, mešaju se i posredstvom određenih kombinacija prelaze u *re*. *Re* takođe ima mogućnost prelaženja u *mi*. Ali *mi* ne može da se razvije samo. Ovde hrana druge oktave dolazi u pomoć. *Do* druge vrste hrane, to jest, druge oktave, pomaže noti *mi* prve oktave da pređe u *fa*, posle čega njena evolucija može da se nastavi. Sa svoje strane, na sličnoj tački, drugoj oktavi je takođe

potrebna pomoć od više oktave. Pomognuta je notom treće oktave, to jest, treće vrste hrane - oktave utisaka.

Tako se prva oktava razvija do *si*. Finalna supstanca koju može da prizvede ljudski organizam od onog šta se obično naziva hranom je *si*. Tako evolucija komada hleba doseže *si*. Ali *si* ne može da se razvije dalje kod običnog čoveka. Kad bi *si* moglo da se razvije i pređe u *do* nove oktave, bilo bi moguće izgraditi novo telo unutar nas. Ovo traži posebne uslove. Čovek, sam, ne može postati nov čovek; posebne unutrašnje kombinacije su neophodne.

Kristalizacija

Kad se takva posebna materija akumulira u dovoljnim količinama, može početi da se kristalizuje, kao što počinje so da se kristalizuje u vodi kad se doda iznad određene proporcije. Kad je veći deo fine materije akumuliran u čoveku, dolazi trenutak kad novo telo može da se oblikuje i kristalizuje u njemu: *do* nove oktave, više oktave. Ovo telo, često zvano astralno, može da se formira samo od ove posebne materije i ne može da nastane nesvesno. U običnim uslovima, ova materija može da se proizvede u organizmu, ali se iskoristi i izbací.

Putevi

Izgraditi to telo unutar čoveka je cilj svih religija i svih škola; svaka religija ima svoj poseban način, ali je cilj uvek isti.

Postoji mnogo puteva za dostizanje tog cilja. Izučavao sam oko dvesta religija, ali ako bi morale biti klasifikovane, rekao bih da postoje samo četiri puta.

Kao što već znate, čovek ima mnogo specifičnih centara. Uzmimo četiri od njih: kretanje, mišljenje, osećanja i formativni aparat.

Zamislite čoveka kao stan sa četiri sobe. Prva soba je naše fizičko telo i odgovara vozilu u drugom primeru koji sam dao. Druga soba je emocionalni centar, ili konj; treća soba, intele-

ktualni centar, ili vozač; i četvrta soba, gospodar. Svaka religija razume da je gospodar odsutan i traži ga. Ali gospodar tu može biti samo ako je ceo stan namešten. Pre prijema posetilaca, sve sobe treba da budu nameštene.

Svako to radi na svoj način. Ako čovek nije bogat, namešta svaku sobu posebno, malo-po-malo. Da bi namestio četvrtu sobu, pojedinac prvo mora namestiti ostale tri sobe. Četiri puta se razlikuju po redosledu kojim se tri sobe nameštaju.

Prvi put počinje sa nameštanjem prve sobe, itd.

Četvrti put

Četvrti put je put „Haida joge”. Liči na put jogija, ali je u isto vreme nešto drugo.

Kao jogi, „Haida jogi” izučava sve što se može izučiti. Ali on ima više sredstava za saznanje nego što običan jogi može znati. Na Istoku postoji običaj: ako znam nešto, reći ću to svom najstarijem sinu. Na ovaj način određene tajne se prenose i niko stran ih ne može naučiti.

Od sto jogija možda samo jedan zna te tajne. Poenta je da postoji određeno pripremljeno znanje koje ubrzava rad na putu.

Koja je razlika? Objasniću uz pomoć jednog primera. Pretpostavimo da u nameri dobijanja određenih supstancija jogi mora izvoditi vežbe disanja. On zna da mora ležati i disati određeno vreme. „Haida jogi” takođe zna sve što zna jogi i čini što i on. Ali Haida jogi ima određeni aparat uz čiju pomoć može iz vazduha prikupiti elemente potrebne njegovom telu. „Haida jogi” štedi vreme pošto zna te tajne.

Jogi troši pet sati, „Haida jogi” jedan sat. Potonji koristi znanje koje prvi nema. Jogi za godinu dana učini ono šta „Haida jogi” učini za mesec. A tako je u svemu.

Svi ovi putevi teže jednoj stvari - da iznutra transformišu *si* u novo telo.

Kao što čovek može izgraditi svoje astralno telo pravilnim procesom u skladu sa zakonom, isto tako može izgraditi u sebi

treće telo i može započeti sa izgradnjom četvrtog tela. Jedno telo nastaje unutar drugog. Mogu biti razdvojena i sedeti u različitim stolicama.

Svi putevi, sve škole imaju jedan i isti cilj, uvek streme jednoj stvari. Ali čovek koji se priključio jednom od puteva može da ne shvata ovo. Monah ima veru i misli da pojedinac može uspeti samo na njegov način. Samo njegov učitelj zna cilj, ali mu namerno ne govori, jer ako bi njegov učenik znao ne bi radio tako teško.

Svaki put ima sopstvene teorije i dokaze.

Materija je svuda ista, ali stalno menja mesto i ulazi u različite kombinacije. Od gustine kamena do najfinije materije, svako *do* ima sopstvenu emanaciju, sopstvenu atmosferu; pošto svaka stvar ili jede ili biva pojedena. Jedna stvar jede drugu; ja jedem tebe, ti njega itd.

Sve u čoveku ili evoluiru ili involuiru. Biće je nešto što ostaje isto za određeno vreme bez involuiranja. Svaka supstanca, organska ili neorganska, može biti biće. Kasnije ćemo videti da je sve organsko. Svako biće emanira, šalje određenu materiju. To se podjednako odnosi na Zemlju, na čoveka i na mikrob. Zemlja na kojoj živimo ima vlastite emanacije, vlastitu atmosferu. Planete su takođe bića, takođe emaniraju, kao i sunca. Posredstvom pozitivne i negativne materije nove formacije rezultiraju od emanacija sunaca. Rezultat jedne od ovih kombinacija je naša Zemlja.

Emanacije svakog entiteta imaju granice i zato svako mesto ima drugačiju gustinu materije. Posle čina stvaranja, postojanje se nastavlja, kao emanacije *note do*. Ovde na ovoj planeti postoje emanacije Zemlje, planeta, Sunca. Ali emanacije Zemlje šire se samo do određene udaljenosti, a iza te granice postoje samo emanacije koje dolaze sa Sunca i planeta, ali ne i sa Zemlje.

U oblasti emanacija koje potiču sa Zemlje i Meseca, materija je gušća; iznad te oblasti, finija. Emanacije svuda prodiru, u skladu sa mogućnostima. Na ovaj način dosežu do čoveka.

Postoje druga sunca iza naših. Isto kao što sam grupisao sve planete zajedno, tako sad grupišem sva sunca i njihove emanacije

zajedno. Dalje od toga ne možemo videti, ali možemo logički govoriti o svetu višeg reda. Za nas to je poslednja tačka. On, takođe, ima svoje emanacije.

U skladu sa zakonom trojstva, materija konstantno ulazi u različite kombinacije i postaje još gušća, menjajući tako svoje osobine i mogućnosti. Na primer, u višim sferama, inteligencija je u čistoj formi, ali kako se spušta postaje manje inteligentna.

Svako biće poseduje inteligenciju, to jest, više je ili manje inteligentno. Ako uzmemo gustinu Apsoluta kao 1, naredna gustina biće 3, ili tri puta gušća, pošto u Bogu, kao u svemu, postoje tri sile. Zakon je svuda isti.

Gustina naredne materije biće dva puta veća od gustine druge i šest puta gušća od prve materije. Gustina sledeće materije je 12, a na određenom mestu 48. Ovo znači da je ta materija 48 puta teža, 48 puta manje inteligentna, itd. Možemo znati težinu svake materije ako znamo njeno mesto. Ili, ako znamo njenu težinu, takođe možemo znati s kog mesta materija dolazi.

Njujork, 20. februar 1924.

Nemoguće je biti nepristrasan, čak i kad vas ništa ne dodiruje. Takav je zakon, takva je ljudska psiha. Govorićemo kasnije zašto je i radi čega tako. U međuvremenu formulisaćemo to ovako:

1) ljudska mašina ima nešto što joj ne dozvoljava da ostane nepristrasna, to jest, da rasuđuje mirno i objektivno, a da ne bude dodirnuti, i

2) ponekad je moguće osloboditi se ove osobine uz poseban napor.

U odnosu na ovu drugu tačku tražim od vas da želite i da načinite ovaj napor, pošto naš razgovor ne treba da liči na razgovor iz vašeg običnog života, to jest, na presipanje iz šupljeg u prazno, nego treba da bude produktivan kako za vas same tako i za mene.

Običan razgovor nazivam presipanjem iz šupljeg u prazno. Zaista, razmislite ozbiljno o dugom vremenu koje ste proveli u životu i mnogim razgovorima koje ste imali! Zapitajte se, pogledajte u sebe - da li su ikad svi ti razgovori do ičega doveli? Da li išta znate onako sigurno i nesumnjivo kao, na primer, da dva i dva daju četiri? Ako iskreno potražite u sebi i date iskren odgovor, reći ćete da nisu ni do čega doveli.

Tako naš zdrav razum može da zaključi iz prošlih iskustava da, pošto ovaj način razgovora do sada nije ni do čega doveo, neće ni u budućnosti. Čak i kad bi čovek živio stotinama godina, rezultat bi bio isti. Zato, moramo istražiti uzrok toga i promeniti ga, ako

Nemoguće je biti nepristrasan

je moguće. Naš cilj je, onda, pronaći taj uzrok; tako, od prvih koraka, pokušaćemo promeniti naš način vođenja razgovora.

Poslednji smo put govorili nešto malo o zakonu trojstva. Rekao sam da je taj zakon svuda i u svemu. Takođe je pronaden u razgovoru. Na primer, ako ljudi razgovaraju, jedna osoba potvrđuje, druga poriče. Ako ne raspravljaju, ništa ne nastaje od ovih potvrda i negacija. Ako raspravljaju, novi je rezultat proizveden, to jest, nova koncepcija koja ne liči ni na koncepciju čoveka koji je potvrđivao, niti čoveka koji je poricao.

To je takođe zakon, pošto pojedinac ne može sasvim reći da svi prethodni razgovori nikad nisu doneli rezultat. Postojao je rezultat, ali taj rezultat nije bio za vas već za nešto ili nekog izvan vas.

Ali mi sada govorimo o rezultatima u nama, ili o onima koje bismo želeli u nama. Pa umesto da ovaj zakon deluje kroz nas, izvan nas, želimo da ga unesemo u sebe, za sebe. A da bismo ovo postigli moramo potpuno da izmenimo polje delovanja ovog zakona.

Ono šta ste radili do sada kada ste potvrđivali, poricali i raspravljali se sa drugima, sada želim da radite sa sobom, tako da rezultati koje ćete možda postići neće biti objektivni, kao do sada, nego subjektivni.

Sve na svetu je materijalno u skladu sa univerzalnim zakonom, sve je u pokretu i konstantnom transformisanju. Smer ovog transformisanja je od finije materije ka grubljoj i obrnuto.

Između ove dve granice postoje mnogi stepeni gustine materije. Štaviše, ova transformacija materije ne protiče uravnoteženo i dosledno.

Na nekim tačkama razvoja postoje, takoreći, zaustavne ili prenosne stanice. Ove stanice su sve ono što može biti nazvano organizmom u širokom značenju reči - Sunce, Zemlja, Mesec i mikrob. Ove stanice su izmenjivači koji transformišu materiju kako u uzlazećem kretanju, kad postaje finija, tako i u silazećem kretanju, prema većoj gustini. Ova transformacija događa se čisto mehanički.

Materija je svuda ista, ali na svakom posebnom nivou materija ima drugačiju gustinu. Prema tome svaka supstanca ima svoje sopstveno mesto na opštoj skali materije i moguće je reći da li je na putu da postane finija ili gušća.

Izmenjivači se razlikuju samo po stepenu. Čovek je isto toliko prenosna stanica kao što su, na primer, Zemlja ili Sunce; on u sebi ima iste mehaničke procese. Ista transformacija viših formi materije u niže i nižih u više teče u njemu.

Ova transformacija supstanci u dva pravca, koja se zove evolucija i involucija, protiče ne samo uzduž glavne linije od apsolutno finog do apsolutno grubog i obrnuto, već i na svim međustanicama, na svim nivoima, na ograncima sa strane.

Supstancu koja mu je potrebna neko biće može uzeti i apsorbovati, tako da služi njegovoj evoluciji ili involuciji. Sve apsorbuje, to jest, jede nešto drugo, a takođe samo služi kao hrana. To znači recipročnu razmenu. Ta recipročna razmena događa se u svemu, kako u organskoj tako i neorganskoj materiji.

Kao što sam rekao, sve je u pokretu. Nijedno kretanje nije pravolinijsko nego se istovremeno odvija u dva pravca, kretanje oko sebe i strcmljenje ka najbližem centru gravitacije. To je zakon pada koji se obično naziva zakonom kretanja. Ovi univerzalni zakoni bili su poznati u veoma starim vremenima. Do tog zaključka možemo doći na osnovu istorijskih događaja koji se ne bi mogli odigrati da daleki čovek prošlosti nije posedovao to znanje. Od najdavnijih vremena ljudi su znali kako da koriste i kontrolišu ove zakone prirode. To upravljanje mehaničkim zakonima od strane čoveka je magija i uključuje ne samo transformaciju supstanci u željenom pravcu nego i otpor ili opoziciju određenim mehaničkim uticajima zasnovanim na istim zakonima.

Ljudi koji znaju te univerzalne zakone i znaju kako se koriste su magovi. Postoji bela i crna magija. Bela magija koristi svoje znanje za dobro, crna magija koristi znanje za zlo, za sopstvene sebične ciljeve.

Kao Veliko Znanje, magija, koja postoji od najstarijih vremena, nikad nije bila zaboravljena, a znanje je uvek isto. Samo se forma u kojoj se znanje izražava i prenosi menja, zaviseći od mesta i epohe. Na primer, sada govorimo jezikom koji kroz dve stotine godina neće biti isti, kao što je pre dve stotine godina bio drugačiji. Na isti način, oblik u kom je iskazano Veliko Znanje jedva je razumljiv sledećim generacijama i u najvećoj meri uzima se doslovno. Na taj način unutrašnji sadržaj postaje skoro izgubljen za većinu ljudi.

U istoriji čovečanstva vidimo dve paralelne i nezavisne linije civilizacije: ezoterijsku i egzoterijsku. Stalno jedna od njih nadvladava onu drugu i razvija se dok druga bleđi. Period ezoterijske civilizacije nastupa kad su povoljni spoljašnji uslovi, politički i drugi. Tada Znanje, uobličeno u formu Učenja koje odgovara

vremenskim uslovima i mestu postaje široko rasprostranjeno. Tako je bilo sa hrišćanstvom.

Ali dok je za neke ljude religija vođstvo, za druge je policajac. Hrist je, takođe, bio mag, čovek znanja. On nije bio Bog, ili pre, bio je Bog ali na određenom nivou.

Istinито značenje i smisao mnogih događaja iz jevanđelja su skoro potpuno zaboravljeni. Na primer, Poslednja večera je bila nešto sasvim drugo od onog šta ljudi obično misle. Ono šta je Hrist pomešao sa hlebom i vinom i dao učenicima bila je prava krv.

Da bih ovo objasnio moram reći nešto drugo.

Sve živo ima atmosferu oko sebe. Razlika je samo u veličini. Što je veći organizam to je veća njegova atmosfera. U ovom smislu svaki organizam može da se uporedi sa fabrikom. Fabrika ima atmosferu koja je okružuje sastavljenu od dima, pare, otpadnih materija i određenih smeša koje isparavaju tokom procesa proizvodnje. Vrednost ovih sastavnih delova varira. Na potpuno isti način ljudska atmosfera je sastavljena od različitih elemenata. I kao što atmosfera različitih fabrika ima različit miris, tako je i sa atmosferom različitih ljudi. Za osetljiviji nos, na primer psa, nemoguće je da pomeša atmosferu jednog čoveka sa atmosferom drugog.

Rekao sam takođe da je čovek stanica za transformisanje supstanci. Deo supstanci proizvedenih u organizmu koristi se za transformaciju drugih materija, dok drugi delovi odlaze u atmosferu, to jest, gube se.

Tako se ovde događa ista stvar kao u fabrici.

Na taj način organizam ne radi samo za sebe nego i za nešto drugo. Ljudi od znanja znaju kako da zadrže finije materije u sebi i da ih akumuliraju. Samo velika akumulacija ovih finih materija omogućava da se drugo i svetlije telo formira unutar čoveka.

Obično se, međutim, materije koje sačinjavaju čovekovu atmosferu iskoriste i nadoknade čovekovim unutrašnjim radom.

Čovekova atmosfera nije nužno sfernog oblika. Ona konstantno menja svoj oblik. U trenucima napora, pretnje ili opa-

snosti produžuje se u pravcu napora. Tada suprotna strana postaje tanja.

Čovekova atmosfera zauzima određeni prostor. Unutar granica tog prostora privučena je organizmom, ali iza određene granice čestice atmosfere razdvajaju se i više se ne vraćaju. To se može dogoditi kada je atmosfera veoma mnogo ispružena u jednom pravcu.

Isto se događa kad se čovek kreće. Čestice njegove atmosfere se razdvajaju, ostaju iza i proizvode „trag” po kom čovek može da bude tražen. Ove čestice mogu brzo da se pomešaju sa vazduhom i rastvore, ali takođe mogu da ostanu na istom mestu prilično dugo. Čestice atmosfere takođe se talože u čovekovo odeći, vešu i drugim stvarima koje mu pripadaju, tako da jedna vrsta traga ostaje između njih i čoveka.

Magnetizam, hipnotizam i telepatija su pojave istog reda. Delovanje magnetizma je direktno; hipnotizam deluje na kratkom rastojanju kroz atmosferu; telepatija je delovanje na većoj udaljenosti. Telepatija je analogna telefonu ili telegrafu. U njima, veze su metalne žice, ali u telepatiji veze su trag čestica koje ostavlja čovek. Čovek koji ima telepatski dar može popuniti ovaj trag sopstvenom materijom i tako uspostaviti vezu, formirajući takoreći kabl kroz koji može da deluje na čovekov um. Ako poseduje neki objekat koji pripada čoveku, onda, uz tako uspostavljenu on okružuje objekat slikom od voska ili gline i, delujući na nju, deluje na samog čoveka.

17. februar 1924.

Raditi na sebi nije tako teško kao želeći da se radi, doneti odluku. To je zato što naši centri moraju da se slože između sebe, shvativši da, ako bilo šta rade zajedno moraju da se potčine zajedničkom gospodaru. Ali im je teško da se slože jer ako jednom postoji gospodar nemoguće je više za bilo koga od njih da izdaje naredbe drugima i da radi šta želi. U običnom životu nema gospodara. A ako nema gospodara, nema duše.

Duša - to je cilj svih religija, svih škola. To je samo cilj, mogućnost; to nije činjenica.

Običan čovek nema dušu i nema volju. Ono šta se uobičajeno naziva voljom je prosto rezultanta želja. Ako čovek ima želju, a u isto vreme se pojavi suprotna želja, to jest, otpor veće snage, druga želja će omesti prvu i ugasi je. To je ono šta se u običnom jeziku naziva voljom.

Dete nikad nije rođeno sa dušom. Duša se može steći samo tokom života. Čak i tada ona je veliki luksuz i samo je za nekolicinu. Većina ljudi živi život bez duše, bez gospodara i za svakodnevn život duša je potpuno nepotrebna.

Ali duša se ne može roditi ni iz čega. Sve je materijalno pa i duša, samo što se ona sastoji od vcoma fine materije. Stoga, da bi stekli dušu pre svega je neophodno posedovati odgovarajuću materiju. A mi nemamo dovoljno materijala čak ni za svakodnevno funkcionisanje.

Stoga, da bi imali neophodni materijal ili kapital, moramo početi da štedimo tako da nešto može preostati za sledeći dan. Na

primer, ako sam navikao da jedem jedan krompir dnevno, mogu da jedem samo pola, a drugu polovinu ostavim sa strane, ili mogu potpuno postiti. A rezerva supstanci koja je neophodna da se akumulira mora biti velika; inače će se sve brzo rasuti.

Ako imamo nekoliko kristala soli i spustimo ih u čašu sa vodom, ubrzo će se rastvoriti. Možemo dodavati još i još, ponovo, a da se još uvek rastvaraju. Ali, dolazi trenutak kad je rastvor zasićen. Tad se so više ne rastvara i na dnu ostaju celi kristali.

Isto je sa ljudskim organizmom. Čak i kad se materijali koji su potrebni za formiranje duše proizvode konstantno u organizmu, raspršuju se i rastvaraju u njemu. Mora postojati prezasićenost materijala u organizmu; samo tada je kristalizacija moguća.

Materijal kristalizovan posle takve prezasićenosti poprima oblik čovekovog fizičkog tela, njegova je kopija i može da se odvoji od fizičkog tela. Svako telo ima drugačiji život i svako je podložno drugačijim redovima zakona. Novo, ili drugo telo, naziva se astralno telo. U odnosu prema fizičkom telu ono je ono šta se naziva dušom. Nauka je već došla do mogućnosti eksperimentalnog utvrđivanja postojanja drugog tela.

Kad govorimo o duši, moramo objasniti da može postojati nekoliko vrsta duše, ali samo jedna od njih može istinski biti nazvana tom rečju.

Duša, kao što je rečeno, postiže se tokom života. Ako je čovek započeo da akumulira ove supstance, ali umre pre nego što su se kristalizovale, tada se istovremeno sa smrću fizičkog tela te supstance takođe dezintegrišu i raspršuju.

Čovek je, kao i svaka druga pojava, proizvod tri sile.

Mora se reći da - kao sve živo - Zemlja, planetarni svet i Sunce emaniraju. U spoljašnjem prostoru između Sunca i Zemlje postoje, takoreći, tri mešavine emanacija. Emanacije Sunca, koje su duže, u proporciji sa njegovom veličinom, pošto su najfinije dosežu do Zemlje i čak prolaze kroz nju bez zaustavljanja. Emanacije planeta dosežu do Zemlje, ali ne i Sunca. Emanacije Zemlje su još kraće. Na ovaj način, unutar granica zemljine atmosfere postoje tri vrste emanacija - Sunca, Zemlje i planeta.

Izvan nje nema emanacija Zemlje, postoje samo emanacije Sunca i planeta; a dalje od toga postoje još samo emanacije Sunca.

Čovek je rezultat interakcije planetarnih emanacija i zemljine atmosfere, uz zemaljski materijal. Prilikom smrti običnog čoveka, njegovo fizičko telo se dezintegriše na sastavne delove; zemaljski deo ide u zemlju. „Iz praha si nastao, u prah se vraćaš”. Delovi koji potiču od planetarnih emanacija vraćaju se planetarnom svetu; deo iz zemljine atmosfere vraća se tamo. Tako ništa ne ostaje kao celina.

Ako drugo telo uspe da se kristališe u čoveku pre njegove smrti, može nastaviti da živi posle smrti fizičkog tela. Materija ovog astralnog tela, njene vibracije, odgovaraju materiji sunčevih emanacija i, teoretski, neuništiva je unutar granica Zemlje i njene atmosfere. Svejedno, dužina njegovog života može biti različita. Može živeti veoma dugo ili može završiti vrlo brzo. To je zato što, kao i prvo, drugo telo takođe ima centre; takođe živi i prima utiske. A pošto nema dovoljno iskustva i materijala utisaka mora, kao novorođena beba, dobiti određeno obrazovanje. Inače je bespomoćno i ne može postojati samostalno i veoma brzo se dezintegriše kao i fizičko telo.

Sve živo potčinjeno je istom zakonu, „kako gore, tako dole”. Što može postojati u jednom skupu uslova ne može u drugom. Ako se astralno telo podigne u finiju materiju raspada se.

I tako, na pitanje „Da li je duša besmrtna?”, generalno je moguće odgovoriti sa „da i ne”. Za određeniji odgovor moramo znati na koju vrstu duše se misli i koju vrstu besmrtnosti.

Kao što sam rekao, drugo telo je duša u odnosu prema fizičkom telu. Mada je u sebi takođe podeljeno na tri principa, uzeto kao celina predstavlja aktivnu silu, pozitivni princip prema pasivnom, negativnom principu koji je fizičko telo. Neutralni princip između njih je posebni magnetizam, koji nema svako ali bez kog je nemoguće za drugo telo da bude gospodar prvom.

Moguć je i dalji razvoj. Čovek sa dva tela može dostići nove osobine kristalizacijom novih supstanci. Treće telo se onda formira unutar drugog i ponekad se naziva mentalno telo. Tada

će treće telo biti aktivan princip; drugo neutralni; a prvo, fizičko telo, pasivni princip.

Ali to još nije duša u istinskom značenju te reči. U trenutku smrti fizičkog tela, astralno može takođe umreti i mentalno telo može ostati samo. Ali, mada u određenom smislu besmrtno, ono takođe može, ranije ili kasnije, umreti.

Samo četvrto telo kompletira razvoj moguć za čoveka u zemaljskim uslovima njegove egzistencije. Ono je besmrtno unutar granica sunčevog sistema. Istinska volja pripada ovom telu. Ono je stvarno „Ja”, duša čoveka, gospodar. Ono je aktivan princip u odnosu na ostala tela uzeta zajedno.

Sva četiri tela, koja ulaze jedno u drugo, mogu biti odvojena. Posle smrti fizičkog tela, viša tela mogu da se podele.

Reinkarnacija je veoma retka pojava. Moguća je samo posle veoma dugog perioda vremena, ili u slučaju da postoji čovek čije je fizičko telo identično sa telom čoveka koji poseduje ova viša tela. Štaviše, astralno telo može da se reinkarnira samo u slučaju da sretne takvo fizičko telo, ali to se događa samo nesvesno. Ali mentalno telo je u stanju da bira.

Muzika koja se izvodi tokom vežbanja skreće u nama urođen pokret koji je u životu glavni izvor smetnje. Muzika sama ne može odvojiti sav naš nesvesni automatizam, ali je jedan od pomoćnika za to. Muzika ne može udaljiti svu našu mehaničnost, ali za trenutak, usled odsustva drugih sredstava, korišćićemo samo muziku.

Jedna stvar je važna: dok izvodimo sve date spoljašnje zadatke kao pratnju muzici, od početka morate naučiti da ne poklanjate pažnju muzici nego da je slušate automatski. S početka, pažnja će s vremena na vreme odlutati prema muzici, ali kasnije će biti moguće slušati muziku i druge stvari potpuno automatskom pažnjom, čija je priroda drugačija.

Važno je naučiti razdvajati ovu pažnju od mehaničke pažnje. Onoliko dugo koliko dve pažnje nisu razdvojene jedna od druge one ostaju tako slične da neka osoba nije u stanju da ih razlikuje. Puna, duboka, visoko koncentrisana pažnja čini mogućim razdvajanje jedne od druge. Naučite da prepoznajete razliku između ove dve vrste pažnje po ukusu da biste razdvojili među mislima koje nam dolaze, informaciju sa jedne strane i razlikovanje sa druge.

(Prieuré, 20. januar 1923)

Prieuré, 19. januar 1923.

Na sva moja pitanja, „Da li iko dok danas radi, misli o jučerašnjem predavanju?” stalno dobijam isti odgovor - zaboravili su. A ipak misliti dok se radi isto je kao i setiti se sebe.

Nemoguće je setiti se sebe. A ljudi se ne sećaju sebe jer žele da žive samo umom. Iako je zalih pažnje u umu (kao električno punjenje baterije) veoma mala. A drugi delovi tela nemaju želju da se sećaju.

Možda se sećate da je rečeno da je čovek sličan zaprezi sastavljenoj od putnika, vozača, konja i vozila. Pošto ne može biti reči o putniku, jer nije tu, možemo govoriti samo o vozaču. Naš um je vozač.

Taj naš um želi da uradi nešto, postavlja sebi zadatak da radi na drugačiji način nego do tada, u pogledu sećanja sebe. Sva interesovanja koja imamo prema menjanju sebe, popravljanju sebe pripadaju samo vozaču, to jest, samo su mentalna.

Što se tiče osećanja i tela - ovi delovi ni najmanje nisu zainteresovani za primenu samosećanja u praksi. A ipak glavna stvar je promena ne u umu, nego u delovima koji nisu zainteresovani. Um se može vrlo lako promeniti. Cilj nije dostignut kroz um; ako je dosegnut kroz um potpuno je beskoristan.

Zato čovek treba da podučava i da bude učen ne putem um nego preko osećanja i tela. Istovremeno, osećanja i telo nemaju jezik; niti imaju jezik niti razumevanje koje mi posedujemo. Ne razumeju ni ruski ni engleski; konj ne razume jezik vozača, niti vozilo konja. Ako vozač na engleskom kaže, „Skreni desno”, ništa

se neće dogoditi. Konj razume jedino jezik uzdi i skrenuće desno pokoravajući se uzdama. Ili će drugi konj skrenuti bez uzdi ako ga dodirnete na odgovarajuće mesto - kao što su na primer izvežbani magarci u Persiji.

Isto je sa vozilom - ono poseduje sopstvenu strukturu. Ako ruda kreće desno, zadnji točkovi idu levo. Onda drugi pokret i točkovi idu desno. To je zato što vozilo jedino razume taj pokret i reaguje na njega na svoj način. Zato vozač treba da zna slabe strane, ili karakteristike vozila. Samo tada može ih voziti u željenom pravcu. Ali ako prosto sedi u svojoj kutiji i govori na svom jeziku „idi desno” ili „idi levo”, zaprega se neće preokrenuti čak i da više godinu dana.

Mi smo jedna verna kopija takve zaprege. Sam um ne može biti nazvan čovekom, isto kao što vozač koji sedi u krčmi ne može biti nazvan vozačem koji ispunjava svoju funkciju. Naš um je kao profesionalni vozač koji sedi kod kuće ili u krčmi i prevozi putnike na različita mesta, u svojim snovima. Baš kao što njegova vožnja nije stvarna, tako i pokušavanje rada samo umom neće nikud odvesti. Čovek će samo postati profesionalac, ludak.

Snaga promene samog sebe ne leži u umu, nego u telu i osećanjima. Nažalost, međutim, naše telo i naša osećanja tako su sačinjeni da se nimalo ni za šta ne brinu sve dok su srećni. Oni žive za trenutak i njihovo je pamćenje kratko. Jedino um živi za sutra. Svako ima sopstvene vrednosti. Vrednost uma je da gleda unapred. Ali samo drugo dvoje mogu da „čine”.

Do sada, do danas, veći deo želje i nastojanja bio je slučajan, samo u umu. To znači da želja postoji samo u umu. Do sada, u umovima ovde prisutnih slučajno bi nastala želja da postignu nešto, da promene nešto. Ali samo u umu. Ali ništa se u njima nije još promenilo. Postoji samo ta prazna ideja u glavi, ali je svako ostao kakav je bio. Čak i da radi deset godina svojim umom, izučava dan i noć, pamti svojim umom i stremi, neće postići ništa korisno ili stvarno, pošto u umu ne postoji ništa da se promeni; ono što mora da se promeni je karakter konja. Želja mora biti u konju, a sposobnost u vozilu.

Ali, kao što smo već rekli, teškoća je u tome što je, zahvaljujući pogrešnom modernom vaspitanju i činjenici da se za odsustvo veze između tela, osećanja i uma ne zna počevši od detinjstva, većina ljudi tako deformisana da ne postoji zajednički jezik između jednog i drugog dela. To je razlog zašto nam je tako teško da učvrstimo vezu između njih i zašto je još teže da nateramo naše delove da promene način života. Zbog toga smo obavezni da uspostavimo njihovu komunikaciju, ali ne jezikom koji nam je priroda dala, jednostavnim i takvim kojim bi se naši delovi vrlo brzo pomirili, došli do sklada i zajedničkim naporima i razumevanjem postigli željeni cilj jedinstven za sve njih.

Kod većine nas zajednički jezik o kom govorim nepovratno je izgubljen. Jedina stvar koja nam je ostala je uspostavljanje veze na posredni, „lupeški” način. A te indirektna, „lupeške”, veštačke veze moraju biti veoma subjektivne pošto moraju zavisiti od čovekovog karaktera i oblika koji je stekla njegova unutrašnjost.

Tako sada moramo ustanoviti tu subjektivnost i naći program rada, da bi sačinili veze sa drugim delovima. Uspostavljanje te subjektivnosti takođe je komplikovano; do nje se ne može stići odjednom, ne sve dok se čovek temeljno ne analizira i rastavi na delove, ne sve dok se ne prouči „sve do sopstvene babe”.

Stoga ćemo s jedne strane ustanovljavati tu subjektivnost posebno za svakog, a sa druge ćemo započeti sa opštim radom mogućim svakom - praktičnim vežbama. Postoje određene subjektivne metode i postoje opšte metode. Tako ćemo pokušati da pronađemo subjektivne metode i u isto vreme da primenimo opšte metode. Imajte na umu da će subjektivna uputstva biti data samo onima koji će se dokazati, koji će pokazati da mogu da rade i ne besposličice. Opšte metode, opšta zanimanja biće pristupačni svima, ali subjektivne metode biće date u grupama samo onima koji rade, koji pokušavaju i žele da pokušaju da rade celim bićem. Oni koji su lenji, koji veruju sreći, nikad neće videti ili čuti šta konstituiše stvarni rad, čak i ako ostanu ovde deset godina.

Oni koji su slušali predavanja mora da su već čuli, razmišljali o, i pokušavali tzv. „samosećanje”. Oni koji su pokušali verovatno

su našli da je, uprkos velikim naporima i želji, ovo samosećanje, umu tako razumljivo, intelektualno tako lako moguće i prihvatljivo, u stvarnoj praksi, nemoguće. I zaista nemoguće je.

Kad mi kažemo „setiti se sebe”, mislimo na sebe. Ali mi smo mno-žina, moje „Ja” su - moja osećanja, moje telo, moji osećaji. Ja sâm nisam moj um, moje misli. Naš um nismo mi - to je samo jedan naš mali deo. Istina je da taj deo ima vezu sa nama, ali samo malu i vrlo malo materijala mu je povereno od naše organizacije. Ako naše telo i osećanja primaju za svoje postojanje neophodnu energiju i različite elemente u proporciji od, recimo, dvadeset delova, naš um prima samo jedan deo. Naša pažnja je proizvod proistekao od ovih elemenata, ovog materijala. Naši odvojeni delovi imaju različitu pažnju; njeno trajanje i snaga proporcionalni su primljenom materijalu. Deo koji prima više materijala ima više pažnje.

Pošto se naš um hrani sa manje materijala, njegova pažnja, to jest pamćenje, kratko je i efektivno je dok traje materijal za njega. Zaista, ako želimo (i nastavimo da želimo) da se sećamo sebe samo svojim umom, nećemo biti u stanju da se sećamo sebe duže nego što nam to materijal dozvoljava, bez obzira koliko maštali o tome, bez obzira koliko to želeli ili koje mere preduzimali. Kad je ovaj materijal potrošen, naša pažnja iščezava.

To je baš kao akumulator sa svrhom osvetljavanja. Lampa će svetleti onoliko dugo koliko je on napunjen. Kad je energija potrošena lampa ne može dati nikakvo svetlo čak i ako je ispravna, a električni spojevi u dobrom stanju. Svetlost lampe je naše pamćenje. To treba da objasni zašto čovek ne može dugo da pamti sebe. I zaista ne može, jer je ova posebna pažnja kratka i uvek će biti kratka. Tako je napravljeno.

Nemoguće je instalirati veći akumulator ili ga napuniti većom količinom energije nego što može podneti. Ali moguće je povećati naše samosećanje, ne povećavanjem našeg akumulatora već priključivanjem drugih delova sa njihovim akumulatorima i njihovim uključivanjem u opšti rad. Ako je to postignuto, svi naši delovi će pružiti ruku i uzajamno se pomagati u očuvanju

željenog svetla lampe. Pošto imamo poverenja u naš um, a naš um je došao do zaključka da je to dobro i neophodno za naše druge delove, moramo učiniti sve što možemo da probudimo njihov interes i pokušamo da ih ubedimo da je željeno postignuće korisno i nužno za njih takođe.

Moram da priznam da veći deo našeg ukupnog „Ja” ni najmanje nije zainteresovan za samosećanje. I više od toga, čak i ne pretpostavlja postojanje te želje kod njegovog brata - misli. Zato moramo pokušati da ih upoznamo sa ovim željama. Ako prihvate želju za radom u tom pravcu, pola posla je obavljeno; možemo početi da ih podučavamo i da im pomazemo.

Nažalost, čovek ne može sa njima odmah da govori razumno pošto, zahvaljujući nebrzižljivom vaspitanju, konj i vozilo ne znaju nijedan jezik poznat dobro vaspitanom čoveku. Njihov život i njihovo mišljenje su instinktivni, kao kod životinje, pa je tako nemoguće logički im dokazati gde leži njihova buduća dobrobit ili da im se objasne sve njihove mogućnosti. Zasad je jedino moguće učiniti da započnu da rade posrednim, „lupeškim” metodama. Ako to bude učinjeno oni možda mogu da razviju zdrav razum. Logika i zdrav razum nisu im strani, ali su bez ikakvog obrazovanja. Slični su čoveku kome se desilo da živi daleko od svojih zemljaka, bez komunikacije sa njima. Takav čovek ne može misliti logično kao mi. Mi imamo tu sposobnost pošto smo od detinjstva živeli među njima i delili sve sa njima. Kao taj čovek, izolovan od ostalih, naši delovi žive životinjskim instinktima, bez misli i logike. Zahvaljujući tome, te su sposobnosti degenerisane, kvalitete koje im je dala priroda otupeli su i atrofirali. Ali u pogledu njihove izvorne prirode, atrofija nema nepopravljive posledice i moguće ih je povratiti u život i izvorni oblik.

Prirodno, velik deo posla je potreban da se uništi naslaga poroka - posledica - već oblikovanih. Tako je umesto započinjanja novog rada, neophodno ispraviti stare grehove.

Na primer, želim da pamtim sebe što duže mogu. Ali dokazao sam sebi da veoma brzo zaboravljam zadatak koji je postavljen, pošto moj um ima vrlo malo asocijacija povezanih sa tim.

Primetio sam da druge asocijacije guše asocijacije povezane sa samosećanjem. Naše asocijacije odigravaju se u formativnom aparatu zahvaljajući šokovima koje formativni aparat dobija iz centara. Svaki šok ima asocijacije posebnog karaktera; njihova snaga zavisi od materijala koji ih proizvode.

Ako misaoni centar stvara asocijacije u vezi sa samosećanjem, druge asocijacije drugačijeg karaktera, koje dolaze iz drugih delova i nemaju ništa sa samosećanjem, apsorbuju ove željene asocijacije, pošto dolaze sa mnogo različitih mesta i mnogo su brojnije.

I tako, sedim ovde.

Moj problem je da dovedem druge delove do tačke u kojoj bi moj misaoni centar mogao da produži stanje samosećanja onoliko koliko je moguće, bez trenutnog iscrpljivanja energije.

Treba ukazati na to da samosećanje, koliko god puno i celo, može biti od dve vrste, svesno i mehaničko - pamćenje sebe svesno i pamćenje putem asocijacija. Mehaničko, to jest, asocijativno samosećanje, ne može doneti suštinski profit iako je takvo samosećanje od ogromne vrednosti u početku. Kasnije ne bi trebalo da se koristi, pošto takvo samosećanje, koliko god potpuno, ne rezultira nikakvim realnim, konkretnim činjenjem. Ali u početku ono je takođe neophodno.

Postoji drugačije, svesno, samosećanje koje nije mehaničko.

Prière, 20. januar 1923.

Sada sedim ovde. Potpuno sam nesposoban da se setim sebe i nemam nikakvu ideju o tome. Ali sam čuo nešto. Prijatelj mi je dokazao danas da je moguće.

Zatim sam razmišljao o tome i postao uveren da ako bih mogao da pamtim sebe dovoljno dugo pravio bih manje grešaka i činio više stvari koje su poželjne.

Sada želim da se setim, ali svako šuštanje, svaka osoba, svaki zvuk odvrćaju mi pažnju i ja zaboravljam. Ispred mene je list papira koji sam promišljeno ispisao, da bi taj papir delovao na mene kao šok za samosećanje. Ali se pokazalo da papir nije od pomoći. Sve dok mi je pažnja usmerena na papir ja se sećam. Čim mi se pažnja odvrti, gledam papir, ali ne mogu da se setim sebe.

Pokušavam na drugačiji način. Ponavljam sebi, „želim da se setim sebe”. Ali ni to ne pomaže. Na trenutke primetim da ponavljam mehanički ali da moja pažnja nije tu.

Pokušavam na svaki mogući način. Na primer, sedim i pokušavam da spojim fizičke neudobnosti sa samosećanjem. Na primer, bolovi od žulja. Ali žulj pomaže samo kratko vreme; kasnije taj žulj počinjem da osećam čisto mehanički.

I dalje pokušavam svim mogućim sredstvima, pošto imam veliku želju da uspem u samosećanju.

Da bih znao kako da nastavim, voleo bih da znam ko je mislio kao ja i ko je pokušavao na sličan način?

Pretpostavimo da nisam do sada pokušao na taj način. Pretpostavimo da sam sve do sada uvek pokušavao direktno umom. Još

nisam pokušao da stvorim u sebi asocijacije i druge prirode, asocijacije koje nisu samo one misaonog centra. Želim da pokušam; možda će biti bolji rezultat. Možda ću brže razumeti o mogućnosti nečeg drugačijeg.

Želim da se setim - u tom trenutku se sećam.

Sećam se umom. Pitam sebe: da li se sećam isto tako i osećajem? U stvarnosti otkrivam da se osećajem ne sećam sebe.

Koja je razlika između osećaja i osećanja?

Da li iko razume?

Na primer, sedim ovde. Zahvaljujući neuobičajenom položaju moji su mišići neobično napeti. Kao po pravilu ne osećam svoje mišiće u mom utvrđenom uobičajenom položaju. Kao svako drugi imam ograničen broj položaja. Ali sada sam zauzeo nov, neobičan položaj. Osećam svoje telo, ako i ne celog onda najmanje nekih njegovih delova, toplote, cirkulacije krvi. Dok sedim osećam da je iza mene vrela peć. Pošto je vruće iza, a hladno ispred, postoji velika razlika u vazduhu, pa neprestano osećam sebe zahvaljujući toj spoljašnjoj naglašenoj razlici temperature vazduha.

Sinoć sam večerao zečetine. Pošto su zečetine i *babur-čubur* bili veoma dobri prejeo sam se. Osećam da su mi stomak i disanje neuobičajeno teški. Osećam sve vreme.

Upravo sada spremao sam jelo sa A-om i morao sam da ga stavim u peć. Dok sam ga pripremao, setio sam se kako je moja majka obično pripremala to jelo. Setio sam se majke i setio sam se određenih trenutaka povezanih sa tim. Te su uspomene probudile osećanja u meni. Osećam te trenutke i moje me osećanje ne napušta.

Sada posmatram ovu lampu. Dok još nije postojalo svetlo u Studijskoj kući mislio sam da je potrebna upravo ovakva vrsta svetla. Tada sam sačinio plan onog što je potrebno da se postigne ovakva vrsta osvetljenja. To je učinjeno, a ovo je rezultat. Kad je svetlost bila uključena i ja je video, osećao sam samozadovoljstvo; a osećanje koje se tada probudilo nastavlja se - osećam to samozadovoljstvo.

Trenutak malopre išao sam iz turskog kupatila. Bilo je mračno, tako da nisam mogao videti ispred sebe i udario sam u drvo. Setio sam se asocijacijom kako sam, u jednoj prilici, hodao u sličnoj tami i sudario se sa čovekom. Primio sam udarac u grudi od ovog sudara pa sam poleteo na tog nepoznatog čoveka koji je natrčao na mene i udario ga. Kasnije sam utvrdio da čovek nije bio kriv; a udario sam ga tako jako da je izgubio nekoliko zuba. U tom trenutku nisam mislio da bi čovek koji je natrčao na mene mogao biti nevin, ali kad sam se smirio, shvatio sam. Kada sam kasnije video tog nedužnog čoveka na ulici, sa izobličanim licem, bilo mi ga je toliko žao da kad ga se setim sada osetim istu grizu savesti koju sam osetio tada. I sada, kad sam udario u drvo, to osećanje je ponovo oživelo u meni. Ponovo sam ispred sebe video nesrećno lice sa modricama tog dobrog čoveka.

Dao sam vam primere šest različitih unutrašnjih stanja. Tri od njih odnose se na pokretni centar, a tri na emocionalni. U običnom jeziku svih šest nazivaju se osećanjima. Mada bi po ispravnoj klasifikaciji one čija je priroda povezana sa pokretnim centrom trebalo nazivati osećajima, a one čija je priroda povezana sa emocionalnim centrom, osećanjima. Postoji hiljade različitih osećaja koji se obično nazivaju osećanjima. Oni su svi različiti, njihov materijal je različit, njihove posledice su različite i njihovi su uzroci različiti.

Pažljivijim ispitivanjem možemo utvrditi njihovu prirodu i dati im odgovarajuća imena. Oni su često tako različiti po svojoj prirodi da nemaju ništa zajedničko. Jedni nastaju na jednom mestu, drugi na drugom. Kod nekih ljudi jedno mesto nastajanja (date vrste osećaja) je odsutno, kod drugih može da nedostaje drugo mesto. A dok kod ostalih ljudi sva mogu biti prisutna.

Doći će vreme kad ćemo pokušati da izolujemo veštački jedan, ili dva, ili nekoliko zajedno, da izučimo njihovu stvarnu prirodu.

Za sada moramo imati ideju o dva različita iskustva, složićemo se da jedno zovemo „osećanje”, drugo „osećaj”. Zvaćemo „osećanjem” ono čije je mesto nastanka ono šta zovemo emocionalnim centrom; dok su „osećaji” ona takozvana osećanja čije je

mesto nastanka u onom šta zovemo pokretni centar. Sada, svakako, svako posebno mora razumeti i ispitati svoje osećaje i osećanja i približno naučiti razliku između njih.

Za glavne vežbe samosećanja nužno je učešće sva tri centra i počeli smo da govorimo o razlici između osećanja i osećaja pošto je neophodno da istovremeno imamo i osećanja i osećaje.

Do te ćemo vežbe stići samo uz učešće misli. Prva stvar je misao. Već znamo to. Mi žudimo, želimo; stoga naše misli mogu biti više ili manje prilagođene na taj rad, pošto smo već imali praktična iskustva sa njima.

Na početku sva tri centra treba da budu pobuđeni veštački. U slučaju naših misli sredstva veštačkog buđenja su razgovori, predavanja itd. Na primer, ako se ništa ne kaže ništa se i ne pobudi. Čitanja, govori služe kao veštački šok. Zovem ih veštačkim pošto se nisam rodio sa tim željama, nisu prirodne, nisu organski potrebne. Ove želje su veštačke i njihove posledice su podjednako veštačke.

A ako su misli veštačke tada mogu stvoriti u sebi u tu svrhu osećaje koji su takođe veštački.

Ponavljam: veštačke stvari su potrebne samo u početku. Punoća onog šta želimo ne može biti postignuta veštački, ali, za početak, taj je način neophodan.

Uzimam najlakšu, najjednostavniju stvar: želim da počnem sa onim šta je najjednostavnije. U mojim mislima već imam određen broj asocijacija za samosećanje, posebno zahvaljujući činjenici da ovde imamo odgovarajuće uslove i odgovarajuće mesto, i okruženi smo ljudima koji imaju iste ciljeve. Zahvaljujući svemu tome, kao dodatak asocijacijama koje već imam, nastaviću da formiram nove. Stoga sam više ili manje uveren da ću s te strane imati podsetnike i šokove, i prema tome pokloniću malo pažnje mislima, te ću se uglavnom zainteresovati za druge delove i posvetiti im sve svoje vreme.

Najjednostavniji, najdostupniji osećaj, za početak, može biti dobijen kroz neudobne položaje. Sad sedim kao što nisam nikad pre. Za jedno vreme to je u redu, ali nakon nekog vremena

počinje da se razvija bol; čudan, nepoznat osećaj počinje u mojim nogama. Na prvom mestu ubeđen sam da bol nije štetan i da neće dovesti do štetnih posledica, nego da je prosto nepoznat i prema tome neprijatan osećaj.

Da bi bolje razumeli osećaje o kojima govorim, mislim da bi bilo najbolje da od ovog trenutka svi zauzmete neki neudoban položaj.

Sve vreme imam potrebu da se pokrenem, pomerim noge da bih promenio neudoban položaj. Ali sada sam preuzeo zadatak da izdržim, da sačuvam „stop” celog tela, izuzev glave. Za trenutak želim da zaboravim na samosećanje. Sada želim da privremeno koncentrišem svu svoju pažnju, sve moje misli, na to da ne dozvolim sebi da automatski, nesvesno, promenim svoj položaj.

Usmerimo našu pažnju na sledeće: u početku bol je u nogama, zatim osećaj počinje da se penje sve više i više, tako da se oblast bola proširuje. Neka pažnja pređe na leđa. Da li postoji mesto gde je smešten poseban osećaj? To može da oseti samo onaj ko je zaista zauzeo neudoban, neobičan položaj.

Sada, kad se neprijatan osećaj, posebno na određenim mestima, već pojavio, počinjem da mislim u svom umu: „Ja želim. Želim veoma mnogo da se često sećam, kako bih zapamtio da je neophodno da se setim sebe. Ja želim! Ti - to sam ja, to je moje telo”. Kažem svom telu: „Ti. Ti - ja. Ti si takođe ja. Ja želim!”

Ovi osećaji koje sada moje telo iskušava - i svaki sličan osećaj - želim da me podsete. „Ja želim! Ti si ja. Ja želim! želim da se setim onoliko često koliko je to moguće da želim da se setim, da želim da se setim sebe.”

Moje su noge zaspale. Ustajem.

„Želim da se setim”.

Neka oni koji takođe žele ustanu. „Želim često da se setim”.

Svi ovi osećaji će me podsećati.

Sada će naši osećaji početi da se menjaju u različitom stepenu. Neka me svaki stepen, svaka promena u ovim osećajima podsete na samosećanje. Mislite, hodajte. Hodajte i mislite. Moj neudobni položaj sada je prošao.

Zauzimam drugi položaj.

Prvo: *Ja*, drugo: *želim*, treće: *da se setim*, četvrto: *sebe*.

Ja - jednostavno „Ja” mentalno.

Želim - ja osećam. Setite se sada vibracija koje se pojavljuju u vašem telu kad zadajete sebi zadatak za sutrašnji dan. Osećaj sličan onom koji će se pojaviti sutra kad izvodite vaš zadatak treba da se pojavi sada u manjem stepenu. Želim da zapamtim osećaj. Na primer, želim da legnem. Imam prijatan osećaj zajedno sa mišlju o tome. U ovom trenutku doživljavam prijatan osećaj u celom telu, u manjem stepenu. Ako čovek obrati pažnju, može jasno videti tu vibraciju u sebi. Za tako nešto on mora obratiti pažnju na to koje se vrste osećaja pojavljuju u telu. U sadašnjem trenutku moramo razumeti ukus osećaja mentalne želje.

Kad izgovarate te četiri reči - „Ja želim da se setim sebe” - želim da iskusite o čemu to sada govorim.

Kad izgovarate reč „Ja” imaćete čisto subjektivan osećaj u glavi, grudima, leđima, u skladu sa stanjem u kom ste u datom momentu. Ne smem izgovoriti „Ja” potpuno mehanički, kao reč, već moram zapaziti u sebi njegovu rezonancu. To znači da izgovarajući „Ja” morate pažljivo da oslušujete unutrašnji osećaj i da pazite tako da nikad više ne izgovorite reč „Ja” automatski, bez obzira koliko često je izgovarali.

Druga reč je „želim”. Osećite celim telom vibraciju koja se pojavljuje u vama.

„Da se setim”. Svaki čovek, kad se seća, ima jasno opazljiv proces u sredini grudi.

„Sebe”. Kad kažem „sebe” mislim na celog sebe. Obično, kad izgovorim reč „sebe”, navikao sam da mislim ili na misao, ili osećanje ili telo. Sada moramo uzeti celinu, atmosferu, telo i sve što je u njemu.

Sve ove četiri reči, svaka posebno, imaju svoju sopstvenu prirodu i vlastito mesto rezonance.

Kad bi sve četiri reči odjekivale na jednom istom mestu, onda ne bi bilo moguće za sve četiri da odjeknu podjednakim intenzitetom. Naši centri su kao galvanske baterije iz kojih teče struja

određeno vreme ako je dugme pritisnuto. Zatim se zaustavlja i dugme mora biti oslobođeno da bi galvanska baterija mogla da se ponovo ispuni električitetom.

Ali u našim centrima je potrošnja energije mnogo brža nego u galvanskoj bateriji. Ovi naši centri, koji proizvode rezonancu kada izgovaramo svaku od ove četiri reči, sa svoje strane moraju da se odmire, da bi bili u stanju da odgovore. Svako od zvona poseduje vlastitu bateriju. Dok izgovaram „Ja”, jedno zvono odgovara; „želim”, drugo zvono; „da se setim”, treće zvono; „sebe”, glavno zvono.

Nedavno je rečeno da svaki centar ima sopstveni akumulator. Istovremeno naša mašina ima glavni akumulator, nezavisan od akumulatora koji pripadaju centrima. Energija u glavnom akumulatoru se stvara samo kad svi akumulatori rade jedan za drugim u tačno određenim kombinacijama. Posredstvom ovog puni se glavni akumulator. U tom slučaju, glavni akumulator postaje akumulator u punom smislu reči, jer je rezervna energija prikupljena i sačuvana tokom momenata kad određena energija nije potrošena.

Osobina koja nam je svima zajednička je da se akumulatori popunjavaju energijom samo onoliko koliko je ona potrošena, tako da u njima ne preostaje nikakva količina energije izvan potrošene.

Produženje memorije samosećanja je moguće produžavanjem trajanja energije uskladištene u nama, ako smo u stanju da napravimo zalihu te energije.

Njujork, 22. februar 1924.

Dve reke

Bilo bi korisno kad bismo ljudski život uopšte uporedili sa velikom rekam koja se pojavljuje od različitih izvora i teče u dve odvojene struje, što će reći, u ovoj se reci pojavljuje razvođe, i možemo uporediti život bilo kog čoveka sa jednom od kapi vode koje sačinjavaju ovu reku života.

Zbog neprikladnog života ljudi, ustanovljeno je u cilju opšteg stvaranja svega postojećeg da, u principu, ljudski život na Zemlji treba da teče u dve struje.

Velika Priroda predvidela je i postepeno učvrstila u opštem postojanju čovečanstva odgovarajuću osobinu, takvu da, pre razdvajanja vode, u svakoj kapi u kojoj postoji ta odgovarajuća unutrašnja subjektivna „borba sa vlastitim negirajućim delom“, može da se pojavi ono „nešto“, zahvaljujući čemu se dostižu određene osobine koje, na mestu račvanja voda života, daju mogućnost ulaska u jednu ili drugu struju.

Tako postoje dva pravca u životu čovečanstva: aktivan i pasivan. Zakoni su svuda isti. Ova dva zakona, ove dve struje, neprekidno se sreću, sad se ukrštajući, sad idući paralelno. Ali se nikad ne mešaju; one se međusobno podržavaju, neophodne su jedna drugoj.

Tako je uvek bilo i tako će ostati.

Sada, život svih običnih ljudi, uzet zajedno može se smatrati za jednu od ovih reka u kojoj je svaki život, bilo čoveka bilo nekog drugog živog bića, predstavljen kao kap u reci, a reka sama je karika u kosmičkom lancu.

U skladu sa opštim kosmičkim zakonima reka teče u utvrđenom pravcu. Sva njena skretanja, svi njeni meandri, sve te promene imaju određenu svrhu. U tu svrhu svaka kap ima ulogu kao deo reke, ali zakon reke kao celine ne proteže se na pojedinačne kapi. Promene položaja, kretanje i pravac kapi su potpuno slučajni. U jednom trenutku kap je ovde; u drugom tamo; sada je na površini, sad pada na dno. Slučajno se uspinje, slučajno sudara sa drugom i spušta; sad se kreće brzo, sad sporo. Da li je njen život lak ili težak zavisi od toga gde se ona zadesila. Ne postoji individualni zakon za nju, nema lične sudbine. Samo cela reka ima sudbinu, koja je zajednička za sve kapi. Lična žalost i radost, sreća i patnja - u ovom toku, su slučajne.

Ali kap ima, u principu, mogućnost bega iz opšte struje i preskakanja u drugu, susednu struju.

To je takođe zakon prirode. Ali za tako nešto kap mora da zna kako da iskoristi slučajne udare, i kretanje cele reke, tako da dođe na površinu i bude bliža obali na onim mestima gde je lakše da se preskoči. Mora da izabere ne samo pravo mesto već i pravo vreme, da iskoristi vetrove, struje i oluje. Tada kap ima šansu da se uspne sa raspršenim kapima i preskoči u drugu reku.

Od trenutka kad dospe u drugu reku, kap je u drugačijem svetu, drugačijem životu, pa prema tome pod drugačijim zakonima. U ovoj drugoj reci zakon postoji za pojedinačne kapi, zakon naizmeničnog napredovanja. Kap dospeva na vrh ili ide ka dnu, ovog puta ne slučajno već po zakonu. Idući ka površini kap postepeno postaje teža i tone; duboko dole gubi težinu i ponovo se uspinje. Plutati po površini je dobro za nju - biti duboko dole je loše.

Mnogo toga ovde zavisi od veštine i napora. U ovoj drugoj reci postoje različite struje i neophodno je dospeti u odgovarajuću. Kap mora da plovi po površini onoliko dugo koliko može da bi pripremila sebe, da zasluži mogućnost prelaska u drugu struju, itd.

Ali mi smo u prvoj reci. Onoliko dugo koliko smo u ovoj pasivnoj struji toliko će nas nositi gde god može; onoliko dugo

koliko smo pasivni bićemo bacani naokolo i u milosti svakog slučaja. Mi smo robovi ovih slučajnosti.

U isto vreme priroda nam daje mogućnost bega iz ovog ropstva. Prema tome kad govorimo o slobodi mi u stvari govorimo o prelasku u drugu reku.

Ali svakako to nije tako jednostavno - ne možete preći prosto zato što to želite. Neophodni su snažna želja i duga priprema. Treba da prođete stanje u kome ste identifikovani sa svim privlačnostima prve reke. Morate umreti za tu reku. Sve religije govore o toj smrti: „Dok ne umrete ne možete se roditi ponovo.”

To ne znači fizičku smrt. Posle te smrti nije neophodno da se podignemo ponovo pošto ako duša postoji i ako je besmrtna, može napredovati bez tela, čije gubljenje nazivamo smrću. I razlog ponovnog uspinjanja nije da bi se pojavili pred Gospodom Bogom u sudnjem danu kako su nas očevi Crkve učili. Ne, Hrist i svi drugi govorili su o smrti koja može da se dogodi u životu, o smrti tiranina od koga dolazi naše robovanje, onoj smrti koja je neophodni uslov prvog i glavnog oslobođenja čoveka.

Kad bi čovek bio lišen svojih iluzija i svega onog što ga ometa da vidi realnost - kad bi bio lišen svih interesa, briga, očekivanja i nada - sve njegove težnje bi propale, sve bi postalo prazno i tu bi ostalo jedno prazno biće, prazno telo, samo fiziološki živo.

To bi bila smrt „Ja”, smrt svega od čega je sastavljeno, razaranje svega lažnog prikupljenog kroz neznanje i neiskustvo. Sve to će ostati u njemu samo kao materijal, ali podložan selekciji. Onda će čovek biti sposoban da izabere za sebe i neće biti prinuđen na ono što drugi vole. Imaće svestan izbor.

To je teško. Ne, teško nije prava reč. Reč „nemoguće” takođe je pogrešna, pošto je, u principu, moguće; jedino što je hiljadu puta teže nego postati multimilioner poštenim radom.

Pitanje: Postoje dve reke - kako kap može preći iz jedne u drugu?

Odgovor: Mora kupiti kartu. Neophodno je shvatiti da samo onaj može preći ko ima stvarnu mogućnost promene. Ova mogućnost

zavisi od želje, snažne želje veoma posebne vrste, želje suštine a ne ličnosti. Morate razumeti da je veoma teško biti iskren prema sebi, a čovek je veoma uplašen da vidi istinu.

Iskrenost je funkcija savesti. Svaki čovek ima savest - to je svojina normalnih ljudskih bića. Ali zahvaljujući civilizaciji ova funkcija je prekrivena korom i prestala je da deluje, izuzev u specijalnim okolnostima u kojima su asocijacije veoma snažne. Tada funkcioniše za jedno kratko vreme i ponovo iščezava. To su trenuci usled snažnog šoka, velike žalosti, ili uvrce. U tim trenucima savest sjedinjava ličnost i suštinu, koje su inače sasvim odvojene.

Ovo pitanje o dve reke odnosi se na suštinu, kao sve realne stvari uopšte. Vaša suština je permanentna; vaša ličnost je vaše obrazovanje, vaše ideje, vaša verovanja - stvari uzrokovane vašom okolinom; njih ste stekli i možete ih izgubiti. Cilj ovih razgovora je da vam se pomogne da steknete nešto stvarno. Ali sada vi to pitanje ne možete ozbiljno postaviti; moramo se prvo zapitati: „Kako mogu pripremiti sebe za to pitanje?”

Pretpostavljam da vas je neko razumevanje do kog ste došli ličnošću dovelo do određenog nezadovoljstva vašim životom takvim kakav je, i do nade za pronalaženje nečeg boljeg. Nadate se da ću vam ja reći nešto što ne znate i što će vam pokazati prvi korak.

Pokušajte da razumete da ono šta uobičajeno zovete „Ja” nije Ja; postoje mnoga „Ja” i svako „Ja” ima drugačiju želju. Pokušajte da proverite ovo. Želite da se promenite, ali koji vaš deo ima tu želju? Mnogi vaši delovi žele mnoge stvari, ali samo jedan vaš deo je stvaran. Bilo bi veoma korisno za vas da pokušate biti iskreni prema sebi. Iskrenost je ključ koja će otvoriti vrata kroz koja ćete videti vaše odvojene delove, i videćete nešto potpuno novo. Morate nastaviti sa pokušajima da budete iskreni. Svakog dana stavljate masku, i morate je skidati malo-po-malo.

Ali postoji jedna važna stvar da se shvati. Čovek ne može sam sebe da oslobodi; ne može da posmatra sebe sve vreme; možda može na pet minuta, ali da bi stvarno poznavao sebe mora znati

kako provodi ceo dan. Takođe, čovek ima samo jednostruku pažnju; ne može uvek videti nove stvari, ali može ponekad otkriti nešto slučajno, i može prepoznati to opet. Postoji ova osobenost: kad jednom otkrijete nešto kod sebe – videćete to opet. Ali, pošto je čovek mehaničan, može veoma retko videti svoju slabost. Kad vidite nešto novo, steknete određenu sliku o tome, i kasnije vi tu stvar vidite sa istim utiskom, koji može biti ispravan ili pogrešan. Ako čujete nešto o nekome pre nego što ga vidite, stvorilićete određenu sliku o njemu, i ako nosi bilo kakvu sličnost sa originalom, ova slika a ne stvarnost biva snimljena. Veoma retko vidimo ono što gledamo.

Čovek je ličnost puna predrasuda. Postoje dve vrste predrasuda: predrasude suštine i predrasude ličnosti. Čovek ne zna ništa, živi pod autoritetom, prihvata i veruje svim uticajima. Mi ne znamo ništa. Propuštamo da pravimo razliku kad čovek govori o stvari o kojoj stvarno zna i kad govori gluposti - verujemo u sve. Nemamo ništa sopstveno; sve što stavljamo u naš džep nije naše vlastito - iznutra, mi nemamo ništa.

I u našoj suštini nemamo skoro ništa, pošto od vremena kad smo bili bebe nismo apsorbivali skoro ništa. Izuzev onda, kad slučajno nešto može ući.

U svojoj ličnosti imamo možda dvadeset ili trideset ideja koje smo pokupili. Zaboravili smo odakle smo ih zadobili, ali kad nam dođe neka od ovih ideja mislimo da je razumemo. A to je samo jedan otisak u mozgu. Mi smo stvarno robovi, i stavljamo jednu predrasudu nasuprot drugoj.

Sušтина poseduje sličnu upčatljivost. Na primer govorimo o bojama, i kažemo da svako ima posebnu omiljenu boju. Ova naklonost je takođe stečena mehanički.

Sad, što se tiče pitanja. Mogu ga postaviti na ovaj način. Pretpostavimo da nađete učitelja sa stvarnim znanjem koji želi da vam pomogne, a vi želite da učite: čak i da je tako, on vam ne može pomoći. On to može samo kada želite na pravi način. To mora biti vaš cilj; ali ovaj cilj je takođe predalek, neophodno je pronaći šta će vas dovesti do njega ili u krajnjem slučaju u

njegovu blizinu. Cilj mora biti rastavljen. Dakle, moramo imati kao naš cilj sposobnost da želimo, a to može steći samo čovek koji shvata vlastitu ništavnost. Moramo prevrednovati svoje vrednosti, a to mora biti zasnovano na potrebi. Čovek ne može ostvariti ovo prevrednovanje samim sobom. Mogu vas savetovati, ali vam ne mogu pomoći; niti vam Institut može pomoći. Može vam pomoći samo kad ste na Putu - ali vi niste tamo.

Prvo morate odlučiti: da li vam je Put neophodan ili nije? Kako da započnete da biste to otkrili? Ako ste ozbiljni, morate promeniti tačku gledišta, morate misliti na nov način, morate pronaći svoj mogući cilj. To ne možete sami, morate pozvati prijatelja koji će vam pomoći - svako može pomoći - ali posebno dva prijatelja mogu pomoći jedan drugom da prevrednuju sopstvene vrednosti.

Veoma je teško odjednom postati iskren prema sebi, ali ako pokušavate, postepeno ćete se poboljšati. Kad budete mogli biti iskreni, pokazaću vam, ili pomoći da vidite stvari kojih se bojite, i pronaći ćete šta je potrebno i korisno za vas. Te vrednosti stvarno mogu biti promenjene. Vaš um može da se promeni svakog dana, ali vaša suština ostaje kakva je.

Ali postoji rizik. Čak i ova priprema uma daje rezultate. S vremena na vreme čovek može osetiti svojom suštinom nešto što je veoma loše za njega, ili u krajnjem slučaju za deo njegovog uma. On je već osetio nešto, i mada zaboravlja, može se vratiti. Ako je veoma snažno, vaše će asocijacije čuvati sećanje na to i, ako je intenzivno, bićete pola na jednom mestu, pola na drugom, i nikad vam neće biti potpuno udobno. To je dobro samo kada čovek poseduje stvarnu mogućnost promene, i šansu za menjanje. Ljudi mogu biti veoma nesrećni, ni riba ni kost ni haringa. To je ozbiljan rizik. Pre nego što razmislite o promeni svog mesta bilo bi mudro da razmotrite situaciju veoma pažljivo i dobro osmotrite obe vrste stolica. Srećan je čovek koji sedi u svojoj uobičajenoj stolici. Hiljadu puta je srećniji čovek koji sedi u stolici anđela, ali je bedan onaj čovek koji nema stolicu. Morate odlučiti - da li je to vredno? Ispitajte stolice, prevrednujte vrednosti.

Prvi je cilj zaboraviti sve u vezi sa svim drugim, razgovarajte sa prijateljem, izučavajte i ispitujte stolice. Ali vas upozoravam, kad počnete da gledate naći ćete mnogo lošeg u vašoj sadašnjoj stolici.

Sledeći put, ako ste se umom opredelili šta ćete odlučiti u vezi sa svojim životom, mogu da govorim drugačije o ovom predmetu. Pokušajte da vidite sebe, pošto sebe ne poznajete. Morate razumeti taj rizik; čovek koji pokušava da vidi sebe može biti veoma nesrećan, pošto će videti mnogo lošeg, više nego što bi želeo da promeni, a ta promena je veoma teška. Lako je početi, ali, jednom kad ste napustili svoju stolicu, veoma teško je pronaći drugu, a to može izazvati veliko nezadovoljstvo. Svakom je poznata muka kajanja. Sada je vaša savest relativna, ali kad promenite svoje vrednosti prestaćete da lažete sebe. Kad budete videli jednu stvar, mnogo je lakše videti drugu, a mnogo je teže zatvoriti oči. Morate ili prestati da gledate ili da budete spremni da preuzmete rizik.

Njujork, 22. februar 1924.

Postoje dve vrste ljubavi: jedna, ljubav roba; druga, koja mora biti dostignuta kroz rad. Prva nema vrednost uopšte; samo druga ima vrednost, to jest, ljubav dostignuta kroz rad. To je ljubav o kojoj govore sve religije.

Ako volite kad „to” voli, to ne zavisi od vas i tako nema vrednost. To je ono što zovemo ljubavlju roba. Volite čak i kad ne bi trebalo da volite. Okolnosti čine da volite mehanički.

Stvarna ljubav je hrišćanska, religiozna ljubav; niko se ne rađa sa tom ljubavlju. Za tu ljubav morate da radite. Neki je upoznaju u detinjstvu, drugi samo u starosti. Ako neko poseduje stvarnu ljubav, stekao ju je tokom života. Ali je veoma teško naučiti je. I nemoguće je početi je učiti direktno, na ljudima. Svaki čovek dira drugog u živac, ometa vas i pruža vam vrlo malo šansi da pokušate.

Postoje različite vrste ljubavi. Da bismo razumeli o kojoj ljubavi govorimo, neophodno je da je definišemo.

Sad govorimo o ljubavi prema životu. Gde god je život - počevši od biljaka (pošto su i one žive), životinja, ukratko gde god postoji život, postoji ljubav.

Svaki je život predstavnik Boga. Ko god može da vidi predstavnika videće Njega koji predstavlja. Svaki život poseduje osjetljivost za ljubav. Čak i nežive stvari kao cveće, koje nemaju svesnost, razumeju da li ih volite ili ne. Čak nesvestan život reaguje na odgovarajući način na svakog čoveka i uzvraća mu u skladu sa njegovim reakcijama.

Kako seješ tako žanješ, ne samo u smislu ako seješ pšenicu dobićeš pšenicu. Pitanje je kako seješ. To može doslovno da se pretvori u slamu. Na istoj zemlji, različiti ljudi mogu sejati isto seme a rezultati će biti različiti. Ali to su samo semena. Čovek je sigurno osetljiviji na to šta je posejano u njemu nego seme. Životinje su takođe veoma osetljive, mada manje nego čovek. Na primer, H. je poslat da brine o životinjama. Mnoge su obobile ili umrle, kokoške su nosile manje jaja, i tsl. čak će i krava davati manje mleka ako je ne volite. Razlika je potpuno začuđujuća.

Čovek je osetljiviji od krave, ali nesvesno. I tako ako osetite antipatiju ili mrzite drugu osobu, to je jedino zato što je neko posejao seme zla u vama. Ko god želi da nauči da voli svog suseda mora početi sa pokušajima ljubavi prema biljkama i životinjama. Ko god ne voli život ne voli Boga. Početi odmah sa pokušajima ljubavi prema čoveku je nemoguće, pošto je drugi čovek kao vi i udariće vas u leđa. Ali životinja je nema i tužno će se skloniti. To je razlog zašto je lakše započeti praksom na životinjama.

Veoma je važno za čoveka koji radi na sebi da razume da se promena u njemu može odigrati samo ako promeni stav prema spoljašnjem svetu. Generalno vi ne znate šta se mora voleti a šta ne sme, pošto je sve relativno. Kod vas, jedna ista stvar je voljena i nije voljena; ali postoje objektivne stvari koje moramo voleti ili ne smemo. Stoga je produktivnije i praktičnije zaboraviti na ono šta zovete dobrom i zlom i početi da delate samo kad ste naučili da za sebe izaberete.

Sada ako želite da radite na sebi, morate da izvežbate u sebi različite vrste stavova. Izuzev velikih i očiglednijih stvari koje su nesumnjivo loše, morate da vežbate sebe na ovaj način: ako volite ružu pokušajte da je ne volite; ako je ne volite pokušajte da je volite. Najbolje je početi sa svetom biljaka; pokušajte od sutra da gledate biljke na način na koji ih niste gledali pre. Svaki je čovek privučen ka određenim biljkama a prema drugima ne. Možda to nismo primetili sve do sada. Prvo morate gledati, zatim staviti neku drugu na to mesto a zatim primetiti i pokušati razumeti

zašto su to privlačnije ili odbojnost prisutni. Siguran sam da svako oseća nešto. To je proces koji se odigrava u podsvesti i um ga ne vidi, ali ako počnete da posmatrate svesno, vidćete mnogo stvari, otkrićete mnogo Amerika. Biljke, kao čovek, imaju međusobne odnose, a odnosi takođe postoje između biljaka i ljudi, ali se menjaju s vremena na vreme. Sve žive stvari su povezane. To uključuje sve što je živo. Sve stvari zavise jedna od druge.

Biljke deluju na čovekova raspoloženja i raspoloženje čoveka deluje na raspoloženje biljaka. Dok smo živi eksperimentisaćemo. Čak i živo cveće u saksiji živeće ili umreti u skladu sa raspoloženjem.

Njujork, 1. mart 1924.

Pitanje: Da li slobodna volja ima mesto u vašem učenju?

Odgovor: Slobodna volja je funkcija istinskog Ja, onog koje zovemo Gospodarem. Onaj ko ima Gospodara ima volju. Onaj ko njega nema, nema volju. Ono što obično zovemo voljom je usaglašavanje između željenja i neželjenja.

Na primer, um želi nešto a osećanje ne; ako se um pokaže snažnijim od osećanja, čovek sluša svoj um. U suprotnom slučaju, poslušaće svoja osećanja. To se zove „slobodnom voljom” kod običnog čoveka. Običan čovek čas je upravlján umom, čas osećanjima, čas telom. Veoma često sluša naloge koji dolaze iz automatskog aparata; hiljadu puta češće upravlján je seksualnim centrom.

Istinski slobodna volja može postojati kad jedno Ja uvek upravlja, kad čovek ima Gospodara u svojoj zaprezi. Običan čovek nema Gospodara; vozilo stalno menja putnike a svaki putnik sebe zove Ja.

Ipak, slobodna volja je stvarnost, zaista postoji. Ali mi, takvi kakvi smo, ne možemo je imati. Istinski čovek je može imati.

Pitanje: Zar ne postoje ljudi koji imaju slobodnu volju?

Odgovor: Ja govorim o većini ljudi. Oni koji imaju volju - imaju je. U svakom slučaju, slobodna volja nije obična pojava. Ne može se imati molbom, ne može se kupiti u radnji.

Da li slobodna volja ima mesto u vašem učenju?

Pitanje: Kakav je stav vašeg učenja prema moralnosti?

Odgovor: Moralnost može biti subjektivna ili objektivna. Objektivna moralnost ista je širom Zemlje; subjektivna moralnost drugačija je svuda i svako je definiše drugačije: šta je dobro za jednog loše je za drugog i obrnuto. Moralnost je štap sa dva kraja - može se okrenuti na ovaj i na onaj način.

Od vremena kad je čovek počeo da živi na Zemlji, od vremena Adama - uz pomoć Boga, prirode i sveg našeg okruženja - postepeno se oblikovao u nama organ, čija je funkcija savest. Svaki čovek ima ovaj organ i svako ko se upravlja prema savesti automatski se ponaša u skladu sa Zapovestima. Kad bi naša svest bila otvorena i čista bilo bi nepotrebno govoriti o moralnosti. Tada, nesvesno ili svesno, svako bi se ponašao u skladu sa diktatima tog unutrašnjeg glasa.

Savest nije štap sa dva kraja. To je potpuno određeno razumevanje, formirano u nama kroz epohe, o tome šta je dobro a šta zlo. Nažalost, iz mnogih razloga, taj organ je obično prekriven nekom vrstom kore.

Pitanje: Šta može razbiti koru?

Odgovor: Samo snažna patnja ili šok probijaju koru i tada savest progovara; ali posle određenog vremena čovek se smiri i organ ponovo postane pokriven. Potreban je snažan šok da organ postane automatski otkriven.

Na primer, čovekova majka umire. Savest počinje instinktivno da progovara u njemu. Voleti, poštovati, nežno paziti sopstvenu majku dužnost je svakog čoveka, ali čovek je retko dobar sin. Kad njegova majka umire čovek se priseća kako se ponašao prema njoj i počinje da pati od griže savesti. Ali čovek je velika svinja; vrlo brzo zaboravlja i ponovo živi na stari način.

Onaj koji nema savesti ne može biti moralan. Mogu znati šta ne treba da činim, ali, iz slabosti, ne mogu da se uzdržim od tog činjenja. Na primer: znam - doktor mi je rekao - da je kafa loša za

mene. Ali kad želim malo kafe mislim samo na kafu. Samo kad ne želim kafu slažem se sa doktorom i ne pijem je. Kad sam sit mogu donekle biti moralan. Treba da zaboravite na moralnost. Razgovori o moralnosti sada bi jednostavno bili prazna priča.

Unutrašnja moralnost je naš cilj. Vaš cilj je da budete hrišćanin. Ali za tako nešto morate biti u stanju da činite - a ne možete. Kad ste u stanju da činite, postaćete hrišćanin.

Ali ponavljam, spoljašnja moralnost je svuda drugačija. Čovek treba da se ponaša kao ostali i, kako izreka kaže, kad si u Rimu ponašaj se kao rimljanin. To je spoljašnja moralnost.

Za unutrašnju moralnost čovek mora biti u stanju da čini, a za to mora imati Ja. Prva stvar koja je potrebna je razdvojiti unutrašnje stvari od spoljašnjih, isto kao što sam govorio o unutrašnjem i spoljašnjem uvažavanju.

Na primer, sedim ovde i mada sam navikao da sedim sa nogama prekrštenim poda mnom, uvažavam mišljenje prisutnih, ono na šta su oni navikli i sedim kao oni, sa nogama dole.

Sada mi neko uputi neodobravajući pogled. To momentalno pokreće odgovarajuće asocijacije u mom osećanju i ja sam ozlojeđen. Preslab sam da se uzdržim od reagovanja, od uvažavanja iznutra.

Ili, na primer, mada znam da je kafa loša za mene takođe znam da ako je ne pijem neću biti u stanju da pričam, osećaću se suviše umorno. Uvažavam moje telo, pijem kafu, činim to za moje telo.

Obično živimo tako; šta osećamo iznutra manifestujemo spolja. Ali potrebno je ustanoviti graničnu liniju između unutrašnjeg i spoljašnjeg i čovek treba da nauči da se uzdržava od unutrašnjeg reagovanja na bilo šta, ne uvažavajući spoljašnje utiske, ali spolja ponekad moramo da uvažavamo više nego što smo do sada. Na primer, kad moramo da budemo ljubazni, treba ako je potrebno da naučimo da budemo ljubazniji nego što smo bili do sada. Moglo bi se reći da ono šta je uvek bilo unutra treba da bude spolja, a što je bilo spolja treba da bude unutra.

Nažalost, mi uvek reagujemo. Na primer, ako sam ljut sve u meni je ljuto, svaka manifestacija. Mogu naučiti da budem ljuba-

zan kad sam ljut, ali unutra ostajem isti. Ali ako upotrebim zdrav razum, zašto bi trebalo da se ljutim na nekoga ko mi je uputio neodobravajući pogled? Možda to čini iz gluposti. Ili ga je možda neko okrenuo protiv mene. On je rob tuđeg mišljenja - automat, papagaj koji ponavlja reči drugih ljudi. Sutra može promeniti svoje mišljenje. Ako je on slab, ja sam, ako sam uzbuđen, još slabiji i mogu pokvariti svoje odnose sa drugima ako sam ljut na njega, praveći planinu od brdašca.

Treba da razumete i ustanovite kao striktno pravilo da ne smete poklanjati pažnju mišljenjima drugih ljudi, morate biti slobodni od ljudi koji vas okružuju. Kad ste unutra slobodni, bićete slobodni od njih.

Spolja, ponekad, može biti potrebno praviti se ozlojeđenim. Na primer, možete se pretvarati da ste ljuti. Ako ste udareni po jednom obrazu, ne znači nužno da morate okrenuti drugi obraz. Ponekad je neophodno uzvratiti na takav način da drugi zaboravi svoju babu. Ali iznutra pojedinac ne treba da uvažava.

Ako ste iznutra slobodni može se ponekad dogoditi da kad vas neko udari po jednom obrazu, treba da okrenete drugi. To zavisi od čovekovog tipa. Ponekad drugi čovek neće zaboraviti takvu lekciju ni za sto godina.

Ponekad treba uzvratiti istom merom, ponekad ne. Neophodno je prilagoditi se okolnostima - sad to ne možete pošto je sada vaša unutrašnjost spolja. Morate praviti razliku među vašim unutrašnjim asocijacijama. Onda možete odvajati i raspoznavati svaku misao, ali za to je neophodno da se pitate i mislite zašto. Izbor akcije je moguć samo ako je čovek slobodan iznutra. Običan čovek ne može da bira, ne može oblikovati kritičku ocenu situacije; za njega njegovo spoljašnje je njegovo unutrašnje. Neophodno je naučiti biti nepristrasan, odvojiti i analizirati svaku akciju kao da pripada nekom strancu. Tada čovek može biti pravedan. Biti pravedan u samom trenutku akcije sto puta je vrednije od naknadne ispravnosti. Mnogo je potrebno za to. Nepristrasan stav je osnova unutrašnje slobode, prvi korak ka slobodnoj volji.

Pitanje: Da li je nužno sve vreme patiti da bi sačuvali otvorenu savest?

Odgovor: Postoje različite vrste patnje. Patnja je takođe štap sa dva kraja. Jedan vodi anđelu, drugi đavolu. Čovek mora da se seća njihanja klatna i toga da posle velike patnje dolazi proporcionalno velika reakcija. On je veoma složena mašina. Pored svakog dobrog puta prolazi odgovarajući loš. Jedna stvar je uvek bok uz bok sa drugom. Gde je malo dobrog tu je i malo lošeg; gde je mnogo dobrog tu je i mnogo lošeg. Isto je sa patnjom - lako je naći se na pogrešnom putu. Patnja lako postane prijatna. Udareni ste jednom, povređeni ste; drugi put manje boli; peti put već želite biti udareni. Čovek mora biti na oprezu, mora znati šta je potrebno u svakom trenutku, pošto može zalutati u jarak.

Pitanje: Koji je odnos savesti prema sticanju Ja?

Odgovor: Savest pomaže samo u tome što štedi vreme. Čovek koji ima savest miran je; čovek koji je miran ima vreme koje može koristiti za rad. Međutim, savest služi ovoj svrsi samo na početku, kasnije služi drugoj.

Esentuki, 1917.

Strahovi - identifikacija

Ponekad je čovek izgubljen u vrtložnim mislima koje se uvek iznova vraćaju na istu stvar, na iste neugodnosti, koje zamišlja a koje ne samo što neće nego i ne mogu da se dogode u realnosti.

Ove crne slutnje budućih neugodnosti, bolesti, gubitaka, neprijatnih situacija često obuzmu čoveka do takvog stepena da postanu budni snovi. Ljudi propuštaju da vide i čuju šta se stvarno događa i ako neko uspe da im pokaže da su njihove slutnje i strahovi bili neutemeljeni u nekom posebnom slučaju, osetiće čak određeno nezadovoljstvo, kao da su lišeni nekog prijatnog očekivanja.

Veoma često čovek koji vodi kulturni život u kulturnom okruženju ne uviđa koliko veliku ulogu igraju strahovi u njegovom životu. Uplašen je od svega: uplašen od svojih slugu, komšijine dece, vratara na ulazu, čoveka koji prodaje novine iza ugla, taksiste, prodavca, prijatelja koga vidi na ulici i pokušava da prođe nenametljivo tako da bude neprimećen. A sa svoje strane deca, sluge, portir, i tako dalje, uplašeni su od njega.

I to je tako u običnim, normalnim vremenima, ali u ovim vremenima kroz koja sad prolazimo, taj sveprožimajući strah postaje jasno vidljiv.

Nije preterano reći da je veliki deo događaja poslednje godine zasnovan na strahu i da su oni rezultat straha.

Nesvesni strah je veoma karakteristična osobina sna.

Čovek je obuzet svim što ga okružuje pošto ne može nikad da pogleda dovoljno objektivno na svoj odnos sa okruženjem.

Nikad ne može da stoji po strani i posmatra sebe zajedno sa onim šta ga privlači ili odbija u datom momentu. I zbog te nesposobnosti identifikovan je sa svim.

To je takođe osobina sna.

Počinjete razgovor sa nekim sa tačno određenim ciljem dobijanja informacije od njega. Da biste postigli taj cilj ne smete nikad prestati da posmatrate sebe, da pamтите šta želite, da stojite sa strane i posmatrate sebe i čoveka s kojim govorite. Ali vi to ne možete. Devet puta od deset identifikovaćete se sa razgovorom i umesto dobijanja željene informacije, sami ćete reći stvari koje niste imali nameru da kažete.

Ljudi nemaju ideju koliko su mnogo zaneti strahom. Taj strah nije lako definisati. Veoma često to nije strah od neprijatnih situacija nego strah od toga šta bi drugi čovek mogao misliti. Katkad taj strah postaje skoro maničan.

Njujork, 24. februar 1924.

Čovek je potčinjen brojnim uticajima, koji se mogu podeliti u dve kategorije. Prvi, oni koji proističu iz hemijskih i fizičkih uzroka i drugi, oni koji su asocijativni po poreklu i rezultat su naših uslova.

Hemijsko - fizički uticaji su materijalni po prirodi i nastaju kao posledica mešavine dve supstance koja proizvodi nešto novo. Oni se pojavljuju nezavisno od nas. Deluju izvana.

Na primer, nečije emanacije mogu se kombinovati sa mojima - mešavina proizvodi nešto novo. A to je istina ne samo za spoljašnje emanacije; ista se stvar takođe događa unutar čoveka.

Verovatno ste zapazili da se osećate ugodno ili neugodno kad neko sedi blizu vas. Kad ne postoji sklad osećamo se neugodno.

Svaki čovek ima drugačije vrste emanacija, sa njihovim sopstvenim zakonima, zahvaljujući različitim kombinacijama.

Emanacije jednog centra oblikuju različite kombinacije sa emanacijama drugog centra. Ova vrsta kombinacija je hemijska. Emanacije variraju, zaviseći čak od toga da li sam pio čaj ili kafu.

Asocijativni uticaji su potpuno drugačiji. Ako me neko gura ili rasplače, rezultirajuća akcija u meni je mehanička. Ona je znak za početak neke uspomene i ta uspomena ili asocijacija postaje izvor za druge asocijacije itd. Zahvaljujući tom šoku moja osećanja, moje misli se menjaju. Takav proces nije hemijski nego mehanički.

Ove dve vrste uticaja potiču od stvari koje su u našoj blizini. Ali takođe postoje drugi uticaji koji potiču od velikih stvari, od Zemlje, od planeta i od Sunca, gde vladaju zakoni drugačijeg reda.

Istovremeno postoje mnogi uticaji ovih velikih entiteta koji nas ne mogu dosegnuti ako smo potpuno pod uticajem malih stvari.

Prvo da govorimo o hemijsko - fizičkim uticajima. Rekao sam da čovek ima nekoliko centara. Govorio sam o vozilu, konju i vozaču, a takođe o rudi, uzdama i eteru. Sve ima svoje emanacije i svoju atmosferu. Priroda svake atmosfere različita je od drugih pošto svaka ima vlastiti izvor, svaka ima drugačije osobine i drugačiji sadržaj. Slične su jedna drugoj, ali vibracije njihove materije su različite.

Vozilo, naše telo, ima atmosferu sa vlastitim posebnim osobinama.

Moja osećanja takođe proizvode atmosferu, čije emanacije mogu daleko da dopru.

Kad mislim kao rezultat mojih asocijacija, rezultat su emanacije treće vrste.

Kad je prisutan putnik umesto praznog mesta u vozilu, emanacije su takođe drugačije, razdvojene od emanacija vozača. Putnik nije seoski neotesanac; on misli o filozofiji ne o viskiju.

Tako svaki čovek, ali ne nužno, može imati četiri vrste emanacija. Nekih emanacija može imati više, drugih manje. U tom pogledu ljudi su različiti; i jedan isti čovek može biti drugačiji u jednom trenutku i nekom drugom. Popio sam kafu a on nije - atmosfera je drugačija. Ja pušim a ona uzdiše.

Uvek postoji interakcija, ponekad loša za mene, ponekad dobra. Svakog minuta ja sam ovo ili ono, a oko mene je to ili ono. A uticaji unutar mene takođe variraju. Ne mogu da promenim ništa. Ja sam rob. Ove uticaje zovem hemijsko - fizičkim.

Asocijativni uticaji su, s druge strane, potpuno drugačiji. Uzmimo prvo asocijativne uticaje „forme” na mene. Forma utiče na mene. Naviknut sam da vidim određenu formu i kad je ona odsutna uplašen sam. Forma daje inicijalni šok mojim asocijacijama. Na primer, lepota je takođe forma. U stvarnosti mi ne možemo videti formu takvu kakva jeste, vidimo samo lik.

Drugi od ovih asocijativnih uticaja su moja osećanja, moje simpatije ili antipatije.

Vaša me osećanja pogađaju, moja osećanja analogno reaguju. Ali ponekad se dogodi obrnuto. To zavisi od kombinacija. Ili ti utičeš na mene ili ja na tebe. Ovaj se uticaj može zvati „međusobni odnos”.

Treći od ovih asocijativnih uticaja može se zvati „ubeđivanje” ili „sugestija”. Na primer, jedan čovek ubeđuje drugog rečima. Neko ubeđuje tebe, ti ubeđuješ drugog. Svako ubeđuje, svako savetuje.

Četvrti od ovih asocijativnih uticaja je superiornost jednog čoveka nad drugim. To može biti bez uticaja forme ili osećanja. Možete znati da je taj čovek pametniji, bogatiji, može govoriti o određenim stvarima; rečju, poseduje nešto posebno, neki autoritet. To vas pogađa pošto je superiorno u odnosu na vas i događa se bez osećanja. Tako postoji osam vrsta uticaja. Pola od njih su hemijsko - fizički, druga polovina asocijativni.

Uz to postoje drugi uticaji koji na nas najozbiljnije utiču. Svaki trenutak našeg života, svako osećanje i misao obojeni su planetarnim uticajima. Prema tim uticajima smo takođe robovi.

Zadržaću se samo kratko na ovom aspektu i onda ću se vratiti glavnoj temi. Nemojte zaboraviti o čemu smo razgovarali. Najveći broj ljudi je nestalan i stalno se udaljava od teme.

Zemlja i sve ostale planete u stalnom su kretanju, svaka sa različitom brzinom. Ponekad se približavaju jedna drugoj, ponekad udaljavaju jedna od druge. Njihova međusobna interakcija na taj način jača ili slabi ili čak potpuno prestaje. Generalno govoreći, planetarni uticaji na Zemlji se smenjuju: sad jedna planeta deluje, sad druga, sad treća itd. Jednog dana istražićemo uticaj svake planete ponaosob, ali za sada, da bih vam dao opštu ideju, uzećemo ih u njihovoj sveukupnosti.

Šematski možemo oslikati te uticaje na sledeći način. Zamislite velik točak, koji visi na stubu iznad zemlje, sa sedam ili devet ogromnih reflektora fiksiranih za ivicu. Točak se okreće i svetlost sad jedne, sad druge lampe usmerena je prema Zemlji - tako je Zemlja uvek obojena svetlošću posebne lampe koja je osvetljava u datom momentu.

Sva bića rođena na Zemlji obojena su svetlošću koja preovlađuje u trenutku rođenja i čuvaju tu boju tokom života. Isto kao što nema posledice bez uzroka tako nema ni uzroka bez posledice. I zaista planete imaju ogroman uticaj kako na život čovečanstva uopšte tako i na život svakog pojedinačnog čoveka. Nепрепозnavanje tog uticaja velika je greška moderne nauke. S druge strane taj uticaj nije toliko velik koliko bi to moderni „astrolozi“ voleli da verujemo.

Čovek je produkt interakcije tri vrste materije: pozitivne (zemljina atmosfera), negativne (minerali, metali) i treće kombinacije, planetarnih uticaja, koji dolaze spolja i susreću ove dve materije. Ova neutrališuća sila je planetarni uticaj koji boji svaki novorođeni život. Ta obojenost ostaje za sve vreme postojanja. Ako je boja bila crvena, onda kad taj život susretne crvenu oseća usklađenost sa njom.

Neke kombinacije boja imaju smirujući efekat, druge uznemirujući. Svaka boja ima vlastitu posebnu osobinu. Postoji zakon u ovome; zavisi od hemijskih razlika. Postoje, tako reći, srodne i nesrodne kombinacije. Na primer, crvena stimuliše ljutnju, plava budi ljubav. Ratobornost odgovara žutoj. Tako ako sam sklon da iznenada menjam raspoloženje, to pripada uticaju planeta.

To ne znači da smo vi ili ja stvarno takvi nego da možemo biti. Mogu postojati snažniji uticaji. Ponekad drugi uticaj deluje iznutra i odvraća vas od osećanja spoljašnjeg uticaja; možete imati tako snažnu preokupaciju da ste, što bi se reklo, obučeni u oklop. A to je tako ne samo sa planetarnim uticajima. Često udaljen uticaj ne može da dosegne do vas. Što je uticaj udaljeniji to je slabiji. Pa čak i da je specijalno poslat za vas, može se dogoditi da vas ne dosegne pošto ga vaš oklop odvraća.

Što je čovek razvijeniji to je podložniji uticajima. Ponekad, želeći da se oslobodimo uticaja, oslobodimo se jednog a potpadnemo pod mnoge druge i tako postanemo čak manje slobodni, čak veći robovi.

Govorili smo o devet uticaja.

Uvek sve na nas utiče. Svaka misao, osećanje, pokret, rezultat je jednog ili drugog uticaja. Sve što činimo, sva naša ispoljavanja to su što jesu pošto nešto utiče na nas spolja. Ponekad nas ovo ropstvo ponižava, ponekad ne; zavisi od toga šta želimo. Takođe smo pod mnogim uticajima koji su nam zajednički sa životinjama. Možemo želeći da se oslobodimo jednog ili dva, ali postigavši slobodu od njih možemo dostići drugih deset. S druge strane zaista imamo neki izbor, možemo sačuvati neke a osloboditi se drugih. Moguće je osloboditi se dve vrste uticaja.

Da bi se oslobodio hemijsko - fizičkih uticaja, čovek mora biti pasivan. Ponavljam, to su uticaji koji pripadaju emanacijama atmosfere tela, osećanja, misli, a kod nekih ljudi takođe i etera. Da bi bio u stanju da odoli ovim uticajima čovek mora biti pasivan. Tada će pojedinac postati malo slobodniji od njih. Ovde deluje zakon privlačenja. Slično privlači slično. To jest, sve ide tamo gde ima više od iste vrste. Onom ko ima mnogo, daje se još više. Od onog ko ima malo, oduzima se i to malo što ima.

Ako sam miran moje su emanacije teške tako da mi dolaze druge emanacije i mogu da ih apsorbujem, onoliko koliko imam slobodnog mesta. Ali ako sam uzrujan nemam dovoljno emanacija, pošto odlaze ka drugima.

Ako mi emanacije dolaze, zauzimaju prazna mesta, pošto su neophodne tamo gde je vakuum.

Emanacije ostaju gde je mirno, gde nema trenja, gde ima praznog mesta. Ako nema mesta, ako je sve puno, emanacije mogu da me pogode ali se odbijaju ili prolaze mimo mene. Ako sam miran imam praznog mesta i mogu da ih primim; ali ako sam pun ne brinu me. Tako sam obezbeđen u oba slučaja.

Osloboditi se drugih uticaja, onih asocijativnih, zahteva veštacku borbu. Ovde deluje zakon odbijanja. Taj se zakon sastoji u tome da gde ima manje dodaje se, to jest, on je obrnuti prvi zakon. Sa uticajima ove vrste sve protiče u skladu sa zakonom odbijanja.

Tako za oslobađanje sebe od uticaja postoje dva odvojena principa za dve različite vrste uticaja. Ako želite da se oslobodite

morate znati koji princip u svakom pojedinom slučaju da primenite. Ako primenite odbijanje gde je potrebno privlačenje, izgubićete. Mnogi čine suprotno od onog šta se zahteva. Veoma je lako praviti razliku između ova dva uticaja; može biti učinjeno odjednom.

U slučaju drugih uticaja pojedinac mora vrlo mnogo da zna. Ali ove dve vrste su jednostavne; svako, ako se zauzme da pogleda, može prepoznati vrstu uticaja. Ali neki ljudi, mada znaju da postoje emanacije, ne znaju razliku između njih. Mada je lako razlučiti emanacije ako čovek pažljivo gleda. Veoma je interesantno preduzeti takvo istraživanje; svakog dana čovek postiže bolje rezultate, stiže čulo ukusa za razlikovanje. Ali je to veoma teško objasniti teoretski.

Nemoguće je postići rezultat momentalno i osloboditi se ovih uticaja odjednom. Ali proučavanje i razdvajanje su mogući svima.

Promena je daleki cilj koji zahteva mnogo vremena i rada. Ali proučavanje ne oduzima puno vremena. Ipak, ako se pripremate za promenu, smanjićete teškoće, jer nećete morati da gubite vreme na razlikovanje.

Proučavanje druge ili asocijativne vrste uticaja je lakše u praksi. Na primer, uzmimo uticaj kroz formu. I vi i ja utičemo na drugog. Ali forma je spoljašnja: pokreti, odeća, čistoća ili uopšte - ono što zovemo „maskom.“ Ako razumete možete lako promeniti. Na primer, svidate mu se u crnom i, kroz to, možete uticati na njega. Ili ona može uticati na vas. Ali da li vi želite da promenite vašu haljinu samo za njega ili za mnoge? Neko to želi samo za njega, drugi ne. Ponekad je nužan kompromis.

Nikad ništa ne uzimajte bukvalno. Ovo govorim samo kao primer.

Što se tiče druge vrste asocijativnog uticaja, što smo nazvali osećanjem i međusobnim odnosima, treba da znamo da stav drugih prema nama zavisi od nas. Da bi živeli pametno, veoma je važno shvatiti da je odgovornost za skoro svako dobro ili loše osećanje u nama, u našem spoljašnjem i unutrašnjem stavu. Stav drugih ljudi često odražava vaš vlastiti stav: vi započinjete i druga

osoba čini isto. Vi volite, ona voli. Vi ste ljuti, ona je ljuta. To je zakon - primajte ono šta dajete.

Ali ponekad je drugačije. Ponekad pojedinac treba da voli jednog a ne voli drugog. Ponekad ako vi volite nju ona ne voli vas, ali čim prestanete da je volite ona počinje da vas voli. To pripada hemijsko - fizičkim zakonima.

Sve je rezultat tri sile: svuda postoji potvrda i negacija, katoda i anoda. Čovek, Zemlja, sve je kao magnet. Razlika je samo u kvantitetu emanacija. Svuda su dve sile na delu, jedna privlači druga odbija. Kao što sam rekao čovek je takođe magnet. Desna ruka gura, leva vuče, ili obrnuto. Neke stvari imaju mnogo emanacija, neke manje, ali sve privlači ili odbija. Uvek postoji guranje i vučenje, ili vučenje i guranje. Kad su vaše guranje i vučenje dobro izbalansirani sa drugim, onda imate ljubav i ispravno usaglašavanje. Prema tome rezultati mogu biti veoma različiti. Ako ja guram i on vuče usklađeno, ili ako se to isto radi neusklađeno, rezultat je drugačiji. Ponekad i on i ja odbijamo. Ako postoji određena usklađenost, krajnji uticaj je smirujući. Ako ne, onda je obrnuto.

Jedna stvar zavisi od druge. Na primer, ne mogu biti miran; ja guram a on vuče. Ili ne mogu biti miran ako ne mogu da izmenim situaciju. Ali možemo da probamo neko usaglašavanje. Postoji zakon da posle guranja nastupa pauza. Možemo iskoristiti tu pauzu ako je možemo produžiti i ne žurimo ka narednom guranju. Ako možemo biti tihi, možemo iskoristiti vibracije koje prate guranje.

Svako može da se zaustavi pošto postoji zakon da se sve kreće samo onoliko dok traje impuls. Onda se zaustavlja. Ili on ili ja možemo se zaustaviti. Sve se događa na ovaj način. Šok mozgu i vibracije kreću. Vibracije nastavljaju po impulsu, slično prstevima na površini vode kad je bačen kamen. Ako je udarac snažan, mnogo vremena protekne pre nego što impuls iščezne. Isto se događa sa vibracijama u mozgu. Ako ne nastavim da dajem šokove, one se zaustavljaju, smiruju. Čovek treba da nauči da ih smiruje.

Ako svesno činim, interakcija će biti svesna. Ako činim nesvesno, sve će biti rezultat onog šta šaljem napolje.

Nešto potvrđujem; onda on počinje da poriče. Ja kažem da je to crno; on zna da je crno ali je sklon raspravi i počinje da tvrdi da je belo. Ako se smišljeno složim sa njim, preokrenuće se i potvrđivaće šta je pre poricao. On ne može da se složi pošto svaki šok u njemu izaziva suprotno. Ako se umoti može spolja da se složi, ali ne i iznutra. Na primer, vidim vas, sviđa mi se vaše lice. Taj novi šok, snažniji od razgovora, čini da se spolja slažem. Ponekad već verujete ali nastavljate da se raspravljate.

Veoma je interesantno posmatrati razgovor drugih ljudi, ako čovek sam nije uključen u njega. To je mnogo interesantnije od bioskopa. Ponekad dva čoveka razgovaraju o istoj stvari: jedan potvrđuje nešto, drugi ne razume, ali raspravlja, mada je istog mišljenja.

Sve je mehaničko.

Što se tiče međuljudskih odnosa, može biti ovako formulisano: naši spoljašnji odnosi zavise od nas. Možemo da ih promenimo ako preuzmemo potrebne procene.

Treća vrsta uticaja, sugestija, veoma je snažna. Svaka osoba je pod uticajem sugestije; jedna osoba utiče na drugu. Mnoge sugestije pojavljuju se veoma lako, posebno ako ne znamo da smo izloženi sugestiji. Ali čak i kad znamo, sugestije prodiru.

Veoma je važno razumeti jedan zakon. Po pravilu u svakom trenutku našeg života samo jedan centar radi u nama - bilo um bilo osećanje. Naše osećanje je jedne vrste kad ga ne posmatra drugi centar, kad je sposobnost kritičnosti odsutna. Sam po sebi centar nema svest, nema memoriju; on je komad posebne vrste mesa bez soli, jedan organ, određena kombinacija supstanci koja prosto poseduje specijalnu sposobnost za beleženje.

Zaista veoma mnogo podseća na materijal magnetofonske trake. Ako mu kažem nešto on to kasnije može ponoviti. On je potpuno mehanički, organski mehaničan. Svi centri se neznatno razlikuju što se tiče njihovih supstanci, ali su njihove sposobnosti iste.

Sada, ako kažem jednom centru da ste lepi, on veruje. Ako mu kažem da je ovo crveno - takođe veruje. Ali ne razume - njegovo razumevanje je potpuno subjektivno. Kasnije, ako mu postavim pitanje on ponavlja kao odgovor ono što sam ja rekao. Neće se promeniti ni za stotinu, ni za hiljadu godina - ostaće uvek isti. Naš um nema po sebi sposobnost kritičnosti, ni svest, ništa. I svi drugi centri su isti.

Šta je onda naša svest, naša memorija, naša kritička sposobnost? To je veoma jednostavno. To je kad jedan centar posebno posmatra drugi, kad vidi i oseća šta se tamo događa i, videći to, beleži sve unutar sebe.

Prima nove utiske i kasnije, ako želimo da znamo šta se događalo u prethodnom vremenu, ako pitamo i tražimo u drugom centru bićemo u stanju da nađemo šta se događalo u prvom centru. Isto je sa našom kritičkom sposobnošću - jedan centar posmatra drugi. Jednim centrom znamo da je ova stvar crvena, ali drugi centar je vidi kao plavu. Jedan centar uvek pokušava da ubedi drugi. To je ono što je kritičizam.

Ako se dva centra duže vreme ne slažu oko nečeg to neslaganje nas ometa u razmišljanju o tome dalje. Ako drugi centar ne posmatra, prvi nastavlja da razmišlja kako je izvorno činio. Mi veoma retko posmatramo jedan centar drugim, samo ponekad, možda jedan minut dnevno. Kad spavamo nikad ne posmatramo jedan centar drugim, to činimo samo ponekad kad smo budni.

U većini slučajeva svaki centar živi svoj vlastiti život. Veruje u sve što čuje, bez kritičnosti, i beleži sve kako je čuo. Ako čuje nešto što je već čuo, prosto beleži. Ako je ono što čuje neispravno, na primer, nešto što je bilo pre crveno a sad je plavo, opire se, ne zato što želi da pronađe šta je ispravno već prosto zato što ne može trenutačno da poveruje. Ali veruje, veruje svemu. Ako je nešto drugačije, potrebno je samo vreme da se s tim pomiri. Ako drugi centar za trenutak ne posmatra, prekriva plavom crvenu. I tako plava i crvena ostaju zajedno i kasnije, kad čitamo zapise, počinje da odgovara: „crvena”. Ali „plava” podjednako slično iskače.

Moguće nam je da obezbedimo kritičku percepciju novog materijala ako pazimo da, tokom percepcije, drugi centar stoji pripravan i prima materijal sa strane. Pretpostavimo da sad kažem nešto novo. Ako me slušate jednim centrom, neće biti ničeg novog za vas u tome šta kažem; potrebno je da slušate drugačije. Inače, kao što nije bilo ničeg pre, neće biti ni sada. Vrednost će biti ista: plava će biti crvena, ili obrnuto, i ponovo neće biti znanja. Plava može postati žuta.

Ako želite da čujete nove stvari na nov način, morate slušati na nov način. To je nužno ne samo u radu nego i u životu. Možete postati malo slobodniji u životu, sigurniji, ako se zainteresujete za sve nove stvari i pamtite ih novim metodima. Ovaj novi metod može se lako shvatiti. Ne bi više bio potpuno automatski nego polu-automatski. Taj novi metod sastoji se u sledećem: kad je misao već tu, pokušajte da je osetite. Kad osećate nešto, pokušajte da usmerite vaše misli prema vašem osećanju. Do sada, misao i osećanje bili su odvojeni.

Počnite da posmatrate svoj um: osećajte ono šta mislite. Pripremite se za sutra i sačuvajte se od obmane. Govoreći uopšte, nikad nećete razumeti šta želim da prenesem ako samo slušate.

Uzmite sve ono što već znate, što ste već pročitali, već videli, što vam je pokazano - siguran sam da ne razumete ništa od toga. Čak i ako se iskreno zapitate, da li razumete zašto dva i dva daju četiri, pronaći ćete da niste čak ni u to sigurni. Vi ste samo čuli šta je neko drugi rekao i ponavljate to šta ste čuli. I ne samo po pitanju svakodnevnog života, već takođe u mnogo ozbiljnijim stvarima, vi ne razumete ništa. Ništa što imate nije vaše.

Vi imate korpu za otpatke i, sve do sada, trpali ste stvari u nju. Ima mnogo skupocenih stvari u njoj koje biste mogli iskoristiti. Postoje specijalisti koji sakupljaju sve vrste otpadaka iz njih; neki su zaradili puno novca na taj način. U vašim korpama za otpatke imate dovoljno materijala da razumete sve. Kad bi razumeli, znali bi sve. Nepotrebno je još trpati u te korpe - sve je tamo. Ali nema razumevanja - mesto za razumevanje je potpuno prazno.

Možete imati mnogo novca koji ne pripada vama, ali bilo bi vam bolje da imate mnogo manje, čak i samo sto dolara koji su vaši vlastiti, nego da ono šta imate nije vaše.

Do velike ideje može se dospeti samo velikim razumevanjem. Ali za nas, malc ideje su sve što smo sposobni da razumemo - ako smo i to. Generalno bolje je imati malu stvar unutar sebe nego veliku izvan.

Činite veoma polako. Možete uzeti šta god vam se sviđa i misliti o tome, ali mislite na drugačiji način nego do tada.

Sloboda vodi slobodi.

To su prve reči istine - ne istine pod znacima navoda već istine u pravom značenju reči; istine koja nije prosto teoretska, koja nije samo reč, nego istine koja može biti ostvarena u praksi. Značenje koje se nalazi iza ovih reči može biti objašnjeno kako sledi:

Pod slobodom se misli na slobodu koja je cilj svih škola, svih religija, u svim vremenima.

Ta sloboda zaista može biti veoma velika. Svi ljudi žude za njom i teže joj. Ali ne može biti postignuta bez prve slobode, manje slobode. Velika sloboda je sloboda od uticaja izvan nas. Manja sloboda je sloboda od uticaja unutar nas.

Isprva, za početnike, manja sloboda se pokazuje kao veoma velika, pošto početnik veoma malo zavisi od spoljašnjih uticaja. Samo čovek koji je već postao slobodan od unutrašnjih uticaja potpada pod spoljašnje uticaje.

Unutrašnji uticaji odvrćaju čoveka od padanja pod spoljašnje uticaje. Možda je tako i najbolje. Unutrašnji uticaji i unutrašnje robovanje potiču iz mnogo različitih izvora i mnogo nezavisnih faktora - nezavisnih jer je, pošto imamo mnogo neprijatelja, nekad to jedna stvar, nekad druga.

Ima toliko mnogo tih neprijatelja da život ne bi bio dovoljno dug da se borimo sa svakim od njih i oslobodimo se od svakog ponaosob. Stoga moramo pronaći metod, liniju rada, koja će nam omogućiti simultano uništenje najvećeg mogućeg broja neprijatelja unutar nas od kojih ovi uticaji dolaze.

Rekao sam da imamo mnogo nezavisnih neprijatelja, ali glavni i najaktivniji su taština i samoljublje. Jedno učenje ih čak naziva predstavnicima i glasnicima samog đavola.

Iz nekog razloga takođe su nazivani g-đa Taština i g-din Samoljublje.

Kao što sam rekao postoji mnogo neprijatelja. Naveo sam samo ova dva kao najosnovnije. U trenutku je teško nabrojati ih sve. Bilo bi teško raditi na svakom od njih direktno i specifično i oduzelo bi, pošto ih ima tako puno, mnogo vremena. Moramo se suočiti sa njima indirektno da bismo se odjednom oslobodili nekoliko njih.

Ovi predstavnici đavola stalno stoje na pragu koji nas odvaja od spoljašnjosti, i sprečavaju ne samo dobre nego i loše spoljašnje uticaje da uđu. Tako oni imaju i dobru stranu isto kao i lošu.

Za čoveka koji želi da napravi razliku među uticajima koje prima, prednost je da ima ove noćne stražare. Ali ako čovek želi da svi uticaji uđu, bez obzira koji bili - pošto je nemoguće izdvojiti samo one dobre - mora se osloboditi što je više moguće, a konačno potpuno od ovih stražara, koje neki smatraju nepoželjnim.

Za to postoji mnogo metoda i veliki broj sredstava. Lično bih vam preporučio da pokušate da oslobodite sebe i učinite to bez mnogo teoretisanja, jednostavnim razmišljanjem, aktivnim razmišljanjem, u sebi.

To je moguće kroz aktivno razmišljanje, ali ako neko ne uspe, ako propusti da tako učini ovim metodom, ne postoje druga sredstva za ono što sledi.

Uzmite, na primer, samoljublje, koje zauzima skoro polovinu našeg vremena i našeg života. Ako je nešto, ili neko, povredio naše samoljublje spolja, onda, ne samo u tom trenutku već i dugo posle toga, njegov impuls zatvara sva vrata i stoga zatvara život.

Kad sam povezan sa spoljašnjim, ja sam živ. Ako živim samo u sebi, to nije život; ali svi žive tako. Kad proučavam sebe, povezujem se sa spoljašnjim.

Na primer, sada sedim ovde. M. je tu a takođe i K. Živimo zajedno. M. me nazvao budalom - i ja sam se uvredio. K. mi je

uputio prezriv pogled - uvredio sam se. Uvažavam, povređen sam i neću se smiriti ni doći sebi za dugo.

Svi su ljudi tako povredljivi, svi imaju slična iskustva sve vreme. Jedno se iskustvo smiruje, ali čim se ono smirilo već drugo iste prirode počinje. Naša je mašina tako komponovana da ne postoje odvojena mesta gde različite stvari mogu istovremeno da se iskuse.

Mi imamo samo jedno mesto za naša psihička iskustva. I ako je to mesto zauzeto iskustvima kao što su ova, onda nema govora o posedovanju iskustava koje želimo. I ako bi određena postignuća ili slobode verovatno dovele do određenih iskustava, ako stvari ostanu kakve jesu neće se tako desiti.

M. me nazvao budalom. Zašto bi trebalo da se vredam? Takve stvari me ne povređuju pa se ne vredam - ne zato što nemam samoljublja; možda imam samoljublja više nego bilo ko ovde. Možda mi baš to samoljublje ne da da se uvredim.

Mislim, razmišljam na način upravo suprotan uobičajenom. Nazvao me budalom. Mora li nužno biti mudar? Možda je on sam budala ili ludak.

Čovek ne može tražiti mudrost od deteta. Ne mogu od njega očekivati mudrost. Njegovo je razmišljanje bilo budalasto. Bilo da mu je neko rekao nešto o meni, bilo da je sam formirao sopstveno budalasto mišljenje - to gore po njega. Ja znam da nisam budala, pa me to ne povređuje. Ako me budala nazvala budalom, nisam dotaknut unutra.

Ali ako sam u datoj situaciji bio budala i nazvan sam budalom, nisam povređen, pošto je moj cilj da ne budem budala; pretpostavljam da je to svačiji cilj. Tako me on podseća, pomaže mi da uvidim da sam budala i da se ponašam budalasto. Razmisliću o tome i možda sledeći put neću da se ponašam budalasto.

Tako, u svakom slučaju nisam povređen.

K. mi je uputio prezriv pogled. To me ne vredi. Naprotiv, žalim ga zbog nepristojnog pogleda koji mi je uputio. Za neprijatan pogled mora postojati objašnjenje iza. Može li on imati taj razlog?

Znam sebe. Mogu da sudim na osnovu mog znanja o sebi. Uputio mi je neprijatan pogled. Moguće je da mu je neko nešto rekao što je formiralo loše mišljenje o meni. Žao mi ga je jer je toliki rob da me gleda kroz oči drugih ljudi. To dokazuje da on nije. On je rob pa tako ne može da me povredi.

Ovo sve govorim kao primer načina razmišljanja.

U stvari, tajna i uzrok svih takvih stvari leže u činjenici da mi ne posedujemo sebe niti posedujemo izvorno samoljublje. Samoljublje je velika stvar. Ako razmotrimo samoljublje, kako ga generalno razumemo, kao prekorljivo, onda sledi da je istinito samoljublje - koje, nažalost nemamo - poželjno i nužno.

Samoljublje je znak visokog mišljenja o sebi. Ako čovek ima to samoljublje to pokazuje šta je on.

Kao što smo rekli ranije, samoljublje je predstavnik đavola; ono je naš glavni neprijatelj, glavna prepreka za naše aspiracije i postignuća. Samoljublje je osnovno oružje predstavnika pakla.

Ali samoljublje je atribut duše. Samoljubljem pojedinac može razlikovati duh. Samoljublje ukazuje i pokazuje da je dati čovek deo neba. Samoljublje je Ja - Ja je Bog. Stoga je poželjno imati samoljublje.

Samoljublje je pakao, samoljublje je nebo. Ova dva, noseći isto ime, spolja su slični, ali potpuno različiti i suprotni po suštini. Ali ako gledamo površno možemo nastaviti da prolazimo kroz život a da nikad ne razlučimo jedno od drugog.

Postoji izreka: „Onaj ko ima samoljublje na pola je puta do slobode”. Mada, među ovde prisutnima, svako je prepun samoljublja. A uprkos činjenici da smo puni do vrha samoljubljem, nismo još postigli ni najmanji delić slobode. Naš cilj mora biti da imamo samoljublje. Ako imamo samoljublje, kroz tu stvarnu činjenicu oslobodićemo se od mnogih unutrašnjih neprijatelja. Čak se možemo osloboditi glavnih, g-dina Samoljublja i g-đe Taštine.

Kako praviti razliku između jedne vrste samoljublja i druge? Rekli smo da je na površini to veoma teško. To je tako čak i ako gledamo druge; kad gledamo sebe još je teže.

Hvala Bogu, mi koji sedimo ovde, sačuvani smo od konfuzije nerazlikovanja jednog od drugog. Srećni smo! Izvorno samoljublje je potpuno odsutno pa nema ničeg što može da zbuni.

Na početku predavanja upotrebio sam reči „aktivno razmišljanje“.

Aktivno razmišljanje se uči kroz praksu; treba da se praktikuje dugo i na mnogo različitih načina.

AFORIZMI

*ispisani posebnim pismom na zidovima
Studijske kuće u Prieuré-u*

1. Voli šta „to” ne voli.
2. Najviše što čovek može da postigne je da bude u stanju da čini.
3. Što gori uslovi života to je plodniji rad, uvek samo pod uslovom da se sećate rada.
4. Pamti sebe uvek i svuda.
5. Seti se da si ovde došao sa prethodnim razumevanjem o neophodnosti borbe sa sobom - samo sa sobom. Stoga budi zahvalan svakom ko ti pruži tu mogućnost.
6. Ovde možemo samo usmeravati i stvarati uslove, ali ne i pomagati.
7. Znaj da ova kuća može biti korisna samo onima koji su prepoznali svoju ništavnost i koji veruju u mogućnost promene.
8. Ako već znaš da je loše a uradiš, činiš greh koji je teško ispraviti.
9. Glavno sredstvo za sreću u ovom životu je sposobnost da uvek spolja uvažavamo, nikad iznutra.

10. Nemoj voleti umetnost oscćanjima.
11. Pravi znak dobrog ćovjeka je ako voli oca i majku.
12. Sudi druge po sebi i retko ćeš pogrešiti.
13. Pomaži samo onom ko nije neradnik.
14. Poštuj svaku religiju.
15. Volim onog ko voli rad.
16. Možemo jedino težiti da budemo u stanju da budemo hrišćani.
17. Ne sudi o ćovjeku po pričama drugih.
18. Uzimaj u obzir ono šta ljudi misle o tebi - ne šta govore.
19. Uzmi razumevanje Istoka i znanje Zapada - i tada tragaj.
20. Samo onaj koji može da vodi brigu o onom šta nije njegovo može imati nešto svoje.
21. Samo svesna patnja ima smisla.
22. Bolje je povremeno biti egoista nego nikad pravedan.
23. Praktikuj ljubav prvo sa životinjama, one su osetljivije.
24. Podučavanjem drugih naućićeš sebe.
25. Seti se da ovde rad nije radi rada nego je sredstvo.
26. Samo onaj može biti pravedan koji može da se stavi u poziciju drugog.

27. Ako po prirodi nemaš kritićki um tvoj ostanak ovde je beskoristan.
28. Onaj koji se oslobodio od bolesti „sutra” ima šansu da postigne ono zbog ćega je došao.
29. Blagosloven onaj koji ima dušu, blagosloven onaj koji je nema, ali muka i jad onom koji je ima u zaćetku.
30. Odmor ne dolazi od kvantiteta nego kvaliteta spavanja.
31. Spavaj malo bez žaljenja.
32. Energija potrošena na aktivan unutrašnji rad je tu i transformisana u svežu zalihu, ali energija potrošena na pasivan rad izgubljena je zauvek.
33. Jedno od najboljih sredstava za buđenje želje za radom na sebi je uvid da možeš umreti u svakom trenutku. Ali prvo moraš naućiti kako to da imaš na umu.
34. Svesna ljubav izaziva isti odgovor. Emocionalna ljubav izaziva suprotno. Fizićka ljubav zavisi od tipa i polariteta.
35. Svesna vera je sloboda. Emocionalna vera je ropstvo. Mehanićka vera je glupost.
36. Nada sa samopouzdanjem je snaga. Nada sa sumnjom je plašljivost. Nada sa stahom je slabost.
37. Ćovjeku je dat taćno određen broj iskustava - štedeći ih on produćava svoj život.
38. Ovde nema ni Rusa ni Engleza, Jevreja niti Hrišćana, već samo onih koji slede jedan cilj - da su u stanju da budu.

Sadržaj

UVOD.....	5
BELEŠKA IZDAVAČA.....	9
I	
Odbljesci istine.....	13
II	
„Govoreći o različitim predmetima”.....	47
„Za precizno proučavanje potreban je precizan jezik”.....	64
„Čovek je mnoštvo”.....	77
Jednostrani razvoj.....	83
„Koji je metod Instituta?”.....	85
„Samoposmatranje je veoma teško”.....	89
„Kako možemo povećati pažnju?”.....	90
„Svakom je veoma potrebna jedna posebna vežba”.....	94
„Svaka životinja radi u skladu sa vlastitom konstitucijom”.....	102
„Za jedan deo ljudi ovde ostanak je postao potpuno beskoristan”.....	106
III	
Energija-san.....	113
„Da li postoji način za produženje života...?”.....	119
Obrazovanje dece.....	122

Formativni aparat.....	126
Telo, suština i ličnost.....	133
Suština i ličnost.....	139
Odvajanje sebe od sebe.....	144
Stop vežba.....	150
Tri sile - štednja.....	153
Eksperimenti sa disanjem.....	157
Prvi govor u Berlinu.....	160
„Sve vežbe mogu biti podeljene u sedam kategorija”.....	163
„Kako je sa svim tako je i sa pokretima”.....	166
Glumac.....	168
Stvaralačka umetnost - asocijacije.....	171
Pitanja i odgovori o umetnosti.....	174

IV

Bog Reč.....	187
„Afirmacija i negacija”.....	191
„Nemoguće je biti nepristrasan”.....	198
„Sve na svetu je materijalno”.....	200
„Raditi na sebi”.....	204

V

„Na sva moja pitanja...”.....	211
„Sada sedim ovde...”.....	217
Dve reke.....	224
„Postoje dve vrste ljubavi”.....	231
„Da li slobodna volja ima mesto u vašem učenju?”.....	234
Strahovi-identifikacija.....	239
„Uticaji”.....	241
„Sloboda vodi slobodi”.....	252

VI

Aforizmi.....	259
---------------	-----